

abkons
LOCAL Knowledge, GLOBAL Standards

Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis dhe Social

VNMS - Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës

Vlerësimi i Ndikimit Mjedisor dhe Social i projektit të propozuar të Zonës Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës

Dhjetor / 2019

Tiranë, Albania

RAPORT PËRMBLEDHËS

TITULLI I PROJEKTIT	Planet për Menaxhimin e zonës, dhe Eksperienca e vizitorëve për Zonën Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës
Titulli i dokumentit	Raport Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis dhe Social (RAPORT VNMS)

RISH.	QËLLIMI I DORËZIMIT	PËRSHKRIMI	PËRGATITUR NGA	DATA
1	Draft Raport VNMS	Rishikim I Brendshem	Abkons	10/05/2020
2				
3				
4				

QËLLIMI FINAL I DORËZIMIT

	KONSULENTI			KONTRAKTORI	
	Krijuar nga:	Kontrolluar nga:	Aprovuar nga:	Kontrolluar nga:	Aprovuar nga:
Emer Mblemer	Abkons	Abkons	Abkons		
Nënshkrim					
Data	10/05/2020				
Dokument Status	Final				

Përmbajtje

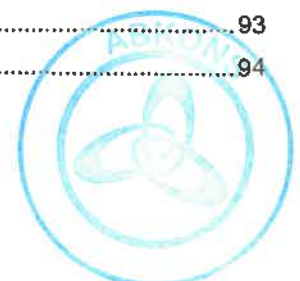
1. Përmbledhje	10
2. HYRJE13	
2.1. Objektivat e VNMS-së	13
2.2. Qëllimi i VNMS-së dhe metodologjia e aplikuar	14
3. KUADRI LIGJOR.....	15
3.1. Legjislacioni kombëtar shqiptar	15
3.2. Procedura e aprovimit mjedisor	16
3.2.1. Kuadri i mbrojtjes së Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura	18
3.2.1.1. Struktura aktuale e qeverisjes në zonën e mbrojtur	20
3.2.2. Mbrojtja e strukturës fizike të mjedisit	23
3.2.3. Shëndeti dhe siguria	29
3.2.4. Ligje të tjera kombëtare që kanë lidhje me këtë projekt.....	30
3.2.5. Konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare	32
3.3. Politikat e mbrojtjes së Bankës Botërore	37
3.3.1. Kuadri mjedisor dhe social i bankës botërore	37
3.3.1.1. Politikat mjedisore që lidhen me projektin	38
3.3.1.2. Politikat sociale që lidhen me projektin	39
3.3.1.3. Pajtueshmëria e këtij projekti me politikat mbrojtëse të bankës botërore	40
3.3.2. Udhëzimet e OBSH-së	41
3.3.3. Bashkimi (Unioni) Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës	41
4. PËRSHKRIMI I PROJEKTIT	42
4.1. Informacioni i vendodhjes së aktivitetit	42
4.1.1. Totem	43
4.1.2. Pika e kontrollit	43
4.1.3. Parkim	44
4.1.4. Zonë pushimi për kampera	45
4.1.5. Zonë kampimi për tendat	45
4.1.6. Zona e piknikut	46
4.1.7. Qendra e parkut	47
5. GJENDJA EKZISTUESE E MJEDISIT DHE SOCIALE	48
5.1. Aspektet e përgjithshme të zonës	48
5.2. Përkufizimi i VEC-së	48
5.3. Aspektet mjedisore.....	50

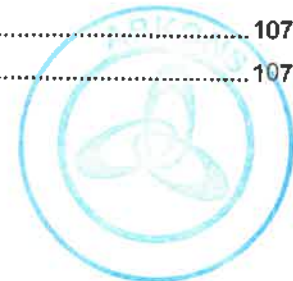
5.3.1.	Klima	50
5.3.1.1.	Temperatura e ajrit.....	50
5.3.1.2.	Reshjet e shiut.....	51
5.3.1.3.	Borë.....	52
5.3.2.	Biodiversiteti	53
5.3.2.1.	Habitatet në pellgun ujëmbledhës të Langaricës dhe Bredhin e Hotovës	53
5.3.2.2.	Flora	54
5.3.3.	Llojet e habitatit në zonën e Projektit (EEA, 2004)	56
5.3.3.1.	Fauna	63
5.3.3.2.	Habitatet ujore	65
5.3.4.	Morfologjia dhe peizazhi	65
5.3.5.	Gjeologjia dhe Sizmiologjia	66
5.3.5.1.	Gjeologji	66
5.3.5.2.	Sizmiologjia	67
5.3.6.	Hidrologjia dhe burimet e ujit.....	68
5.3.7.	Zonat e mbrojtura- të ndjeshme	70
5.3.7.1.	Parku Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangelli	71
5.4.	Mjedisi artificial	73
5.4.1.	Përdorimi i tokës.....	73
5.4.2.	Infrastruktura	73
5.4.3.	Monumentet dhe vendet arkeologjike në afërsi të zonës së projektit	74
5.4.4.	Zhurma dhe mjedisi atmosferik	75
5.4.4.1.	Cilësia e ajrit në zonën e studimit	76
5.4.5.	Ujërat t zeza dhe administrimi i mbetjeve në zonën e projektit.....	76
5.5.	Mjedisi Socio-Ekonomik	76
5.5.1.	Demografia.....	76
5.5.2.	Popullsia dhe punësimi	77
5.5.3.	Turizmi.....	77
5.5.4.	Arsim	78
5.5.5.	Sistemi Shëndetësor	78
5.5.6.	Pronësia e tokës.....	78
6.	VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE DHE SOCIALE.....	80
6.1.	Metodologjia për Vlerësimin e Impakteve	80
6.1.1.	Vlerësimi i ndikimeve dhe metodologjia	80
6.1.1.1.	Përkufizimi i përshtatshëm "pragjet" dhe treguesit	81
6.1.1.2.	Përcaktimi i rëndësisë së ndikimeve në VEC-së	81
6.2.	Ndikime të rëndësishme negative të projektit të propozuar në mjedis	83

6.2.1.	Ndikimet në ajër	83
6.2.1.1.	Faza e ndërtimit.....	83
6.2.1.2.	Faza operacionale.....	83
6.2.2.	Ndikimet nga zhumat dhe vibracimet.....	83
6.2.2.1.	Faza e ndërtimit.....	83
6.2.2.2.	Faza operacionale.....	84
6.2.3.	Ndikimet në zonat e mbrojtura	85
6.2.3.1.	Faza e ndërtimit.....	85
6.2.3.2.	Faza operacionale.....	85
6.2.4.	Ndikimet në trashëgiminë kulturore.....	85
6.2.4.1.	Faza e ndërtimit.....	85
6.2.4.2.	Faza operacionale.....	86
6.2.5.	Ndikimet në bimësi – speciet e florës dhe faunës.....	86
6.2.5.1.	Faza e ndërtimit.....	86
6.2.5.2.	Faza operacionale.....	87
6.2.6.	Ndikimet në gjeomorfologji -landscape	87
6.2.6.1.	Faza e ndërtimit.....	87
6.2.6.2.	Faza operacionale.....	87
6.2.7.	Ndikimet në gjeologji - hidrogeologji.....	88
6.2.7.1.	Faza e ndërtimit.....	88
6.2.7.2.	Faza operacionale.....	88
6.2.8.	Ndikimet në burimet ujore	89
6.2.8.1.	Faza e ndërtimit.....	89
6.2.8.2.	Faza operacionale.....	89
6.2.9.	Ndikimet në përdorimin e tokës.....	90
6.2.9.1.	Faza e ndërtimit.....	90
6.2.9.2.	Faza operacionale.....	90
6.2.10.	Ndikimet në Gjeologjia, rrëshqitjet e tokës dhe Sizmiciteti	91
6.2.10.1.	Faza e ndërtimit.....	91
6.2.10.2.	Faza Operacionale	92
6.2.11.	Ndikimet socio – ekonomike	92
6.2.11.1.	Faza e ndërtimit.....	92
6.2.11.1.	Faza operacionale.....	93
6.2.12.	Ndikimet në punësim	93
6.2.12.1.	Faza e ndërtimit.....	93
6.2.12.2.	Faza operacionale.....	93
6.2.1.	Shëndeti dhe Siguria në Komunitet.....	94

6.2.1.1.	Faza e ndërtimit.....	94
6.2.1.2.	Faza operacionale.....	94
6.3.	Ndikimet kumulative.....	96
6.3.1.	Ndikimet e mundshme kumulative.....	97
6.3.1.1.	Cilësia e ajrit.....	97
6.3.1.2.	Zhurma.....	97
6.3.1.3.	Sipërfaqja e ujit.....	97
6.3.1.4.	Trafik.....	97
6.3.1.5.	Ndikimi kumulativ në aspektet sociale dhe ekonomike dhe të jetesës.....	97
7.	ANALIZA E ALTERNATIVAVE.....	98
7.1.	Asnjë projekt.....	98
7.2.	Vendodhja Alternative e projektit dhe Ndryshime në projektim.....	98
7.3.	Përdorimi i një materiali alternativ.....	99
8.	MASAT ZBUTËSE.....	100
8.1.1.1.	Masat zbutëse për ndikimet në cilësinë e ajrit.....	100
8.1.1.2.	Faza e ndërtimit.....	100
8.1.1.3.	Faza operacionale.....	101
8.1.2.	Masat zbutëse për ndikimet në mjedis akustik.....	101
8.1.2.1.	Faza e ndërtimit.....	101
8.1.2.2.	Faza operacionale.....	102
8.1.3.	Masat zbutëse për ndikimet në trashëgiminë kulturore.....	102
8.1.3.1.	Faza e ndërtimit.....	102
8.1.3.2.	Faza operacionale.....	102
8.1.4.	Masat zbutëse për ndikimet mbi florën, faunën dhe habitatet.....	103
8.1.4.1.	Faza e ndërtimit.....	103
8.1.4.2.	Faza operacionale.....	103
8.1.5.	Masat zbutëse për ndikimet në gjeomorfologjisë - landscape.....	104
8.1.5.1.	Faza e ndërtimit.....	104
8.1.5.2.	Faza operacionale.....	104
8.1.6.	Masat zbutëse për ndikimeve në gjeologjinë dhe tokë.....	104
8.1.6.1.	Faza e ndërtimit.....	104
8.1.6.2.	Faza operative.....	105
8.1.7.	Masat zbutëse për ndikimet në burimet ujore.....	105
8.1.7.1.	Faza e ndërtimit.....	105
8.1.7.2.	Faza operacionale.....	106
8.1.8.	Masat zbutëse për ndikimet në mjedisin social-ekonomik.....	107
8.1.8.1.	Faza e ndërtimit.....	107

8.1.8.2.	Faza operacionale.....	107
8.1.9.	Masat zbutëse për ndikimet në shëndetin dhe sigurinë e komunitetit	108
8.1.9.1.	Faza e ndërtimit	108
8.1.9.2.	Faza operacionale.....	109
9.	SHTOJCAT	111
9.1.	Shtojca 1	111
9.1.1.	Lista e bimëve në Parkun Kombëtar Bredhi i Hotovës-Dangëlli	111
9.1.2.	Kafshet	114
9.1.2.1.	Jovetëbrorët	114
9.1.2.2.	VERTEBRRORET	121
9.2.	Shtojca 2	131
9.3.	Shtojca 3	132

Figurat

Figura 1	Zona e punimeve të projektit “Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës”	43
Figura 2	Harta Klimtike e Shqipërisë	50
Figura 3	Temperatura mesatare e ajrit	51
Figura 4	Reshjet ditore të shiut	52
Figura 5	Biodiversiteti (Flora) Hartë mbi projektin Zone	56
Figura 6.	Pyje ahu Helenikë me Abies borisii-regis	61
Figura 7	Corine Land Cover 2018 / Harta e përdorimit të tokës Ujërat Termalë Bënjë	65
Figura 8	Harta tektonike e pellgut Ujëmbledhës të Vjosës.	66
Figura 9	Harta gjeologjike e pellgut Ujëmbledhës të Vjosës.	67
Figura 10	Vizualizimi i tërmeteve në rajonin e Përmetit.....	68
Figura 11	Fotografi të lumit Langarica	69
Figura 12	Harta Hidrogjeologjike e rajonit / theksuar me të kuqe zona e projektit	70
Figura 13	Harta e zonave të mbrojtura në zonën e projektit.....	72
Figura 14	Monumentet dhe vendet arkeologjike në afërsi të zonës së projektit.....	75
Figura 15	Metodologjia e përdorur për Vierëslmin e Ndikimeve në Mjedis	80

Tabelat

Tabela 1 Legjislacioni shqiptar për kryerjen e një VNM-je.....	15
Tabela 2 Legjislacioni shqiptar mbi Biodiversitetin që ka Lidhje me Projektin.....	19
Tabela 3 Aktivitetet e ndaluara dhe të lejuara në zonën e Parkut Kombëtar Bredhi i Hotovës-Dangëlli....	20
Tabela 4 Legjislacioni për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore	22
Tabela 5 Legjislacioni në lidhje me mbrojtjen e mjedisit fizik.....	23
Tabela 6 Legjislacioni për shëndetin dhe sigurinë.....	29
Tabela 7 Ligje të tjera Kombëtare që kanë lidhje me këtë projekt.....	30
Tabela 8 Konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të nënshkruara / ratifikuara nga Shqipëria	32
Tabela 9 Analiza e Pajtushmërisë së këtij projekti me politikat mbrojtëse të Bankës Botërore	40
Tabela 10 VEC-të e përzgjedhura dhe prioritetizimi.	48
Tabela 11 Bilanci i drurëve në rajonin e Përmetit	54
Tabela 12 Habitatet kryesore të bimësisë në rajonin e Përmetit në përqindje.	54
Tabela 13 Struktura e pyjeve në rajonin e Përmetit (në ha).	54
Tabela 14. Magnituda në zonën e projektit.....	68
Tabela 15 Përdorimi i tokës brenda zonës së parkut	73
Tabela 16 Demografia.....	76
Tabela 17 Të dhënat ekonomike në zonën e projektit	77
Tabela 18 Karakteristikat e ndikimeve	81
Tabela 19. Projekt që ndikojnë në përdorimin e tokës.....	90
Tabela 20. Emisionet statistikore në atmosferë dhe masat për të minimizuar këtë emetim.	100

1. Përmbledhje

Ky është dokumenti i Studimit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis dhe Social (VNMS) të Projektit për Zhvillimin e Integruar Urban të Zonës Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës (Projekti), me vendndodhje në Përmet, Gjirokastrë, Shqipëri.

Zona Turistike Ujërat Termalë të Bënjës ndodhet brenda Parkut Kombëtar Bredhi i Hotovës klasifikuar si Kategoria II e zonave të mbrojtura në Shqipëri (Park Kombëtar). Projekti ndodhet në kufinj të Shtetit Arkeologjik të Mbrojtur Ura e Kadiut dhe 160 m nga Monumenti I Natyrës Burimi Gjeotermal I Bënjës.

Objektivat e përgjithshme të projektit janë si më poshtë:

- Zhvillimi i qëndrueshëm i zonës së mbrojtur;
- Rritja e turizmit dhe ekonomisë në zonën e Ujërave Termalë të Bënjës;
- Menaxhimi i mirë dhe parandalimi i degradimit të Zonës së Ujërave Termalë të Bënjës.

Projekti i Zonës Turistike Ujërat Termalë të Bënjës konsiston në përmirësimin e infrastrukturës ekzistuese.

Është e rëndësishme të ndërhyhet në këto zona për një menaxhim të mirë të një monumenti Natyror si Ujërat Termalë të Bënjës që ndodhen brenda një parku kombëtar dhe gjithashtu do të rrisë sigurinë dhe lehtësirat për turistët. Komuniteti lokal gjithashtu do të ketë një përfitim mesatar nga projekti pasi do të jetë në gjendje të zhvillojë ekonomi të vogla.

Projekti përfshin ndikime në infrastrukturë me krijimin e një pike identifikuese për hyrjen në Park (Totem), pika e kontrollit, parkim, zonë pushimi për kampera, zonë kampimi për tendat, zona e pikniku dhe qendra e parkut. Vetë materialet e përdorura për projektin dhe struktura e projektuar është zgjedhur e tillë që të përshtatet sa më shumë me peizazhin e zonës.

Projektuesit janë munduar që të bëjnë ndërhyrje vetëm kur janë të nevojshme për sigurinë e vizitorëve dhe krijimin e fasiliteve për ta por duke respektuar në radhë të parë mosdegradimin dhe mosprishja e strukturës së Parkut Kombëtar, Zonës së Mbrojtur Arkeologjike dhe Strukturës së Monumentit Natyror.

Në përputhje me përparësitë kombëtare, projekti do të ofrojë një teknologji të përparuar, miqësore me mjedisin, që optimizon turizmin në zonën e Projektit, duke përmbushur kërkesat lokale dhe rajonale dhe arrijtjen e një zhvillimi të qëndrueshëm ekonomik në të ardhmen. Metodologjia dhe paraqitja e projektit zgjidhen duke siguruar ndikimin më të ulët të mundshëm në mjedis, zhvillimin e qëndrueshëm të të gjithë sektorëve të tjerë ekonomikë dhe socialë si dhe rritjen e cilësisë së jetës së popullatës lokale.

Projekti i propozuar klasifikohet si Kategoria B, siç thuhet në Politikën e Mbrojtjes së Bankës Botërore për Vlerësimin e Mjedisit (OP / BP 4.01), rrjedhimisht ai do t'i nënshtrohet studimit paraprak të VNMS-së. Ndikimet e mundshme të pafavorshme mjedisore të projektit të propozuar në popullatën njerëzore ose zonat me rëndësi mjedisore, përfshirë ligatinat, pyjet, tokat e kullotave ose habitatet e tjera natyrore, janë më pak sinjifikative se ato të projekteve të Kategorisë A. Për aktivitetet e klasifikuara si kategoria B, kërkohet që të bëhet niveli i duhur i vlerësimit të ndikimit mjedisor dhe social, dhe të përgatitet Plani i Menaxhimit Mjedisor dhe Social.

VNMS është përgatitur në përputhje me kërkesat e Politikës së Mbrojtjes së Bankës Botërore për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, në mbështetje të vendimit të tyre nëse do të financojë dhe jep garanci për projektin e propozuar; dhe në përputhje me legjislacionin kombëtar (shqiptar) dhe atë të BE për përgatitjen e vlerësimeve mjedisore dhe sociale. Procesi i përgjithshëm i VNMS-së është paraqitur shkurtimisht më poshtë, hapa të cilat përshkruhen më gjerësisht në seksionet vijuese të raportit:

- Shqyrtimi;
- Studimi bazë dhe mbledhja e të dhënave;
- Konsultimi i grupeve të interesit (gjatë gjithë procesit të VNMS);
- Vlerësimi i ndikimit;
- Masat zbutëse dhe planet e menaxhimit;
- Raportimi dhe Shpalosja e VNMS-së.

Ndikimet kryesore mjedisore dhe sociale dhe masat lehtësuese përfshijnë:

- Cilësia e ajrit, zhurma, biodiversiteti, toka, gjeologjia, uji, peizazhi, ndikimet shëndetësore dhe të sigurisë në vendin e punës u identifikuan si ndikime negative. Këto ndikime negative kërkojnë zbatim e kujdesshëm të masave zbutëse efektive dhe monitorim të vazhdueshëm, për shkak të ndjeshmërisë së receptorëve dhe vendndodhjes së projektit në një park Kombëtar. Të gjitha këto ndikime negative mund të reduktohen në mesatare ose të vogla me zbatimin e masave zbutëse dhe kërkesave të monitorimit.
- Ndikimet në ZM dhe Trashëgiminë Kulturore gjatë ndërtimit dhe operimit konsiderohen të mbeten të moderuara negative, për faktin se ne po veprojmë në një zonë të mbrojtur dhe kemi 2 trashëgimi kulturore në zonë (Ura Kadiut dhe shpella Bënjës). Ndikime të tjera negative të vlerësuara të moderuara janë ndikimi në tokë dhe gjeologji gjatë ndërtimit, megjithatë, ashpërsia e këtyre ndikimeve mund të reduktohet në nivele të pranueshme pas masave zbutëse të identifikuar në raport.
- Ndikimi kryesor në biodiversitet është shqetësimi i mundshëm i faunës për shkak të zhurmës, pluhurit, trafikut dhe ndotjes së mundshme të tokës dhe ujit. Sidoqoftë, këto ndikime do të kufizohen në kufijtë e zonës së projektit. Duhet t'i kushtohet vëmendje specieve të faunës dhe florës me status mbrojtjeje.
- Ndikimet në burimet ujore (uji sipërfaqësor dhe nëntokësor) mund të vijnë nga aktivitetet e projektit gjatë fazave të ndërtimit dhe funksionimit të cilat si pasojë mund të çojnë në ndotjen e burimeve ujore që do të parandalohen me monitorim efektiv dhe zgjidhje teknike adekuate. Një Plan Menaxhimi i Burimeve Ujore gjithashtu duhet të përgatitet në mënyrë që të menaxhojë dhe monitorojë performancën e masave zbutëse dhe përmirësuese në përputhje me kërkesat e ligjit shqiptar dhe praktikat më të mira ndërkombëtare.
- U identifikuan një numër ndikimesh pozitive si ndikimet në ekonominë rajonale dhe punësimin lokal, ku këto ndikime u vlerësuan se ishin me rëndësi të madhe pas zbutjes. Ndikimet pozitive të Projektit në punësimin dhe ndikimet ekonomike konsiderohet të mbeten me rëndësi kryesore me masa përmirësuese. Ndikimet pozitive në infrastrukturë gjithashtu konsiderohen të jenë mesatare pozitive gjatë operimit.

- Ndikimet kumulative social-ekonomike nga projektet e propozuara do të kenë kryesisht ndikime pozitive në kushtet në Bashkinë e Përmetit dhe në rajon. Infrastruktura e re duhet të synojë të përmirësojë gjendjen ekonomike dhe shëndetësore të banorëve të Bënjës dhe mund të inkurajojë nismat private për zhvillimin e serave në zonën rurale afër projektit, një shtytës për zhvillimin e mëtejshëm dhe modernizimin e sektorit të bujqësisë në rajonin e Përmetit, dhe një përfitim i drejtpërdrejtë dhe i tërthortë për qytetarët e Bënjës dhe bizneset.
- Ky projekt konsiderohet një investim i rëndësishëm i cili do të kontribuojë në ndikimin pozitiv në zonën lokale dhe më gjerë në rajon, duke përmirësuar menaxhimin e zonave të mbrojtura. Projekti synon të punësojë një numër të konsiderueshëm individësh në nivel lokal dhe rajonal dhe për shtrirje afatshkurtër dhe afatgjatë.

2. HYRJE

Ky dokument prezanton Studimin e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis dhe Social (VNMS) të Projektit për Zhvillimin e Integruar Urban të Zonës Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës (Projekti), me vendndodhje në Përmet, Shqipëri.

Dokumenti i VNMS-së paraqet projektin, një përshkrim të gjendjes aktuale të mjedisit fizik, biologjik dhe social në zonën e projektit, ndikimet kryesore mjedisore dhe sociale, dhe detajon masat e planifikuara për të parandaluar, minimizuar, zbutur ose kompensuar këto ndikime.

Metropolis dhe ABKONS janë kontraktuar nga Fondi Shqiptar i Zhvillimit dhe Banka Botërore për të zhvilluar Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe Social (VNMS) për zonën turistike të Ujërave Termalë të Bënjës. Zona posedon një potencial të rëndësishëm turistik, i cili është deri tani i papërdorur dhe jep një kontribut suboptimal për ekonominë lokale. Ky projekt synon të aktivizojë këtë potencial dhe të mundësojë popullatën lokale të përfitojë prej tij.

ABKONS do të zhvillojë procesin e VNMS-së në përputhje me legjislacionin shqiptar, legjislacionin e BE dhe Politikën e Mbrojtjes së BB. ABKONS do të identifikojë dhe vlerësojë ndikimet e mundshme mjedisore dhe sociale të lidhura me aktivitetin e propozuar duke kryer një proces objektiv dhe të pavarur të VNMS-së, në të cilin të gjitha informacionet dhe mendimet përkatëse të palëve të interesuara dhe të prekura do të mblidhen dhe i kalojnë Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit (MTE), dhe Agjencisë Kombëtare të Mjedisit (AKM). Në këtë mënyrë mund të zhvillohet një proces i informuar i vendimmarrjes.

Projekti nxit politikën e mbrojtjes së Bankës Botërore për Vlerësimin e Mjedisit (OP / BP 4.01) dhe klasifikohet si Kategoria B, kryesisht për shkak të natyrës rehabilituese të ndërhyrjeve të propozuara, të cilat do të përfshijnë ndërtimin e kufizuar të objekteve të reja siç janë strukturat dhe objektet e vogla për vizitorët brenda shtit turistik. Për më tepër, rehabilitimi fizik dhe ndërhyrja në Zonë Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës nuk do të përfshijnë modifikime strukturore të rëndësishme dhe ndërhyrjet e propozuara do të zhvillohen me materiale të riciklueshme lokale. Prandaj, ndërhyrjet e parashikuara nuk pritet të kenë ndikime të pakthyeshme, të pafavorshme mjedisore dhe sociale, gjithsesi ato rrjedhimisht do t'i nënshtrohen një Raporti të Studimit të VNMS-së.

Procedura e miratimit mjedisor të projektit zhvillohet sipas:

- Vendimit Nr. 686, datë 29.07.2015 "Për miratimin e rregullave, përgjegjësi dhe afateve për procedurën e vlerësimit të ndikimit në mjedis (VNM) dhe procedurën e vendimit dhe Deklaratës mjedisore", Kapitulli II, zhvillimi i procedurës paraprake të VNM-së.
- Referuar pikës 10, shkronja "b" Shtojca II e Ligjit Nr. 10 440, datë 07.07.2011 "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis", i ndryshuar, ky projekt i nënshtrohet VNM-së paraprake.

2.1. Objektivat e VNMS-së

Objektivat specifike të VNMS-së përfshijnë:

- Një përshkrim dhe analizë gjithëpërfshirëse me bazë mjedisore dhe sociale, të zonës së projektit;
- Një përmbledhje të politikave ligjore dhe kuadrit institucional për këtë projekt, duke përfshirë politikën mbrojtëse të BB dhe rregulloret;
- Konsiderimi dhe dokumentimi i inputeve, shqetësimeve dhe sugjerimeve të aktorëve kyç në lidhje me identifikimin, analizën, vlerësimin dhe zbutjen e ndikimeve të mundshme mjedisore dhe sociale të projektit të propozuar, përmes konsultimeve publike me ministritë relevante të Qeverisë, OJQ-të, udhëheqësit e komuniteteve dhe palëve të prekura projektit (PPP);
- Vlerësimin e ndikimeve direkte dhe indirekte mjedisore dhe sociale të aktiviteteve të planifikuara të projektit;

- Hartimin e Planit të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (PMMS) me masat zbutëse për trajtimin ndikimeve të mundshme mjedisore dhe sociale negative të projektit të identifikuar dhe kohën e tyre të shfaqjes gjatë ndërtimit dhe/ apo funksionimit të projektit; dhe
- Hartimin e Planit të Monitorimit me tregues të qartë monitorimi, vlerësimet buxhetore dhe rolet institucionale për ndjekjen e zbatimit dhe përputhjen me masat lehtësuese mjedisore dhe sociale të propozuara.

2.2. Qëllimi i VNMS-së dhe metodologjia e aplikuar

Procesi i hartimit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM), ndihmon në përmirësimin e çdo lloj projekti në respektimin dhe mbrojtjen maksimale të mjedisit të zonës ku ai zbatohet. Qëllimi i VNM-së është që të sigurojë që mjedisi në zonën ku zbatohet projekti do të konsiderohet i lidhur me gjithë çështjet e tjera të rëndësishme, në çdo etapë të tij. Ky raport është hartuar bazuar në legjislacionin mjedisor në fuqi dhe Manualin Operacional të Bankës Botërore, OP 4.01 mbi Vlerësimin Mjedisor, dhe ka për qëllim të identifikojë, parashikojë dhe vlerësojë gjithë ndikimet e mundshme në mënyrë sistematike, të kuptueshme dhe objektive.

VNM-ja është vlerësimi mjedisor në një proces vlerësimesh (të mjedisit, planifikimit hapësinor, ndërtimit, etj.) që eventualisht mund të finalizohet me Lejen e Zhvillimit.

Qëllimi i një VNM-je është të sigurojë informacion për vendim marrësit dhe publikun në lidhje me pasojat mjedisore të një aktiviteti të propozuar zhvillimi. Për më tepër, ideja është që të promovojë zhvillimet që respektojnë mjedisin përmes identifikimit të masave të duhura zbutëse.

Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis u përgjigjet në thelb këtyre pyetjeve kyç:

- Si do të ishte mjedisi pa projektin? (Studimi i kushteve bazë ekzistuese). Kjo do të identifikojë dhe përshkruajë gjendjen aktuale të burimeve dhe karakteristikat ekzistuese në mjedisin që mund të ndikohet nga projekti dhe se si këto do të zhvillohen në mungesë të projektit.
- Çfarë do t'i ndodhë mjedisit, si pasojë e projektit? (Vlerësimi i ndikimit në mjedis). Kjo do të përshkruajë mjedisin siç është pa projektin dhe se si ai do të ndryshojë si pasojë e projektit në aspektin e burimeve mjedisore apo njerëzve (receptorët) që janë të ndikuar, natyrën dhe shkallën e ndryshimit, shtrirjen e tij gjeografike dhe kohore.
- A përbën kjo një shqetësim? (Vlerësimi i ndikimeve të rëndësishme në mjedis) Është e rëndësishme të bëhet një vlerësim i faktorëve më të rëndësishëm që kanë ndikim në mjedis dhe që lidhet pikërisht me projektin në fjalë.
- Në rast se konstatohet një ndikim i rëndësishëm në mjedis çfarë duhet bërë? (masa zbutëse). Është e rëndësishme të kuptohet se, në qoftë se ndikimi është i rëndësishëm, atëherë duhet të merren masa zbutëse në mënyrë që të shmanget, reduktohet apo kompensohet. Në mënyrë që autoritetet kompetente dhe palët e jashtme të interesuara të vendosin nëse projekti duhet të vazhdojë, është thelbësore që informacioni mjedisor i dhënë nga zhvilluesi në Raportin e VNM-së, t'i përgjigjet në mënyrë të qartë pyetjeve të mësipërme. Qëllimi i studimeve të VNM-së është që të gjenerojë dhe paraqesë këtë informacion në mënyrë të qartë, koherente dhe të saktë.

Zhvilluesi i projektit mund t'i përfshijë këto masa zbutëse në propozimet e projektit dhe autoriteti kompetent mund t'i përfshijë kërkesat përkatëse në kushtet e lejes së dhënë.

3. KUADRI LIGJOR

3.1. Legjislacioni kombëtar shqiptar

Shqipëria ka një legjislacion specifik që shtron nevojën për VNM. Ligji i vitit 2002 për mbrojtjen e mjedisit parashikon dlsa kërkesa, përfshirë kërkesën për të kryer një VNM dhe për të marrë një leje mjedisore përpara fillimit të projektit. Ky ligj parashikon kërkesën për monitorim për të ndihmuar në identifikimin e ndikimeve të projektit gjatë ndërtimit, funksionimit dhe rehabilitimit, si dhe kërkesat gjatë fazës së mbylljes së projektit. Ligji i vitit 2002 u zëvendësua me ligjin nr.10431, datë 09.06.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit" i ndryshuar, i cili synon të pasqyrojë direktivat e Bashkimit Evropian dhe praktikat më të mira në lidhje me menaxhimin e mjedisit. Ligji i vitit 2011 mbi Mbrojtjen e Mjedisit (të ndryshuar) përcakton kuadrin e mbrojtjes së mjedisit, kuadrin dhe kompetencat institucionale, parimet e vlerësimit të ndikimit në mjedis dhe lejet mjedisore. Ai përcakton aktivitetet që ndikojnë në mjedis, si: "çdo aktivitet ekonomik dhe social që përdor mjedisin ose një pjesë të tij, ose që shkarkon materiale dhe energji duke i ndryshuar karakteristikat e tij".

Kuadri ligjor i procedurës së VNM-së në Shqipëri bazohet në ligjin nr. 10440 "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis", miratuar në 07.07.2011 dhe më vonë i ndryshuar me Ligjin Nr. 12/2015 "Për dlsa ndryshime në ligjin Nr. 10440, datë 07.07.2011, Për vlerësimin e ndikimit në mjedis "dhe Vendimi i Këshillit të Ministrave (VKM) Nr. 10 448, datë 14.07.2011" Për lejet e mjedisit "të ndryshuar. Një kornizë e rëndësishme ligjore për VNM-në është edhe VKM-ja Nr. 686, datë 29.07.2015 "Për rregullat, përgjegjësitë, afatet kohore për procedurën e VNM-së dhe procedurën e transferimit të vendimit për deklaraten mjedisore", të ndryshuar dhe VKM Nr. 247, datë 30.04.2014 "Për përcaktimin e rregullave, kërkesave dhe procedurave për informimin e publikut dhe përfshirjen në procesin e vendimmarrjes mjedisore".

Kuadri ligjor dhe procedural, të rëndësishme për kryerjen e një VNM-je janë dhënë në Tabelën më poshtë.

Tabela 1 Legjislacioni shqiptar për kryerjen e një VNM-je

Legjislacion	Përmbledhje	Lidhja Me Projektin
Ligji Nr. 10431 (09.06.2011) ndryshuar	"Për Mbrojtjen e Mjedisit" (i ndryshuar) - Ky ligj përcakton kuadrin ligjor për mbrojtjen e mjedisit, kornizën dhe kompetencat institucionale, parimet e vlerësimit të ndikimit në mjedis dhe lejet mjedisore. Ligji bazohet në parimet e Bashkimit Evropian dhe praktikat më të mira për menaxhimin e mjedisit.	Lidhja Me Projektin Duhet të kryhet VNM-ja dhe të merret leja mjedisore përpara se të fillohet një Projekt. Ai përcakton kërkesat monitoruese për të identifikuar ndikimet e projektit gjatë ndërtimit dhe fazës operacionale.
Ligji Nr. 10440 (07.07.2011) ndryshohet	"Për vlerësimin e ndikimit në mjedis" (i ndryshuar) përcakton parimet e një VNM-je, përcakton kategoritë e projekteve me ndikim në mjedis dhe përcakton përgjegjësitë dhe të drejtat e institucioneve dhe publikut në procedurën e VNM-së. Ligji përcakton kompetencat e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit (AKM) dhe Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit (MTM) për sa i përket procedurës, shqyrtimit e raportit të VNM-së dhe miratimin përfundimtar të tij.	VNM-ja për Projektin do t'i paraqitet MTM dhe AKM për kontroll, shqyrtim dhe miratim.

<p>Legjislacion Ligji Nr. 10448 (14.07.2011) ndryshuar</p>	<p>Përmbledhje "Për lejet mjedisore" (i ndryshuar) -përcakton kushtet dhe termat e dhënies së lejeve mjedisore për operatorët industrialë dhe përcakton masat për parandalimin dhe kontrollin e shkarkimit të ndotjeve dhe menaxhimin në mënyrë të sigurt të kimikateve. Në përgjithësi, objekti i kuadrit rregullator është: të parandalojë dëmtimin e mjedisit; të garantojë përputhjen me standardet e shëndetit; dhe mbrojtjen nga çdo detyrim i mbetur.</p>	<p>Lidhja Me Projektin Deklarata e mjedisit zbatohet për: SHTOJCA II. Projekte të tjera Pika 10. Projektet e infrastrukturës b) Projekte për zhvillime urbane, duke përfshirë dhe ndërtimin e qendrave tregtare dhe parkimet për makinat; (rregulluar me ligjin 10440/2011) Raporti i VNM-së është përgatitur në përputhje me këtë VKM.</p>
<p>VKM 686 (2015/07/29) ndryshuar</p>	<p>"Për miratimin e rregullave, të përgjegjësive e të afateve për zhvillimin e procedurës së vlerësimit të ndikimit në mjedis (VNM) dhe procedurës së transferimit të vendimit e deklaratës mjedisore", të ndryshuar - Akti përcakton rregullat specifike dhe të hollësishme për procedurën, kuadrin dhe strukturën e raportit dhe shtojcave të VNM-së, afatin kohor të procedurës, kërkesën për aprovim, vendimin përfundimtar dhe monitorimin e ndikimit dhe raportimin gjatë ekzekutimit të projektit.</p>	<p>Grupet e interesit do të angazhohen / konsultohen gjatë procesit të VNM-së; një Plan i Angazhimit të Grupeve të Interesit (PAGI) është zhvilluar dhe implementuar nga zhvilluesi dhe konsulentit.</p>
<p>VKM Nr 247 (30.04.2014)</p>	<p>"Për përcaktimin e rregullave, të kërkesave e të procedurave për informimin dhe përfshirjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore" - Akti përcakton kërkesat specifike për konsultimin me grupet e interesit, duke u fokusuar në konsultimet me komunitetet lokale. Gjithashtu jep detaje mbi procedurën që duhet ndjekur, afatin kohor dhe botimin në media.</p>	<p>Grupet e interesit do të angazhohen / konsultohen gjatë procesit të VNM-së; një Plan i Angazhimit të Grupeve të Interesit (PAGI) është zhvilluar dhe implementuar nga zhvilluesi dhe konsulentit.</p>

3.2. Procedura e aprovimit mjedisor

Të gjitha projektet që lidhen me ndikimet e mundshme në mjedis, do të kryejnë një VNM para fillimit të zbatimit. Raporti i VNM-së dhe dokumentet e tjera të nevojshme do t'i paraqiten MTM e cila do t'i transferojë skedarët e projektit në AKM për rishikim. Projekti do të miratohet me Vendim / Deklaratë Mjedisore të AKM-së dhe MTM. Procedura e VNM-së është e detajuar në VKM Nr. 686 datë 29.07.2015 "Për miratimin e rregullave, të përgjegjësive e të afateve për zhvillimin e procedurës së vlerësimit të ndikimit në mjedis (VNM) dhe procedurës së transferimit të vendimit e deklaratës mjedisore" të ndryshuar.

Bazuar në kërkesat ligjore të ligjit nr.10440 / 2011, "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis" i ndryshuar, Shtojca II Pika 10. Projektet e Infrastrukturës

b) Projektet e zhvillimit urban, përfshirë ndërtimin e qendrave tregtare dhe parqet e makinave; Sipas Ligjit Nr.10440 / 2011 (neni 11), në përfundim të procesit të VNM-së, AKM-ja do të vendosë nëse do të lëshohet një Deklaratë e Mjedisit ose nëse kërkohen studime të mëtejshme (d.m.th. VNM e thelluar). Është parashikuar që në fund të procesit të VNM, Ministria të lëshojë Deklaratën e Mjedisit; kështu që do të bëhet një aplikim në MTM për një Deklaratë të Mjedisit. Dokumentet që kërkohen të paraqiten në MTM së bashku me kërkesën për Deklaratën e Mjedisit përbëhen nga:

- Raporti i ndërveprimit mjedisor;
- Raport i plotë i VNM-së;

- Përmbledhje jo-teknike;
- Raporti teknik që përmbledh projektin;
- Një përmbledhje e procesit të konsultimit me publikun dhe palët e tjera të interesuara, të bëra gjatë procesit të VNM-së;
- Një kopje e pagesës së tarifës së shërbimit, siç përcaktohet në legjislacionin përkatës.

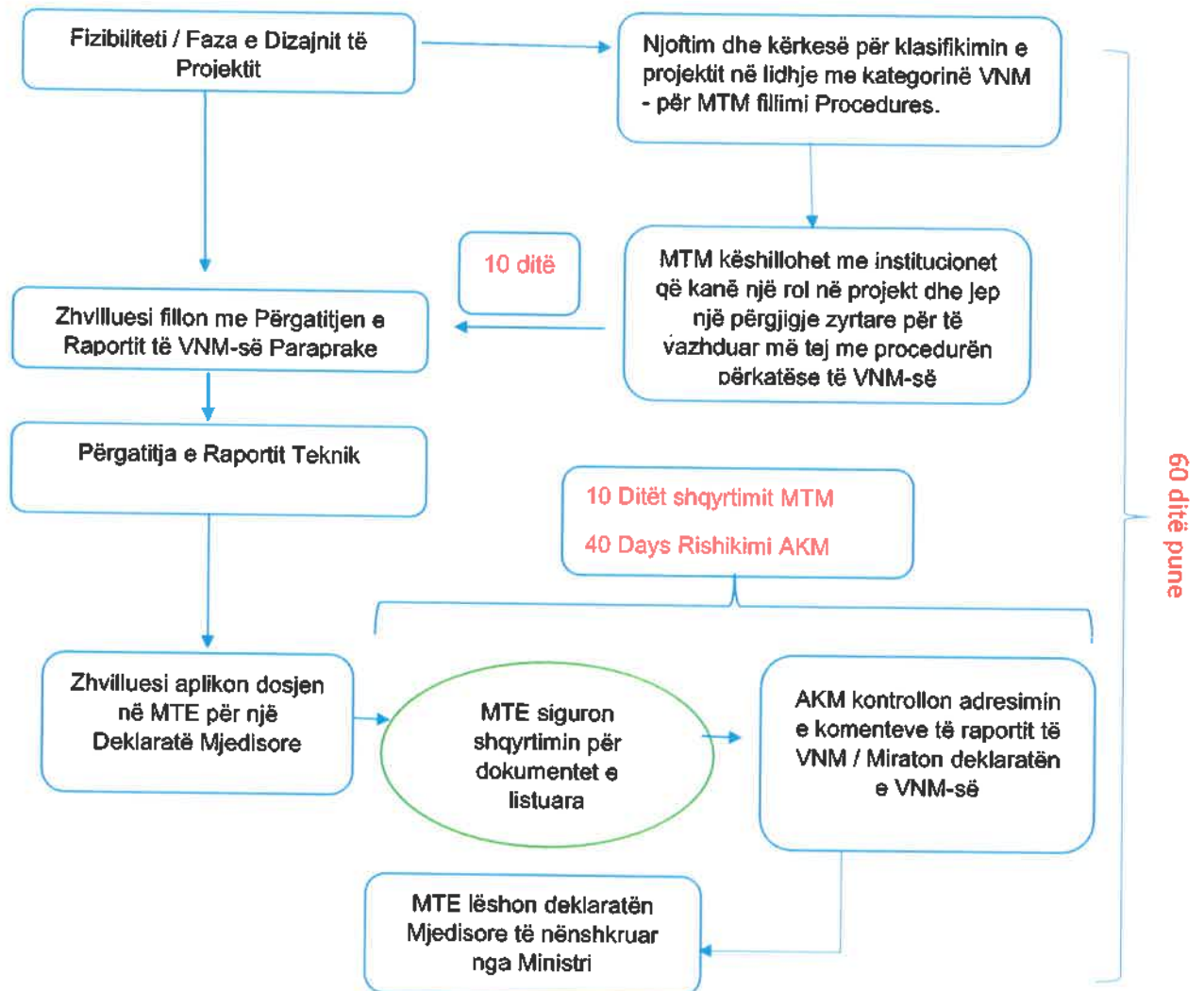
Institucionet kombëtare, rajonale dhe komunale me një rol gjatë procesit të VNM-së përbëhen nga:

- Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
- Agjencia Kombëtare e Mjedisit
- Drejtoria Rajonale e Mjedisit
- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura
- Administrata Rajonale e Zonave të Mbrojtura
- Bashkia Përmet

Përveç legjislacionit që lidhet posaçërisht me nevojën për një VNM, ekzistojnë politika, ligje dhe rregullore kombëtare të zbatueshme për Projektin e propozuar dhe aspektet e tij mjedisore dhe sociale. Për më tepër, Shqipëria ka zhvilluar standarde mjedisore që bazohen kryesisht në direktivat e Komisionit Europian. Standardet ekzistuese përfshijnë: mbrojtjen e biodiversitetit; trashëgiminë kulturore, emetimet në ajër; nivelet e zhurmës; cilësinë dhe shkarkimin e ujit, dhe menaxhimin e mbetjeve.

Figura 1. Procedura e VNM-së dhe Afati kohor sipas Legjislacionit Shqiptar

3.2.1. Kuadri i mbrojtjes së Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura

Ministria e Mjedisit, përmes Drejtorisë së Biodiversitetit dhe Zonave të Mbrojtura në kuadër të Drejtorisë së Përgjithshme të Politikave Mjedisore dhe Dorëzimit të Prioriteteve, mbulon çështje që lidhen me hartimin e politikave për mbrojtjen e natyrës, si dhe zhvillimin e dokumenteve strategjike në këtë fushë. Bashkëpunimi shtrihet me departamentet e tjera të Ministrisë dhe institucionet vijuese zbatuese:

1. Agjensia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (NAPA);
2. Agjensia Kombëtare e Mjedisit;
3. Drejtoritë Rajonale e Shërbimit Pyjor;
4. Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve.

Pushteti qendror aktualisht është duke ristrukturuar dhe decentralizuar sistemin e administrimit dhe menaxhimit të mbrojtjes së natyrës, duke u përqendruar kryesisht në burimet pyjore dhe kullotat. Qëllimi është forcimi i kuadrit ekzistues të politikave dhe kuadrit rregullator; krijimi i një administrate më efektive të zonave të mbrojtura (ZM-ve); mundësimi i pjesëmarrjes dhe përfshirjes aktive të qeverive lokale në menaxhimin e ZM-ve, Zonave Pyjore dhe kullotave; mundësimi dhe lehtësimi i trajnimit të duhur të stafit

të administratës; dhe sigurimi i mbështetjes financiare dhe asistencës teknike për menaxhimin e zonave të mbrojtura (ZM-ve) dhe ruajtjen e biodiversitetit.

Legjislacioni shqiptar për mbrojtjen e biodiversitetit të rëndësishëm për Projektin është përmbledhur në Tabelën më poshtë.

Tabela 2 Legjislacioni shqiptar mbi Biodiversitetin që ka Lidhje me Projektin

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Biodiversiteti Ligji nr. 9587 (20.07.2006)	"Ligji për mbrojtjen e Biodiversitetit" (i ndryshuar) - Ky ligj përcakton kërkesat për ruajtjen dhe mbrojtjen e diversitetit biologjik, përfshij zonat e mbrojtura, habitatet dhe speciet e ndjeshme. Ligji kërkon një vlerësim biologjik si pjesë të vlerësimit mjedisor dhe mbledhjes së të gjitha të dhënave përkatëse për procesin e vendimmarrjes.	Karakterizimi bazë i biodiversitetit të Zonës së Projektit në VNM, përfshin një përshkrim të zonave të mbrojtura, habitateve dhe specieve të ndjeshme bazuar në studimin në zyrë të literaturës së disponueshme, të plotësuar me të dhënat e mbledhura si pjesë e studimeve bazë në terren. Vlerësimi i ndikimit merr parasysh ndikimet e mundshme në biodiversitet dhe propozon masa zbutëse për mbrojtjen e biodiversitetit.
Zonat e Mbrojtura Ligji nr. 81/2017, datë 04.07.2017	"Për Zonat e Mbrojtura" - Ky ligj rregullon të gjitha çështjet që lidhen me Zonat e Mbrojtura në Shqipëri. Ai përcakton kategoritë e zonave të mbrojtura në Shqipëri, rregullat e menaxhimit dhe rolet në procesin e vendimmarrjes. Kërkon pajtueshmëri me rregullat specifike gjatë hyrjes, punës dhe kryerjes së ndonjë aktiviteti tjetër në afërsi dhe / ose brenda zonave të mbrojtura.	Aktiviteti ndërtimor i Projektit është brenda Zonës së Parkut Kombëtar Bredhi i Hotovës-Dangelli, kategoria e II-të e Zonave të Mbrojtura.
Urdhër nr. 1280, datë 20.11.2013	"Për miratimin e listës së kuqe të florës dhe faunës së egër" (i ndryshuar) - Ky urdhër përcakton statusin e ruajtjes së llojeve të florës dhe faunës në Shqipëri	Është bërë studimi i specieve me interes ruajtjeje bazuar në literaturën dhe studimet e fundit të kryera. Do të kryhen studime të mëtejshme brenda fushës së veprimit të procesit të VNM-së.

Ligji Nr. 81/2017 "Për Zonat e Mbrojtura" përcakton kategoritë e ndryshme të Zonave të Mbrojtura në Shqipëri dhe mënyrën e menaxhimit të tyre. Ligji shqiptar nr. 81/2017 për zonat e mbrojtura (ZM) përcakton 7 kategori zonash të mbrojtura, secila me shkallë të ndryshme mbrojtjeje, që janë gjetur të jenë të pranishme në fushën e studimit:

- Rezervë strikte natyrore / rezervat shkencor (Kategoria I);
- Park Kombëtar (Kategoria II);
- Monument Natyror (Kategoria III);
- Park Natyror Bashkiak (Kategoria IV);
- Peizazh i mbrojtur (Kategoria V);

- Rezervat natyror I menaxhuar/park natyror (Kategoria VI);
- Zona të mbrojtura me interes ndërkombëtar (nuk ka kategori specifike mbrojtjeje).

Ligji Nr. 5/2016 datë 4.2.2016 Për shpalljen e moratoriumit për pyjet në Republikën e Shqipërisë.
 Ligji Nr. 11/2015, datë 19.2.2015 Për anëtarësimin e Republikës së Shqipërisë në marrëveshjen shumëpalëshe midis vendeve të Evropës Lindore për zbatimin e Konventës "Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedisin në një Kontekst Ndërkufitar".
 Ligji Nr. 68/2014 për disa ndryshime në ligjin 9587, datë 20.07.2006 "Për mbrojtjen e biodiversitetit"
 Ligji Nr. 7/2014 "Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë"
 Ligji Nr.10234, datë 18.2.2010 për pranimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin "Për administrimin e integruar të zonës bregdetare në Mesdhe", Konventa e Barcelonës "Për Mbrojtjen e Detit Mesdhe kundër Ndotjes".
 Ligji Nr. 9867 datë 31.01.2008 "Për përcaktimin e rregullave dhe procedurave për tregtimin ndërkombëtar të illojeve të jetës së egër të rrezikuar"
 Ligji Nr. 10 006 datë 23.10.2008 "Për mbrojtjen e jetës së egër"
 Ligji Nr. 9587, datë 20.07.2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
 Ligji Nr. 8905, datë 06.06.2002 "Për mbrojtjen e mjedisit detar nga ndotja dhe dëmtimi" • Ligji Nr. 8906, datë 06.06.2002 "Për Zonat e Mbrojtura"
 Ligji Nr. 8294 datë 02.03.1998 Për ratifikimin e Konventës së Bernës "Për ruajtjen e jetës së egër dhe habitateve natyrore evropiane"
 VKM Nr. 31, datë 20.1.2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikës Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".
 VKM Nr. 102, datë 4.2 2015 "Për krijimin dhe organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura".

3.2.1.1. Struktura aktuale e qeverisjes në zonën e mbrojtur

Rrjedhimisht, Parku Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli është në kategorinë e dytë të zonave të mbrojtura. Sipas nenit 6/2 të Ligjit në parqet kombëtare do të zbatohet shkalla e dytë e mbrojtjes. Tabela e mëposhtme jep një pasqyrë të aktiviteteve të ndaluara dhe të lejuara brenda parqeve kombëtare.

Tabela 3 Aktivitetet e ndaluara dhe të lejuara në zonën e Parkut Kombëtar Bredhi i Hotovës-Dangëlli

Kategoria	Zonë e mbrojtur	Niveli i mbrojtjes i dytë	Aktivitetet e ndaluara	Aktivitetet e Lejuara
II	Park kombëtar		<ul style="list-style-type: none"> • Përdorimi i tokës me teknologji intensive, me mjete dhe mënyra që shkaktojnë ndryshime rrethësore në biodiversitet, strukturën dhe funksionet e ekosistemeve ose që dëmtojnë pandreqshme sipërfaqen e tokës; • Neutralizimi i mbetjeve me origjinë nga jashtë 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivitetet që kanë për qëllim të ndryshojnë gjendjen natyrore të rezervave ujore, burimeve, liqeneve dhe sistemeve të ligatinave; • Aktivitetet për ngritjen dhe funksionimin e objekteve për

			<p>territorit të parkut kombëtar;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shpërndarja e kafshëve dhe e bimëve në rastet kur ato sjellin ndryshime në biodiversitetin e zonës; • Riprodhimi intensiv i kafshëve të gjuetisë me përjashtim të riprodhimeve shpëtuese; • Ndërtimi i rrugëve, autostadave, hekurudhave, zonave urbane, linjave të tensionit të lartë dhe sistemeve të gjatë në distancë të naftës dhe gazit; • Larja dhe spërkatja e rrugëve me kimikate; • Mbjellja e pyjeve monokulturë; • Ndezja e zjarreve jashtë vendeve e pikave të caktuara; • Qarkullimi i mjeteve të transportit jashtë rrugëve të caktuara; • Gjuetia; • Nxjerrja e mineraleve, gurëve, torfave, me përjashtim të gurëve dhe rërës për mirëmbajtjen e parkut; • Veprimtari masive sportive, turistike, jashtë pikave të caktuara; • Organizimi i garave me automobila dhe motoçikleta. 	<p>qëllime ushtarake dhe mbrojtjeje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programet monitoruese shkencore dhe kërkimore; • Aktivitetet shkencore, kërkimore, arkeologjike, paleontologjike dhe për mbartjen e gjetjeve të tilla; • Shfrytëzimi dhe ruajtja e përkohshme e kimikateve bujqësore; • Çdo aktivitet tjetër që nuk është e ndaluar shprehimisht me ligj.
--	--	--	--	---

Legjislacioni shqiptar për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe rëndësia për Projektin është përmbledhur në Tabelën më poshtë.

Tabela 4 Legjislacioni për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore

Legjislacioni	Përmbledhje	Lidhja me Projektin
Trashëgimia kulturore Ligji nr. 27/2018, datë 17.05.2018	<p>"Për trashëgiminë kulturore dhe muzetë" - Të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me trashëgiminë kulturore në Shqipëri rregullohen nga ky ligj". Ligji përcakton procedurat e ruajtjes dhe gjetjeve të rastësishme (objektet arkeologjike ose sendet me vlerë për trashëgiminë kulturore të cilat janë zbuluar rastësisht) që do të përdoren gjatë zbatimit të Projektit.</p> <p>Kërkon dhe detyron këdo që zbulon ose gërmon rastësisht objekte me vlerë për trashëgiminë kulturore gjatë punimeve të ndërtimit, të pezullojë menjëherë punën dhe të informojë autoritetet përkatëse lokale brenda tri ditëve. Autoritetet lokale përkatëse përbëhen nga zyra e qeverisjes vendore (Bashkia), Komisarati i Policisë dhe Drejtoria Rajonale e Trashëgimisë Kulturore (RDCH - DRTK) DRTK-ja verifikon situatën / gjetjet dhe raporton në Institutin e Monumenteve të Kulturës (KPM - IMK). Këto institucione janë përgjegjëse për vlerësimin e vlerës arkeologjike të objekteve të gjetura dhe përcaktimin nëse puna mund të vazhdojë ose nëse duhet pezulluar derisa të ndërmerren studime të mëtejshme.</p> <p>Përcakton ruajtjen e trashëgimisë kulturore jo materiale nëpërmjet masave që synojnë ruajtjen afatgjatë të pasurive të tilla kulturore.</p>	<p>Monumentet e trashëgimisë kulturore pranë zonës së projektit janë identifikuar paraprakisht, bazuar në të dhënat e marra nga literatura dhe portali i Autoritetit Shtetëror për Informacionin Gjeo-hapësinor (ASIG). Studime të mëtejshme do të kryhen gjatë VNM-së bazë.</p> <p>Procedura e gjetjeve të rastësishme do të zhvillohet dhe zbatohet përgjatë zonës së ndërtimit të projektit dhe në rast të një gjetjeje të rastësishme, autoritetet do të njoftohen sipas ligjit Autoritetet lokale përgjegjëse për ruajtjen, restaurimin dhe menaxhimin e monumenteve të kulturës janë DRTK-ja, e cila është nën autoritetin e Ministrisë së Kulturës.</p> <p>Deri në këtë moment projekti nuk ka identifikuar pasuri kulturore të paprekshme (jo materiale).</p>
Neni 146 i ligjit		
Neni 5, paragrafi 64 dhe neni 31		

3.2.2. Mbrojtja e strukturës fizike të mjedisit

Shqipëria ka zhvilluar legjislacionin për mbrojtjen e mjedisit fizik, ku përfshihen udhëzimet, pragu dhe kufiri i emetimit. Legjislacioni në lidhje me shkarkimin e ujit, emetimin e ajrit, zhurmës, emetimin nga automjetet dhe pajisjet, cilësinë e karburantit, mbetjet dhe ujërat e zeza, siç është përmbledhur në Tabelën e mëposhtme.

Tabela 5 Legjislacioni në lidhje me mbrojtjen e mjedisit fizik

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Uji		
Ligji Nr. 111/2012 i ndryshuar me Ligjin Nr. 6/2018	"Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore" i ndryshuar me Ligjin Nr. 6/2018 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin "Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore" bazuar në direktivën 2000/60/KE mbi kuadrin ujqor. Qëllimi i ligjit përqendrohet në: (i) mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit ujqor, të ujërave sipërfaqësore, qofshin të përkohshme apo të përhershme, të ujërave të brendshme detare, të ujërave territoriale, zonave ekonomike ekskluzive, shelfit kontinental, të ujërave ndërkufitare, të ujërave nëntokësore, si dhe të statusit të tyre; (ii) mbrojtjen e burimeve ujore nga ndotja, shpërdorimi dhe harxhimi mbi nevojat faktike; Ky ligj parashikon përkufizimin e trupave ujqorë dhe vendos disa masa mbrojtëse dhe kufizime përdorimi dhe kërkon që të miratohen të tjera nga aktet nënligjore. Ligji përcakton brigjet e burimeve ujore, kufizimin e veprimtarive të caktuara të dëmshme ndërtimore në brigje ^{1/} dhe zonat ujore të mbrojtura.	Me qëllim mbrojtjen e ujërave dhe ekosistemeve ujore është e nevojshme të ndërmerren masa të posaçme mbrojtëse, në bazë të këtij ligji dhe ligjeve të tjera përkatëse, përcaktohen zonat e mbrojtura. Zonat e mbrojtura mund të përfshijnë si më poshtë: a) zonat higjieno-sanitare për mbrojtjen e burimeve ujore, të përcaktuara për prodhimin e ujit të pijshëm; b) zonat për peshkim dhe ritjen e butakëve, sipas legjislacionit për peshkimin; c) zonat për banjat termale, për trajtimin kurativ dhe rekreacion; d) zonat e prirura ndaj eutrofikimit dhe zonat në rrezik nga nitratat e nitritet; e) zonat e synuara për mbrojtjen e bimëve apo kafshëve, si dhe të habitateve, ku ruajtja apo përmirësimi i statusit të ujit është një element i rëndësishëm i mbrojtjes së tyre. Ministri përgjegjës për mjedisin, me propozim të Këshillit të Basenit Ujqor përcakton Zonat e Mbrojtura. Janë propozuar masa zbutëse për mbrojtjen e ujërave nëntokësore dhe cilësinë e ujërave sipërfaqësore. Të gjitha shkarkimet e lëngëta duhet të jenë në përputhje me standardet dhe
VKM Nr. 177 (31.3.2005)	"Për normat e lejuara të shkarkimeve të lëngëta dhe kriteret e zonimit të mjedisve	

¹ "Brigjet" janë mipat anësorë të tokës përgjatë deteve, liqeneve, rezervuarëve, lagunave dhe pellgjeve, si dhe përgjatë rjedhës së shtratit të lumenjve e përrrenjve. që, në funksion të përdorimit, përfshijnë të paktën dy zona: i me gjerësi 5 m në drejtim normal me tokën nga brinja e sipërme e shtratit natyror në brigjet e pjerrëta dhe 20 m nga vija e nivelit maksimal të plotave me probabilitet përsëritjeje, një herë në 25 vjet, të ujit në brigjet e sheshta, që përdoret për qëllime publike me dispozita të veçanta, ii. me gjerësi 100 m në drejtim normal me tokën nga brinja e sipërme e shtratit natyror në brigjet e pjerrëta dhe 200 m nga vija e nivelit maksimal të plotave me probabilitet përsëritjeje një herë në 25 vjet të ujit në brigjet e sheshta, në të cilën çdo veprimtari e zhvilluar përcaktohet nga organet e administrimit a menaxhimit të burimeve ujore.

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
VKM Nr. 379 (25.5.2016)	<p>ujore pritëse" jep normat e lejuara për shkarkimin e lumenjve në mjedis, për burimet ujore të mbrojtura.</p> <p>"Për miratimin e rregullores² për Cilësinë e Ujit të Pijshëm"- Qëllimi i kësaj rregulloreje është të mbrojë shëndetin e njeriut nga efektet e dëmshme të çdo ndotje të ujit të destinuar për konsum njerëzor, duke siguruar që ai është i shëndetshëm dhe i pastër. Rregullon disa çështje lidhur me, testimin e ujërave të pijshëm dhe zonat e mbrojtjes rreth puseve të ujit ose depozitimit të ujërave nëntokësore të komunitetit. Rregullorja përcakton tri zona të mbrojtura (zona tampon) nga pusët e ujërave nëntokësore ose vendet e depozitimit të ujit në tokë. Zona e menjëhershme e mbrojtjes varion nga 15 deri në 100 m nga boshti i pusit ose depozita. Distanca e saktë përcaktohet në bazë të vlerësimit të formacioneve gjeologjike nga ekspertë hidro-gjeologjik. Zona e dytë dhe e tretë tampon janë përreth të parës, por për ato zona rregullorja nuk i përcakton kriteret e</p>	<p>rregulloret shqiptare për cilësinë, temperaturën dhe erën përpara se të shkarkohen në mjedis. Normat e shkarkimit të ujit që kanë lidhje me projektin rregullohen vetëm sipas normave të shkarkimit që kanë të bëjnë me ndërtimin e kampeve të përkohshme. Disa alternativa për ujërat e zeza do të vlerësohen brenda fushës së veprimit të procesit të VNM-së. Duhet theksuar se nuk ka norma për pajisjet e vogla të shkarkimit të ujërave të ndotura dhe normat aktuale konsiderojnë vetëm normat e shkarkimit të komunitetit pas trajtimit në një implant të veçantë. Aktualisht, nuk ka norma specifike për shkarkimet e aglomerateve të vogla (siç mund të jenë nga kampet me më pak se 200 punëtorë). Në mungesë të normave të tilla të emetimit për projektin, mund të zbatohet një normë ose rregullore ndërkombëtare, por kjo duhet të bëhet duke rënë dakort me autoritetet nëpërmjet një procedure sqarimi për instalimin dhe menaxhimin e kampeve (të mundshme) në terren.</p> <p>Standardi i përcaktuar nga kjo rregullore (zona e menjëhershme e mbrojtjes) është konsideruar në VNM dhe janë propozuar masat zbutëse përkatëse.</p>

² Bazuar në Direktivën e Këshillit të KE-së 98/83 / EC të datës 3 nëntor 1998 mbi cilësinë e ujit të destinuar për konsum njerëzor) ka të bëjë me cilësinë e ujit të destinuar për konsum njerëzor.

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
<p>Ajri Ligji nr. 162 (04.12.2014 që ka hyrë në fuqi që nga janari 2018)</p>	<p>Përmbledhje distancës, por kufizon aktivitetet që mund të ndikojnë në cilësinë e ujit, siç janë, asgjësimi ose groposja e mbeturinave, hapjen e gropave, etj.</p> <p>“Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit në mjedis” transponon plotësisht Direktivën 2008/50 / KE mbi cilësinë e ajrit në mjedis dhe për ajër më të pastër për Evropën, si dhe Direktivën 2004/107 / KE në lidhje me arsenin, kadmiumin, merkurin, nikelin dhe hidrokarburet aromatike poli ciklike në ajrin në mjedis. Ky ligj ka hyrë në fuqi më 1 janar 2018 dhe siguron kuadrin institucional, rregulloret, rolet, gjobat për garantimin e pajtueshmërisë. Ligji përcakton që personat fizikë dhe juridikë, publikë ose privatë, vendas ose të huaj, kanë për detyrë të mbajnë ajrin e pastër dhe ta mbrojnë atë nga ndotja e shkaktuar nga aktivitetet që ata kryejnë në territorin e Republikës së Shqipërisë</p>	<p>Rëndësia në lidhje me Projektin</p> <p>Në VNM janë propozuar masat zbutëse për të kufizuar ndikimin e aktiviteteve të projektit.</p>
<p>Emetimi nga automjetet</p> <p>Udhëzimi Nr. 6527 (24.12.2004)</p>	<p>Ministria e Mjedisit dhe Ministria e Transportit “Mbi vlerat e lejueshme të elementeve ndotës të ajrit në mjedis nga shkarkimet e gazrave dhe zhurmave shkaktuar nga mjetet rrugore, dhe mënyrat e kontrollit të tyre” i ndryshuar me Udhëzimin Nr. 12, datë 15.6.2010 “Për disa shtesa dhe ndryshime në Udhëzimin nr. 6527, të datës 24.12.2004 shoqëruar me Manualin e Kontrollit të Automjeteve.</p>	<p>Certifikata e pajtueshmërisë teknike lëshohet nga SGS Albania³ dhe është e detyrueshme për të gjithë automjetet e regjistruara në Shqipëri (me targa shqiptare). Pajtueshmëria me këtë udhëzim është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së.</p>
<p>Emetimet nga transporti, automjetet dhe pajisjet</p> <p>Urdhri i Ministrisë së Transportit dhe Infrastrukturës nr. 149 (07.04.2014)</p>	<p>“Për miratimin e rregullores për zbatimin e vlefshmërisë ajrore dhe certifikimit mjedisor të avionëve dhe produkteve, pjesëve dhe pajisjeve që kanë lidhje me to, si dhe për certifikimin e organizatave të projektimit dhe të prodhimit”, plotësisht të përafëruara me Rregulloren e BE-së Nr. 748/2012 të datës 3 gusht 2012, që përcakton rregullat zbatuese për certifikimin e vlefshmërisë ajrore dhe mjedisore të avionëve dhe të produkteve, pjesëve dhe pajisjeve përkatëse, si dhe për certifikimin e organizatave të</p>	<p>Pajtueshmëria me këtë urdhër është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së.</p>

³ <https://www.automotivealbania.sgs.com/>

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Udhëzimi Nr.6527 (24.12.2004)	projektit dhe prodhimit. "Mbi vlerat e lejueshme të elementeve ndotëse të ajrit në mjedis nga shkarkimet e gazrave dhe zhurmave shkaktuar nga mjetet rugore dhe mënyrat e kontrollit të tyre" të ndryshuar - Ky udhëzim përfshin kërkesat për inspektimet vjetore të automjeteve dhe shkarkimet e lejuara të ajrit. Të gjitha automjetet duhet të jenë në përputhje me këto norma.	Rëndësia në lidhje me Projektin Për aktivitetin e projektit të Zonat Turistike Ujërat Termalë të Bënjes do të përdoren makineri të rënda, mjete me katër rrota dhe kamionë. Certifikata e pajtueshmërisë teknike lëshohet nga SGS Albania dhe është e detyrueshme për të gjithë automjetet e regjistruara në Shqipëri (me targa shqiptare). Pajtueshmëria me këtë urdhër është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së.
VKM Nr.613 (07.9.2011)	"Miratimi i rregullave teknike për vlerësimin e konformitetit të zhurmës në mjedis për pajisjet e instaluara në hapësira të hapura". Përcakton normat e emetimit të zhurmës për pajisje të caktuara që gjenerojnë zhurmë, të tilla si; gjeneratorë elektrikë, traktorë, kompresorë etj. Rregullorja përcakton pragun e përcaktuar.	Për aktivitetin e projektit të Zonat Turistike Ujërat Termalë të Bënjes do të përdoren makineri të rënda. Pajtueshmëria me këtë urdhër është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së.
VKM Nr.10 (30.5.2015)	"Lidhur me miratimin e tipit të traktorëve bujqësorë ose të pylltarisë, rimorkiove dhe rimorkiatorëve të tyre të ndërkëmbyeshëm, së bashku me sistemet, pjesët përbërëse dhe njësitë e tyre të ndara teknike" bazuar në Direktivën e BE-së 2003/37 / EC të datës 26.5.2003.	Pajtueshmëria me këtë udhëzim është konsideruar si masë zbutëse dhe rekomandim në raportin e VNM-së.
Zhurma Ligji Nr. 9774, datë 12.07.2007, ndryshuar me Ligjin Nr. 39/2013	"Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis" - përcakton kërkesat për mbrojtjen e mjedisit nga zhurma, si të shmangim dhe të parandalojmë, zvogëlojmë dhe eliminojmë efektet e dëmshme të ekspozimit ndaj tyre, përfshij dhe shqetësimet nga zhurma. Ky ligj ka për qëllim të mbrojë shëndetin e njeriut dhe mjedisin nga efektet e dëmshme të shkaktuara nga emetimet e zhurmave dhe përcakton rregullat, autoritetet, inspektimet, etj.	Gjatë aktivitetit të projektit Zonat Turistike Ujërat Termalë të Bënjes do të përdoren makineri të rënda dhe kamionë. Është me rëndësi për procesin e VNM-së që me makineritë që bëjnë zhurmë të punohet gjatë orëve të ditës ⁴ . Pajtueshmëria me këtë ligj do të konsiderohet si një dokument përkatës për sugjerimin e masave zbutëse dhe menaxhimin brenda fushës së procesit të VNM-së.
VKM Nr. 587, datë 07.07.2010	"Për monitorimin dhe kontrollin e niveleve të zhurmës në zonat urbane dhe turistike" - përcakton rregullat dhe rregulloret për mbrojtjen nga zhurma dhe administrimin e nivelit të zhurmës në zonat urbane dhe	Pajtueshmëria me këtë ligj do të konsiderohet si një dokument përkatës për sugjerimin e masave zbutëse dhe menaxhimin brenda fushës së procesit të VNM-së.

⁴Udhëzimet e IFC-së për Mjedisin, Shëndetin dhe Sigurinë: Menaxhimi i Zhurmës në Mjedis / Environmental Noise Management <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/4a4db1c5-ee97-43ba-99dd-8b120b22ea32/1-7%2BNoise.pdf?MOD=AJPERES&CVID=Is4XYBw>

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
VKM Nr. 1063 (23.12.2015)	turistike. "Për miratimin e rregullave teknike "mbi emetimin e zhurmave në ambient nga pajisjet për përdorim në mjedise të hapura" përcakton normat e emetimit të zhurmës së gjeneruar nga pajisje të caktuara siç janë gjeneratorët e energjisë elektrike, traktorët, kompresorët etj. Rregullorja jep kufijtë e përcaktuar (kryesisht kapacitetin e energjisë - kW).	Pajtueshmëria me këtë urdhër është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së. Zbatimi i këtyre rregullave duhet të sigurohet nga nënkontraktori bazuar në listën e pajisjeve dhe automjeteve që do të përdoren për aktivitetet.
Udhëzimi Nr. 6527/2004	Udhëzimi rregullon nivelet e prodhimit të zhurmës nga automjetet dhe metodat e kontrollit. Kjo përfshin kërkesat për inspektime vjetore të automjeteve dhe përmbushjen e normave të paracaktuara. Pajtueshmëria e këtyre normave do të verifikohet me certifikatën e kontrollit të lëshuar nga SGS Albania ⁵ .	Pajtueshmëria me këtë udhëzim është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së. Zbatimi i këtyre rregullave duhet të sigurohet nga nën-kontraktorët bazuar në listën e pajisjeve dhe automjeteve që do të përdoren për aktivitetet.
Udhëzimi Nr.8 (27.11.2007)	I Ministrisë së Mjedisit dhe Ministrisë së Shëndetësisë mbi "Për nivelet kufi të zhurmave në mjedise të caktuara", përcakton vlerat numerike të zhurmës në zona specifike dhe synon të sigurojë mbrojtje të mjaftueshme për shëndetin e njeriut përkundrejt ekspozimit ndaj zhurmës.	Pajtueshmëria me këtë urdhër është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së.
Udhëzimi Nr.6527 (24.12.2004)	"Mbi vlerat e lejueshme të elementeve ndotëse të ajrit në mjedis nga shkarkimet e gazrave dhe zhurmave shkaktuar nga mjetet rrugore dhe mënyrat e kontrollit të tyre" të ndryshuar - Ky udhëzim përfshin kërkesat për inspektimet vjetore të automjeteve dhe shkarkimet e lejuara të ajrit. Të gjitha automjetet duhet të jenë në përputhje me këto norma.	Pajtueshmëria me këtë urdhër është marrë në konsideratë në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së.
Cilësia e karburantit VKM Nr. 147 (21.03.2007)	"Për cilësinë e lëndëve djegëse, benzinë dhe diezel"	Në përputhje me këtë vendim, do të përdoren vetëm karburantet që gjenden në Shqipëri.
VKM Nr.781 (14.11.2012)	"Për cilësinë e disa lëndëve të djegshme, të lëngshme, për përdorim termik, civil e industrial, si dhe për përdorim në mjetet e transportit ujor (detar, lumor dhe liqenor)"	Në përputhje me këtë vendim, do të përdoren vetëm karburantet që gjenden në Shqipëri.
Mbetjet Ligji Nr.10463 (22.09.2011) i ndryshuar	"Për menaxhimin e integruar të mbetjeve" (të ndryshuar) - synon të mbrojë shëndetin e njeriut dhe mjedisin dhe të sigurojë menaxhim të shëndetshëm mjedisor të mbetjeve nëpërmjet një	Gjatë punës së projektit Zonat Turistike Ujërat Termale të Bënjes do të gjenerohen, si mbetje të rrezikshme dhe jo të rrezikshme. Menaxhimi i mbetjeve është marrë parasysh në zhvillimin e

⁵ <https://www.automotivealbania.sgs.com/index.php>

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Ligji Nr.9 (18.02.2005) i ndryshuar	<p>menaxhimi të integruar.</p> <p>"Katalogu shqiptar i klasifikimit të mbetjeve" (i ndryshuar) - i cili bën klasifikimin e mbetjeve bazuar në llojet e industrisë dhe vendos kriteret për vlerësimin e rrezikshmërisë së mbetjeve. Rregullorja i kodifikon llojet e mbetjeve në bazë të Katalogut European të Mbetjeve.</p>	<p>Rëndësia në lidhje me Projektin</p> <p>masave zbutëse dhe do të trajtohet në Planin e Menaxhimit dhe Monitorimit të Mjedisit (PMMM)</p> <p>Ky Ligj është marrë në konsideratë në klasifikimin e mbetjeve që do të gjenerohen gjatë ndërtimit dhe operimit të projektit Ujërat Termalë të Bënjes.</p>
VKM Nr. 229 (23.04.2014)	<p>"Për miratimin e rregullave për transferimin e mbetjeve jo të rrezikshme dhe të dokumentit të transferimit të mbetjeve jo të rrezikshme" - Rregullorja e sapo miratuar kërkon transferimin e mbetjeve nga kompani të licencuara dhe sigurimin e asgjësimit përfundimtar në objektet e miratuara. Ky Akt kërkon dokumentimin e transferimit të mbetjeve dhe dorëzimin e certifikatës përfundimtare të asgjësimit në Agjencinë Kombëtare të Mjedisit (AKM). Rregullorja kërkon që të gjitha kompanitë gjeneruese të mbetjeve të regjistrohen në AKM dhe të marrin një numër personal të gjenerimit të mbetjeve.</p>	<p>Mbetjet jo të rrezikshme të gjeneruara gjatë ndërtimit të projektit Ujërat Termalë të Bënjes do të transferohen dhe do të asgjësohen në përputhje me këtë direktivë.</p>
VKM Nr. 371 (11.06.2014)	<p>"Për miratimin e rregullave për transferimin e mbetjeve të rrezikshme dhe të dokumentit të transferimit të mbetjeve jo të rrezikshme", Rregullorja e sapo miratuar kërkon transferimin e mbetjeve nga kompani të licencuara dhe sigurimin e asgjësimit përfundimtar në objektet e miratuara. Ky Akt kërkon dokumentimin e transferimit të mbetjeve dhe dorëzimin e certifikatës përfundimtare të asgjësimit në Agjencinë Kombëtare të Mjedisit (AKM). Rregullorja kërkon që të gjitha kompanitë gjeneruese të mbetjeve të regjistrohen në AKM dhe të marrin një numër personal të gjenerimit të mbetjeve.</p>	<p>Mbetjet e rrezikshme do të konsiderohen brenda fushës së veprimit të procesit të VNMS. Numri personal i gjenerimit të mbetjeve duhet të regjistrohet në AKM në përputhje me kërkesat e ligjit shqiptar.</p>
Ujërat e zeza Ligji nr. 9115/2003 (24/07/2003)	<p>"Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura" jep rregulloret që tregojnë nevojën për trajtimin e ujit të ndotur para se të shkarkohet. Neni 6 përcakton detyrimin e personave fizikë dhe juridikë, veprimtaritë e të cilëve shkarkojnë ujëra të ndotura. Personat fizikë dhe juridikë, veprimtaria e të cilëve shkarkon ujëra të ndotura, janë të detyruara të marrin masa për:</p>	<p>Në zhvillimin e masave zbutëse të VNM-së është marrë në konsideratë pajtueshmëria me këtë ligj.</p>

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
	<p>a) të zvogëlojnë vazhdimisht sasinë e ujërave të përdorura që shkarkohen në mjedisin pritës; b) të zvogëlojnë shkallën e ndotjes në ujërat e shkarkuara, veçanërisht ndotjen e shkaktuar nga substancat e rrezikshme dhe mbeturinat; c) të menaxhojë dhe trajtojë ujërat e ndotura. Për të përmbushur këto detyrime, personat fizikë dhe juridikë, aktivitetet e të cilëve shkarkojnë ujëra të ndotura, duhet të hartojnë një program masash teknike, teknologjike dhe organizative. Ky program është subjekt kontrolli nga Inspektorati i Mjedisit, autoriteti i licencimit dhe strukturat e qeverisjes vendore</p>	

3.2.3. Shëndeti dhe siguria

Ligji Nr. 10 237, datë 18.2.2010, "Për sigurinë dhe shëndetin në punë" garanton sigurinë dhe mbrojtjen e shëndetit nëpërmjet parandalimit të rreziqeve profesionale, eliminimit të faktorëve që përbëjnë rrezik dhe aksidente, informimit, këshillimit, pjesëmarrje të balancuar në përputhje me ligjin. Ky ligj është në zbatim të kuadrit ligjor të mëposhtëm:

- Direktivës së Këshillit Evropian 89/391 / EEC, datë 12 korrik 1989 "Për vendosjen e masave për nxitjen e përmirësimit në sigurinë dhe shëndetin e punëtorëve në punë";
- Direktivës së Këshillit Evropian 94/33 EEC, datë 22 korrik 1994 "Për mbrojtjen e të rinjve në punë", neni 6; dhe
- Direktivës së Këshillit Evropian 92/85 EEC "Për vendosjen e masave për nxitjen e përmirësimeve në sigurinë dhe shëndetin në punë të punonjësve që janë shtatzëna dhe të atyre që kanë lindur së fundmi ose që ushqejnë fëmijën me gj".

Legjislacioni shqiptar për shëndetin dhe sigurinë dhe rëndësia e tyre për projektin janë theksuar në Tabelën e mëposhtme.

Tabela 6 Legjislacioni për shëndetin dhe sigurinë

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Shëndeti dhe Siguria		
Ligji Nr. 10237/2010 (18/02/2010)	"Për sigurinë dhe shëndetin në punë" - Ky ligj rregullon kuadrin ligjor për shëndetin dhe sigurinë në vendin e punës dhe përcakton rolet e secilës palë që i nënshtrohet ligjit.	Projekti do të veprojë në përputhje me këtë ligj për të garantuar sigurinë dhe shëndetin e punonjësve të tij. Masat specifike do të përfshihen në planin e masave zbutëse.
Ligji Nr. 9863/2008	Inspektorati Sanitar Shtetëror synon të mbrojë punëtorët nga ndikimi i kushteve të këqija të punës, siç janë ekspozimi ndaj substancave toksike, rrezatimi, zhurmat e papërshtatshme, dridhjet, mikroklimat e pafavorshme dhe kontrollon nivelin e sëmundjeve	Projekti do të veprojë në përputhje me këtë ligj për të mbrojtur sigurinë e shëndetit të punëtorëve të tij. Masat specifike do të përfshihen në planin e masave zbutëse.

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Ligji 9863/2008 (28/01/2008)	Nr. "Për ushqimin" përcakton rregullat e sigurisë ushqimore në Shqipëri	Projekti duhet të sigurojë sigurnë e ushqimit të konsumuar nga punëtorët e saj. Masat specifike do të përfshihen në planin e masave zbutëse.
Ligji 10433/2011 (16/06/2011)	Nr. "Për Inspektimin në Republikën e Shqipërisë"	Projekti është subjekt i inspektimeve / kontroleve për respektimin e rregullave të shëndetit dhe sigurisë.
VKM 562/2013 (3/07/2013)	Nr. Vendimi i Këshillit të Ministrave në lidhje me miratimin e rregullores për kërkesat minimale të sigurisë dhe shëndetit në vendin e punës.	Projekti / punëdhënësi duhet të garantojë sigurinë e punëtorëve të tij në vendin e punës. Në Rregulloren e Sigurisë të Punëdhënësit, duhet të hartohet një grup specifik rregullash. Masat specifike do të përfshihen në planin e masave zbutëse.
VKM 312/2010 (5/5/2010)	Nr. "Për sigurinë në kantier" përcakton rregullat e sigurisë për aktivitetet e ndërtimit.	Instalimi i kampeve të punëtorëve duhet të jetë në përputhje me rregullat e këtij vendimi. Masat specifike do të përfshihen në planin e masave zbutëse.
VKM 410/2015 (13/05/2015)	Nr. "Për krijimin, organizimin dhe funksionimin e Inspektoratit shtetëror teknik dhe industrial". Ky akt rregullon inspektimin e instalimeve që lidhen me proceset industriale në Shqipëri.	Projekti mund të jetë subjekt i disa inspektimeve që përcaktohen në legjislacionin dhe standardet shqiptare. Pajtueshmëria me këto rregulla duhet të sigurohet nga Nën Kontraktori që do të kryejë aktivitetet e termocentralit. Para fillimit të operacioneve në terren dhe vendosjes së pajisjeve, duhet bërë një shqyrtim fillestar i pajisjeve që do të përdoren dhe të komunikohet me Inspektoratin e duhur për të përcaktuar çdo detyrim.
Vendimi 692/2001 (13/12/2001)	Nr. "Për masat e veçanta të sigurimit dhe mbrojtjes së shëndetit në punë"	Projekti do të veprojë në përputhje me këtë ligj për të mbrojtur sigurinë e shëndetit të punëtorëve të tij. Masat specifike do të përfshihen në planin e masave zbutëse.
VKM 842/2014 (3/12/2014)	Nr. "Për mbrojtjen e sigurisë dhe shëndetit të punëmarrësve nga risqet e lidhura me zhurmën në vendin e punës" kërkon që punëdhënësi të vlerësojë nivelin e zhurmës në vendin e punës dhe të sigurojë mbrojtjen e punëtorëve të tij.	Masat specifike do të përfshihen në planin e masave zbutëse.

3.2.4. Ligje të tjera kombëtare që kanë lidhje me këtë projekt

Ligjet shqiptare të tjera që kanë të bëjnë me projektin janë paraqitur në Tabelën e mëposhtme.

Tabela 7 Ligje të tjera Kombëtare që kanë lidhje me këtë projekt

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Përdorimi i tokës dhe Ligji Nr. 107/2014	planifikimi i territorit "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit" - Ligji ka për qëllim integrimin e kuadrit ligjor të planifikimit urban në një ligj të vetëm dhe, përfshin konceptin e mbrojtjes së trashëgimisë natyrore dhe kulturore, si dhe të shëndetit dhe sigurisë së komunitetit, për planifikimin e territorit.	Ligji dhe aktet nënligjore kërkojnë që çdo ndërtim të deklarohet. Projekti është i përkohshëm; mbrojtja e trashëgimisë natyrore dhe kulturore dhe, shëndeti dhe siguria e komunitetit, do të përfshihen në masat zbutëse të VNM-së.
VKM Nr. 408 (13.5.2015 i ndryshuar me VKM 231/2017)	Rregullorja për zhvillimin e territorit.	Kjo rregullore specifikon llojin e objekteve që kërkojnë leje ndërtimi. Duhet kërkuar një leje paraprake për ndërtimin e kampeve të terrenit. Instalimi i strukturave të lëvizshme kërkon leje paraprake (ose deklaram të punëve) të lëshuara nga bashkia.
Ligji Nr. 9244/2004	"Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore" përcakton statusin e mbrojtjes të fushave bujqësore të dhëna.	Projekti është i detyruar të informojë autoritetet lokale për çdo dëmtim të tokës bujqësore nga veprimtaria e tij. Autoritetet vlerësojnë dëmin dhe kërkojnë që përdoruesi i tokës të kthejë në gjendjen e mëparshme gjendjen e tokës bujqësore. Janë propozuar masa zbutëse.
Ligji Nr. 8752/2001 (26/03/2001) i ndryshuar disa herë.	"Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës", ndryshuar me ligjin nr. 10257/2010 rregullon çështjet e përdorimit të tokës dhe përputhshmërinë e tyre me Planifikimin Rajonal.	Departamenti i administrimit të tokës në secilën bashki është përgjegjës për menaxhimin e tokës dhe dhënien me qira të tokës shtetërore. Ky autoritet do të jetë përgjegjës për koordinimin e procedurave të zbatimit dhe kryerjen e kompensimit gjatë zbatimit të projektit.
Substancat eksplozive dhe shpërthyes Vendimi Nr. 467/2011 (29/06/2011)	Ky vendim përcakton procedurat për lëshimin e lejeve për import, eksport dhe prodhim për përdorim civil të lëndëve plasëse. Institucioni qeverisës është Ministria e Mbrojtjes, e cila është përgjegjëse për dhënien e licencave. Pas vlerësimit nga komisioni i licencimit në Ministrinë e Mbrojtjes, leja e importit lëshohet për një periudhë njëvjeçare, me të drejtë rinovimi.	Eksplozivët e planifikuar për tu përdorur në ndërtimin e projektit Ujërat Termalë të Bënjes do të jenë burim dridhjeje. Kontraktori do të jetë përgjegjës për respektimin e të gjitha kërkesave të këtij vendimi.

Legjislacioni	Përmbledhje	Rëndësia në lidhje me Projektin
Vendimi Nr. 533/2005 (07/08/2005) i ndryshuar me 467/2011	Ky vendim përcakton procedurat për lëshimin e lejeve për import, eksport dhe prodhim për përdorim civil të lëndëve plasëse.	Projekti duhet të zbatohet rregullat e importit të eksplozivëve. Kërkesa për importimin e eksplozivëve dhe dokumentacioni i kërkuar / nevojshëm duhet të dorëzohet në Ministrinë e Mbrojtjes.

3.2.5. Konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare

Shqipëria ka nënshkruar një sërë marrëveshjesh ndërkombëtare që kanë lidhje me Projektin.

Tabela 8 Konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të nënshkruara / ratifikuara nga Shqipëria

Konventa / Marrëveshje	Përmbledhje	Të ratifikuara	Rëndësia në lidhje me Projektin
Të përgjithshme			
Konventës së AARHUSIT për të drejtën e publikut për të pasur informacion, për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t'u drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit (1998)	Konventa përcakton një sërë të drejtash që ka publiku në lidhje me mjedisin; përfshij të drejtën e publikut për të pasur informacion, për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t'u drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit ⁶ .	26 Tetor 2000	Autoritetet publike duhet të bëjnë çfarë të jetë e nevojshme për të mundësuar që publiku dhe organizatat joqeveritare mjedisore, që mund të ndikohen nga projekti, të komentojnë mbi propozimet për projekte që ndikojnë në mjedis, ose mbi planet dhe programet që lidhen me mjedisin. Komentet e bëra duhet të merren në konsideratë në vendimmarrje dhe të jepet informacion për vendimet përfundimtare dhe arsyet e kësaj vendimmarrjeje.
Ndryshimet klimatike Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara mbi Ndryshimet Klimatike (UNFCCC) (1992) që ka hyrë në fuqi në vitin 1994	Kombet e Bashkuara Konventa Kuadër mbi Ndryshimet Klimatike (UNFCCC) ka qenë vendimtare në trajtimin e ndryshimeve klimatike dhe nevojën për një reduktim të shkarkimit të gazeve serrë. Objektivi përfundimtar i	01/12/1994	Meqenëse Shqipëria e ka nënshkruar konventën, duhet të bëhen të gjitha përpjekjet për të kufizuar gazrat serrë (GHGs).

⁶ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/index.htm>

Konventa / Marrëveshje	Përmbledhje	Të ratifikuara	Rëndësia në lidhje me Projektin
Marrëveshja e Parisit në COP21 në Paris më 12 dhjetor 2015, hyri në fuqi më 4 nëntor 2016	Konventës është stabilizimi i përqendrimit të gazit serrë (GHG) në atmosferë në një nivel të tillë që do të parandalonte ndikimin e rrezikshëm të njeriut në sistemin klimatik. Marrëveshja e Parisit bazohet në Konventën e Ndryshimeve Klimatike për luftën kundër ndryshimeve klimatike ⁷ .	21/09/2016	Projekti duhet të miratojë masa zbutëse për të minimizuar emetimin e gazrave serrë.
Protokolli i Kiotos	Protokolli i Kiotos është një marrëveshje ndërkombëtare e lidhur me Konventën Kuadër të Kombeve të Bashkuara mbi Ndryshimet Klimatike; nënshkruesit angazhohen për vendosjen e objektivave ndërkombëtare për reduktimin e emetimeve ⁸ .	01/04/2005	Projekti duhet të miratojë masa zbutëse për të minimizuar emetimin e gazrave serrë.
Uji Konventa mbi Mbrojtjen dhe Përdorimin e Ujërave Ndërkufitare dhe Liqeneve Ndërkombëtare (1992)	Shmangia ose minimizimi i efekteve negative në burimet ujore dhe në cilësinë e ujit	5 janar 1994	Zona e studimit ndodhet në pellgun ujëmbledhës të lumit Vjosë. Vjosa rrjedh në drejtim të veriut për në Detin Adriatik.
Biodiversiteti Konventa mbi	Shmangni ose	5 Prill 1994	Konventa, sipas Parimit 17, kërkon

⁷ http://unfccc.int/files/paris_agreement/application/pdf/qa_paris_agreement_entry_into_force.pdf
⁸ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol>

Konventa / Marrëveshje	Përmbledhje	Të ratifikuara	Rëndësia në lidhje me Projektin
Diversitetin Biologjik (CBD) (1992)	minimizoni efektet e pafavorshme mbi habitatet dhe speciet e rëndësishme, zonat e përcaktuara si zona natyrore ndërkombëtare të mbrojtura; ruajtja, përdorimi në mënyrë të qëndrueshme dhe të barabartë të biodiversitetit.		që VNM-ja të ndërmerret për aktivitetet e propozuara të cilat ka të ngjarë të kenë një ndikim të konsiderueshëm negativ në mjedis dhe është subjekt i një vendimi të një autoriteti kompetent kombëtar.
Konventa për mbrojtjen e florës dhe faunës së egër dhe habitateve natyrore në Europë (Konventa e Bernit) (1976)	Konventa synon të sigurojë ruajtjen e specieve të egra të florës dhe faunës dhe habitateve të tyre. Vëmendje e veçantë i kushtohet specieve në rrezikuara dhe atyre të pambrojtura / vulnerabile, përfshij dhe speciet shtegtare të rrezikuara dhe të pambrojtura / vulnerabile ⁹ ; shmangia ose minimizimi i efekteve të padëshirueshme mbi habitatet dhe speciet e rëndësishme, zonat e përcaktuara si zona natyrore ndërkombëtare të mbrojtura.	2 Mars 1998	Brenda zonës së studimit, ekzistojnë zona të mbrojtura nga Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (UNMN - IUCN) përfshij kategorinë 1a (Rezerva Strikte Natyrore), Kategoria II (Park Kombëtar), Kategoria III (Monument Natyre) dhe Kategoria IV (Zonë e Menaxhimit të Specieve).
Konventa mbi Ruajtjen	Shmangni ose	1 Shtator	Zona e Projektit përfshin zona të

⁹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/104>

Konventa / Marrëveshje	Përmbledhje	Të ratifikuara	Rëndësia në lidhje me Projektin
e Specieve Shtegtare (Kafshëve të egra) (Konventa e Bonit) (1979)	minimizoni efektet negative mbi speciet shtegtare	2001	mbrojtura që përmbajnë lloje të rrezikuara zogjsh si dhe zogjtë shtegtarë. Sipas kësaj konvente, ekzistojnë rezoluta dhe instrumente specifike, siç janë planet e veprimit për speciet, që zbatohen në Shqipëri.
Marrëveshja për Ruajtjen e Shpendëve Afrikan-Euro-aziatik të Ujit (1995)	Marrëveshja për Ruajtjen e Shpendëve Afrikan-Euro-aziatik të Ujit (MRSHAEU - MSHUMAE) mbulon 254 specie zogjsh të varur ekologjikisht nga ligatinat për të paktën një pjesë të ciklit të tyre vjetor. Të gjitha llojet (MRSHAEU - MSHUMAE) i kalojnë kufijtë ndërkombëtarë gjatë migrimit të tyre dhe kërkojnë habitate të një cilësie të mirë për mbarështim / shumim, si dhe një rrjet vendesh të përshtatshme për të mbështetur udhëtimet e tyre vjetore ¹⁰ . Shmangni ose minimizoni efektet negative mbi llojet e zogjve shtegtarë të ujit	1 Shtator 2001	Në zonën e studimit mund të gjenden specie dhe habitate që mbrohen nga kjo marrëveshje. Në VNM janë identifikuar masat zbutëse për mbrojtjen e florës dhe faunës.
Konventa mbi tregtinë ndërkombëtare të specieve të rrezikuara të faunës dhe florës së egër (KTNSRR -	CITES është një marrëveshje ndërkombëtare ndërmjet qeverive. Qëllimi	27 Qershor 2003	Në zonën e studimit janë identifikuar specie të rrezikuara dhe të kërcënuara dhe habitatet e tyre. Në VNM janë identifikuar masat zbutëse për mbrojtjen e florës dhe faunës.

¹⁰ <https://www.cms.int/en/legal/instrument/aewa>

Konventa / Marrëveshje	Përmbledhje	Të ratifikuara	Rëndësia në lidhje me Projektin
CITES) (1975)	i saj është të sigurojë që tregtia ndërkombëtare e specieve të bimëve dhe kafshëve të egra të mos kërcënojë mbijetesën e tyre ¹¹ .		
Trashëgimia kulturore Konventa për Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore Botërore (1989)	Shmangia e efekteve të padëshirueshme mbi zonat e trashëgimisë kulturore shqiptare dhe botërore; minimizimi i efekteve të pafavorshme mbi vendet e panjohura dhe të paprekshme të trashëgimisë kulturore, mbi asetet materiale dhe çdo infrastrukturë tjetër.	10 korrik 1989	Në zonën e Studimit janë identifikuar zona të trashëgimisë kulturore dhe natyrore, përfshirë dy vende të trashëgimisë botërore. Për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore janë propozuar masa zbutëse.
Puna Konventa e 29-të e ILO-s, Konventa e Punës së Detyruar (1930) dhe ONP105 Shfuqizimi i Konventës së Punës së Detyruar (1957))	Qëllimi dhe objekti i saj janë të ndalojë përdorimin e punës së detyruar në të gjitha format e saj, pavarësisht nga natyra e punës ose sektori i veprimtarisë në të cilën mund të kryhet.	25 qershor 1957 27 shkurt 1997	Në projekt do të jenë të punësuar punëtorë lokalë. Projekti do të miratojë /përshtasë masa monitoruese për t'u siguruar që është në pajtueshmëri me konventën.
Konventa 87 e ILO-s, Liria për tu Mbledhur dhe Mbrojtja e të	Mbron të drejtat e punëtorëve dhe	3 qershor 1957	Në projekt do të jenë të punësuar punëtorë lokalë. Projekti do të miratojë /përshtasë masa

¹¹ <https://www.cites.org/eng/disc/whal.php>

Konventa / Marrëveshje	Përmbledhje	Të ratifikuara	Rëndësia në lidhje me Projektin
Drejtës për Organizim (1948)	punëdhënësve për "t'u bashkuar me organizatat tyre sipas dëshirës pa autorizim paraprak".		monitoruese për tu siguruar që është në pajtueshmëri me konventën.
Konventa 98 e ILO-s "Mbi të drejtat e punëtorëve për tu organizuar dhe për negociata kolektive"	Konventa parashikon që punëtorët të jenë në gjendje të bashkohen me sindikatat dhe të angazhohen në negociata kolektive.	3 qershor 1957	Në projekt do të jenë të punësuar punëtorë lokalë. Projekti do të miratojë /përshtasë masa monitoruese për tu siguruar që është në pajtueshmëri me konventën.
Konventa 100 e ILO-s "Konventa për shpërbllim të barabartë" (1951)	Secili Anëtar, me anë të mjeteve të përshtatshme të metodave në veprim për përcaktimin e normave të shpërbllimit, nxit, dhe për aq kohë sa është në përputhje me këto metoda, siguron që, për të gjithë punëtorët, për punë të njëjtë të aplikohet parimi i shpërbllimit të barabartë për punëtorët meshkuj dhe femra.	03 qershor 1957	Në projekt do të jenë të punësuar punëtorë lokalë. Projekti do të miratojë /përshtasë masa monitoruese për tu siguruar që është në pajtueshmëri me konventën.

3.3. Politikat e mbrojtjes së Bankës Botërore

3.3.1. Kuadri mjedisor dhe social i bankës botërore

Kërkesa e Bankës Botërore përfshin Politikat mbrojtëse mjedisore, sociale dhe Politikat Ligjore të shënuara më poshtë.

Politikat mjedisore

- OP 4.01 Vlerësimi Mjedisor
- OP 4.04 Habitatet Natyrore
- OP 4.09 Menaxhimi i dëmtuesve

- OP 4.36 Pyjet
- OP 4.37 Siguria e digave

Politikat Sociale

- OP 4.11 Burimet Fizike Kulturore
- OP 4.12 Zhvendosja e pavullnetshme

Politikat Ilgjore

- OP 7.50 Ujërat Ndërkombëtare
- OP 7.60 Zonat e diskutuara
- BP 17.50 Dhënia e informacioneve shpjeguese mbi Politikat

3.3.1.1. Politikat mjedisore që lidhen me projektin

- OP / BP 4.01: Vlerësimi Mjedsor

Më poshtë gjeni të listuara Parimet e Politikave për një zhvillim të qëndrueshëm që lidhen me projektin:

- Shmangni ndikimet negative kur është e mundur; përndryshe minimizoni, zvogëloni, zbutni, kompensoni;
- Niveli i rishikimit, zbutjes dhe mbikëqyrjes duhet në përputhje me nivelin e rrezikut dhe ndikimeve;
- Informoni publikun dhe u mundësoni njerëzve të marrin pjesë në vendime që prekin ato;
- Integrimi i çështjeve mjedisore dhe sociale në identifikimin, hartimin dhe zbatimin e projektit;
- Forcimi i kapacitetit të Huamarrësit.

Objektivat e vlerësimit mjedisor të përshkruara në OP / BP 4.01 janë:

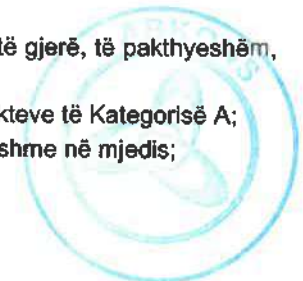
- Të informojë vendimmarrësit për natyrën e rreziqeve mjedisore dhe sociale;
- Të sigurohet që projektet e propozuara për financimin e Bankës janë të shëndetshme dhe të qëndrueshme nga ana mjedisore dhe shoqërore (promovojnë ndikime pozitive, shmangin / zbusin ndikimet negative);
- Të rritet transparenca dhe të sigurojë mekanizëm për pjesëmarrjen e palëve të interesuara në procesin e vendimmarrjes për projektin.

Parimet dhe elementet kryesore:

OP / BP 4.01 zbatohet për të gjitha llojet e huadhënies për investime (jo për huadhënien e politikës së zhvillimit); për çdo investim me një gjurmë, dhe për ta të lidhura drejtpërdrejt, është e rëndësishme të aplikoni të gjithë elementët e një operacioni të financuar nga BB (jo vetëm aktivitetet e financuara nga BB) dhe të lidheni direkt me investimet. BB nuk financon aktivitete në kundërshtim me legjislacionin kombëtar të mjedisit ose traktatet ndërkombëtare (duhet të identifikohen në VNM).

Bazuar në kontrollimin e operacioneve sipas nivelit të tyre të rrezikut, ne mund t'i kategorizojmë të gjitha projektet si Kategoria A, B, C dhe Struktura e Projektit (Kategoria FI):

- Kategoria A - ndikime të rëndësishme negative në mjedis, në shkallë të gjerë, të pakthyeshëm, zhvendosje të mëdha njerëzish ose habitati;
- Kategoria B - ndikimet e saj janë më pak të sinjifikative se ato të projekteve të Kategorisë A;
- Kategoria C - ka të ngjarë të ketë ndikime minimale ose aspak të dëmshme në mjedis;

- Kategoria FI - kur përfshin investime përmes një ndërmjetësi financiar, në nënprojektet e papërcaktuara nga vlerësimi me ndikime të pafavorshme).

➤ OP 4.04 Habitatet Natyrore:

Kjo politikë mbron, ruan habitatet natyrore dhe biodiversitetin e tyre, siguron qëndrueshmërinë e shërbimeve dhe produkteve të cilat habitatet natyrore ofrojnë për shoqërinë njerëzore, përfshin komunitetet lokale në planifikimin, zbatimin dhe qasje parandaluese për menaxhimin e burimeve natyrore.

➤ OP 4.09 Menaxhimi i dëmtuesve:

Mbështetni qasjen e menaxhimit të integruar të dëmtuesve (IPM) për bujqësi dhe shëndet të qëndrueshëm (promovoni përdorimin e kontrolleve biologjike / mjedisore / agronomike, zvogëlimin e besimit në kimikate sintetike)

- Ulja e ekspozimit njerëzor dhe rreziqeve shëndetësore
- Ulja e ndotjes së mjedisit
- Ndhmoni në zhvillimin e kapaciteteve kombëtare për rregullimin / monitorimin e IPM dhe pesticideve

➤ OP 4.36 Pyjet

Objektivat:

- Përmblidhni kërkesat për zhvillim të qëndrueshëm për produktet pyjore dhe shërbime përmes menaxhimit të qëndrueshëm të pyjeve
- Mbroni / mirëmbani të drejtat e komuniteteve për të përdorur zonat e tyre tradicionale pyjore në një mënyrë të qëndrueshme
- Mbroni shërbimet mjedisore globale dhe vlerat e pyjeve
- Shmangni shkeljet në zonat ekzistuese të konsiderueshme me pyje
- Siguroni që projektet e restaurimit të pyjeve të ruajnë / forcojnë biodiversitetin dhe funksionin e ekosistemit

OP 4.37 Siguria e digave / Objectivat:

- Për të mbrojtur popullsitë në rrjedhën e poshtme dhe ekosistemet nga pasojat e dështimit të digave
- Ndjekja nëse projekti BB financon ndërtimin ose rehabilitimin e digës, por edhe kur performanca e një projekti të financuar nga BB varet nga një digë ekzistuese *
- Dallimi midis digave të mëdha dhe të vogla: 15 m +, ose 10 m + me faktorë të tjerë rreziku
- Madhësia e rezervuarit
- Mundësia e rritjes më vonë në lartësi / madhësi
- Kërkon panel të pavarur nga digja për të vlerësuar projektimin / ndërtimin; plane të detajuara për ndërtimin / sigurimin e cilësisë; orkestrim, operim dhe mirëmbajtje, gatishmëri emergjente.

3.3.1.2. Politikat sociale që lidhen me projektin

➤ OPN Burimet fizike kulturore:

Kjo politikë siguron që: Burimet Kulturore Fizike (PCR) të identifikohen dhe mbrohen në projektet e financuara nga Banka Botërore.

➤ OP 4.12 Zhvendosja e pavullnetshme:

- Shmangni / minimizoni zhvendosjen kur është e mundur
- Ndihmoni personat e zhvendosur të përmirësojnë (ose të paktën të rivendosin) standardet e jetesës para-projektit (zhvendosja si një program zhvillimi);
- Promovimi i pjesëmarrjes së komunitetit në planifikimin dhe zbatimin e rivendosjes
- Ofroni ndihmë për njerëzit pa marrë parasysh ligjshmërinë e pronësisë së tokës.

3.3.1.3. Pajtueshmëria e këtij projekti me politikat mbrojtëse të bankës botërore

Përmbledhja e përputhshmërisë së këtij projekti me politikat e mbrojtjes së Bankës Botërore tregohet në Tabelat më poshtë. Kontraktorët dhe nënkontraktorët e caktuar të përfshirë në veprimtarinë e projektit të Zonës Turistike të Ujërave Termale të Bënjës do të respektojnë politikat përkatëse të mjedisit dhe mbrojtjen të kësaj VNMS dhe Planit të Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMP) të përgatitur bazuar në këtë VNMS, i cili ndjek Kornizën e Menaxhimit Mjedisor dhe Social (ESMF) të përgatitur për projektin, në mënyrë që të përputhet me politikat e mbrojtjes së Bankës.

Tabela 9 Analiza e Pajtueshmërisë së këtij projekti me politikat mbrojtëse të Bankës Botërore

Politika mbrojtje	Relevante për Projektin	Lidhja me Projektin
Vlerësimi Mjedisor (OP / BP4.01)	Po	Kategoria B, është bërë Vlerësimi i ndikimit mjedisor dhe social. Dokumentet VNMS përfshijnë: 1) Raporti origjinal VNMS; 2) Raport plotësues VNMS; 3) PMMS e projektit të punëve; 4) Përmbledhje ekzekutive VNMS. Në bazë të OP4.01 janë bërë aktivitete të shumta të konsultimit publik ku janë ndarë dhe raporte Vlerësimi Ndikimi në Mjedis. Studim themelor mbi ekosistemet ujore dhe tokësore është zbatuar dhe potencialisht preken habitate natyrore dhe janë identifikuar objektivat e mbrojtjes ekologjike, në bazë të detajeve të planit të menaxhimit të Parkut Kombëtar të Hotovës. Janë vlerësuar ndikimet e mundshme të projektit në habitatet natyrore dhe zonat ekologjike të ndjeshme dhe peshqit. Projekti nuk do të shkaktojë degradim të dukshëm ose konvertimin e habitateve kryesore.
Habitatet Natyrore (OP / BP4.04)	Po	Asnjë prokurim dhe përdorim i pesticideve nuk është i përfshirë në këtë projekt.
Menaxhimi dëmtuesve (OP4.09)	Jo	Është bërë vëzhgimi bazik mbi reliket kulturore dhe janë identifikuar 2 site arkeologjike të mbrojtura në afërsi të zonës së prekur nga projekti. Kjo zonë relikeve kulturore nuk do të ndryshohet apo të ndikohen nga projekti.
Burimet fizike kulturore (OP / BP4.11)	Po	Pezenca e pyllit në zonat e projektit bën që kjo politikë të jetë e aplikueshme. Vetëm disa zona të pyllit janë të prekura. Shpyllëzimi nuk do të lejohet. Do të caktohen kufijtë e punës në mënyrë të qartë për punëtorët e
Pylltari (OP / BP4.36)	Po	

Rivendosja e pavullnetshme (OP / BP4.12)	Jo	ndërtimit, për të siguruar që përçarja e bimësisë të mos ndodhë jashtë zonave të përcaktuara.
Popujt indigjenë (OP / BP4.10)	Jo	Zona e Implementimit të Projektit është tokë në pronësi të shtetit, kështu që Plani i Veprimit për Zhvendosje nuk duhet të përgatitet.
Projekti në zonat e diskutueshme (OP / BP7.60)	Jo	Nuk kemi asnjë pakicë etnike në zonat e prekura nga projekti dhe kjo politikë nuk është e zbatueshme.
Projektet në International Ujore (OP / BP7.50)	Jo	Asnjë fushë e diskutueshme nuk gjindet në zonat e prekura nga projekti dhe kjo politikë nuk është e zbatueshme.
		Asnjë projekt ndërkombëtar i rrugëve ujore nuk ndodhet në zonat e prekura nga projekti dhe kjo politikë nuk është e zbatueshme.

3.3.2. Udhëzimet e OBSH-së

Udhëzimet përkatëse të OBSH-së që janë përdorur në kuadër të këtij Raporti VNMS-je, përfshijnë:

- Udhëzimet e OBSH-së për zhurmën në komunitet / WHO Guidelines for Community Noise (1999);
- Udhëzimet e OBSH-së për Cilësinë e Ajrit /WHO Air Quality Guidelines (2005);
- Udhëzimet e OBSH-së për cilësinë e ujit të pijshëm / WHO Guidelines for Drinking Water Quality (2011).

3.3.3. Bashkimi (Unioni) Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës

Lista e Kuqe e IUCN-së e Specieve në Rrezik, është një nga sistemet më të njohura të vlerësimit objektiv për klasifikimin e statusit të bimëve, kafshëve dhe organizmave të tjerë të kërcënuar me zhdukje. Ajo përmban kriteret dhe kategoritë e qarta për klasifikimin e statusit të ruajtjes së specieve të caktuara në bazë të probabilitetit të tyre për tu zhdukur. Lista e Kuqe e IUCN-it (2017) për Shqipërinë është përdorur për të përshkruar florën dhe faunën brenda Zonës së Studimit.

4. PËRSHKRIMI I PROJEKTIT

4.1. Informacioni i vendodhjes së aktivitetit

Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës ndodhet 7-8 km afër fshatit Petran dhe afërsisht 3 km nga Fshati Bënjë-Novoselë, 300 m mbl nivelin e detit. Ato janë burimet termo-minerale me një temperaturë prej rreth 25 ° C - 30 ° C, në rritje në të dy anët e lumit Langarica.

Zona ku projekti është i vendosur është një zonë brenda zonës së mbrojtur të "Bredhi i Hotovë-Dangëlli Park Kombëtar". Kjo zonë turistike gjithashtu është e njohur kryesisht për vlerat e saj kurative, didaktike dhe rekreacionin. Ajo mund të vizitohet përmes rrugës rajonale Përmet - Petran - Bënjë.

Kjo zonë është e njohur për bukuritë e saj turistike, kulturore dhe historike, si:

- **Lumi Langarica** është një peizazh natyror i njohur si një nga më piktoreskët në Shqipëri. Ky lum ka ndryshime të bukura relievi, dhe peizazh me ngjyra në harmoni në çdo stinë. Turizmit rekreativ si, rafting, not, qëndrimi në pishina, dhe vizita në Ujërat Termalë përgjatë lumit Langarica, janë disa nga burimet kryesore të të ardhurave për industrinë e turizmit.
- **Kanloni Lengarica** është konsideruar si një monument i jashtëzakonshëm natyror për shkak të formën e saj gjeologjike dhe bimësi të dendur, i cili përfaqëson në shtëpi për shumë lloje të shpendëve.
- Përveç këtyre atraksioneve natyrore ka edhe një tërheqje potencial kulturore dhe historike, si **Ura e Kadlu**, një monument arkitektonik i ndërtuar tre shekuj më parë dhe gjendet në afërsi të Ujërave Termalë të Bënjës, një urë me interes dhe relativisht e ruajtur mirë. Ura Kadiu ka qenë një lidhje e rëndësishme në të kaluarën si ajo ka shërbyer vetëm si mundësi e komunikimit me Ujërat Termalë të Bënjës dhe rajonin jugor të Delvinës.

Harta (Figura më poshtë) identifikon zonën e punës.

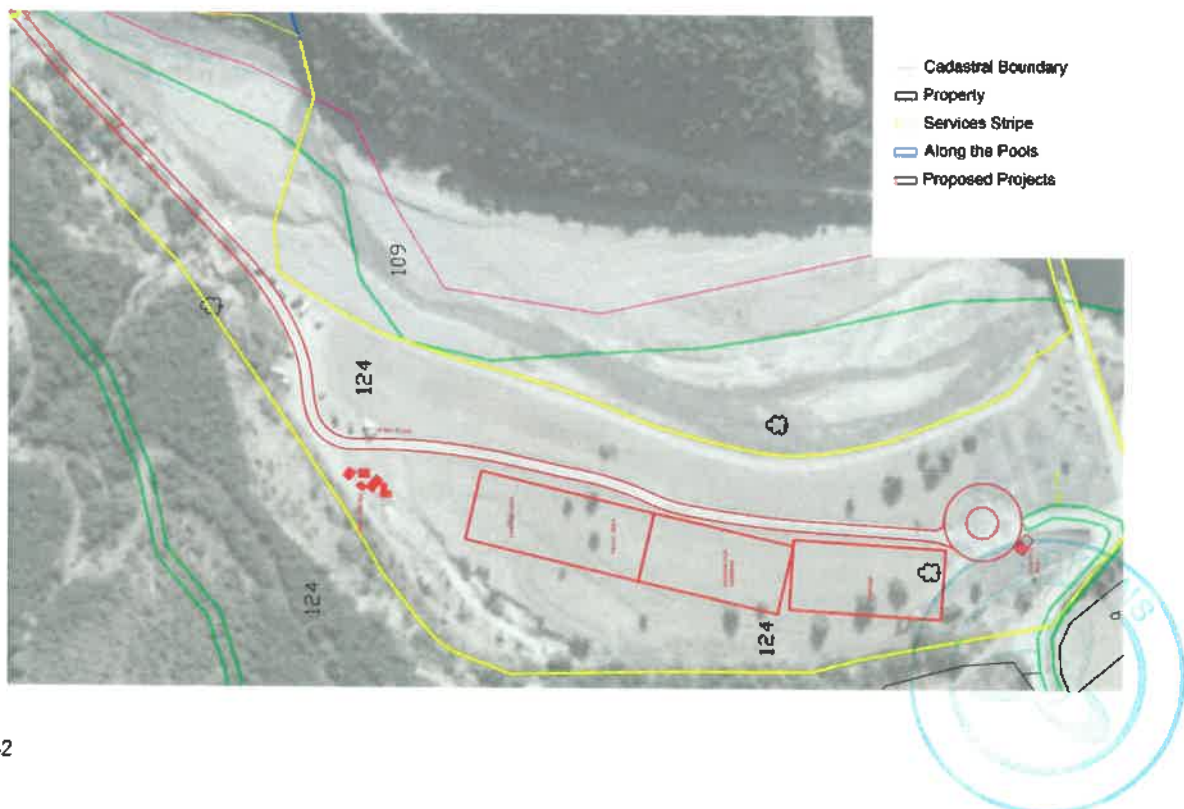

Figura 1 Zona e punimeve të projektit "Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës"

4.1.1. Totem

Objektivat

T'i jepet zonës një shenjë e fortë që të shërbejë si element orientues drejt brendisë së parkut dhe të përcjellë rëndësinë e vendit që do të vizitohet vizitorët.

Përshkrimi i Projektit

Një element vertikal, ikonik, që shenjon prapenë e zonës turistike të Bënjës.

Përshkrim Teknik

- Vendi: Parcela 124 [Pronë shtetërore]
- Dimensionet: Lartësia: 12 m/ Sipërfaqja e bazës: 1 m²
- Struktura: Elementi do të ketë një strukturë metalike të brendshme të salduar. Struktura e kornizës së brendshme do të ndjekë volumetrikën e jashtme dhe faqet e veshjes së jashtme të objektit. Struktura do të ankorohet në tokë me themel betoni të armuar.
- Veshja: Veshje e jashtme me fletë +eliku korten (metal i ndryshkur) të salduara mbi nën-strukturën. Fletët e kortenit duhet të jenë në formë trekëndore. Faqet nuk do të kenë formë dhe dimensione të standardizuara.
- Sistemi elektrik: Ndriçim prozhektor në pjesën ballore të monumentit, që projekton dritën nga poshtë mbi elementin. Ndriçimi do të ketë intensitet të ulët më të fortë në bazë dhe pothuajse të errët në pjesën e sipërme. Kjo thjesht do të zbulojë lehtë praninë e vëllimit gjatë orëve të natës. Drita do të duhet të pajiset me një sensor që ndizet pas perëndimit të diellit. Një panel energjie diellor i instaluar në trupin e totemit në mënyrë që ta bëjë atë të vetë-mjaftueshëm.
- Të tjera: Mbishkrim me emrin e zonës në faqet anësore të monumentit, i prerë me lazer.

Siguria dhe mbrojtja e vizitorëve

- Struktura do të ketë themele të ngurta betoni që japin soliditetin e strukturës, të llogaritura sipas standardeve normative shqiptare dhe kodeve euro.
- Veshjet metalike do të kenë kënde me teksturë të hollë, kështu që nuk ka rrezik për njerëzit që mund të kenë kontakt fizik me strukturën.
- Totemi do të ndihmojë në orientimin në hapësirë gjatë ditës dhe natës edhe nga distanca të gjata.

4.1.2. Pika e kontrollit

Objektivat

Të kontrollohet hyrja e vizitorëve, të orientohen dhe rregullohen shpërndarjet e flukseve të tyre. T'i ofrohet informacioni i parë për organizimin dhe komponentët e zonës. Të mblidhen pagesat për përdorimin e shërbimeve të vendit: Parkim, parkim për Kamper, Kamping, Piknik, Tualete, Mirëmbajtje e vendit, etj.

Përshkrimi i Projektit

Kioskë druri për një person. Do të ketë hapësirë për një karrige dhe tavolinë për një personel. Në brendësi duhet të ketë gjithashtu një hapësirë për magazinimin e hartave, broshurave apo dhe kiteve për ndihmën e shpejtë. Objekti do të ketë të paktën një anë transparente. Struktura do të ketë grila të jashtme për ta mbyllur plotësisht gjatë natës ose sezonit më të ulët.

Përshkrimi Teknik

- Vendi: Parcela 124 [Pronë shtetërore]
- Dimensionet: Lartësia: 3 m/ Sipërfaqja e bazës: 5 m²
- Struktura: Strukturë druri e brendshme. Themelet, mundësisht me linta metalike të ngulura në terren.
- Muret dhe Veshja: Veshje e brendshme me panele druri. Shtresa të ndërmjetme termo dhe hidro izoluese. Veshje e jashtme me panele dhe listela druri.

- Sportel, dritare masa 2m², me kapak druri që siguron mbylljen e mjedisit kur nuk është në përdorim.
- Sistemi Elektrik: Ndrëhim i brendshëm dhe mundësi për tre priza.
- Trajtimi i Drurit: Është i preferueshëm përdorimi i drurit të përpunuar në fabrikë.
- Trajtimi me Prezervues Druri dhe Vajra druri. Të kryhet një trajtim paraprak në pjesët strukturore ose elementin e drurit që është në kontakt me lagështinë e tokës ose ujin.
- Nënveshja. Ajo ul cilësitë e thithjes së drurit dhe përmirëson ngjytjen e veshjes përfundimtare. Ajo duhet të bëhet para instalimit në vend.
- Veshje e lyer me bojë të tejdukshme për ruajtjen e cilësive vizuale të drurit. Do të krijojë një shtresë me veshje, por do të rrisë jetëgjatësinë e materialit. Lidhjet duhet të aplikohen dhe instalohen para kësaj faze.
- Tabela orientuese: Tabelë e madhe orientuese 3 m² prej druri dhe metali që përmban Informacion rreth planimetrisë së vendit dhe të të gjithë komponentëve të tij. Printimi/boja duhet të jetë shumë cilësore dhe rezistente ndaj shiut, diellit dhe pisllekut. Siguria e vizitorëve dhe masat mbrojtëse: Struktura do të ketë themele të forta konkrete dhënie qendrueshmërinë e strukturës, e logaritur në përputhje me standardet normative shqiptare dhe kodet Euro.

4.1.3. Parkim

Objektivat

Të presë vizitorët e shumtë që vijnë kryesisht me makinë dhe t'i ndihmojë që të lënë automjetin e të vazhdojnë më tej më këmbë.

Përshkrimi i Projektit

Hapësirë e sheshtë, e pashtuar dhe e hijëzuar mirë.

Përshkrimi Teknik

- Vendi: Parcela 124 [Pronë shtetërore]
- Dimensionet: Sipërfaqja e bazës: 1200m². Krijimi i mundësisë për të prituri deri në 100 autovetura vizitorësh.
- Punime inxhinierike: Ngjeshje dhe nivelim i terrenit. Parashikim i infrastrukturës për drenazhim dhe kullim të sipërfaqes në mënyrë që të mos mbajë ujë.
- Bimësia: Mbjellje me pemë të larta, rrap ose lloje të tjera pemësh vendase, i të gjithë hapësirës.
- Tabela Orientuese: Tabelë mesatare orientuese 1.5m² prej druri dhe metali që përmban informacion rreth planimetrisë së vendit dhe të të gjithë komponentëve të tij. Printimi/boja duhet të jetë shumë cilësore dhe rezistente ndaj shiut, diellit dhe pisllekut.

Siguria e vizitorëve dhe masat mbrojtëse

Hapësirë e mjaftueshme për Park të sigurt
Përdorimi i zhavorrit ndihmon kullimin e ujit minimizuar rrezikun për përmbytjet

Lista e kërkesave për veprimet që do të përfshihen vijon si më poshtë:

- Ju lutemi përdorni fraksione të ndryshme të vendosura në këtë zonë, për qëllime riciklimi;
- Mbani makinën tuaj të mbyllur, edhe nëse ju keni për të kryer një porosi të shpejtë;
- Shikoni dy herë për këmbësorë, biçikleta dhe mjete të tjera;
- Jepini makinës ngadalë dhe bindjuni kufijve të shpejtësisë dhe shenjave;
- Qëndroni në korsit dhe shmangni devijimet e tepërta;
- Kontrolloni makinën tuaj pasi të keni parkuar, pasi rrjedhja e lëngjeve ndotëse është e ndaluar;
- Plani i evakuimit;
- Vendndodhja e aparateve zjarrfikëse.

4.1.4. Zonë pushimi për kampera

Objektivat

Të presë vizitorët e shumtë që vizitojnë vendin dhe (Shqipërinë) me kamperat e tyre. Të krijojë mundësi për të qëndruar në natyrë, dhe në zonë, dhe gjatë natës.

Përshkrimi i Projektit

Hapësirë e sheshtë, e pashtuar dhe e hijëzuar mirë me shërbime minimale për përdoruesit. Përveç energjisë elektrike, nuk ofrohet asnjë shërbim tjetër. Kjo është e rëndësishme, sepse do të shmangte ndotjen dhe zhurmën që krijojnë motorët e makinave apo përdorimi i mundshëm i gjeneratorëve portabël.

Përshkrimi Teknik

- Vendi: Parcela 124 [Pronë shtetërore]
- Dimensionet: Sipërfaqja e bazës: 1200m². Krijimi i mundësisë për të prituri deri në 13 autovetura vizitorësh. (26 nëse eliminohet xhepin jeshil midis hapësirave të parkimit dhe përdorim për parkim).
- Punime inxhinierike: Ngjeshje dhe nivelim i terrenit. Parashikim i infrastrukturës për drenazhim dhe kullim të sipërfaqes në mënyrë që të mos mbajë ujë.
- Sistemi Elektrik: 26 priza. 13 kolona të ulëta me dy dalje për anë.
- Bimësia: Mbjellje me pemë të larta, rrap ose lloje të tjera pemësh vendase, i të gjithë hapësirës.
- Tabela Orientuese: Tabelë mesatare orientuese 1.5m² prej druri dhe metali që përmban informacion rreth planimetrisë së vendit dhe të të gjithë komponentëve të tij. Printimi/boja duhet të jetë shumë cilësore dhe rezistente ndaj shiut, diellit dhe pisllekut.

4.1.5. Zonë kampimi për tendat

Objektivat

Të ofrojë për vizitorët që dëshirojnë të qëndrojnë në zonë, një vend kampimi gjatë natës, duke përdorur tenda dhe çanta shpine.

Përshkrimi i Projektit

Hapësirë e sheshtë, e pashtuar dhe e hijëzuar mirë me shërbime minimale për përdoruesit. Përveç një vendi të posaçëm kampimi nuk ofrohet asnjë shërbim tjetër. Një hapësirë e thjeshtë ku të vendosen tenda të një madhësie mesatare. Brenda zonës së kampimit nuk do të parkohet asnjë makinë.

Përshkrimi Teknik

- Vendi: Parcela 124 [Pronë shtetërore]
- Dimensionet: Sipërfaqja e bazës: 1000m². Sipërfaqja e gropës së caktuar për +do tendë 4x5m=20m². Krijimi i mundësisë për të pritur deri në 50 tenda. (Gjysma e hapësirave të parkimit janë caktuar në parkimin aty afër)
- Punime inxhinierike: Ngjeshje dhe nivelim i terrenit. Parashikim i infrastrukturës për drenazhim dhe kullim të sipërfaqes në mënyrë që të mos mbajë ujë.
- Bimësia: Mbjellje me pemë të larta, rrap ose lloje të tjera pemësh vendase, i të gjithë hapësirës.
- Tabela Orientuese: Tabelë mesatare orientuese 1.5m² prej druri dhe metall që përmban informacion rreth planimetrisë së vendit dhe të të gjithë komponentëve të tij. Printimi/boja duhet të jetë shumë cilësore dhe rezistente ndaj shiut, diellit dhe papastërtive.
-

Siguria e vizitorëve dhe masat mbrojtëse

Hapësirë të mjaftueshme për të evakuuar zonën në rast rreziku.

4.1.6. Zona e piknikut

Objektivat

T'i ofrojë vizitorëve që dëshirojnë të drekojnë apo të qëndrojnë një natë, një vend ku të ulen dhe të konsumojnë ushqimet e tyre.

Përshkrimi i Projektit

Hapësirë e sheshtë, e pashtuar dhe e hijëzuar mirë me shërbime minimale për përdoruesit. Përveç një tavoline dhe një stoli pranë saj nuk ofrohet asnjë shërbim tjetër. Brenda Zonës së Piknikut nuk do të parkohet asnjë makinë.

Përshkrimi Teknik

- Vendi: Parcela 124 [Pronë shtetërore]
- Dimensionet: Sipërfaqja e bazës: 1000m². Sipërfaqja e gropës së caktuar për +do tavolinë 5x8m=40m². Krijimi i mundësisë për të pritur deri në 25 tavolina. (një e treta e hapësirave të parkimit është caktuar në parkimin aty afër).
- Punime inxhinierike: Ngjeshje dhe nivelim i terrenit. Parashikim i infrastrukturës për drenazhim dhe kullim të sipërfaqes në mënyrë që të mos mbajë ujë.
- Orendi: Tavolina druri për 6-8 përdorues, me stol të bashkëngjitur.
- Bimësia: Mbjellje me pemë të larta, rrap ose lloje të tjera pemësh vendase, i të gjithë hapësirës.
- Trajtimi i Drurit: Është i preferueshëm përdorimi i drurit të përpunuar në fabrikë.
- Trajtimi me Prezervues Druri dhe Vajra druri. Të kryhet një trajtim paraprak në pjesët strukturore ose elementin e drurit që është në kontakt me lagështinë e tokës ose ujin.
- Nënveshja. Ajo ul cilësitë e thithjes së drurit dhe përmirëson ngjytjen e veshjes përfundimtare. Ajo duhet të bëhet para instalimit në vend.
- Veshje e lyer me bojë të tejdukshme për ruajtjen e cilësive vizuale të drurit. Do të krijojë një shtresë me veshje, por do të rrisë jetëgjatësinë e materialit. Lidhjet duhet të aplikohen dhe instalohen para kësaj faze.

- Tabela Orientuese: Tabelë e vogël orientuese 1m2 prej druri dhe metali që përmban informacion rreth planimetrisë së vendit dhe të të gjithë komponentëve të tij. Printimi/boja duhet të jetë shumë cilësore dhe rezistente ndaj shiut, diellit dhe papastërtive.

4.1.7. Qendra e parkut

Objektivat

Krijimi i një kompleksi të vogël mjedisesesh që të jetë orientues dhe ofrojë shërbime në funksion të zonës.

Përshkrimi i Projektit

Ansambël strukturash druri, me lartësi të ndryshueshme. Vëllime me kulme sipas pjerrësive të ndryshme, duke risjellë imazhe të siluetave të bredhave afërmdenjës por dhe të vendbanimeve organike që gjenden në zonën përreth.

Funksionet që ofrohen:

- Informacion, strehë për personelin, strehë për vizitorët, pikë vrojtimi i ngritur; magazinim; ndihmë e shpejtë, tualete për vizitorët me aftësi të kufizuara.
- Përshkrim Teknik i Përgjithshëm
- Vendi: Parcela 124 [Pronë shtetërore]
- Dimensionet: Lartësia minimale dhe maksimale e ansamblit: 4m deri në 7.3m. Sipërfaqja e përgjithshme: 55 m2.
- Struktura: Strukturë druri e brendshme. Platformë druri me nënstrukturë druri mbajtëse që lidh objektet e ansamblit: 30 m2. Themelet, mundësisht me plinta metalike të ngulur në terren.
- Muret dhe Veshja: Veshje e brendshme me panele druri. Shtresa të ndërmjetme termo dhe hidro izoluese. Veshje e jashtme me panele dhe listela druri.
- Sportel, dritare masa 2m2, me kapak druri që siguron mbylljen e mjedisit kur nuk është në përdorim.
- Trajtimi i Drurit: Është i preferueshëm përdorimi i drurit të përpunuar në fabrikë.
- Trajtimi me Prezervues Druri dhe Vajra druri. Të kryhet një trajtim paraprak në pjesët strukturore ose elementin e drurit që është në kontakt me lagështinë e tokës ose ujin.
- Nënveshja. Ajo ul cilësitë e thithjes së drurit dhe përmirëson ngjitjen e veshjes përfundimtare. Ajo duhet të bëhet para instalimit në vend.
- Veshje e lyer me bojë të tejdukshme për ruajtjen e cilësive vizuale të drurit. Do të krijojë një shtresë me veshje, por do të rrisë jetëgjatësinë e materialit. Lidhjet duhet të aplikohen dhe instalohen para kësaj faze.
- Tabela Orientuese: Tabelë e madhe orientuese 3m2 prej druri dhe metali që përmban informacion rreth planimetrisë së vendit dhe të të gjithë komponentëve të tij.

5. GJENDJA EKZISTUESE E MJEDISIT DHE SOCIALE

5.1. Aspektet e përgjithshme të zonës

Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës ndodhet 7-8 km afër fshatit Petran dhe afërsisht 3 km nga Fshati Bënjë-Novoselë, në lartësi 300 m mbi nivelin e detit. Ato janë burimet termo-minerale me një temperaturë prej rreth 25 ° C - 30 ° C, në rritje në të dy anët e lumit Langarica. Ajo ka rëndësi shkencore, veçanërisht në fushën e gjeologjisë dhe hidrogjeologjisë, për shkak të lidhjes së tyre me tektonikën e krahinave përreth. Kjo zonë turistike gjithashtu është e njohur kryesisht për vlerat e saj kurative, didaktike dhe rekreacionin. Ajo mund të vizitohet nga rruga Përmet - Petranit - Benja dhe më pas një rrugë për këmbësorë mund të merret deri në destinacion. Kjo zonë është e njohur kryesisht për vlerat e saj si atraksione kulturore dhe historike: Lumi Langarica është një peizazh natyror i njohur si një nga më piktoreskët në Shqipëri. Ky lum ka ndryshime të bukura relievi, dhe peizazh me ngjyra në harmoni në çdo stinë. Turizmit rekreativ si, rafting, not, qendrimi në pishina, dhe vizita në Ujërat Termalë përgjatë lumit Langarica, janë disa nga burimet kryesore të të ardhurave për industrinë e turizmit. Kanioni Langarica është konsideruar si një monument i jashtëzakonshëm natyror për shkak të formën e saj gjeologjike dhe bimësisë së dendur, i cili përfaqëson një habitat për shumë lloje të shpendëve.

5.2. Përkufizimi i VEC-së

Një përkufizim i VEC-së është dhënë në Tabelën e mëposhtme. Gjatë VNMS, VEC-ja është zgjeruar për të përfshirë komponentët socialë, ekonomikë, dhe kulturorë të mëposhtëm, referuar Shoemaker (1994) dhe IFC (2013). VEC-të më poshtë janë propozuar për diskutim të mëtejshëm, prioritetimin dhe ekzaminimin me palët e interesuara në fazën e mëposhtme me lidhje me ndikimet kumulative.

Tabela 10 VEC-të e përzgjedhura dhe prioritetizimi.¹²

Përbërësit e mjedisit¹³

A	1. Klima dhe ndryshimet klimatike / Ndotja e ajrit (nga lëvizja e makinave në zonën në fazën e ndërtimit dhe kryesisht në fazën Operacionale) 2. Habitatet (me theks në ato të listuara në Shtojcën I të Dir. 92/43 / BE dhe karakteristika të biodiversitetit apo habitate kritike në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe EBRD-së 2014 ESP). 3. Flora dhe habitatet kritike (Prekur nga zhurma dhe ndotja e ajrit nga projekti) 4. Fauna a. Shpendët (Shtojca I i Direktivës Bird 2009/147 / EU, SPEC, IUCN Lista e Kuqe) b. Peshqit (Aneksi II dhe IV të Direktivës 92/43 / BE dhe IUCN Lista e Kuqe, Direktiva Kornizë e Ujërave) c. Gjitarët, zvarranikët, amfibët (Aneksi II dhe IV të Direktivës 92/43 / BE dhe IUCN Lista e Kuqe) d. Makro jovertebrorë (Direktiva Kornizë e ujit) 5. Morfologjia - Peizazhi (shumë i ndjeshëm, sepse në jemi në një vend turistik.) 6. Tokë - Erozioni - Sizmiciteti 7. Uji sipërfaqësor - nëntokësor (Në një rast aksidental në mund të kemi ndotjen e ujit) 8. Shërblimet e Ekosistemit 9. Zonat ekologjike të ndjeshme- mbrojtura [ekzistuese dhe zonat e mbrojtura me ligj (PAS) dhe

¹² Renditet nga më të rëndësishme të ulët të rëndësishëm

¹³ Me italic eksplorimi dhe arsyeja e klasifikimit VEC

	zonat e njohura ndërkombëtarisht (Bredhi i Hotovës), zog të rëndësishme dhe zona bimore (IPAS dhe IBAS), fushat kryesore flutur (PBP-ve), fushat kryesore të biodiversitetit siç përcaktohet nga IUCN, etj): kufijtë, objektivat e mbrojtjes, planet e menaxhimit].
	Artificial - komponentë Sociale
B	10. Përdorim i Tokës
	11. Infrastruktura (Transport, Rrjetet etj)
	12. Trashëgimia kulturore (shumë i ndjeshëm, sepse ne jemi në një vend turistik)
	13. Atmosfera (nga lëvizja e makinave në zonën në fazën e ndërtimit dhe më së shumti në fazën Operacionale)
	14. Zhurma
	15. Menaxhim Përmbytjeve ¹⁴
	Përbërësit social
C	16. (Njerëzit e prekur nga projekti, zhvendosja si pasojë e tokës bujqësore) Popullsi
	17. Punësimi (Rritja e punësimit në qytetet më të afërta si pasojë e zonat e prekura)
	18. Aktivitetet ekonomike (Rritja e aktiviteteve ekonomike)
	19. Rekreacioni/Pushim
	20. Turizmi (shumë i ndjeshëm, sepse ne jemi në një vend turistik. Por është shumë e dobishme në qoftë se ne të menaxhuar atë mirë sepse turistike mund të përdorin makinat e tyre për të shkuar atje)
	21. Shëndeti, arsimi dhe të shërbime të tjera

¹⁴ Ndotja nga një përmbytjet emergjente

5.3. Aspektet mjedisore

5.3.1. Klima

Sipas hartës së klimës së Shqipërisë, zonat ku projekti do të zbatohet janë:

- Zona me klimë Para-Malore
- Zonë me klimë Jug-Lindore Mesdhetare

Për studimin e kushteve klimatike të zonës së studimit të dhënat klimatike meteorologjike janë marrë për zonën e Përmetit me lartësi H = 182, me kordinata: Lat 40, 23 LON 20.35, kuota: 230.0.¹⁵

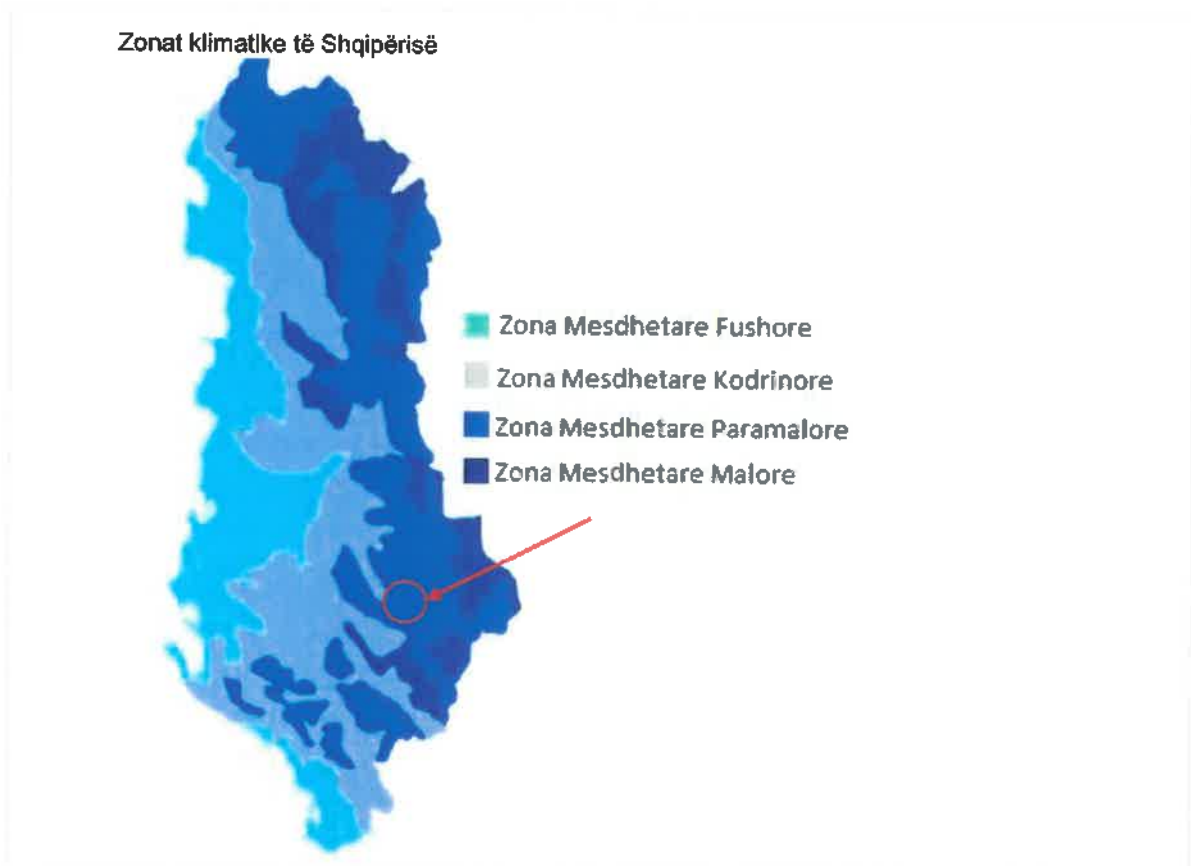

Figura 2 Harta Klimtike e Shqipërisë¹⁶

5.3.1.1. Temperatura e ajrit

Temperatura e ajrit është një nga elementët kyç në përcaktimin e klimës në vendin tonë, me regjimin e saj mesatar, performancën vjetore dhe të përditshme, si dhe vlerat ekstreme, ajo ndihmon strukturat e ndërtimit të klimës.

Një analizë e detajuar e kushteve klimatike të Bënjës, Përmet është treguar në figurën më poshtë. Shpërndarja vjetore e temperaturës gjatë 50 viteve të fundit tregon muajin më të ftohtë të vitit. Janar

¹⁵ referuar <http://109.69.1.178:8081/meteo/harta.php>

¹⁶ rrethuar në të kuqe zonën e projektit

2017 që është -2°C , vërejtur në Përmet. Muaji më i nxehtë në drejtim të temperaturave mesatare është gusht 2019, 32°C në Përmet.

Për të studiuar shpërndarjen e temperaturës mujore në zonën e studimit gjatë vitit, në figurën më poshtë paraqet temperaturat e ajrit - mesatare, maksimale dhe minimale.

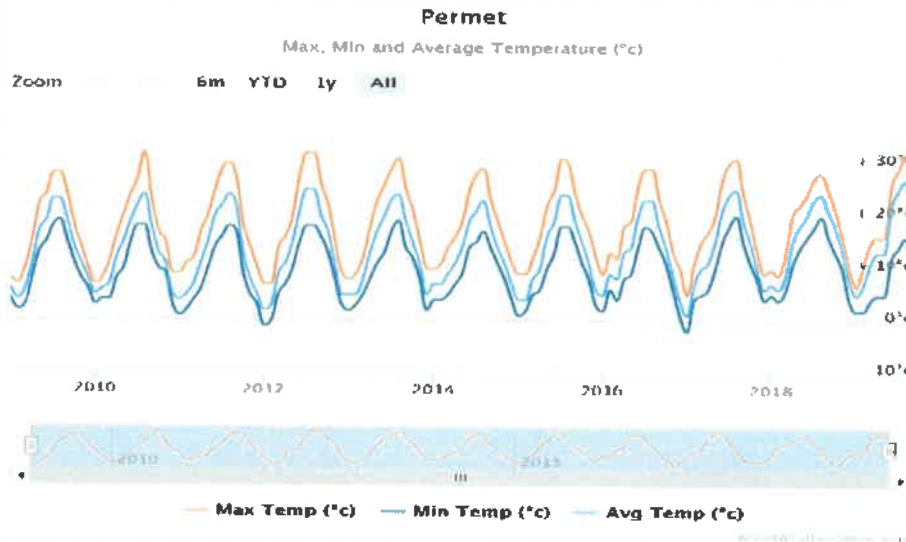

Figura 3 Temperatura mesatare e ajrit ¹⁷

5.3.1.2. Reshjet e shiut

Në hartimin e një rruge dhe ndërtimin e projekteve të tjera infrastrukturore si parkingje, ura, pishina, etj. sasia apo karakteristikat e reshjeve atmosferike kanë një rol të rëndësishëm për shkak se ata kanë të bëjnë me hartimin e një sistemi kullimit që lidhet direkt me mbrojtjen e rrugës ose parkimit etj.

Faktorët që ndikojnë në sasinë e karakteristikave të reshjeve atmosferike janë vendndodhja gjeografike, afërsia me detin dhe orografia. Figura më poshtë tregon karakteristikat kryesore mujore dhe vjetore të reshjeve për zonën e Përmetit. Ne kemi numërin e reshjeve më të lartë për shkak të ardhjes së ajrit të lagësht në luginat e Vjosës. Për sa i përket shpërndarjes vjetore të reshjeve atmosferike, është e qartë se sasia më e madhe bie në periudhën e ftohtë të vitit, rreth 80% e reshjeve vjetore. Sasia është treguar në figurën më poshtë, shpërndarja e reshjeve gjatë një viti ka formën "U", tipike të regjimit mesdhetar të reshjeve.

¹⁷ Të dhënat nga <https://www.worldweatheronline.com/permet-weather-averages/qiurokaster/al.aspx>

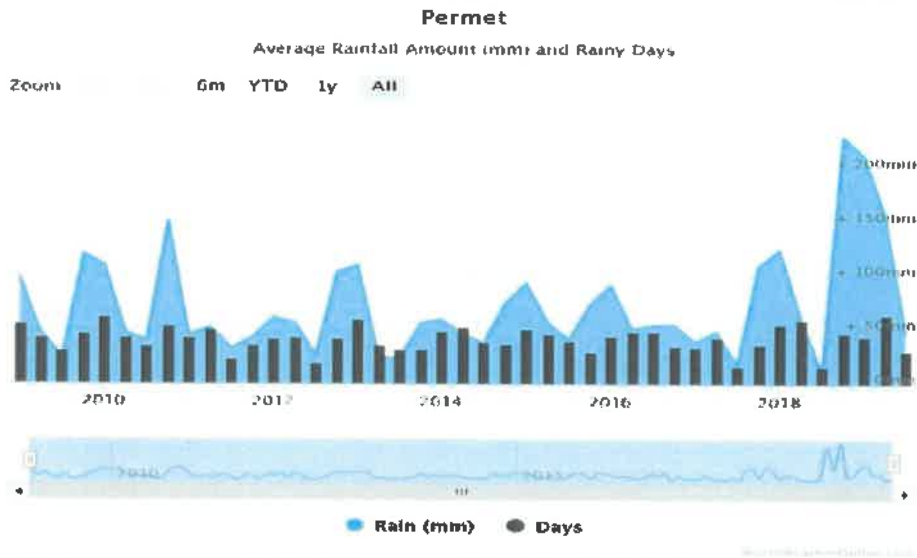

Figura 4 Reshjet ditore të shiut¹⁸

Reshjet e shumta priten gjatë sezonit të ftohtë, në muajt me lageshtirë si nëntor, dhjetor dhe muajt e thatë korrik dhe gusht.

Reshjet vjetore 24-orëshe më të larta janë nga 120 në 200mm. në Figurën më lart janë dhënë reshjet 24-orëshe më të lartë mujore dhe vjetore, me siguri të ndryshme.

5.3.1.3. Borë

Ndryshimet në lartësi dhe reliev bëjnë që prania e borës, në pjesën më të madhe të territorit të rrethit, të shfaqet të paktën 1 herë në vit.

Trashësia më e lartë e shtresës së borës në pjesën e poshtme të vendit (deri në 300-400m) arrin deri në 10-25cm në vite të veçanta. Ndërkohë, duhet theksuar se në rreth 25-30% të viteve, në këtë pjesë të rrethit bora vërehet vetëm si një fenomen, por nuk arrin të formojë një shtresë. Në kushtet klimatike të rrethit, në zonat me lartësi 600-700m, bora është e mbuluar me një shtresë vjetore.

Të dhënat tregojnë se në lartësitë mbi 650-700m reshjet maksimale të borës kryesisht për shpatet jug-perëndimore arrijnë deri në 40cm në disa raste, por mbizotëron trashësia nën 20cm.

Ndërsa rritet lartësia, ashtu rritet trashësia e borës, kështu që në kuotën rreth 1000m m.m.n.d. shtresa e borës mbizotëron me një trashësi 25cm. Në vite të veçanta kjo trashësi arrin 60-70cm.

Më në fund, mund të themi se deri në lartësitë mbidetare 300-400 m m.a.s.l. lartësia maksimale e borës që vërehet zakonisht varion nga 0-10 cm, dhe në veçanti vitet deri në 25 cm. Nga 400-700m m.a.s.l. lartësia maksimale ka vlera që zakonisht nuk tejkalojnë 20cm por në vite të veçanta arrin deri 40cm. Në pjesën me te madhe te territorit të rrethit që ka lartësi mbi 1000m, trashësi maksimale vjetore e shtresës së borës në 50% të rasteve është 50-100cm dhe në 10-12% të rasteve mbi 100cm trashësi dëbore.

¹⁸ Të dhënat nga <https://www.worldweatheronline.com/permet-weather-averages/qiikroaster/al.aspx>

5.3.2. Biodiversiteti

5.3.2.1. Habitatet në pellgun ujëmbledhës të Langaricës dhe Bredhin e Hotovës

Llojet e ndryshme të habitatit e bëjnë pellgun ujëmbledhës të Langaricës një zonë të rëndësishme për ruajtje.

Më shumë se 15 lloje habitateve me interes në Europë janë identifikuar në pellgun ujëmbledhës të Langaricës (Komisioni Evropian 2013), siç janë¹⁹:

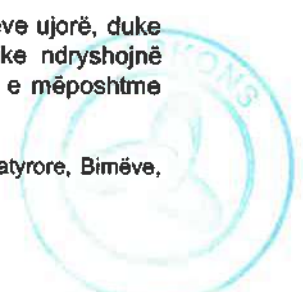
- Pyje me rrap (*Platanus orientalis*) dhe Liquidambar orientalis (*Platanion orientalis*) (Kodi i Direktivës së Habitatit 92C0);
- Pyje me Olea dhe Ceratonia (9320); Lumenj mesdhetarë me rrjedhje të vazhdueshme të karakterizuar nga specie të aleancës Paspalo-Agrostidion dhe brezave pyjorë me dominancë të Salix dhe Populus alba (3280);
- Pyjet aluviale me Alnus glutinosa dhe Fraxinus excelsior (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0 *);
- Pyjet Quercus ilex dhe Quercus rotundifolia (9340);
- Galeriapo breza shkurreripariane Jugore (*Nerio-Tamaricetea* dhe *Securinegion tinctoriae*) (92D0);
- Shpatet shkëmbore gëlqerore me vegjetacion hazmofitik (8210), katër prej të cilave janë llojet e habitatit me përparësi me interes të madh konservimi; habitatit përfshin bashkësi termo- dhe meso-mesdhetare (p.sh. *Onosmetalia*) me *Campanula versicolor*, *Silene* spp., *Saxifraga* spp., *Ramonda serbica*, *Pinguicula hirtiflora*, etj);
- Kullota të thata gjysëm-natyrore dhe fasada shkurre në substanca gëlqerore (*Festuco-Brometalia*) (6210 * vende të rëndësishme për orkide);
- Duna të lëvizshme përgjatë vijës bregdetare me *Ammophila arenaria* (dunat e bardha) (2120);
- Dunat bregdetare me *Juniperus* spp. (2250), habitat i interesit të komunitetit;
- Dunat të pyllëzuara me *Pinus pinea* dhe / ose *Pinus pinaster* (2270);
- Livadhet të kripura mesdhetare (*Juncetalia maritimi*) (1410);
- Stepat të kripura mesatare (*Limonietalia*) (1510 *); etj.

Për më tepër, shtatë llojet e habitateve me përparësi (Komisioni Evropian, 1992), që janë të rrezikuara dhe me vlera të larta floristike, janë regjistruar në zonën ujëmbledhëse të Vjosës.

Depozitat aluviale të pastabilizuara përgjatë rrjedhave të lumenjve, përrenjve dhe zonave të sedimentimeve të ujëmbledhësit të Langaricës kolonizohen nga Bimësia bregdetare mesdhetare, e dominuar kryesisht nga rrap (*Platanus orientalis*); ato mund të formojnë bashkësi të pasura me specie me florën shoqëruese, përfshirë *Populus alba*, *Salix alba*, *S. purpurea*, *S. amplexicaulis*, *S. elaeagnos*, *Alnus glutinosa*, *Fraxinus angustifolia*, *Quercus robur*, *Ulmus minor*, *Tamarix parviflora*, *Vitex agnus-castus*, *Rubus* spp., *Helix Hedera*, *Clematis vitalba*, *Vitis vinifera* ssp. *sylvestris*, etj. Pyjet aluvionale me *Alnus glutinosa* dhe *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) formojnë rrënjë nëntokësore të gjata të *Salix alba*, që është një habitat i rëndësishëm për speciet orkide. Bimësia bregdetare pëmbush një funksion mbrojtës (mbrojtjen e bregut të lumenjve dhe rrjedhave, dhe forcimin e shpateve të tokës së butë pranë rrjedhave ujore) dhe shërben, në një masë të konsiderueshme, si një "filtër uji" për pastrimin e ujit, etj.

Në zonën e Projektit brenda kanalit aktiv mund të dallohen llojet e ndryshme të habitateve ujorë, duke filluar nga rryma e shpejtë deri në ujërat e ndenjura. Karakteristikat e tyre ekologjike ndryshojnë vazhdimisht me zgjerimin dhe tkurrjen e lumit, d.m.th në lartësinë e ujit të lumit. Lista e mëposhtme

¹⁹ Referuar Vendim Nr. 866, Datë 10.12.2014 Për Miratimin E Listave Të Tipave Të Habitave Natyrore, Bimëve, Kafshëve Dhe Shpendëve, Me Interes Për Bashkimin Evropian*

liston elementet kryesore të habitatit ujor që hasen: degët kryesore të lumit me rrymë të shpejtë, zona bregdetare e degës kryesore dhe degëve anësore të cekëta me degë anësore të rrymës së ulët, të poshtme të lldhura pjesërisht me degë anësore, të shkëputura, erozioni dhe pishinat e erozionit brenda kanalit aktiv, ujërat prapa dhe ligatinat bregdetare brenda luginave dhe ligatinave përgjatë rrjedhave kodrinore që hyjnë në zona me permbytje të mëdha.

5.3.2.2. Flora

Kushtet biotike, pedologjike, topografike, klimatike dhe lithologjike kanë përcaktuar zhvillimin e një florë dhe faune të pasur, peizazhit dhe vlerave ekonomike në rajon e projektit. Një numër i madh i bimëve i takon grupit endemike dhe nën endemike të Ballkanit dhe Mesdheut. Një shumë e vendeve me vlera të larta biologjike, një florë të pasur dhe faunës dhe të një rëndësie të madhe kombëtare dhe ndërkombëtare janë gjetur sidomos përgjatë luginave të lumenjve. Biodiversiteti në rajonin e projektit do të thotë dy aspekte: gjenetik (Shumëllojshmëri specie) dhe ekologjike (shumëllojshmërinë e ekosistemeve). Diversiteti i kushteve klimatike dhe të tokës kanë bërë të mundur që të ketë një shumëllojshmëri zgjedhjesh: 179 llojet e pyjeve dhe shkurreve nga 208 që gjenden në Shqipëri.

Rreth 71% e të gjitha llojeve janë gjetur në Përmet. Vegjetacioni pyjor mbulohet me një volum druri prej rreth 4038000 m³, nga të cilat 2.563.000 m³ si dru zjarri (Tabela më poshtë).

Tabela 11 Bilanci i drurëve në rajonin e Përmetit²⁰

Vite	1989	2004
Emërtim	Përmeti	Përmeti
Rritja natyrore (m ³)	38,000	40,000
Bilanci i prerjes dru / rritjes	1.0: 1.2	1.0: 1.1
Volum (000 m ³)	4020	4038
Lëndë drusore ndërtimi (000 m ³)	1465	1475
Dru zjarri (000 m ³)	2555	2563

Tabela 12 Habitatet kryesore të bimësisë në rajonin e Përmetit në përqindje.

Emërtim	Përmeti
1. Sipërfaqet e banuara, tokë e punueshme, ujë dhe terrene joproduktive	0.5
2. Kullotë Alpine me mbizotërim bari	-
3. Formacione druri ku mbizotërojnë pemë te ulëta	-
4. Formacione drurit ku mbizotërojnë shkoza dhe lisi (lisi dhe llojet e shkurret)	16.9
5. Formacionet druri me dushk italiane dhe mbizotërimin shkurret	11.2
6. Formacionet druri me bredh maqedonas ku mbizotërimin selvia.	2
7. Formacionet druri me pisha e zezë dhe mbizotëron selvia Maqedonisë	0.6
8. Formacionet druri me mbizotërimin e lisit te Mesdheut	0.9
9. Formacionet druri ku mbizotëron ahu dhe selvia Maqedonisë	0.3
10. Formaononet shkurresh në kullotave	-
Totali	32.4

Tabela 13 Struktura e pyjeve në rajonin e Përmetit (në ha).

²⁰ Analiza dhe Vlerësimi i florës dhe faunës në pjesën jugore të Shqipërisë Sinani, Gentian RUSPI, Jostina Dhimitri

Emërtim	1989	2004
	Përmeti	Përmeti
Njësi druri	38400	38340
a). Halor	3660	3760
Pisha e zezë	467	600
Pisha mesdhetare	1493	1460
Selvi	1700	1700
b). Drurë të lartë	16110	16110
Ah	660	660
Lis	12630	12630
Plep	-	-
Të tjerët	2820	2820
C). Shkurre	18630	18470
Pemë Fruta pylli	9190	9190
Shkozë	5800	5800
Të tjerët	3640	3480

- habitatet pyjore në Parkun Kombëtar bredhi Hotovë-Dangëlli²¹
- Pyjet e larta

Pyjet e lartësive të mëdha përbëhen kryesisht nga pyje halore dhe gjethegjere; pyjet e përzier takohen gjithashtu në këto lartësi. Variacionet në lartësi lidhen ngushtësisht me diversitetin e bimësisë së pyllit. Shpatet e drejtuar nga veriu (400 – 1200m) janë kryesisht të mbuluar nga pylli i dushkut I dominuar nga Bungëbuta (*Quercus pubescens*) dhe Qarri (*Quercus cerris*), i përzier me Frashër gjethegjere (*Fraxinus omus*) dhe lloq (*Quercus ilex*), këto të fundit vetëm në zona të pjerrëta e të paarrtshme. Vetëm pak vende kanë mbetur me pyje të maturuar. Përgjithësisht zonat janë goxha të degraduara me shumë pak pemë të vjetra dhe nuk ka mbetur asnjë dru i vdekur. Pylli i bredhit (800- 1500 m) dominohet nga *Abies borisii-regis*. Në disa vende i përzier me lajthi (*Corylus avellana*), Bunga (*Quercus petraea*), Shparthi (*Quercus frainetto*), Panja (*Acer pseudoplatanus*) dhe Ashja (*Ilex aquifolium*). Në përgjithësi këto zona janë të pashqetësuara me sasi relativisht të madhe të drurëve të vdekur dhe likeneve, të tilla si *Lobaria* sp., që tregojnë vazhdimësi të gjatë, lagështirë të madhe dhe ajër të pastër. Përgjithësisht zonat e parkut në lartësi të mëdha dominohen kryesisht nga pyjet gjethegjere dhe pyjet e përzier të Bredhit të Maqedonisë (*Abies borisii – Regis*), Shparthi (*Quercus frainetto*) dhe Qarri (*Quercus cerris*). Parku gjithashtu përmban pyje natyrorë të pishës, kryesisht pishë të egër dhe pishë të zezë (*Pinus halepensis* dhe *Pinus nigra*). Lloje të rëndësishme takohen edhe në brendësi të kësaj zone të parkut, përfshirë: Gështenjën e kalit (*Aesculus hippocastanum - CR*), bliri gjethe argjendte (*Tilia platyphyllos - CR*), Lajthinë turke (*Corylus columnna- EN*).

Në hartën më poshtë ju mund të gjeni habitate të pranishme në zonë Parkut Kombëtar të Bredhi i Hotovës - Dangëlli.

²¹ Managemet Plan Hotovës-Dangëlli

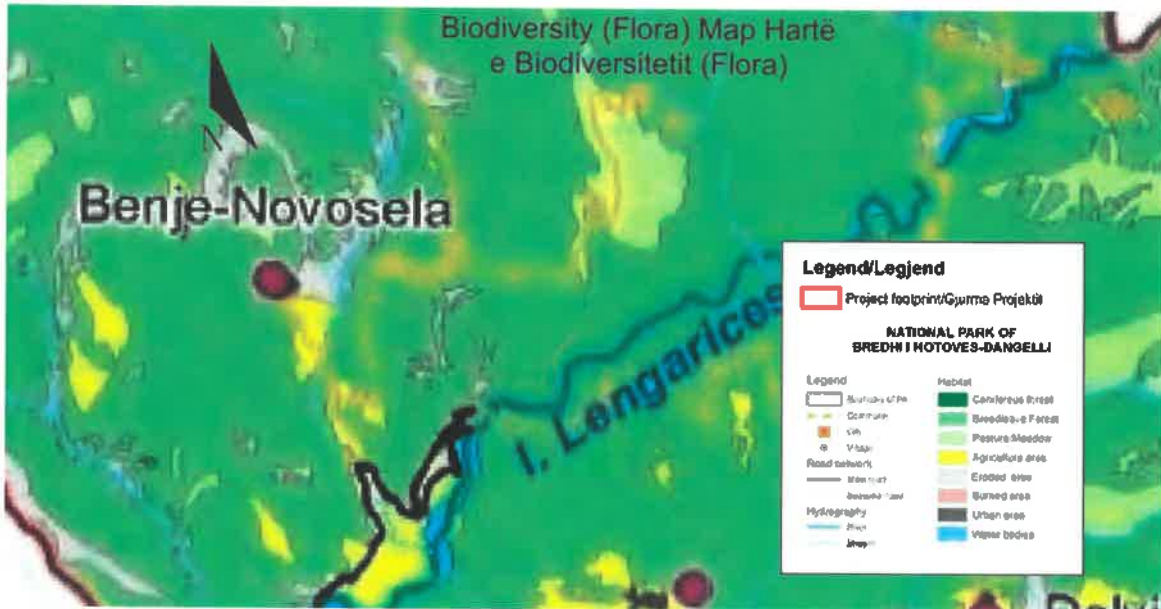

Figura 5 Biodiversiteti (Flora) Hartë mbi projektin Zone

Një listë e plotë e kafshëve dhe bimëve të pranishme në zonën e PN është dhënë në Aneksin I.

- **Pyje të ulëta**

Shpatet në jug (200-900 m) kanë faune me përzierje mesdhetare shkurresh, tokën e dominuar nga *Arbutus unedo*, *Arbutus andrachne*, *Cistus* spp., *Phillyrea angustifolia* dhe *Phillyrea media / latifolia*, gjithashtu të shpërndara janë trojana *Quercus*, *Juniperus communis* dhe *Juniperus oxycedrus*.

Zonat në perëndim të maleve janë të dominuara nga i njëjti habitat i llojeve dominuese.

Në shpatet në veri ndodhen specie të tjera të *Quercus*, por pemë të rritura janë parë shumë rrallë këtu.

Ana lindore e malit është përgjithësisht më e degraduar dhe e dominuar nga kullota dhe shkurre të *Carpinus orientalis* dhe *Coryllus avellana*. Komuna *Juniperus oxycedrus* dhe *Juniperus* janë të zakonshme në zona të hapura.

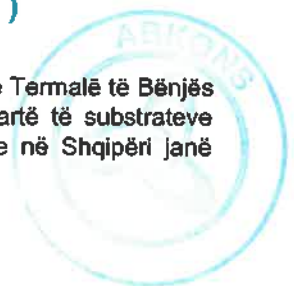
Pinus nigra është mbjellë në disa vende për të shmangur degradimin. Zonat e hapura (pothuajse pa bimësi) janë shumë të rëndësishme për kullotje të bagëtive sidomos dhi dhe dele.

Një specie e rëndësishme në këtë zonë është *Orchid* spp. gjetur në zonat e pjerrëta dhe në vende me veprimtari jo shumë intensive të kullotjes.

Në livadhet takohen shumë lloje të rëndësishme e me status të veçantë. Llojet kryesore të luleve përfshijnë: Rigon (*Origanum vulgare*), *Asperula clorantha*, Haraqinë e Bertiskut (*Valeriana bertiscea*), Haraqinë mjekësore (*Valeriana officinalis*), Bari i mushkërisë (*Symphytum officinale*), Trëndafil qeni (*Rosa canina*), Urthi (*Hedera helix*), Xhërrokulli vjeshtor (*Colchicum autumnale*), Pelini (*Artemisia absinthium*), Luleshqerra (*Bellis perennis*), Çikorja (*Cichorium intybus*), Saleporet (*Orchis* spp.), Kërpudha e Cezarit (*Amanita caesarea*), Kërpudha e Arrit (*Boletus edulis*)etj, shumica e bimëve kanë vlera mjekësore.

5.3.3. Llojet e habitatit në zonën e Projektit (EEA, 2004)

Një gamë e gjerë habitatesh gjenden në zonën përreth zonës së Projektit të Ujerave Termalë të Bënjës për shkak të masivëve kodrinorë, topografisë komplekse, ndryshueshmërisë së lartë të substrateve shkëmbore, llojeve të tokës dhe kushteve hidrologjike. Nga studime të ndryshme në Shqipëri janë

identifikuar më shumë se 15 lloje të habitatit me përparësi (Direktiva e Habitatit - NATURA 2000), si dhe 7 lloje të habitatit me përparësi (SIBEN, IPA/ZRB) me vlerë të lartë floristike.

a. Kullota (lartësi më e ulët se 1.500m a.s.l.) – Zonat Bujqësore gjysmë-natyrore, të braktisura kohët e fundit

Ky lloj habitati është i përhapur në lartësinë prej 700 - 1.500 m.n.d. dhe në përgjithësi, ajo përfaqëson kullota të dobëta me vlerë të ulët biodiversiteti. Disa zona të tokës së dikurshme bujqësore pranë fshatrave Vllahine, Vodice, Kote, Sevaster, Qesarat, të cilat janë braktisur 15 - 20 vjet më parë, tani mbështesin një koleksion gjysëm natyral të specieve. Këto zona mbështesin një florë më pak të larmishme sesa kullotat natyrore të ultësira dhe shpesh janë subjekt i kullotjes ose kositjes intensive për ushqimin e bagëtive.

Në përgjithësi, kullotat mbizotërohen nga (*Chrysopogon gryllus* (L.) Trin.), i shoqëruar nga Barpleshti (*Alyssum alyssoides* L.), Bartheq i ngritur (*Bromus erectus* Huds.), Tërshërëz pushlore (*Avenula pratensis* Huds.), Tërshanë e egër (*Arrhenatherum elatius* (L.) Beauv. ex. J. Presl & C. Presl.), Tërshërë e verdhë (*Trisetum flavescens* (L.) P.B), Pimpinelë iriqëz (*Pimpinella major* L.), Kokoçel i rënë (*Centaurea jacea* L.), Shmange dy-vejcare (*Crepis biennis* L.), Knaute gjethëgjatë (*Knautia longifolia* (Ealdst. & Kit.) Koch), dhe Lulebrigje e livadheve (*Tragopogon pratensis* L.).

b. Tranzitor Pyjor-Shkurror 9170 (EEA, 2018)

Ky lloj habitati, përgjithësisht i dominuar nga shkoza e zezë (*Carpinus orientalis*), shtrihet mbi zonën kodrinore, në një lartësi prej mbi 500-600 m.n.d. Një ndikim i fortë njerëzor shoqërohet me këtë habitat pasi shpesh në zone ka patur prerje intensive, mbi kullotje dhe shpyllëzimit të pyjeve të lisit të hidhur dhe hungarez. Përveç ndikimit të drejtpërdrejtë të aktiviteteve njerëzore që shkaktojnë shpyllëzime, ky habitat formohet si rezultat i erozionit të tokës i cili është një rezultat indirekt i shpyllëzimit.

Speciet dominuese në këtë habitat janë shkurret Shkozë e zezë (*Carpinus orientalis* Miller.), Mëllëza (*Ostrya carpinifolia* Scop.), Cërmëdell (*Cotinus coggygia* Scop.), Drizë (*Paliurus spina-christi* Miller.), Dëllinjë e Kuqe (*Juniperus oxycedrus* L.), Manaferra (*Rubus ulmifolius* Schott.), Murrizi i Heldraihit (*Crataegus monogyna* Jacq.), Trëndafil qeni (*Rosa canina* L.), dhe pemë të vogla, si p.sh. Krekezi (*Acer monspessulanum* L.), qarri (*Quercus cerris* L.), panjë (*Acer obtusatum* Ealdst. & Kit. ex Éilld.), etj. Llojet kryesore barishtore të pranishme janë: Rudithi Pendor (*Brachypodium pinnatum* (L.) P. Beauv.), Kokërrujë mjekësore lejla (*Buglossoides purpureo-caerulea* (L.) IM.), Veronikë dushkvoçel (*Veronica chamaedrys* L.), Klokëz e zakonshme (*Silene vulgaris* (Moench) Garcke), Anemona apenine (*Anemone apennina* L.), Trifil i mesëm (*Trifolium medium* L.), Lulekambana rrepore (*Campanula rapunculus* L.), Agrimonia agrimonoides, merkuralis shumëvjeçar (*Mercurialis perennis* L.), Bukëderr (*Cyclamen hederifolium* Aiton.), Rrodhëz (*Arenaria agrimonoides* (L.) DC.), Luleshtrydhe (*Fragaria vesca* L.), Vingjër e Venecies (*Lathyrus venetus* (Miller.) Eöhlfr.), Kufilmë zhardhokore (*Symphytum tuberosum* L.), Shpendër (*Helleborus odorus* L.), Kemashen vesh miu (*Hieracium pilosella* L.), etj. Në zone mbizotëron bimësia nga speciet bimore të zakonshme tipike për pyjet me shumëllojshmëri të ulët të specieve bimore dhe mungesë të specieve që konsiderohen të rralla në një kontekst lokal ose kombëtar.

c. Habitat Përrua/Lum (Ujë i Rrjedhshëm) 92A0 (EEA, 2018)

Lumi Vjosa dhe habitatet e tij ujore janë të shoqëruara me kënetat e ujërave të ëmbla dhe pyjet ripariane, të cilat mbështesin një biodiversitet të larmishëm lulesh. Këto janë habitate të rëndësishme brenda zonës së studimit që përfshijnë pyje bregore të pellgut ujëmbledhës të Mesdheut ku mbizotërojnë Shelg i bardhë (*Salix alba* L.) and Plepi i bardhë (*Populus alba* L.) komunitetet ku mbizotërojnë Shelgu i bardhë (*Salix alba* L.) and shelgu i brishtë (*Salix fragilis* L.) në kolonizime të depozitave aluviale të stabilizuara dobët. Në këto habitate ato mund të formojnë bashkësi të pasura me specie me florën shoqëruese, përfshirë Shelg i bardhë (*Salix alba* L.), Shelgun e zi (*Salix elaeagnos* Scop), Shelgu vjollcë (*Salix purpurea* L.), verrin e zi (*Ainus glutinosa* (L.) Gaertner), Murrizin e Heldraihit (*Crataegus monogyna* Jacq.), thanë (*Cornus sanguinea* L.), Konoplçën (*Vitex agnus-castus* L.), vidhin (*Rubus* spp.), Trëndafilin e breshkës (*Rosa sempervirens* L.), Urthi (*Hedera helix* L.), Kulprër e egër (*Clematis vitalba* L.), Lular (*Ranunculus ficaria* L.), Lule sapuni (*Saponaria officinalis* L.), Kulfime qepore (*Symphytum bulbosum* C. Schimp.), Lulebasani (*Hypericum perforatum* L.), Mendermire lulemadhe

(*Calamintha grandiflora* (L.) Moench.), Shpendër (*Helleborus odorus* L.), Bukëderr (*Cyclamen hederifolium* Aiton), Këlkeza (*Arum italicum* Mill.), Rudith I pyjeve (*Brachypodium sylvaticum* (Hudson) P. Beauv.), Telish leshtor (*Dactylis glomerata* L.). Në këto habitate gjithashtu zhvillohen një varg myshqesh, likenesh dhe fārërash, ku shpesh mbizotërojnë Fler-shqipet (*Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn.). Këto habitate të pasura me specie i shtojnë shumë diversitetit botanik zonës së studimit. Bimësia dhe habitatet e lumenjve dhe të përrenjve, për nga natyra, janë shumë më të kufizuara në shtrirje sesa shumica e llojeve të bimësisë. Si pasojë, habitatet e lumenjve dhe të rrjedhave konsiderohen mjedise me vlera të larta.

d. Shkurre/ Pyje Sklerofile Gjithmonë të Gjelbra - Macchia 5210 (EEA, 2018)

Këto lloj habitatesh përbëhen kryesisht nga Arborescent matorral me Dëllinjë (*Juniperus* L. spp.) dhe pyje me llqe (*Quercus ilex* L.). Pyjet Sklerofile të Vjetër janë shumë të rralla për momentin dhe përfaqësohen vetëm nga fragmente të vogla në pellgun ujëmbledhës të HEC Kalivaç. Zona e variantit të lagësht të klimës mesdhetare, në vendndodhjen e pyjeve të mëparshme, tashmë zihet nga një shkorret i mirëzhvilluar, gjithashtu i dominuar nga bimë gjithmonë të gjelbra. Macchie ose Shkorreti është një shkurre e dendur dhe gjithmonë e gjelbër deri në 2.5 metra e lartë. Gjindet më së shumti në tokë acide dhe vende pak të lagështa. Shkorreta përfaqëson një fazë të pyjeve mesdhetare gjithmonë të gjelbra në degradim ose pyje të vjetra me llqe (*Q. ilex*). Speciet më të rëndësishme që i japin fizionominë këtij formacioni janë shkurret gjithmonë jeshile si Mare (*Arbutus unedo*), Mreta gjethengushtë (*Phillyrea angustifolia*), Shqopa (*Erica arborea*), Dëllinja e Kuqe (*Juniperus oxycedrus*), Xana (*Spartium junceum*), Lofata (*Cercis siliquastrum*), Driza (*Paliurus spina-christi*), Goricë (*Pyrus amygdaliformis*), Frashëri i Zi (*Fraxinus ornus*), Cërmëdelli (*Cotinus coggygria*). Xina (*Pistacia lentiscus*), Mërsina (*Myrtus communis*), llqe (*Q. ilex*) të përshtatura për t'u rritur për një kohë të gjatë në mot të nxehtë dhe me mungesë shiu. Struktura e dendur e Macchie nuk lejon rritjen e një flore të pasur me bimë barishtore. Pjesa më e madhe e bimëve barishtore thahen gjatë periudhës së verës. Ndër bimët barishtore gjenden Rriell moçalesh (*Euphorbia characias*), Rrushkull gjembor (*Ruscus aculeatus*), Shpargull (*Asparagus acutifolius*), Bar majasëlli (*Teucrium polium*), Mënishte (*Cistus incanus*), Rrëshajë (*Cistus salvifolius*), Luledelë (*Bellis perennis*), Morenxë e ashpër (*Smilax aspera*), Telish (*Dactylis glomerata*), Kelkazë (*Arum italicum*), Anemone apenine (*Anemone hortensis*), Gram (*Cynodon dactylon*), Pesta erëmirzë (*Anthoxanthum odoratum*), Brizë e madhe (*Briza maxima*), Belismë e zezë (*Chrysopogon gryllus*), Flokëz qepore (*Poa bulbosa*), Bishtmi i Alpeve (*Micromeria juliana*), Cinozur gjembak (*Cynosurus echinatus*), Arrs dushk i vogël (*Teucrium chamaedrys*), Sarushë mjeksore (*Stachys officinalis*), Rrëzë shtegtare (*Rubia peregrina*), Fier i zi (*Asplenium adianthum-nigrum*), Kufilmë zhardhokore (*Symphytum tuberosum*), Doriknë kreshpake (*Dorycnium hirsutum*), Qirinthë e madhe (*Cerintho major*) etj. Faktikisht përgjatë kësaj fashe më së shumti në afërsi të fshatrave ka një ndikim të fortë njerëzor: prerje, kullotje intensive dhe zjarrvëniet. Një faktor tjetër me ndikim shumë të madh në këto zona është erozioni i tokës. Në disa zona toka ka kaq shumë erozion sa pothuajse mund të shihet shtresa e gurit më poshtë.

Procesi i degradimit ka filluar shumë kohë më parë, siç paraqitet nga lloje të ndryshme të bimësisë që shfaqen në habitatet origjinale të pyjeve sklerofile të lisit gjethë gjerë termofilikë gjithmonë të gjelbër:

Macchie, Garigue dhe Phrygana. Në disa zona, në shpatet e shkëmbinjve kodrinorë dhe tokat gëlqerore, ekziston bimësi tlpike që vjen si pasojë e degradimit të rëndë njerëzor (prerje, kullotje) e llojit të bimësisë Macchia që quhet garigue. Përveç formave xhuxhe si Shkurre lisi (*Quercus coccifera* L.) dhe Mreta gjethgjerë (*Phillyrea latifolia* L.), ajo përmban vetëm pak pemë të tjera ose specie të larta shkurresh. Ky lloj terreni karakteristik i kësaj bimësie gjithmonë të gjelbër është vetëm 60-120 cm i gjatë dhe mund të përfshijë shkurre si: Veronika mjeksore (*Erica manipuliflora* Salisb.), Mënishte (*Cistus* spp.), Bezga (*Phlomis fruticosa* L.), Gjembac fshesë (*Calicotome villosa* (Polret) Link).

Phrygana është një lloj tjetër habitati i gjetur në këto zona dhe mbase shembulli më i mirë i shfaqjes dhe vazhdimit të një faze specifike degradimi të bimësisë nën ndikimin e gjatë dhe të përhershëm të aktivitetit njerëzor (prerje e pemëve, zjarre të qëllimshëm, kullotje nga bagëtia). Bezga (*Phlomis fruticosa* L.) dhe specie të gjinisë Mënishte (*Cistus* spp.) luajnë një rol të rëndësishëm në përbërjen e phrygana. Në zonë, kjo lloj bimësie ka një shtrirje të gjerë, por ë përgjithësi kjo lloj bimësie është shumë e dëmtuar nga shfrytëzimi. Vlera e bimësisë dhe habitateve të hasura brenda zonës së studimit

është përgjithësisht mesatare, për shkak të prezencës së specieve që konsiderohen si të rralla ose në rrezik në një kontekst lokal ose kombëtar, siç janë llqe (*Quercus ilex* L.), etc.

e. Pyje të Përzier Gjethe Gjerë Dominuar nga Lisi (*Quercus* sp.) 91M0 (EEA, 2018)

Përfshin pyje Qarri-Bunge Ballkanike-Panoniene. Formacionet pyjore të dominuara nga një përzierje e specieve të lisave gjethe lëshues përfshirë Bungëbutën (*Quercus pubescens* Ëlld.), Qarrin (*Quercus cerris* L.) dhe Shprathin (*Quercus frainetto* Ten) gjenden në pjesë të vogla të zones së studimit në zonat kodrinore nga fshati Buzuk deri në Therpeli. Pyjet janë shpesh të fragmentarizuara dhe me rritje të ulët, shpesh vetëm me shkurre. Elementet kryesore të këtyre pyjeve janë Bungëbuta (*Quercus pubescens* Ëlld.), Shprathin (*Quercus frainetto* Ten.), Frashëri i Zi (*Fraxinus ornus* L.), Mëllezë (*Ostrya carpinifolia* Scop.), Dëllinja e kuqe (*Juniperus oxycedrus* L.), Panja (*Acer obtusatum* Éaldst. & Kit. ex Ëlld.), Milëza (*Coronilla emerus* L.), Qarri (*Quercus cerris* L.), Shkoza e zezë (*Carpinus orientalis* Miller), Cërmëdelli (*Cotinus coggygria* Scop.), Rudithi dykallizor (*Brachypodium pinnatum* (L.) P.Beauv.), Rudith pyjesh (*Bromus sylvaticum* (L.) Beauv.), Murizi (*Crataegus monogyna* Jacq.), Kulpra e egër (*Clematis vitalba* L.), Urth (*Hedera helix* L.), Dishla (*Dictamnus albus* L.), Shpendra (*Helleborus odoratus* Éalds. et Kit.), Fier (*Pteridium aquilinum* L.), Telishi (*Dactylis glomerata* L.), Agulçja e vërtetë (*Primula veris* L.), Flokëza qepore (*Poa bulbosa* L.), Rrielli si bajame (*Euphorbia amygdaloides* L.) etc.

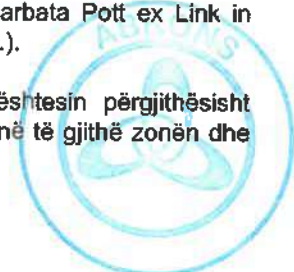
Ato përgjithësisht përfaqësojnë pyje të degraduara të menaxhuara si konije, përdorur nga popullata vendore për dru zjarr dhe kullotje (veçanërisht dhi) dhe për prerje degësh për foragjere gjatë dimrit. Treguesi i këtij degradimi është prezenca e një frekuence më të lartë speclesh si Dëllinja e kuqe (*Juniperus oxycedrus* L.), Driza (*Paliurus spina-christi* Mill.), Belisma e zezë (*Chrysopogon gryllus* (L.) Trin.), Mënishte shkurre (*Cistus incanus* L.), Dorikna kreshpake (*Dorycnium hirsutum* L.), etj. Prerja dhe kullotja shpesh kanë transformuar pyllin në një tokë të hapur me shkurre; një lloj i veçantë toke me shkurre shpesh i dominuar nga Driza (*Paliurus spina-christi*) dhe Badhra verore (*Asphodelus aestivus*), karakterizuar gjithashtu nga prania e Dëllinjës së kuqe (*Juniperus oxycedrus*), Mretë gjethengushtë (*Phillyrea angustifolia*), etj. Këto komunitete bimësh janë tregues i rëndësishëm i kullotjes intensive, zjarreve dhe fazës së avancuar të degradimit, si dhe që është e vështirë të rehabilitohen.

Pyje të përziera gjethe gjerë të dominuar nga speciet e Lisit (*Quercus* sp.) s kanë një përhapje të gjerë në zonë. Megjithatë ato zona që rriten në afërsi të qendrave të populluara i nënshtrohen shfrytëzimit të rëndë për dru zjarr dhe prerje dhe si rrjedhojë kanë degraduar. Brenda zonës së studimit përgjatë gjurmës së gazsjellësit, shumica e specieve të bimëve përbërëse janë tipike nga pyje të dëmtuar. Speciet e bimëve të pranishme në këtë lloj habitati gjenden në pjesën më të madhe zakonisht përgjatë territorit shqiptar.

f. Toka Natyrale me Bar 6510 (EEA, 2018)

Përfshijnë livadhe me bar të ultësirës (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*). Toka natyrale me bar brenda rajonit perëndimor qendror janë të një prej fazave të fundit të degradimit të Shkurreve/Pyjeve Sklerofite gjithmonë të Gjelbra – Macchia. Tokat tipike me bar natyrale janë prezente në zonën e studimit brenda gamës së Macchia-s. Këto habitate dalin pas zhdukjes të specieve shkurre dhe drusore si rezultat i impaktit njerëzor afat gjatë. Në terrenin zakonisht të pjerrët toka është e varfër duke qenë se pa mbrojtjen e ndërlidhjes së dendur të rrënjëve të specieve drusore, kjo tokë i nënshtrohet erozionit të dendur. Megjithëse klima është e ngrohtë, kushtet për jetën e bimëve janë faktikisht të ashpra, sepse toka e varfër nuk siguron ushqyes dhe ujë të mjaftueshëm. Për këtë arsye bimët më të suksesshme në këtë zonë janë ato të cilat përshtaten dhe i mbijetojnë thatësirave të gjata nëntokë (gjeofitët). Speciet më të shpeshta janë: Rudith dykallizor (*Brachypodium distachyon* (L.) P. Beauv.), Bartheq i varur (*Bromus tectorum* L.), Bartheq elbngjashëm (*Bromus hordeaceus*), Bishtdhelper (*Alopecurus pratensis* L.), Lulekomisht mjeksore (*Sanguisorba officinalis* L.), Hakmuçe brylake (*Aegilops geniculata* Roth.), Halmuce tregemcake (*Aegilops triuncialis* L.), Syvici i Kios (*Anthemis chia* L.), Badher verore (*Asphodelus aestivus* Brot.), Tershere mjekesore (*Avena barbata* Pott ex Link in Schrader), Trifil yllak (*Trifolium stellatum* L.), Grashine leshtore (*Vicia villosa* Roth.).

Këto toka me bar priren të kulloten shumë dhe për këtë arsye nuk mbështesin përgjithësisht biodiversitet të lartë ose diversitet lulesh. Ky lloj habitati është i përhapur gjerë në të gjithë zonën dhe

përgjithësisht përfaqëson toka të varfra me bar me vlerë të ulët biodiversiteti. Disa zona me ish tokë bujqësore në afërsi të fshatrave përgjatë korridorit të Hec-it Kalivaç, të cilat u braktisën 15-20 vjet më parë, tashmë mbështesin një grumbullim gjysmë natyral specimesh. Këto zona mbështesin një llojshmëri më të ulët flore se sa tokat natyrore me bar dhe shpesh i nënshtrohen kullotjes intensive ose prerjes për ushqim bagëtitsh.

g. Pyll Halor – Dominuar nga Pisha e egër (*Pinus halepensis*) 9540 (EEA, 2018)

Në një pjesë të vogël të territorit kryesisht në shpate shumë të ekspozuara nga erozionit, ka fragmente të dukshme të formacioneve të pyjeve halore mesdhetare me specie dominante pemët e Pishës së egër (*Pinus halepensis* Mill).

Këto specie janë kultivuar së fundmi (20-30 vjet më parë) për uljen e erozionit dhe stabilizimin e tokës në pjesët e pjerrëta. Shtresa e poshtme²² është e mbuluar me shkurre si Manaferra (*Rubus ulmifolius* L.), Shqopa (*Erica arborea* L.), dhe bimë barishtore si Trumza e maleve (*Satureja montana* L.), Sherbele mjekësore (*Salvia officinalis* L.), Sherbela shporis (*Salvia verbenaca* L.), Kokoçeli i Greqisë (*Micromeria graeca* (L.) Bentham), Rudithi dykallizor (*Brachypodium distachyum* (L.) P.Beauv.), Bar kullose (*Andropogon ischaemum*), si dhe specie të shpëmdara sipas rastit si Këlkaza (*Arum italicum* Mill.), Këlkaza e njollosur (*Arum maculatum* L.), Kapinoku (*Marrubium vulgare* L.), Fier (*Pteridium aquilinum* L.), etj. Përgjithësisht pyjet halorë të dominuar nga Pisha e egër (*Pinus halepensis*) përfaqësojnë pyje me diversitet të vogël specimesh bimësh dhe të shpeshtë në të gjithë territorin e Shqipërisë.

Shumica e specieve të bimëve përbërëse janë tipike të pyjeve të dëmtuar dhe janë të pranishme në të gjithë vendin. Vlera e habitatit të hasur brenda gjurmës së linjës së transmetimit është përgjithësisht e ulët.

Në përgjithësi, pyjet halore mbizotërohen nga pisha Alepo (*Pinus halepensis* Mill.) Përfaqësojnë pyje me shumë llojshmëri të llojeve të bimëve të ulëta dhe janë të shpeshta në gjithë pellgun ujëmbledhës të HEC Kalivaç. Shumica e specieve bimore përbërëse janë tipike për pyjet që ndodhen në zonë.

h. Gurë të Zhveshur me Bimësi të Rrallë 8210 (EEA, 2018)

Në këto habitate përfshihen shpate shkëmbore gëlqerore me bimësi që rritet në të çarat e gurit. Brenda zonës së studimit ky habitat është i përfaqësuar nga një habitat shumë i fragmentuar dhe i varfër në specie. Si pasojë, vlera botanike e bimësisë dhe habitateve të hasura brenda zonës së studimit është e ulët. Parcela të vogla me mbulim me bimë të rralla mbi shpate me erozion, pjesë të dala shkëmbore dhe gurë më një florë të specializuar është mbulesa kryesuese e tokës për këtë habitat. Shumica e parcelave me gurë të zhveshur brenda zonës së studimit janë rezultat i humbjes së mbulesës së bimësisë origjinale dhe tregojnë degradim dhe erozion të avancuar. Pjesë të mëdha të këtij lloji habitatit janë në një fazë aktive erozioni dhe mbështesin një mbulim shumë të kufizuar me bimësi. Zonat me erozionin më të rëndë janë ato kodrinore. Megjithatë zona të mëdha me erozion jashtë këtyre zonave janë shkaktuar gjithashtu nga humbja e mbulimit me bimësi si rezultat i degradimit të pyllit, prerjes së shumtë, kullotjes së tepërt dhe djegies. Gurë më së shumti gëlqeror, të zhveshur, pa ujë, nën ekspozimin e diellit dhe erës me bimësi të shpateve shkëmbore dhe të cacrave në gur, nuk duken si një habitat i favorshëm për rritjen e suksesshme të specieve të bimëve. Megjithatë kjo është shtëpia e një numri të madh bimësh të quajtura bimë që rriten në të çarat e gurëve, të cilat i janë përshtatur këtyre kushteve jo mikpritëse dhe tërësisht jo të favorshme. Megjithëse habitatet janë në pjesën më të madhe uniform, flora e kësaj zonë është me goxha diversitet. Arsyeja për këtë paradoks është izolimi lokal i habitateve si dhe nga ndryshimet klimatike në nivel rajonal dhe vendor. Procesi i erozionit është shumë aktiv, dhe shkëmbi i shtratit është në masë të madhe i ekspozuar. Bimë karakteristike enëzore të të cacrave përfshijnë Dëllinjën e kuqe (*Juniperus oxycedrus* L.), Trumzën e maleve (*Satureja montana* L.), Kokoçel i Greqisë (*Micromeria graeca* (L.) Bentham.), Fierin me qime (*Asplenium trichomanes* L.), Fieri i gjelbër (*Asplenium viride* Huds.), Barin e gjarprit (*Ceterach officinarum* DC.), Fieri shkëmbor (*Asplenium ruta-muraria* L.), Qelbësi i Kalabrisë (*Putoria calabrica* (L.F.) DC.), etj.

²² Shtresa e poshtme është bimësia nën pemën e cila shërben si tendë e ekosistemit pyjor

i. Pyje ahu Helenikë me *Abies borisii-regis* (9270 - G1.6A) (EEA, 2018)

Pyjet e Ahut (*Fagus sylvatica* L.) me karakter të zvogëluar mesio-evropian dhe endemizëm, i karakterizuar nga prania e Bredhit të Maqedonisë (*Abies borisii-regis* Matf.) Leopardi Arab (*Doronicum orientale* Hoff.), Vingjer e Venedikut (*Lathyrus venetus* (Miller.) Eöhlfr.), Shpendër gjethe rrotullore (*Helleborus cyclophyllus* Boiss.). Lartësia në të cilën ndodhet specia ndryshon midis 900 dhe 1700 (1800) m m.n.d. Haset kryesisht me pemë të vetme ose grupe të vogla në pyjet e ahut ose pyjet e specieve të tjera halore.

Figura 6. Pyje ahu Helenikë me *Abies borisii-regis*

Kërcënimet më të rëndësishme i takojnë riprodhimit të pyjeve (pemë jo vendase), prerjes së pyjeve dhe djegjesë së tyre. Presionet më të rëndësishme janë riprodhimi i pyjeve (pemë jo vendase), dhe ndryshimi i përbërjes së specieve (suksesion). Presionet janë aktivitete që aktualisht kanë ndikim në habitatet dhe kërcënimet janë aktivitete që pritet të kenë ndikim në të ardhmen e afërt. Presionet dhe kërcënimet u renditën në tre klasa 'klasa me rëndësi të lartë, të mesme dhe të ulët'; tabelat më poshtë tregojnë vetëm kërcënime dhe presione të klasifikuara si "të larta", për disa habitate kishte më pak se dhjetë kërcënime ose presione të raportuara si shumë të rëndësishme.

j. Habitati Përrua/Lum (Ujë i Rrjedhshëm) 92A0 (EEA, 2018)

Lumi Vjosa është i shoqëruar me habitate ujore, moçale me ujë të ëmbël dhe pyje bregore janë habitate të rëndësishme brenda zonës së pellgut ujëmbledhës të Hec Kalivaç.

Përfshijnë komunitete me Shelg të bardhë (*Salix alba* L.), Plep të bardhë (*Populus alba* L.), pyje Rrapi (*Platanus orientalis* L.), Likuidambar lindor (*Liquidambar orientalis* L.) Zorraeca zvarranike (*Platanion orientalis*).

Pyjet bregore, që kanë kolonizuar depozitimet e mbushura të pastabilizuara dominohen kryesisht nga Rrapi (*Platanus orientalis*), Shelgu i bardhë (*Salix alba* L.), Verri i zi (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertner.), Plepi i bardhë (*Populus alba* L.). Në këto habitate ato mund të formojnë komunitete të pasura në specie me florën shoqëruese, duke përfshirë Shelgun e zi (*Salix elaeagnos* Scop.), Shelgun vjollce (*Salix purpurea*), Lofatën (*Cercis siliquastrum*), Caracën (*Celtis australis* L.), Plepin e zi (*Populus nigra* L.), Frashërin e Zi (*Fraxinus ornus* L.), Murrizin e Heldralhit (*Crataegus monogyna* Jacq.), Thanuklën (*Cornus sanguinea* L.), Konopicën (*Vitex agnus-castus* L.), Rubus spp., Trëndafilin e breshkës (*Rosa sempervirens* L.), Urthin (*Hedera helix* L.), Kulprën e egër (*Clematis vitalba* L.), Rrush i egër (*Vitis vinifera* L. ssp. *sylvestris*), Lularin (*Ranunculus ficaria* L.), Barzemrën (*Aristolochia rotunda* L.), Lule sapunin (*Saponaria officinalis* L.), Kufirma e egër (*Symphytum bulbosum* Roth.), Lulebasanin (*Hypericum perforatum* L.), Mendëmirën lulemadhe (*Calamintha grandiflora* (L.) Scheele), Micklën (*Melissa officinalis* L.), Shpendrën (*Helleborus odorus* L.), Bukëderrin (*Cyclamen hederifolium* Aito.), Këllkazën (*Arum italicum* Mill.), Rudithin dykallizor (*Brachypodium sylvaticum* (Hudson) P. Beauv.),

Telishin (*Dactylis glomerata* L.). Këto habitate gjithashtu mbështesin një sërë myshqesh, likenesh dhe fieresh, shpesh të dominuara nga Fieri (*Pteridium aquilinum* L.). Këto habitate të pasura në specie i shtojnë shumë diversitetit botanik të zonës së studimit. Megjithëse shumica e specieve të regjistruara janë relativisht të shpeshta në habitatet e tjera përrua/lum në Shqipëri, bimësia dhe habitatet e përroit dhe lumit janë, nga vetë natyra, shumë më të kufizuara në përhapje se sa shumica e llojeve të bimësive. Si rrjedhojë habitatet e përroit dhe lumit konsiderohen si mjedise me vlerë të lartë.

k. Pyje Rrapi 92C0 (EEA, 2018)

Pyjet me rrap (*Platanus orientalis* L.) formojnë një nga pyjet më të zgjatura dhe më të mëdha, në zonë. *Platanus orientalis*, Pyje rrap, formon pyjet më të spikatur ripariane në zonën e studimit. Tokat pyjore paraqesin një lloj habitati Natura 2000 (92C0). *Platanus orientalis*, Aeroplani Oriental, është pema e njohur me gjethe të gjera, e cila ofron hije për pllasa të shumta në fshatrat e Shqipërisë së Jugut. Sipas listës së kuqe të BNRN/IUCN të specieve të kërcënuara *Platanus orientalis* konsiderohet të rrezikohet në pjesë të gamës së tij për shkak të ndryshimit të rrjedhave të ujit për qëllime ujtiqe dhe zgjerimit të zgjeruar të bujqësisë. Rrjedhja e ujërave nëntokësore, sidoqoftë, përgjithmonë e arritshme për rrënjët e pemës, është një parakusht për tokat pyjore aeroplane. Për shkak të disa kërcënimeve të vazhdueshme, Plani Oriental (*Platanus orientalis* L.) është nën rreziqe serioze për zhdukje.

l. Toka të tjera Ujore (Ujë i Ndenjur) (Liqene natyrale eutrofike me lloje bimësie Magnopotamion ose Hydrocharition) (3150)

Përfshin liqene natyrale eutrofike me lloje bimësie Magnopotamion ose Hydrocharition. Përgjithësisht këta rezervuarë karakterizohen nga ujëra eutrofike me status mesatar deri të lartë ushqyesish.

Në disa raste komunitete e bimëve ujore dominohen nga Kallamishte (*Phragmites australis* L.) dhe Shavar gjethengushtë (*Typha angustifolia* L.). Specie të tjera të zakonshme të hasura përreth rezervuarit janë: Zhabinë uji (*Ranunculus aquatilis* L.), Blmë nënujore (*Ceratophyllum demersum* L.), Bimëkali (*Scirpus setaceus* L.), Knotgrass, Bari nyje (*Paspalum paspalodes* (Mchx) Scribner), Xunkthi i butë (*Juncus acutus* L.), Mendra e ujit (*Mentha aquatica* L.), Kunde (*Imperata cylindrica* (L.) Raeuschel), Kshëri (*Juncus effusus* L.), Eleokare si spice (*Eleocharis acicularis* (L.) Roemer & Schultes), Truskë e zheshkët (*Cyperus fuscus* L.), *Cyperus flavescens* L.), Kulmak thithëlopë (*Juncus bufonius* L.), Bar i ethëve (*Centaureum pulchellum* L.) shoqëruar nga shkurre që duan ujin si Shelgu i bardhë, Marina lulevogël, etj., tipike këto për tokat ujore me ujë të ëmbël. Për arsye se këto specie konsiderohen si të zakonshme në shkallë lokale dhe kombëtare, vlera e ngushtë botanike e bimësisë së hasur brenda zonës së studimit konsiderohet përgjithësisht e mesme. Megjithatë këto habitate, si dhe habitatet e përroit dhe lumit janë të një interesi të lartë ekologjik.

m. Gurë të Zhveshur me Bimësi të Rrallë (8210)

Llojet kryesore për tu përmendur janë: Fierl i mureve (*Asplenium ruta-muraria* L.), Iriqëza mjekësore (*Saxifraga paniculata* Mill.), Lulekambana ngjyrë-ndryshme (*Campanula versicolor* Andreës), Ramonda e serbisë (*Ramonda serbica* Pancic), Pinguikukle lulekreshtë (*Pinguicula hirtiflora* var. *hirtiflora* Ten.), si dhe speciet endemike dhe nën-endemike si [Lulebasani në trajtë haplofyle (*Hypericum haplophyloides* Halacsy & Bald.), Cimbalarë kupëvogël (*Cymbalaria microcalyx* [(Boiss.) ssp. *Minor*), Alkana e korfuzit (*Alkana corcyrensis* Hayek.), Zambak i bardhë (*Lilium candidum* L.), Heliosperma sp e. (Schlemer et al. 2018).

Një listë e plotë e bimëve me status të mbrojtur të pranishëm në zonën e PK-së (Parkut Kombëtar) është dhënë në Shtojcën I.

5.3.3.1. Fauna²³

Në parkun kombëtar të Bredhit të Hotovës - Dangëllika një nivel të lartë të kafshëve dhe, për disa nga llojet, ka edhe një shkallë të lartë të bollëkut. Një shumëllojshmëri e grupeve invertebrorë dhe kurrizorë janë hasur. Lidhur me jovertebrorë, të specieve të rrezikuara flutur Pranverore (*Euphydryas aurinia*) është grupet e përbashkëta dhe të ndryshme të jovertebrorë ujore, të cilat janë tregues të mirë të cilësisë së ujit, janë gjithashtu të zakonshme në këtë zonë. Vertebrorët janë paraqitur nga të gjitha grupet, të tilla si amfibët, zvarranikët, zogjtë dhe gjitarët. Më të rrezikuara dhe / ose specie të rralla janë përshkruar me më shumë detaje më poshtë.

Të amfibët janë grupe taksonomike zakonisht lidhur me habitate të ndryshme ujore dhe tokësore gjatë ciklit të tyre jetësor. Tek amfibët, speciet më të njohura që hasen janë bretkosa barkverdhë (*Bombina variegata*) dhe bretkosa thithëlope e madhe (*Bufo bufo*).

Zvarranikët janë të përfaqësuar nga gjarpri i Ballkanit (*Coluber gemonensis*), gjarpri Leopard (*Elaphe situla*), Bolla me katër vija (*Elaphe quatuorlineata*), breshka e zakonshme (*Testudo hermanni*), Breshkujca (*Emys orbicularis*), hardhucë muri (*Podarcis erhardii*), hardhucë jeshile ballkanike (*Lacerta trilineata*) dhe hardhucë jeshile evropiane (*Lacerta viridis*).

Pemët e vjetra në rritje në të gjithë parkun ruajnë një larmi të llojeve të shpendëve. Më të dukshëm në mesin e tyre janë shqiponja e artë (*Aquila chrysaetos*), shqiponja-buf (*Bubo bubo*), Buf hambari (*Tyto alba*), Harabeli euroaziatik (*Accipiter nisus*), Kali i Qyqes (*Neophron percnopterus*), Skifteri kthetrazi (*Falco tinnunculus*), Skifteri petrit (*Falco biarmicus*), Gjeraqina e shkurtes (*Accipiter nisus*), Huta grerëza ngrënëse (*Pernis apivorus*), Gjeraqina (*Accipiter gentilis*), Shqiponja gjarpër ngrënëse (*Circaetus gallicus*), Pikthi i përhimë (*Picus canus*), Buf hambari (*Tyto alba*) dhe Skifteri kthetrazi (*Falco tinnunculus*) janë të pranishëm dhe tregues të mirë të gjendjes së ekosistemeve të parkut.

Foletë e vjetra në rritje të pemëve sigurojnë habitatet e përshtatshme për një numër të qukapikëve (*Dendrocopos syriacus*, D. major, D. medius, D. minor) dhe specie të lammishme kalimtarësh, si psh. (*Parus* spp, *Aegithalos caudatus*), Glosbe (*Fringillidae*), harabela, dhe Zvarritësi i zakonshëm (*Sitta europaea*).

Prania e gjitarëve është e gjerë dhe e rëndësishme në zonën e Parkut Kombëtar. Shumë lloje të rëndësishme janë identifikuar nga gjitarët e vegjël në mishngrënësit e mëdhenj. Specie gjitarësh të zakonshme janë Lundra (*Lutra lutra*), e cila është një tregues i rëndësishëm biologjik i statusit të ekosistemit, duke reflektuar ndryshimet e ekosistemit në ciklin e saj jetësor.

Për shkak të kushteve të favorshme ekologjike dhe shpërndarjes së llojeve të ndryshme të habitateve, karakterizohet nga një faunë jashtëzakonisht e pasur dhe e lammishme. Pyjet janë habitatet më të rëndësishme për gjitarët si mace e egër (*Felis silvestris*), dreri i egër (*Capreolus capreolus*), derri i egër (*Sus scrofa*), ketri i kuq (*Sciurus vulgaris*), lundërza (*Lutra lutra*) dhe Vjedulla (*Meles meles*). Ariu i murrmë (*Ursus arctos*), Ujku gri (*Canis lupus*) dhe Dhelpra e kuqe (*Vulpes vulpes*) gjithashtu mund të shihen në kullosat thellë brenda pyllit.

VERTEBRORËT

- I. Gjitarët: Ka 46 lloje gjitarësh në Parkun Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli nga i cili asnjë nuk është rrezikuar në mënyrë kritike, asnjë nuk është e rrezikuar, 1 është e ndjeshme dhe 3 janë gati të kërcënuar.
- II. Zogjtë: Avifauna e Parkut Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli përfshin gjithsej 142 specie, nga të cilat 137 klasifikohen si shqetësime më të pakta, 3 janë klasifikuar si specie të afërta të kërcënuara dhe 1 specia është kërcënuar globalisht, klasifikuar si të rrezikuara sipas klasifikimit të IUCN.

²³ Managemet Plan Hotovës-Dangëlli

- III. Zvarranikët: Ekzistojnë 19 lloje zvarranikësh të ndeshur brenda zonës së Parkut Kombëtar, nga të cilat 5 specie përfshihen në Shtojcën IV të Direktivës së Habitatit të BE-së dhe 3 specie përfshihen në të dy Shtojcat II dhe IV të Direktivës së Habitatit të BE-së; sipas klasifikimit IUCN, speciet e zvarranikëve klasifikohen si afër kërcënimit (2 specie), reziku më i ulët / afër kërcënimit (1 specie) dhe më pak shqetësimi (9 specie).
- IV. Amfibët: Zona e Parkut Kombëtar pret gjithsej 11 specie, nga të cilat 4 specie amfibësh janë përfshirë Aneksi IV i Direktivës së Habitatit të BE-së dhe 1 specie përfshihet në të dy Aneksat II dhe IV të Direktivës së Habitatit të BE-së; sipas klasifikimit të IUCN, të gjitha speciet amfibe të hasura brenda zonës së parkut klasifikohen si LC.
- V. Peshqit: Speciet e peshkut të zonës përfaqësohen nga speciet që gjenden kryesisht në lumin Vjosa. Në zonë janë gjetur 14 lloje peshqish, nga të cilat 1 specie përfshihet në Shtojcën II të Direktivës së Habitatit të BE-së; Sipas klasifikimit të IUCN, speciet 2 janë të rrezikuara në mënyrë kritike, 1 klasifikohet si e prekshme, 1 afër kërcënimit, 8 specie përfshihen në kategorinë "më pak shqetësuese" dhe ka informacion jo adekuat për të bërë një vlerësim të rreziqeve ndaj 2 specieve të peshkut. Një listë e detajuar e specieve që mund të gjeni në Shtojcën I.

Foto 1: Polyommatus icarus, zona thelbësore (Foto nga P.Theou)

Foto 2. Bufo bufo, Lengarica (Foto nga P.Theou)

Foto 3: *Lacerta viridis*, zona qendrore (Foto nga P.Theou)

Foto 4: *Rhinolophus ferrumequinum* (Foto nga P.Theou)

5.3.3.2. Habitatet ujore²⁴

Parku ka shumë zona të ndryshme ujore (lumenj, pëllgje, ligatinore fusha, përrenj, etj). Shumica e komuniteteve të zakonshme peshk të tilla si Barbuni Mesdheut (*Barbus meridionalis*), Peshk shirit (*Cobitis shirii*) dhe Guvori (*Misgurnus fossilis*) janë ë pranishme dhe të bollshme në zonat me prani uji.

Përgjatë lumenjve dhe përrenjve gjenden pyje me *Platanus orientalis* në disa vende, sidomos pranë lumit Langerica dhe zonën e Polmeni. Pyjet me *Platanus* përfshin disa pemë të vjetra dhe disa dru të vdekur. Për më tepër përgjatë rrjedhave të shpërndara gjithashtu mund të gjenden *Salix sp.*

5.3.4. Morfologjia dhe peizazhi

Kategoritë e mbulimit të tokës në zonën e projektit janë paraqitur në figurën e mëposhtme.

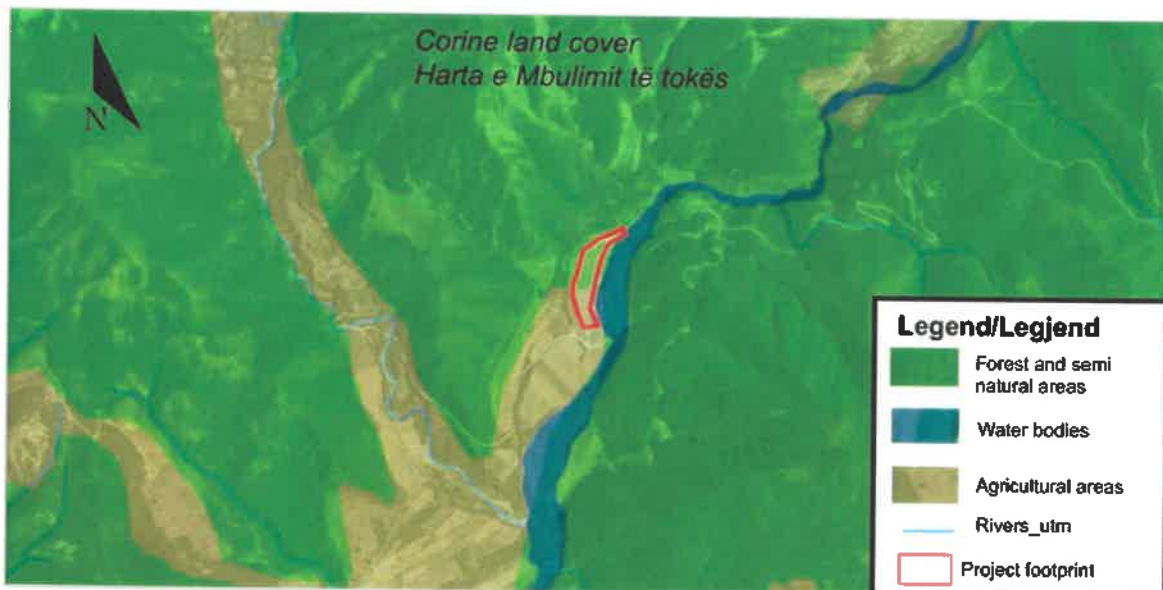

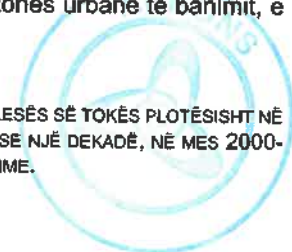
Figura 7 Corine Land Cover 2018 / Harta e përdorimit të tokës Ujërat Termalë Bënjë ²⁵

Me një ndryshim në normën vjetore të mbulesës së tokës me 0.11%, ritmi i përgjithshëm i zhvillimit të peizazhit në zonën e projektit është shumë i ngadalshëm, në krahasim me periudhën e mëparshme 2000-2006. Kjo normë do të thotë gjithashtu, se intensiteti i zhvillimit të mbulesës së tokës në Shqipëri është sa gjysma e mesatares evropiane.

Zhvillimi është i shtyrë kryesisht nga ndryshimet për shkak të shkaqeve të shumta natyrore, të përfaqësuar në mënyrë të veçantë nga zjarret në pyje dhe shkurre, krijimi dhe menaxhimi i pyjeve, kryesisht prerjet dhe tranzicioni I tyre. Nga ana tjetër, intensiteti i shtrirjes së zones urbane të banimit, e

²⁴ Managemet Plan Hotovës-Dangëlli

²⁵ REZULTATET E PARAQITURA KËTU BAZOHEN NË NJË ANALIZË NDRYSHIMIN E 44 LLOJEVE TË MBULESËS SË TOKËS PLOTËSISHT NË MËNYRË TË VAZHDUESHME NË NJË SHKALLË 1: 100.000 NË TË GJITHË EVROPËN PËR MË SHUMË SE NJË DEKADË, NË MES 2000-2006-2012 - 2018 SHIH PROGRAMIN CORINE MBULESËS SË TOKËS (CLC) PËR HOLLËSI TË MËTEJSHME.

cila ishte nxitësi kryesor i ndryshimit të mbulesës së tokës në periudhën e kaluar, në periudhën 2012-2018 është ulur me shpejtësi dhe zhvillimi artificial është zhvendosur vetëm në vende ekonomike dhe me infrastruktura.

5.3.5. Gjeologjia dhe Sizmiologjia

5.3.5.1. Gjeologji

Bënja është vendosur në Shqipërinë jugore në veri-perëndim të Greqisë. Kjo zonë është pjesë e pellgut Ujëmbledhës të Vjosës. Konfiguracioni aktual i pellgut Ujëmbledhës të Vjosës kushtëzohet nga evolucioni paleogeografike dhe gjeodinamike të Albanideve dhe Hellenideve nga periudha Mesozoike deri në ditët e sotme²⁶. Bazuar në zonimin tektonik të Albanideve (AL) dhe Hellenidës (GR), pjesa e sipërme shtrihet mbi 4 njësi tektonike: 1 Mirdita (AL) ose Zona nën- Pelagonian (GR); 2 Krasta - Cukalit (AL) ose Zona Pindos (GR); 3 Kruja (AL) ose Zona Gavrovo (GR); 4 Zona Joniane (të njëjtin emër në Shqipëri dhe Greqi). Rrëshqet normale dhe të kundërta, të orientuara kryesisht NNW-SSE, NE-SW dhe NS, ndikojnë në formacionet gjeologjike. lumi është zhvilluar kryesisht në zonën e Jonit, me disa kthesa dhe mbante aktivitetin e tyre në zonat e Krujës dhe Krastës, ndërsa pjesën e poshtme shtrihet në zonën e Jonit dhe pjesën Peri-Adriatik. Sistemi lumor duke përfshirë dhe degët e sipërme të tij ka filluar nga epoka e akullnajave (Carcailletet al. 2009), rreth 150 mijë vjet më parë, duke gërryer dhe transporton materiale nga shkëmbinjtë e zhvilluar në kuadër të njëjrive tektonike sipërpërmendura.

Më poshtë mund të gjeni parametrat gjeologjike të pellgut Ujëmbledhës të Vjosës, pjesë e rajonit dhe e Bënjës, Përmetit.

Ky seksion shtrihet nga malet e Pindit dhe Gramozit në veri-perëndim të Greqisë në Çarshovë, Shqipëri. Zonat e mëposhtme tektonike janë përshkruar nga Papanikolau & Royden (2007):

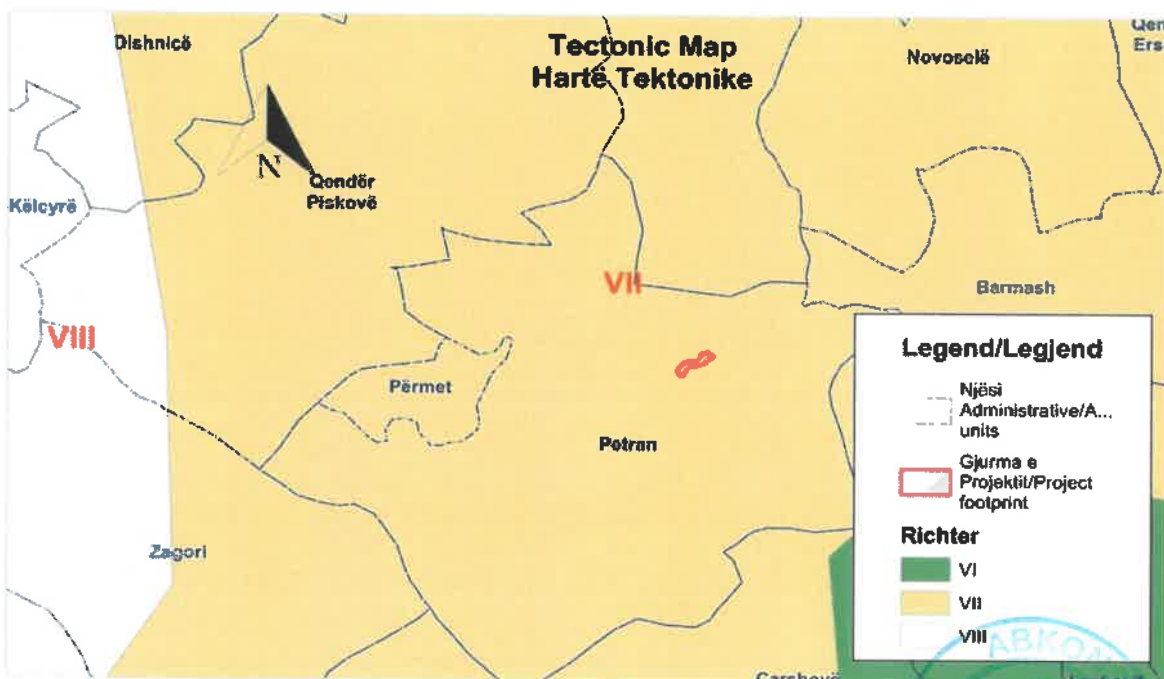

Figura 8 Harta tektonike e pellgut Ujëmbledhës të Vjosës.²⁷

²⁶ SHGJSH 1985 Ntokos 2017

²⁷ Instituti i Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit

Figura 9 Harta gjeologjike e pellgut Ujëmbledhës të Vjosës.

Zona tektonike e projektit është zona Krastë-Cukalit (II)²⁸.

Zona tektonike Krasta-Cukalit përbën zonën më të rëndësishme të pjesës greke të Vjosës. Ai përfshin malet e Pindit, Lakmos dhe Athamanien-it. Studimet Paleogeografike tregojnë se kjo zonë është e përbërë nga shumë sedimente të detit. Formacionet gjeologjike më të vjetra të zonës së pindit datohen në kohën e triasike dhe përbëhet nga ranorë dhe gëlqerorë. Në pjesën e sipërme të zones triasike, kemi një prani në rritje të shtresave argjilore dhe gëlqerorë duke formuar një strukturë të hollë. Shtresat vullkanike përbërë nga andesiti, bazalti dhe shtufi vullkanik.

Formacionet Jurasike karakterizohen nga vendosja e shtresave të holla të materialeve me përmbajtje argjile dhe silici dhe shtresave gëlqeror. Sedimentet e parë të zonës së Pindit të përbërë nga gurë karbonat kalciumi, sedimentare, flish ranorë dhe gëlqerorë, të moshës së Ulët të Kretakut. Formacionet gjeologjike janë veshur me shtresa të holla gëlqerore që përbëjnë një sekuençë të pandërprerë nga Kretaku me moshën e Eocenit, ku paraqitet një kalim nga alternativime të shtresave të holla të gurit gëlqeror, në ranore. Formacionet gjeologjike Danian-Pliocenit (në nivel lokal deri në Eocenin e sipërm), quhet flishit i dytë më i rëndësishëm i zonës Krastë-Cukalit. Ky formacion gjeologjik i dytë i zonës Krastë-Cukalit, konsiderohet gjithashtu si më tipike dhe përfaqësues në territorin grek, përbëhet nga ndërrime ritmike të ranorëve dhe formacioneve karbonat kalciumi me konglomerate lokale dhe gëlqerorë. Në depozitat argjilore-ranor, janë vërejtur shpesh olistholiths ranor. Ngjarjet tektonike gjatë kësaj periudhe komplikojë sedimentimin dhe çon në formimin e një përzierje kaotike të quajtur ' formacionesh të egra gjeologjike '.

5.3.5.2. Sizmiologjia

Sizmiologjia e Përmetit (Këlcyrës) rajonit është përcaktuar si një funksion i madhësisë së tërmetit (shkallë, intensitet, moment sizmik etj), si dhe frekuencën e shfaqjes së tyre. Mbi këtë bazë, duke pasur

²⁸ Referuar hartës Figura tektonike të Vjosës Ujëmbledhës.

parasysh klasifikimin e njohur e tërmeteve sipas madhësitë e tyre (Hagiëara, 1964; Lee dhe Steëart, 1981) Sizmiologjia e Shqipërisë karakterizohet nga një aktivitet intensiv sizmik mikro ($1.0 < M \leq 3.0$), nga shumë tërmete të vogla ($3.0 < M \leq 5.0$) nga tërmetet e rralla të mesme ($5.0 < M \leq 7$) dhe shumë rrallë nga tërmetet e forta ($M > 7.0$).

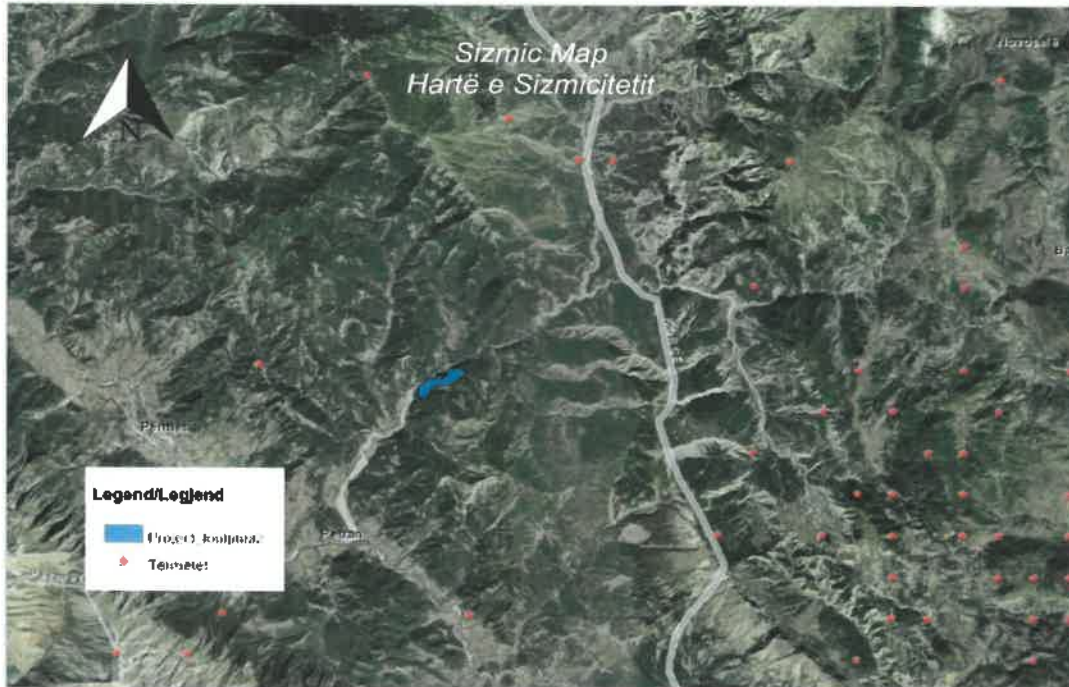

Figura 10 Vizualizimi i tërmeteve në rajonin e Përmetit²⁹

Tabela 14. Magnituda në zonën e projektit³⁰

Numri i vlerave	178
Shuma e vlerave	417,10
minimum	1.00
maksimal	4.30
mesatare	2.34
devijimi standard	0.62

Në Përmet (Këlcyra) në rajon kemi 178 tërmete të regjistruar me një minimum magnituda prej 1.00 dhe një maks Magnituda prej 4.3.

5.3.6. Hidrologjia dhe burimet e ujit

Burimet e lumit Langerica vijnë nga Mali Kamenik (2,048 m mbi nivelin e detit). Lumi përshkon përmes fshatit e Shalës, dhe ka një përrua që furnizon lumin me të njëjtin emër. Lumi Langerica dhe Sanjolla bashkohet me lumin Barmash. Në bregdetin e saj të drejtë (433 m mbi nivelin e detit), Langerica

²⁹ Tërmeti-së janë nënshkruar me të kuqe yll të dhënave të marra nga <https://azht-kkt.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=259ad4535ec4461da442faf623f7dc7c>

³⁰ Të dhënat marrë nga <https://azht-kkt.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=259ad4535ec4461da442faf623f7dc7c>

bashkon me Gostivisht lumë 1.5 km nën urën e Kadiut. Lumi Bënja shkarkon ujin e tij në lumin Langarica. Në bregun e majtë, lumi është shndërruar në përrrenjtë Peshtanica dhe Koshere. Kushtet ekzistuese mjedisore në lumin Langarica nuk janë të favorshme për speciet ujore - kjo është për shkak të presioneve kimike dhe termike, si dhe karakteristikat morfologjike të lumit. Në shërbimet e ekosistemit të kësaj zone janë të përfshira shërbime kulturore (p.sh. rekreative dhe ekoturizmit, estetikë, frymëzim, vlerat arsimore, ndjenjë të vendit). turizmit rekreativ si kayaking, rafting, not, sunbathing, dhe vizita në Ujërat Termale përgjatë Langarica, janë dlsa nga burimet e të ardhurave për industrinë e sapolindur të turizmit.

Figura 11 Fotografi të lumit Langarica

Një nga atraksionet më të mëdha turistike dhe ku burimet e famshme termale janë të vendosura është kanioni i Langarices, i cili tërheq qindra turistë çdo vit. Kanioni është i vendosur në rreth 200 metra nga burimet termike dhe lartësia e saj varion nga 30 m deri në 150 m. Nëpër shkëmbinjtë e kanionit rrjedh lumi Langarica, i njohur si "lumi i bekuar" nga vendasit. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike dhe biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike. Kanioni i Langaricës është konsideruar si një monument i jashtëzakonshëm natyror për shkak të formës së tij gjeologjike dhe bimësisë së dendur, të cilat janë një shtëpi për shumë lloje ndryshme të shpendëve. Kanioni është i rrethuar nga pyjet dhe malet e formacionit Dangëlli dhe Shqeri dhe përrrenjtë që derdhen në lumin Vjosa. Panorama natyrore përgjatë kanionit është mahnitëse dhe e paprekur nga dora e njeriut. Ajo ndryshon me stinët dhe i jep një shfaqje të gjallë dhe ekspresive natyrës në këtë fushë. Në brendësi të kanionit ka shumë shpella, një shumëllojshmëri pemësh, shkurre aromatike, dhe burimet termike formohen nga ujërat sulfurike që rrjedhin nga gropa.

Vendndodhja e Projektit është afërsisht 3.7 km në rrjedhën e poshtme nga HEC Langarica.

Projekti i hidrocentralit Lengarica është një Hidrocentral i tipit Run-Of-River. Ndodhet në terrene kodrinore dhe malore, në zonën e Kanionit të Banjës në lartësinë 410m mbi nivelin e detit, rreth 7 km larg lumit Vjosa. Projekti ka një rregullator (lloji "marrje anësore", hapje për rrjedhën ekologjike, lartësi rreth 13m dhe 60m gjatësi), tunel rreth 4 km (rreshtim betoni, 2.4m gjerësi, 4m lartësi), rreth 3.7 km portë uji (6 vendkallme lumore), një central elektrik (8.9MW), dhe rreth 6.5 km linjë transmetimi 35kV në nënstacionin e Përmetit. Centrali elektrik ndodhet në veri të fshatit Petran rreth 2 km larg lumit Vjosa. Sipas VNMS ekzistuese të Lengaricës, kapaciteti i parashikuar i instaluar për HEC-in Lengarica është 8,600 kW, dhe prodhimi vjetor i pritshëm arrin në 28,4 GWh. Zona ujëmbledhëse e HEC-eve është 270.6 km². Rrjedha e parashikuar e ujit që do të shfrytëzohet llogaritet në 7.15 m³ / sek. Koha vjetore e funksionimit llogaritet në 3,307 orë (ose 137 ditë).

Në fshatin Bënja, ka tetë burime me vlera kurative termale, të vendosura në anët e Langaricës, të cilat janë të njohura dhe të përdorura që nga koha e Perandorisë Romake. Burimet e ujit mineral kanë një temperaturë në nivelin e 23-30 ° C dhe prurje më shumë se 40 L / s. Burimet gjeotermike, edhe pse me temperatura relativisht të ulëta, përfaqësojnë një burim konkurrues të energjisë.

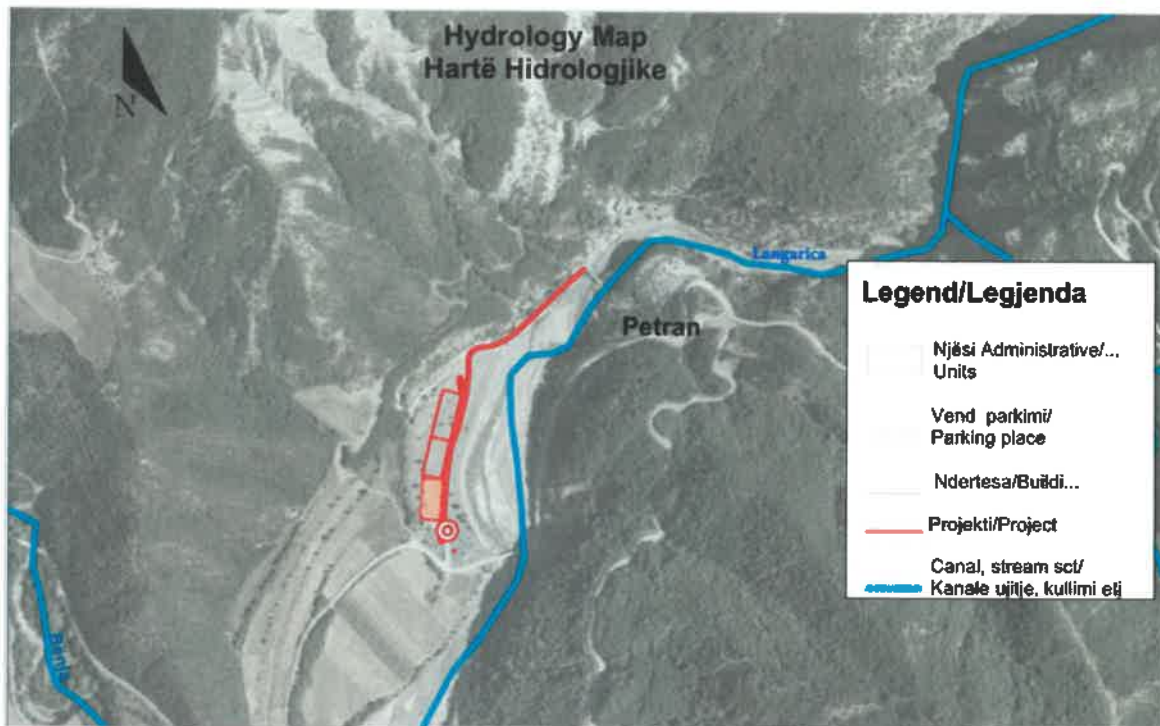

Figura 12 Harta Hidrologjike e rajonit / theksuar me të kuqe zona e projektit ³¹

5.3.7. Zonat e mbrojtura- të ndjeshme

Burimet termale në zonat turistike të Bënjës janë padyshim një vend prioritet i rajonit. Ajo është e vendosur brenda kategorisë së dytë të zones së mbrojtur " Parku Kombëtar Bredhi i Hotovë-Dangëlli ", të specifikuar si një "Park Kombëtar" në Ligjin Kombëtar Shqiptar, nr 81/2017 për zonat e mbrojtura. Zona është shpallur zonë e mbrojtur me vendim të Këshillit Shqiptar të Ministrave Nr. 1631, datë 17.12.2008.

Parqet kombëtare janë zona specifike ku ruajtja e ekosistemeve natyrore është e një rëndësie parësore. Aktiviteti njerëzor dhe i komponentëve të lidhur turistike duhet të jetë në përputhje rigoroze me nevojën e mësipërme. Në këtë rast, projekti do të duhet të marrë në konsideratë aktivitetet në vend të strukturave, dhe fjala kyç do të jetë provizore dhe jo stacionare. Këtu aspektet e turizmit duhet të pozicionohen me kujdes në mes të balanceve të brishta të ekosistemeve natyrore dhe nevojës për ta bërë zonën më të njohur dhe të arritshme për vizitorët.

Kategorizimi i veçantë i zonës si një "Park Kombëtar" përcakton kornizën primare brenda të cilës ky projekt dhe sidomos SMMP1 që është komponenti më strategjik dhe i plotë, do të veprojë. Si e tillë, Menaxhimi i Zonës turistike dhe plani i mirëmbajtjes do të jenë një hap i rëndësishëm për të përmbushur objektivat për të marrë një zhvillim të turizmit të qëndrueshëm duke respektuar burimet natyrore dhe biologjike të zonës turistike të Ujërave Termalë të Bënjës si dhe për të rritur përvojën e turizmit në këtë sit turistik.

Raporti në vijim do të përshkruajë pikpamjet tona përgjatë procesit të ardhshëm të vazhdueshëm, si ne do të analizojë situatën aktuale të Zonës së Bënjës, dhe bazuar në këtë analizë ne synojmë të

³¹ Data e Hartës marrë nga <https://geoport.al/asiq.gov.al/map/?auto=true>

vendosim dhe të planifikojmë strukturën e duhur të rregullave, dhe projektet që do të sigurojnë zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm në këtë zonë.

5.3.7.1. Parku Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli

Parku Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli ndodhet në jug-lindje të Shqipërisë afër qytetit të Përmetit. Zona kufizohet me majën e Qarlshtës në veri; Qafa e Dëllinjës - Lumi Gostivishtli në lindje;

Lumi Carshova në jug dhe rruga nacionale Piskove-Përmet-Carshove në perëndim. Parku Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli ka një vlerë të lartë biodiversiteti. Zona përfaqëson një larmi të madhe ekosistemesh. Në zonën e parkut janë të vendosura edhe burimet termale të Bënjës dhe kanioni Kamencka, të cilat janë atraksione për shumë turistë. I gjithë parku kombëtar ka potencial për zhvillimin e turizmit dhe aktiviteteve rekreative.

Në zonën e parkut ka një traditë të gjatë të përdorimit të burimeve natyrore nga banorët e zonës. Ky përdorim tradicional i burimeve mjedisore ofron një mundësi për përmirësimin e vazhdueshëm të standardit të jetesës së vendasve në fshat.

- Vlerat dhe kërcënimet

Parku Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli përfshin një larmi të habitateve që variojnë nga habitatet e ndryshme ligatinore e deri te llojet e ndryshme pyjore për shkak të gradientëve në lartësi dhe shpatet e orientuara në veri, lindje, jug dhe perëndim. Kjo krijon një larmi të madhe të habitateve në zonë. Habitatit më i bollshëm brenda parkut është habitatit pyjor i përbërë kryesisht nga pyje halore dhe me gjethe të gjera.

Habitatet në zonë krijojnë një komunitet të larmishëm të florës dhe faunës. Habitatet e ndryshme po strehojnë lloje të ndryshme bimore, shoqata bimesh dhe grupe të gjera faunash që i bëjnë habitatet mjaft komplekse në zonën e parkut. Vertebrorët janë të pranishëm nga të gjitha grupet si peshqit, amfibët, zvarranikët, zogjtë dhe gjitarët.

Në përgjithësi, e gjithë zona është akoma në kushte të mira ekologjike kryesisht për shkak të presioneve të kufizuara antropogjene brenda zonës dhe një numri të zvogëluar të banorëve në fshatra.

Monumente kulturore, historike dhe natyrore

Parku ka 11 Monumente të Natyrës (Kategoria III e Zonave të Mbrojtura në Shqipëri) si më poshtë:

Monumente Natyrore/ekologjike

- Pyjet e Polmenit (1)
- Gështenja e Frashërit Xhamia e vogël (7)
- Bredhi i Kokojkës së Frashërit (9)
- Pyjet Ropusha (10)
- Radova (11)

Monumente Gjeologjike

- Kanioni i Lengaricës (2): Kanioni është 400 m mbi nivelin e detit. Është formuar në gur gëlqeror të Kretës nga përroi i Lengaricës dhe Karstisë. Është i gjerë 20-30 m, i gjatë 4 km dhe i thellë 80-100 m.
- Shpella (3)
- Boroçkë - Kanioni i gurit të bletëve (5): kanioni është 730 m mbi nivelin e detit. Ajo u krijua nga përroi karstik dhe Lemnica; është mbi 750 m i gjatë, 100 m i gjerë dhe 100 m i thellë.

- Kanioni Kameniku (6): krijuar nga karste, formacione gëlqerore dhe përroi | Kamenikut, është i gjerë 80-10 m, i gjatë 500-600 m, i thellë 60-80 m.
- Bokerrimat e Dangllise (8): Dunat tokësore të Dangëllisë në territorin Frashër-Mica, 1000 m mbi nivelin e detit po degradojnë për shkak të faktorëve natyrorë dhe përdorimit të papërshtatshëm të njeriut.

Monumente Hidrologjike

- Ujërat termalë të Bënjës (4): 300 m mbi nivelin e detit burimet formojnë liqene të vegjël me madhësi të ndryshme me ujëra termalë me temperaturë 25-30 ° C.

Disa ndërtesa të rëndësishme historike kulturore janë të pranishme në zonë, duke përfshirë:

- Kisha e Shën Mërisë në Ogdunan
- Kisha e Shën Mërisë në Kosine
- Ura Osmane Babo

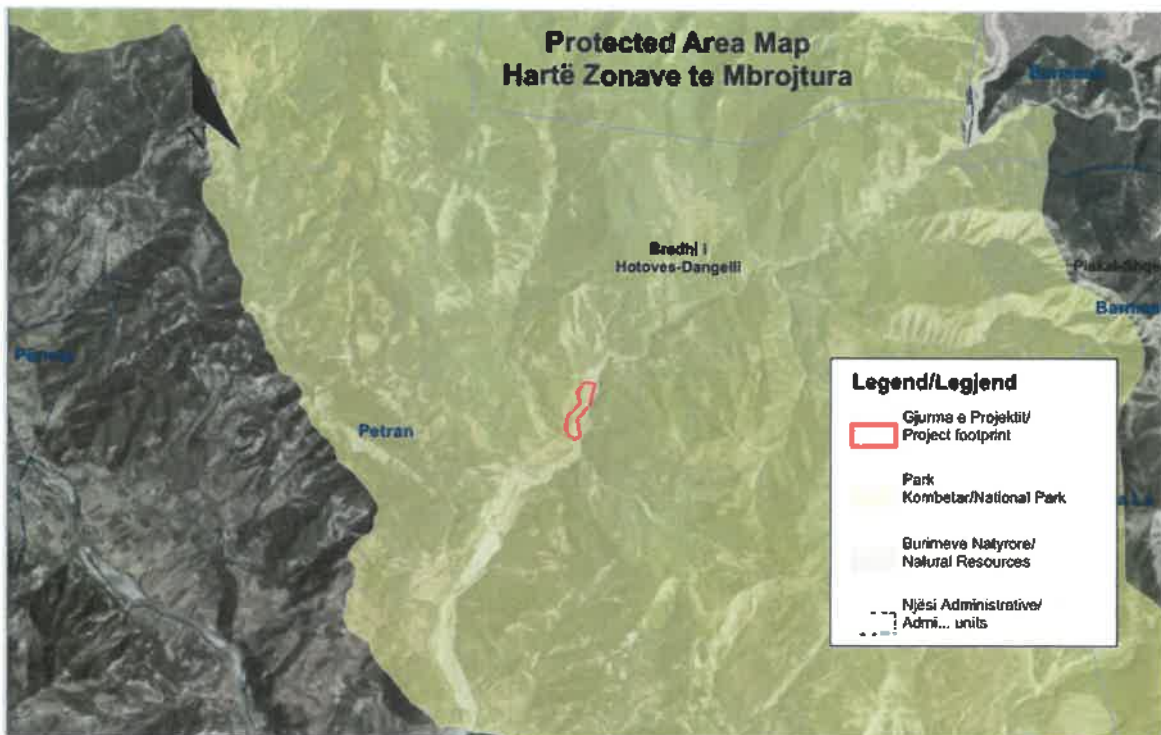

Figura 13 Harta e zonave të mbrojtura në zonën e projektit³²

³² Harta e marrë nga harta ASIG (<https://geoportal.asig.gov.al/map/?auto=true>) Azhornuar me http://akzm.gov.al/qcis2web_2019_05_13-09_58_25_161000/index.html

5.4. Mjedisi artificial

5.4.1. Përdorimi i tokës

Toka ku ky projekt do të zbatohet është tokë kryesisht bujqësore, me kullota dhe pyje. Duke pasur parasysh se ky projekt do të zbatohet në brendësi të një zone të mbrojtur, nuk kalon pranë ndonjë objekti të ndërtuar. Projekti nuk bën prishjen e ndërtesave civile apo industriale.

Tabela 15 Përdorimi i tokës brenda zonës së parkut³³

Karakteristikat kryesore	Sipërfaqja sipas verifikimit në sit (ha)	sipas aktual	Sipërfaqja sipas ligjit VKM (ha)	Diferencë (+ / - Ha)	Sipërfaqja në zonën e projektit / ha
Pyjore, pyjet e përziara (gjethegjërë dhe halorë), rrypyllëzime me bimësi pyjore	24,037.43		24,612.02	-574,59	59,949
Toka kullotë dhe livadhe	5,311.54		714,14	4,597.40	0
Toka bujqësore (tokë e punueshme, vreshta dhe pemishte)	2,230.98		5,292.83	-3,061.85	13,422
Organet ujore (lumenj, përrenj dhe rezervuarë)	204,16		25,48	178,68	0
Zona jo-produktive (shkëmbore, zona hapësinore të hapura)	2,396.95		3,307.84	-910,89	0
Zonat urbane dhe të përziara, terrene bujqësore dhe pyjore	179,99		408,74	-574,59	0
TOTAL	34,361.05		34,361.05		73,371

5.4.2. Infrastruktura

Zona turistike e Ujërave Termalë të Bënjës ka qasje në rrugë nga qyteti i Përmetit me një distancë prej 13 km të rrugëve hyrëse në shumicën e fshatrave të komunës e cila paraqitet në gjendje shumë të keqe, ose pa lidhje rrugore. Transporti ndërqytetas është i bazuar në veprimtarinë e kompanive të licencuara të transportit. Shërbimi taksi ofrohet nga shoferët e taksive private.

Përtej zonës, hyrja në rrugë lejon që qyteti i Përmetit të lidhet me zonën e studimit dhe gjithashtu me fshatrat përreth dhe afër tij. Nga të dy anët përgjatë lumit Vjosa shtrihen rrugët SH4 Levan - Gjirokastra, duke e lidhur atë me anën tjetër me rrugën SH75 Leskovik - Erseke - Korca. Dy segmente rrugorë lokalë lidhin fshatin me rrugën kryesore për në qytetin e Përmetit.

Rruga e parregulluar që kalon nëpër territorin e Bredhit të Parkut Kombëtar Hotovë-Dangelli (e varfër dhe jo e mirëmbajtur mirë), dhe rruga nga qyteti Përmet që kalon pranë Burimeve Termale të shtit Turistik. Distanca rrugore ndërmjet qytetit të Përmetit dhe kasolles së reperëve të Parkut Kombëtar Hotovë-Dangelli është 27 km.

³³ Burimi: plani i Menaxhimit Të Parkut Kombëtar Bredhi i Hotovës - Dangëlli

5.4.3. Monumentet dhe vendet arkeologjike në afërsi të zonës së projektit

Rajoni ku do të ndërtohet projekti është i njohur për trashëgiminë e pasur të objekteve monumentale, bukuritë natyrore dhe vlerat arkeologjike. Pikërisht ekzistenca e tyre është një nga faktorët që nxisin zbatimin e këtij projekti, përkatësisht promovimin e këtyre vlerave dhe qasjen që palët e interesuara do të kenë këtu.

Lista e Monumenteve dhe vendeve arkeologjike në afërsi të zonës së projektit:

- Mulliri i blojës së Drithit, është monument arkitektonik, kategoria e parë vendosur 05.11.1984. Është ndërtesë një katëshe me formë drejtkëndore, e përbërë me tre ambiente dhe e fortifikuar. Është një ndërtim mjaft interesant nga pikpamja funksionale, aq më tepër që është ndërtim kompleks që funksionon njëkohësisht si mulli bloje drithi, si derstilë për larjen e leshit dhe si batan për rrahjen e tij, duke e shfrytëzuar në maksimum energjinë e ujit nga pikpamja e planimerisë pajisjet e punës së objektit janë vendosur në dy mjedise gjatësore të lidhura me derë ndërmjet tyre. Në mjedisin e parë janë dy gur mokre për bluarje e drithit, si dhe një oxhak për ngrohjen e gatim. Në mjedisin e dytë, përbri në vazhdim, në qoshen pranë hyrjes janë dy vaska gjysëm sferike derstila ku lahet leshi. Në mes ndodhet batani me çekiçë druri për rrahjen e leshit, të cilat vihen në lëvizje me anën e akseve të trasha prej druri me lopata që ndodhen nën tryshinë e ujit. Uji, nga vija mbrapa mullirit, vjen nëpër pajisjet funksionale me anën e kanaleve të pjerrëta, të mbyllura, me seksion kuadratik, ndërtuar me plloça guri. Nga balli i mullirit, në qendër të tij ndodhet një mjedis i vetëm me frëngji, ku qëndronte personeli i mullirit, ku mund të strehohej edhe në situata pasigurie. Në këtë rast kemi të bëjmë me mulli të fortifikuar.
- Ura e Kadiut është monument arkitektonik, kategoria e parë vendosi 10.06.1973. Në qendër të kompozimit të urës ndodhet harku kryesor në formë segmenti rrethor me hapsirë drite 15.5 m dhe lartësi 6 m mbi nivelin e ujit. Përfshirë dhe arkivoltën qemeri i harkut ka trashësi 1 m dhe është punuar me gurë gëlqeror pllakë. Qemeri konturohet nga sipër prej arkivoltës me trashësi 50 cm dhe ndërtuar dhe kjo me gurë gëlqerorë, e cila del me dhëmbë 10 cm mbi ballin e qemerit të poshtëm. Në pjesën e kështjës të harkut ura ngrihet me kurriz, me lartësi 7 m mbi nivelin e ujit. Gjatësia totale e urës në projektionin horizontal arrin 37 m. Majtas harkut kryesor është hapur një dritare lehtësuese me gjerësi 1.3 m dhe lartësi 2.7 m. Qemeri i saj kufizohet sipër prej një kornize me rrasë guri me trashësi 9 cm. Kjo dritare është hapur në lartësinë 1.5 m nga toka.
- Shpella e Bënjës është një monument arkeologjik, kategoria e parë vendosi 15.01.1963. Vendbanimi Shpella e Bënjës (toponimia lokale, Shpella e Pëllumbave) është e vendosur në kanion Langerica, rreth 6 kilometra nga lumenjt Vjosa-Langerica. Gjatësia e brendshme e shpellës është 16m me gjerësi 3m dhe lartësi 3m. Në qendër të saj ndodhet një hapsirë tjetër me thellësi 9m gjerësi 3m dhe lartësi 3m. Hyrja e shpellës përbehet nga 4 hapësira. Hyrja e parë: 5m gjerësi; 3m lartësi hyrja e dytë: 2.5m gjerësi; 2.5m lartësi hyrja e tretë: 1.4m gjerësi; 1.4m lartësi hyrja e katërt: 5m gjerësi; 3m lartësi. Duke pasur parasysh karakteristikat e përshtatshme të shpellës, të tilla si fusha e gjerë e sheshit brenda dhomave të shpellës, kompensimi për mbrojtje natyrore nga kushtet e motit dhe të kafshëve, si dhe afërsisë me ujërave të ëmbla, shpella ka qenë përdorur si një vendbanim / strehë nga komunitetet e fundit nëpër periudha të shumta. Gërmimet arkeologjike në shpellë në vitin 1978 dhe 1983 dhënë informacione të vlefshme në lidhje me kronologjinë e

shpellës. Materiali i zbuluar arkeologjik, veçanërisht qeramikë, tregoi se shpella ka një vazhdimësi të pandërprerë përmes periudhave të ndryshme kohore. Shtresa e hershme kulturore lidhet me fillimet e vendbanimit i takon epokës së bakrit, e njohur si periudha Eneolitike (3500-3000 pes), dhe vazhdon të përdoret gjatë epokës së bronzit (3000 - 1050 BC) dhe hekurit (1050 - 550 BC).³⁴ Zona e vendbanimit brenda shpelles është vendimtare për të kuptuar fazën kallmtare nga periudha e Neolitit në epokën e bronzit. Përveç kësaj, ngjashmëritë e materialit arkeologjik me materiale nga pellgut të Korçës dhe zona të tjera në Shqipëri ndihmon në të kuptuarit e rrjetit në mesin e komuniteteve të fundit që jetonin në territorin e moderne-ditore Shqipëri³⁵. Në fund të fundit, së bashku me vende të tjera parahistorike në Shqipëri, shpella e Bënjes luan një rol vendimtar në kuptimin e formimit të ilireve të pare si një grup kulturor etno i dallueshëm në rajonin e Ballkanit³⁶.

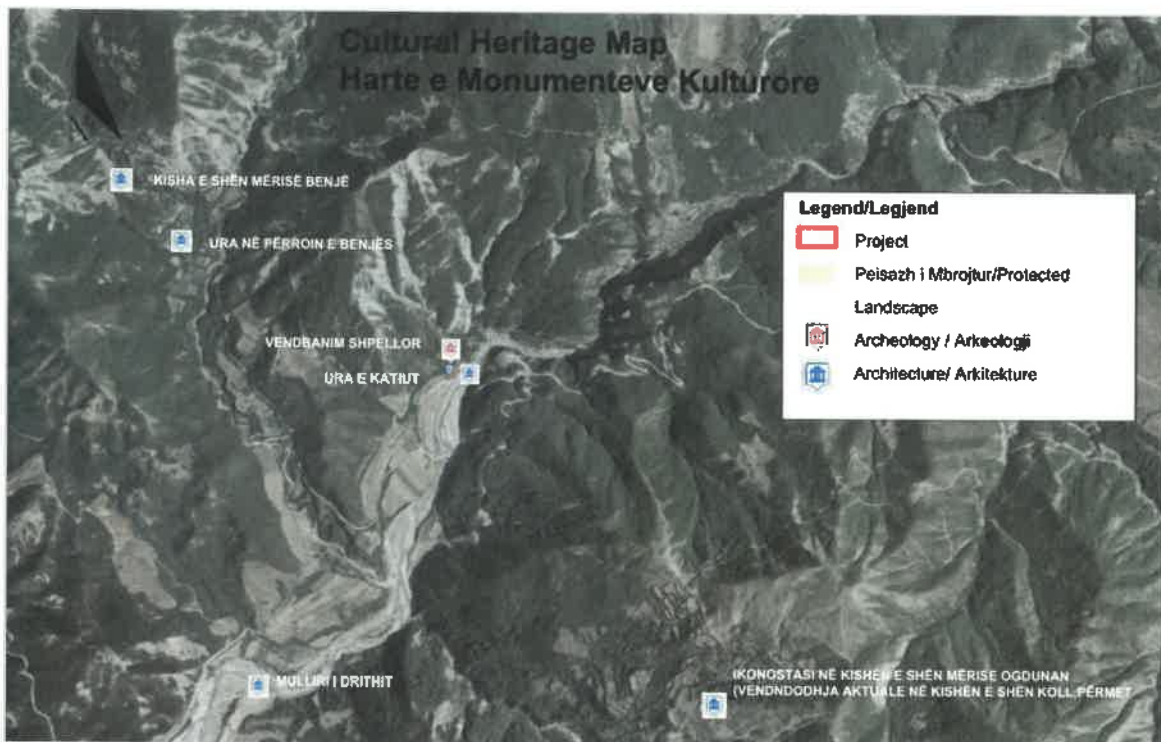

Figura 14 Monumentet dhe vendet arkeologjike në afërsi të zonës së projektit

5.4.4. Zhurma dhe mjedisi atmosferik

Niveli i zhurmës është relativisht i ulët, varësisht nga distanca nga burimet e tyre. Kufiri i lejuar për nivelin e zhurmës nga trafiku automjeteve gjatë ditës është konsideruar 65 dB, ndërsa gjatë natës 55

³⁴Korkuti, Myzafer, Gërmimet arkeologjike Të vitit 1983. Në: Iliria, vol. 13 n ° 2, 1983. F.245-247.

³⁵Korkuti, Myzafer, Gërmimet arkeologjike Të vitit 1983. Në: Iliria, vol. 13 n ° 2, 1983. F.245-247.

³⁶Korkuti Muzafer. Probleme etno-Kulturore Të epokës SE eneolitit në shqipëri / Problèmes ethnoculturels relatifs Au Chalcolithique en Albanie. Në: Iliria, vol. 15 n ° 2, 1985. Kuvendi II i Studimeve Ilire / IIème Colloque des Etudes Illyriennes (Tiranë, 20-23. XI. 1985) f. 43-82.

dB. Në zonën e projektit, nivelet e zhurmave janë nën nivelet e lejuara sipas standardeve ndërkombëtare.

5.4.4.1. Cilësia e ajrit në zonën e studimit

Cilësia e ajrit në zonën e projektit është ndikuar kryesisht nga trafiku rrugor.

Trafiku në këtë fushë është i rrallë. Ajri është aq i pastër sa në çdo zonë të mbrojtur me bujqësi të gjerë dhe zona pyjore të pasur

Ndotësit kryesorë të gjeneruar nga trafiku janë CO₂, NO_x, SO_x dhe PM₁₀.

Ndotësit e mesëm janë të krijuar nga dy ndotësve prioritarë -SH dhe NO_x.

Si rezultat i reaksioneve kimike fotonike dhe reaksioneve radikale të shpërbashkimit të O₃, PAN, dhe janë prodhuar PBN, të cilat kanë një efekt akumulativ në shëndetin dhe vegetacion.

Emetimet në lidhje me cilësinë e ajrit mund të klasifikohen në dy burime të veçanta:

- Emetimet e ndotësve të emetuara nga automjetet me motor me djegie të brendshme.
- Pluhurat që gjenerohen nga levizja e makinave në rrugë të shtruara dhe të pashtuara.

5.4.5. Ujërat t zeza dhe administrimi i mbetjeve në zonën e projektit

Në zonën e projektit situata është e një natyre të ndryshme, si në shumë zona rurale të Shqipërisë, ku nuk ka menaxhim të duhur të mbetjeve dhe të gjitha llojet e mbetjeve hidhen në vende të papërshtatshme. Shpesh, hedhja e tyre në lumenj shkakton ndotjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Në zonën e projektit, në të vërtetë administrata e ujërave të zeza dhe mbetjeve te ngurta është nën menaxhimin e NAPA dhe komunës së Përmetit.

5.5. Mjedi Socio-Ekonomik

5.5.1. Demografia

Komuna e Përmetit ka 23.257 banorë sipas Regjistrimit Kombëtar të vitit 2011. Popullsia e territorit ka ndryshuar shumë pas rënies së regjimit komunist me shumë njerëz që migruan në qytete më të mëdha ose emigruan në vendet e tjera, kryesisht në Greqinë e afërt. Përmeti ka humbur 56% të popullsisë së saj nga 2001 në 2011³⁷. Kjo kryesisht për shkak të kushteve ekonomike dhe infrastrukturore. Shumica e fshatrave të territorit të saj janë të vogla për shkak të vendndodhjes së tyre gjeografike dhe lëvizjeve migratore të përmendura të popullsisë në zona të tjera.

Tabela 16 Demografia³⁸

Nr	Emri i Njësisë	Numri i banorëve
1	Bashkia Përmet	11,298
2	Njësia administrative Qendër Piskovë	3,770
3	Njësia administrative Frashër	1,130
4	Njësia administrative Petran	3,352
5	Njësia administrative Çarçovë	3,085

³⁷ Local Development Plan, 2016

³⁸ Burimi INSTAT 2011 Regjistrimi

5.5.2. Popullsia dhe punësimi

Punësimi në këtë zonë (Përmet / Këlcyrë), në pjesën e saj urbane është kryesisht në sektorët e ndërtimit, transportit, shërbimeve, tregtisë, si dhe degë të industrisë, të cilat në vitet e fundit kanë pësuar një rënie në volumin e punës dhe migrimit. Në strukturën e të papunëve sipas nivelit arsimor, 54% e punëkërkuësve me vetëm tetë vite të arsimit, formojnë grupin më të madh. Punëkërkuësit me arsim të mesëm profesional përbëjnë vetëm 20% të numrit të përgjithshëm të punëkërkuësve. Ky grup gjithashtu zë përqindjen më të lartë të punësimit çdo muaj. Punëkërkuës të papunë me arsim të lartë janë shumë të pakta.

Struktura e punëkërkuësve të papunë, sipas kohës që ata qëndrojnë të regjistruar në zyrat e punësimit, dëshmon për mbizotërimin absolut të papunësisë afatgjatë. Shumica e tyre janë persona të papunë mbi moshën 45, të cilët përballen me vështirësitë më të mëdha në punësim për shkak se ata nuk kanë thirrjen e nevojshme ose trajnim për t'iu përgjigjur kërkesave të reja të tregut të punës.

Në zonat rurale të Përmetit punësimi është kryesisht i bazuar në ekonominë familjare dhe të menaxhimit bujqësoro-blegtoral. Baza e zhvillimit të blegtorisë janë blegtoritë e vogla, të deleve dhe dhive që shkojnë deri në tufa të mëdha në 200-400 krerë, si dhe ferma me 2-5 krerë të lopëve. Këto janë të favorizuar nga kullota me cilësi të bollshme dhe traditat e fermerëve. Rritja në prodhimin blegtoral do të jetë e lidhur jo aq shumë në rritjen e numrit të krerëve, sa në përmirësimin cilësor të kopeve. Kjo do të shoqërohet me një rritje të sipërfaqes së mbjellë me foragjere, veçanërisht jonxhë.

Tabela 17 Të dhënat ekonomike në zonën e projektit³⁹

Nr	Njësia Emri	Numri i popullsisë	Sipërfaqja	Struktura ekonomike	Nr. i bizneseve
1	Bashkia Përmet	11,298	8.9	Industria e ushqimit, tregtia	239
2	Njësia administrative Qendër Piskovë	3,770	132.5	Bujqësia, ferma frutash	29
3	Njësia administrative Frashër	1,130	116,6	Blegtori	14
4	Njësia administrative Petran	3352	246,1	Bujqësia, ferma frutash	22
5	Njësia administrative Çarçovë	3085	143.1	Bujqësia, ferma frutash, Blegtori	19

5.5.3. Turizmi

Bukuria e jashtëzakonshme e natyrës dhe banjot termale të lumit Vjosa janë faktorët kryesorë që tërheqin shumë njerëz në zonën e studimit. Në shumicën e rasteve, vizitorët vijnë në grupe të udhëhequra, por ka shumë të tjerë që e njohin zonën dhe vijnë me automjetet e tyre.

Turistët janë tërhequr aq shumë nga mikpritja dhe kuzhina tradicionale e Përmetit dhe më pas, dhe ata marrin pjesë në rafting dhe Janji në kanionet e Vjosës gjatë pranverës. Ata gjithashtu kanë mundësinë për të notuar në burimet termale të Bënjës, të cilat mbeten të paprishura nga dora e njeriut. Burimet janë të vendosura në komunën Petran, tre kilometra larg nga pika ku Vjosa takohet me përroin Lengerica. Burimet janë të famshme për fuqitë e tyre terapeutike dhe kuruese.

Megjithë kërkesën në rritje për turizëm, kjo degë nuk është ende e zhvilluar mirë për shkak të mungesës së infrastrukturës. Me gjithë mangësitë e lartpërmendura, turizmi i përditshëm në zonën e Ujërave

³⁹ Burimi INSTAT 2011 Regjistrimi

Termalë të Benjës vazhdon të praktikohet. Kulmi turistik arrihet midis 15 korrikut dhe 15 gusht dhe fundjavave të verës. Turizmi familjar është ende në fillimin e tij.

5.5.4. Arsim

Territori i Përmetit ka lindur disa nga personalitetet më të spikatura, të shquara kulturore në historinë e Shqipërisë, dhe ka një traditë të mirë në përsosmërinë e arsimit për komunitetin.

Ekzistojnë 24 shkolla të mesme (klasa e parë deri në 9-të) në territorin e komunës së Përmetit dhe dy shkolla të mesme, njëra ndodhet në qytetin e Përmetit dhe tjetra që ndodhet në fshatin Piskovë. Universiteti më i afërt është i vendosur në qytetin e Gjirokastrës, i cili ka tre fakultete. Duke pasur parasysh territorin e tij të kufizuar, sistemi arsimor në këtë komunë dhe mbulimi i gjithë territorit është shumë i mirë.

5.5.5. Sistemi Shëndetësor

Sistemi shëndetësor përbëhet nga shërbimi shëndetësor parësor, shërbimi spitalor dhe shërbimi farmaceutik. Kujdesit shëndetësor parësor ose shërbimi ambulant paraqet pjesën më të rëndësishme të këtij sistemi. Shërbimi shëndetësor parësor është i organizuar në nivelin e drejtorisë së kujdesit parësor shëndetësor të rrethit dhe drejtorisë së shëndetit publik të rrethit dhe ofrohet përmes qendrave shëndetësore dhe ambulancave.

Qendra e Kujdesit Shëndetësor të Petran është rinovuar së fundmi në vitin 2019 duke ofruar një shërbim më të mirë për banorët, por gjendja e përgjithshme e qendrave shëndetësore dhe shpërndarja e tyre në territor nuk është shumë e kënaqshme. Duke pasur parasysh shpërndarjen e fshatrave në këtë zonë, shumë banorë duhet të udhëtojnë në fshatra ose qytete të tjera për të marrë shërbimin e kujdesit shëndetësor.

5.5.6. Pronësia e tokës

Gjatë sistemit komunist, e gjithë toka ishte pronë kolektive e Shtetit. Në 1991 u miratua një ligj i ri (Ligji 7501/1991 Për Tokën), i cili ka çuar në një reformë të plotë të sistemit të pronësisë. Disa çështje kryesore të tokës mbeten të hapura dhe krijojnë paqartësi dhe pengesa në sistemin e pronësisë së tokës dhe transaksionet. Mosmarrëveshjet mbi tokën dhe pronën mund të pengojnë përfundimin e procesit për të përcaktuar parcelat e kthimit dhe ngastrave private. Ky kontekst i tranzicionit po krijon një numër të madh mosmarrëveshjesh, me të cilat sistemi gjyqësor i vendit po përpriqet të përballojë. Regjistrimi i të Drejtave të Pronës mbetet një çështje e pazgjidhur për shkak të çështjeve të lartpërmendura dhe regjistrat kadastral janë jo të plotë.

Çështja e kthimit / kompensimit të të drejtave pronësore është ende e pazgjidhur. Rikthimi i tokës bujqësore është debatuar që nga viti 1993 kur Ligji fillestar 7698 për kthimin e pronave të ish-pronarëve e përjashtoi këtë kategori. Zbatimi i këtij ligji vazhdon të jetë jo i plotë.

Shpërndarja relativisht e drejtë e tokës bujqësore për familjet rurale në vitet 1990 ka rezultuar në një copëzim ekstrem të pronave të tokës. Numri i lartë i pronarëve të tokave e ndërlikon vendimmarrjen për zhvillimet, si dhe për përdorimin në shkallë të gjerë bujqësore të tokës. Disa parcela toke janë me cilësi të dobët për qëllime bujqësore, dhe familjet që kanë emigruar kanë braktisur të tjerat.

Ndërtimi i paligjshëm: Gjatë viteve 1990 shumë parcela u ndanë dhe strukturat u ndërtuan në tokë pa autorizim ligjor. Këto veprime rezultuan në rrethe joformale urbane në periferi të qyteteve, zona të përqendruara hotelesh dhe shërbimesh turistike në bregdet, ndërtesa të shpërndara tregtie dhe shërbimi në autostrada dhe shtëpi në fusha bujqësore jashtë qendrave të fshatit. Parcela të tilla toke të paautorizuara dhe ndërtesa të paligjshme përbëjnë tani një pjesë të madhe të të gjitha pasurive të paluajtshme.

Zona e Projektit të propozuar është e vendosur në një tokë shtetërore duke mos prekur drejtpërdrejt ose indirekt ndonjë ngastër private dhe ndonjë tokë bujqësore. Nuk ka përdorues të tokës ose aktivitete ekonomike të identifikuar brenda zonës së studimit.

Në zonën e studimit, në të vërtetë ka disa tualete dhe dhoma ndërrimi që janë ndërtuar dhe zotërohen nga NAPA që u shërbejnë vizitorëve të përditshëm.

6. VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE DHE SOCIALE

6.1. Metodologjia për Vlerësimin e Impakteve

Ndikim konsiderohet çdo ndryshim në një burim ose receptor, që vjen nga prania e një komponenti të Projektit ose nga ekzekutimi i një aktiviteti të lidhur me projektin. Vlerësimi i ndikimeve dhe përfitimeve të mundshme që lidhen me Projektin e propozuar kërkon një metodologji të përcaktuar mirë, në mënyrë që të përcaktojë me saktësi rëndësinë e ndikimeve ose përfitimeve të parashikuara, në mjedisin biologjik, fizik dhe socio-ekonomik përreth. Faza e vlerësimit të ndikimeve gjatë procesit të përgatitjes së VNMS-së është një sistem i përcaktuar qartë, i përdorur për të identifikuar ndikimet për të arritur objektivat e mëposhtme:

- Të aplikojë një vlerësim analitik dhe vlerësim të ndikimeve që lidhen me aktivitetet e Projektit të propozuar të Ujërave Termalë të Bënjës;
- Përcaktimi i përparësive dhe përcaktimit i masave lehtësuese dhe masave përmirësuese për ndikimin e parashikuar; dhe, të sigurojë masa zbutëse të zbatueshme dhe të përcaktuara mirë në mënyrë që të zvogëlojë ndikimet negative, të forcojë përfitimet dhe të përpilojë program adekuat të monitorimit për ndikimet e mundshme të mbetura.

6.1.1. Vlerësimi i ndikimeve dhe metodologjia

Faza Vlerësimi i ndikimit i cili është bazuar në rezultatet e studimit bazë për Benja vizitë projektin Thermal vend të ujit, vlerëson rëndësinë e ndikimeve të mundshme të identifikuara, duke përfshirë efektet kumulative, dhe identifikon zbutëse masat që mund të minimizuar / zvogëluar ose kompensuar ndikimet negative dhe / ose të rritur përfitimet. Gjetjet biofizike dhe socio-ekonomike do të integrohet në raportin e VNMS, i cili do të jetë dokumenti kryesor mbi të cilin vendimet mjedisore lidhur me projektin janë të bazuara. Hapat e përfshirë në fazën e vlerësimit të ndikimit janë përshkruar në detaje më poshtë.

Për të përcaktuar Rëndësinë e Ndikimit, vlerësimi i ndikimit në mjedis i projektit të propozuar është kryer nëpërmjet një qasjeje që kombinon **Shkallën e Ndikimit dhe Ndjeshmërinë e Receptorëve**. Kjo metodologji bën të mundur identifikimin dhe vlerësimin e ndikimeve të mundshme të projektit të propozuar, siç përshkruhet në figurën më poshtë.

Figura 15 Metodologjia e përdorur për Vlerësimin e Ndikimeve në Mjedis

Hapi I parë i metodologjisë së vlerësimit mjedisor është parashikimi i ndikimeve të mundshme që lidhen me aktivitetet e projektit. Ky hap përfshin një parashikim të asaj që mund të ndodhë me burimet mjedisore dhe receptorët shoqërorë, për shkak të ndërtimit, funksionimit dhe prishjes së projektit. **Hapi I dytë** konsiston në vlerësimin e ndikimeve të parashikuara.

6.1.1.1. Përkufizimi i përshtatshëm "pragjet" dhe treguesit

Ndikimet mjedisore dhe sociale mund të jenë të natyrave, llojeve dhe shtrirjeve të ndryshme. Në varësi të kushteve ekzistuese të mjedisit dhe ndërveprimit me aktivitetet e projektit, efektet e ndikimit mund të jenë direkte, indirekte, të vecanta, ose kumulative. Teknikat sasiore dhe cilësore për klasifikimin e ndikimeve për këtë VNMS janë paraqitur në Tabelën e mëposhtme.

Tabela 18 Karakteristikat e ndikimeve

Karakteristika	Përcaktimi
Lloji	Pozitive; Negative.
Tipi	Direkt; Indirekte; I shkaktuar/nxitur; Kumulativ.
Shtrirja	Lokal; Rajonal; Ndërkombëtar; Ndërkufitar.
Kohëzgjatja	I përkohshëm; Afatshkurtër; Afatgjatë; I përhershëm.
Shkalla	Nuk ka përcaktime fikse për këtë karakteristikë.
Frekuenca	Nuk ka përcaktime fikse për këtë karakteristikë.

Pasi karakteristikat e ndikimit të jenë të qarta dhe të kuptuara, karakteristikat e paraqitura më sipër përdoren për të përcaktuar magnitudën e secilit ndikim. Magnituda është një kombinim dhe funksion i karakteristikave të mëposhtme:

- Shtrirja;
- Kohëzgjatja;
- Shkalla;
- Frekuenca; dhe,
- Probabiliteti/ gjasa.

6.1.1.2. Përcaktimi i rëndësisë së ndikimeve në VEC-së

Në thelb, magnituda jep shkallën e ndryshimit që ndikimi ka të ngjarë ti bëjë burimit / receptorit. Si në rastin e zgjerimit dhe kohëzgjatjes, vetë emërtimet e magnitudës përdoren në mënyrë të përgjithshme dhe në burimet / receptorët, por përkufizimet për këto përcaktime do të ndryshojnë në bazë të burimeve/ receptorëve, siç jepet më poshtë. Përcaktimet universale të magnitudës janë:

- Ndikim pozitiv;
- Ndikim i papërfillshëm;
- Ndikim negativ i vogël;
- Ndikim negativ mesatar;
- Ndikim negativ i madh.

Përveç përshkrimit të magnitudës së ndikimit, hapi tjetër i domosdoshëm për të përcaktuar rëndësinë për një ndikim të dhënë është përcaktimi i ndjeshmërisë ose rëndësisë (vlerës) së burimit/receptorit të ndikuar. Ashtu si në rastin e magnitudës, vetë përcaktimi i ndjeshmërisë / rëndësisë është universal, por përkufizimet për këto përcaktime do të ndryshojnë në bazë të resurseve / receptorëve. Përcaktimi universal i ndjeshmërisë / cenueshmërisë / rëndësisë është:

- I ulët;
- I mesëm; dhe,
- I lartë.

Sipas vlerësimit të magnitudës, përkufizimi për secilin përcaktim ndryshon bazuar në burimin/receptorin. Kur burimi është fizik (për shembull, një trup ujor) merren në konsideratë cilësia e tij, ndjeshmëria ndaj ndryshimit dhe rëndësia (në shkallë lokale, kombëtare, ndërkufitare dhe ndërkombëtare). Kur burimi/ receptor është biologjik ose kulturor, konsiderohet rëndësia e tij (lokale, rajonale, kombëtare ose ndërkombëtare) dhe ndjeshmëria e tij ndaj llojit specifik të ndikimit. Kur receptor është njerëzor, konsiderohet cenueshmëria e individit, komunitetit ose grupit më të gjerë shoqëror. Kur janë karakterizuar përmasat e ndikimit dhe ndjeshmëria/ rëndësia e burimit ose receptorit, për secilin ndikim mund të caktohet rëndësia

Për vlerësimin e rëndësisë së ndikimit për VNMS do të përdoren kategoritë e mëposhtme:

- Ndikim pozitiv ose negativ;
- Rëndësi e papërfillshme;
- Rëndësi e vogël;
- Rëndësi moderuar; dhe,
- Rëndësi e madhe.

Hapi i tretë i metodologjisë së vlerësimit është përcaktimi i masave përkatëse zbutëse. Ky hap, konsiderohet një komponent kryesor i procesit të VNMS-së, që shqyrton mënyrat praktike për të shmangur ose reduktuar ndikimet e mundshme të rëndësishme të projektit të propozuar. Përveç kësaj, këto masa zbutëse të identifikuar, më pas përfshihen në Projektin e propozuar si angazhime të Investitorit. Qëllimi i zbutjes është parandalimi, minimizimi apo menaxhimi i ndikimeve të rëndësishme negative sa të jetë e mundur, ALARP)⁴⁰ si dhe optimizimi dhe maksimizimi i çdo përfitimi potencial të Projektit, aty ku është e mundur. Për këtë VNMS, zbutja do të synojë që të sigurojë aty ku të jetë e mundur, që ndikimet e mundshme të zbuten në burim dhe jo të lehtësohen nëpërmjet rehabilitimit pasi të ketë ndodhur ndikimi.

Hapi i katërt i metodologjisë së vlerësimit është rivlerësimi i ndikimeve të mbetura pas zbatimit të masave zbutëse. Këto ndikime zakonisht njihen si ndikime të mbetura. Meqenëse masat zbutëse do të zbatohen për të zvogëluar ndikimet në ALARP, ato mund të mos eliminohen tërësisht. Është e rëndësishme të kuptohet rëndësia e këtyre ndikimeve të mbetura për të përcaktuar disa forma monitorimi ose matjesh për të kontrolluar këto ndikime.

⁴⁰ Sa më ulët që të jetë e arsyeshme (ALARP) është pika në të cilën kostoja dhe përpjekjet (koha dhe vështirësitë) e zvogëlimit të mëtejshëm të rrezikut janë jashtëzakonisht joproporcionale ndaj reduktimit të rrezikut të arritur.

6.2. Ndikime të rëndësishme negative të projektit të propozuar në mjedis

6.2.1. Ndikimet në ajër

6.2.1.1. Faza e ndërtimit

Gjatë fazës së ndërtimit, ndikimet e përkohshme do të shkaktohen në cilësinë e ajrit të zonës së studimit. Këto ndikime shkaktohen nga:

- Gërmimet dhe punime tokësore
- Transporti i materialeve
- Transporti i personelit, gjatë fazës së ndërtimit
- Operimi i makinerive dhe zonës së punimeve

Ndotësit e ajrit të emetuar gjatë fazës së ndërtimit mund të klasifikohen në dy kategori. Kategoria e parë lidhet me emetimet e pluhurit, për shkak të gërmimeve, punimeve tokësore dhe lëvizjes së automjeteve të rënda dhe makinerive. Kategoria e dytë përfshin emetimet e shkaktuara nga funksionimi i motorëve të makinerive, automjeteve të rënda dhe veturave. Emetimet e pluhurit mund të shkaktojnë një problem serioz, veçanërisht kur projekti ndodhet afër zonave të banuara. Në këtë rast nevojiten masa të duhura zbutëse për të minimizuar këto ndikime në mjedis.

Gjatë lëvizjes së automjeteve me naftë, ndotësit më të rëndësishëm të ajrit të emetuar janë këto: CO₂ nga djegia, CO nga djegia jo adekuate, hidrokarburet (HC ose VOC) të cilat krijohen gjithashtu nga djegia jo adekuate dhe NO_x të cilat prodhohen në temperatura të larta të djegies.

Ndotja nga produktet e djegies së motorëve të automjeteve dhe makinerive nuk pritet të jetë e konsiderueshme, kryesisht për shkak të sasive të vogla të emetimeve, të cilat do të prodhohen nga një numër i kufizuar makinash. Një rritje e vogël pritet në përqendrimet e ndotësve nga rritja e trafikut gjatë ndërtimit të projektit.

Rritja e përqendrimeve të ndotësve të caktuar do të jetë vendor dhe i përkohshëm gjatë punimeve të ndërtimit.

Për të përmbledhur, ndikimet në cilësinë e ajrit gjatë fazës së ndërtimit konsiderohen të jenë lokale, të përkohshme, me një madhësi **mesatare negative** të ndikimit, dhe me një ndjeshmëri **mesatare**. Ndikimet në ajër mund të minimizohen në të vogla me aplikimin e standardeve përkatëse të punës dhe masave që i referohen emetimeve të makinerive dhe automjeteve të vendeve të punës.

6.2.1.2. Faza operationale

Gjatë funksionimit të projektit Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës pritet të ketë një rritje të emetimeve të ndotësve të ajrit nga një rritje e vizitorëve me makina.

Për rrjedhojë, në fazën operative të projektit, ndikimet në cilësinë e ajrit do të jenë të vogla **negative** duke marrë parasysh funksionimin e parkimit, dhe do të zbuten më tej me aplikimin e masave të përshtatshme zbutëse, pjesërisht të kthyeshme dhe afatgjata.

6.2.2. Ndikimet nga zhurmat dhe vibracimet

6.2.2.1. Faza e ndërtimit

Zhurma nga aktivitetet e ndërtimit mund të jetë e rëndësishme për një periudhë të kufizuar kohe. Nivelet e zhurmës të shkaktuara nga aktivitetet e ndërtimit (automjete, pajisje, makineri, etj.) Mund të ndryshojnë shumë, në varësi të fazës së ndërtimit dhe detyrave specifike që kryhen. Të gjitha pajisjet e

lëshimilit të zhurmës do të mirëmbahen siç duhet për të minimizuar ndikimin e zhurmës në zonë. Pajisjet që lëshojnë zhurmë do të jenë në përputhje me standardet e zbatueshme të zhurmës së BE-së për pajisje të tilla siç gjenden në Direktivën e BE 2000/14 / EC të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të 8 maj 2000, për përafrimin e ligjeve të Shteteve Anëtare, në lidhje me emetimet e zhurmës në mjedis nga pajisjet për përdorim jashtë. Zhurma gjatë ndërtimit do të ndikojë kryesisht në zonat e ndjeshme të ekosistemit që janë afër me Projektin e Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës.

Gjatë fazës së ndërtimit, ndikime negative mesatare në vend priten në zonën ngjitur me zonën e okupimit të projektit nën studim. Zhurma e prodhuar gjatë fazës së ndërtimit do të vijë kryesisht nga:

- Operacioni i makinerive të ndërtimit / automjeteve;
- Lëvizja e automjeteve të rënda nga zonat e ndërtimit;
- Trafiku për shkak të transportit të personelit.

Makineritë dhe automjetet e përdorura në punët e ndërtimit konsiderohen si burimet më të rëndësishme të zhurmës. Zhurma shtesë e prodhuar, për shkak të lëvizjes së automjeteve të rënda në rrjetin rrugor të zonës është në të shumtën e rasteve e mesme deri e papërfillshme. Zhurma e prodhuar nga automjetet e punëtorëve është pothuajse gjithmonë e parëndësishme. Zhurma mund të bëhet problem në varësi të distancës së zonës së projektit nga marrësi / receptorët, reflektimi i tingullit, ekzistenca apo jo e pengesave natyrore dhe artificiale, nga kushtet meteorologjike dhe lloji i sipërfaqes midis zonës së punës dhe marrësit.

Ndikimet në mjedisin akustik nga ndërtimi i projektit zakonisht karakterizohen si të lehtësuara pjesërisht pasi që pengesat e përkohshme të zhurmës së lëvizshme mund të vendosen rreth vendit të punës.

Ndikimet negative nga emetimi i zhurmës gjatë fazës së ndërtimit do të shkaktohen gjatë ditëve dhe orëve të punës dhe veçanërisht gjatë funksionimit të kombinuar të makinerive. Nivelet e rritura të zhurmës për shkak të punimeve të ndërtimit do të jenë afatshkurtra dhe plotësisht të kthyeshme pas përfundimit të punimeve të ndërtimit. Gjatë ndërtimit të projektit të nënshkruar do të respektohet legjislacioni relativ, duke iu referuar niveleve të lejuara të zhurmës për makineri dhe automjete të vendeve të punës dhe rregulloret e administrimit të duhur të vendeve të punës, përfshirë përdorimin e barrierave të përkohshme të zhurmës, kur është e nevojshme.

Ndikimet karakterizohen si afatshkurtra pasi ato do të zgjasin deri në fund të periudhës së ndërtimit, dhe lokale (deri në 500-600m). Madhësia e ndikimit është e moderuar dhe ndjeshmëria e receptorit është e moderuar, kështu që ndikimi në mjedis akustik është i moderuar. Me masat e duhura zbutëse që duhet të merren, ndikimet e zhurmës mund të reduktohen në një nivel të vogël.

6.2.2.2. Faza operationale

Gjatë fazës operative të sitit turistik Ujërat Termalë të Bënjës, pritet të ketë një shqetësim të shtuar për shkak të zhurmës nga numri në rritje i vizitorëve me makina.

Si pasojë, në fazën operative të projektit, ndikimet në mjedisin akustik do të jenë të moderuara negative. Me masat e duhura zbutëse, ndikimet e zhurmës mund të rezultojnë në nivele të vogla negative të parëndësishme.

6.2.3. Ndikimet në zonat e mbrojtura

6.2.3.1. Faza e ndërtimit

Projekti Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës është vendosur brenda peizazhit të zonave të mbrojtura. Në zonën e projektit janë dhe monumentet natyrore të mbrojtura me ligj, siç specifikohet në paragrafin 5.3.6 të këtij dokumenti. Ndikimet në zonat e mbrojtura gjatë fazës së ndërtimit janë:

- Dëmtimi i ekosistemeve, habitateve, florës, faunës;
- Shqetësimi nga zhurma e automjeteve në habitatin e zonës.

Megjithatë, projekti në vetvete nuk ka të bëjë me ndryshimin apo zhvendosjen e florës apo faunës. Shkalla e ndikimit në këtë rast është e vogël, por duke parë se ne jemi në një zonë të mbrojtur që kemi ndjeshmëri të lartë, ndikimi i mundshëm është konsideruar i **moderuar**.

6.2.3.2. Faza operacionale

Ndikimet nga vizitororët, në këmbë ose me makinë gjatë udhëtimit:

- Krijimi i gjurmëve të shumëfishta
- Ndryshimi i sjelljes së kafshëve
- Ndërhyrje në modelet riprodhuese të specieve të kërcënuara ose të rrezikuara
- Dëmtim i karakteristikave estetike
- Ekspozim i specieve ekzotike (Referuar Gjendja ekzistuese dhe Shtojca I, në zonën e projektit kemi specie ekzotike)
- Ndikim negativ në speciet e kërcënuara ose të rrezikuara
- Rezultati në zhvendosjen / nxjerrjen e paligjshme të faunës dhe florës përtej kufijve të vendosur për përdorim të qëndrueshëm ose kuota (p.sh. zhvendosje e paligjshme e faunës së zonës në një vend tjetër)
- Dëmtim i vendeve arkeologjike, paleontologjike, historike ose kulturore (p.sh. Mbishkruani mbi disa nga shenjat e shpellës).

Shkalla e ndikimit është konsideruar e vogël. Për shkak të identifikimit të llojeve të rrezikuara dhe llojeve me status mbrojtje, ndjeshmëria e zonës së studimit është konsideruar të jetë e lartë. Prandaj rëndësia e ndikimeve mbi biodiversitetin (flora dhe fauna) gjatë ndërtimit dhe funksionimit është konsideruar të jetë e **moderuar** para zbutjes. Përveç kësaj, është e nevojshme të identifikohen të gjitha masat për mbrojtjen dhe zgjerimin në mënyrë që të ruajmë biodiversitetin dhe speciet e identifikuar në kapitullin e mësipërme, dhe në veçanti specie me status të lartë ekologjik (llojeve të rrezikuara dhe specie të tjera të mbrojtura).

6.2.4. Ndikimet në trashëgiminë kulturore

6.2.4.1. Faza e ndërtimit

Bazuar në provat ekzistuese të literaturës, siti i Projektit ndodhet në kufirin e Zonës së Mbrojtur Arkeologjike të Urës së Kadiut dhe 160 m nga Monumentet Natyrore të Burimeve Termale të Bënjës, megjithatë nuk ka vendbanime të trashëgimisë kulturore në gjurmët e vendit të propozuar për ndërtimin e projektit.

Ndërtimi i një ure të re për të kaluar Langaricën gjatë rrugës për në pishina u diskutua si një alternative, por nuk u lejua nga Ministria e Kulturës pasi mund të ndikojë në vlerën arkeologjike të urës ekzistuese.

Siguria e urës së vjetër është e diskutueshme për vendkalimin e këmbësorëve, veçanërisht me të gjitha lehtësirat në anën tjetër të lumit.

Kjo do të thotë që vizitorët (përfshirë fëmijët) nuk do të kenë asnjë alternative, por të kalojnë urën disa herë në ditë, ndërsa ura nuk është mjaft e gjerë për kalim të dyfishtë të sigurt, dhe mund të bëhet shumë e rrëshqitshme gjatë kushteve meteorologjike me reshje shiu apo bore.

Ndërtimi i projektit të propozuar nuk duhet të përbëjë asnjë kërcënim të drejtpërdrejtë për trashëgiminë ekzistuese kulturore / historike të zonës, por mund të përbëjë rrezik për çdo pasuri arkeologjike të pazbuluar.

Në këtë kontekst, madhësia e ndikimit konsiderohet e **moderuar** dhe ndjeshmëria e zonës konsiderohet e **lartë** për shkak të trashëgimisë arkeologjike / kulturore në zonën e afërt të projektit. Në përgjithësi, rëndësia e ndikimit konsiderohet - kryesore pa zbutje, por mund të reduktohet në e vogël me aplikimin e masave të duhura zbutëse.

6.2.4.2. Faza operacionale

Siç u përmend në paragrafin e mësipërm, të dhënat historike tregojnë se zona e projektit është e përfaqësuar nga monumentet arkeologjike, objekte dhe / ose materiale të tjera të ngjashme. Prania e shtuar e turistëve / vizitorëve në zonë do të risë rrezikun e dëmtimit të pasurive kulturore

Magnituda e ndikimit konsiderohet e **vogël** dhe ndjeshmëria e zonës konsiderohet e **lartë**. Rëndësia e përgjithshme e ndikimeve konsiderohet e **moderuar**, pa zbutje të ndikimit, por mund të reduktohet në e vogël deri në të parëndësishme me zbatimin e masave të duhura zbutëse.

6.2.5. Ndikimet në bimësi – speciet e florës dhe faunës

6.2.5.1. Faza e ndërtimit

Ekosistemet më të rëndësishme në zonën e studimit janë:

Ekosistemet e brendit të Parkut Kombëtar Bredhi i Hotovës-Dangëlli pjesë e parkut kombëtar të zonës së mbrojtur.

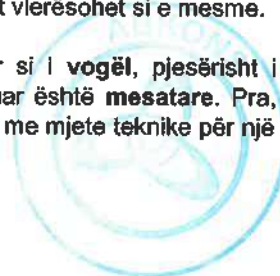
Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës kalon nëpër zona me pyje gjethegjere.⁴¹ Gjatë fazës së ndërtimit do të ketë një ndikim në disa lloje të florës.

Të njëjtat kategori të bimësisë do të zëvendësohen. Këto specie janë flora kryesisht barishtore, dhe shkurre, të rritura në mënyrë të natyrshme. Ndikimet janë të lidhura kryesisht për shkak të zgjerimit dhe rehabilitimit të rrugëve ekzistuese dhe ndërtimit të kanaleve kulluese nëpër rrugët dhe zonën e parkimit. Prerja e bimësisë ekzistuese ndalohej plotësisht në zonën e projektit.

Distrëgullimi lokal i jetës së egër, copëzimi dhe zhvendosja e faunës mund të shkaktohet gjatë aktiviteteve ndërtimore nga zhurma, pluhuri, rritja e trafikut dhe prania e njeriut, pengesat fizike që pengojnë lëvizjen ose hyrjen e faunës, përfshirë ngordhjen e drejtpërdrejtë ose dëmtimin e gjitarëve, zogjve, zvarranikëve, amfibëve dhe jovertebrorët për shkak të trafikut të ndërtimeve ose pajisjeve të lëvizshme brenda gjurmës së projektit. Zogjtë me madhësi të mesme mund të largohen nga zona, për shkak të zhurmës, pluhurit dhe aktivitetit njerëzor të ndërtimit. Megjithatë, aktivitete të tilla do të zhvillohen në një zonë dhe kornizë të kufizuar kohore, prandaj do të ndikojnë në një popullsi të kufizuar të shpendëve në zonën e projektit. Vlera e faunës tokësore në zonën e projektit vlerësohet si e mesme.

Si përfundim, faza e ndërtimit do të ketë një ndikim **negativ** të vlerësuar si i **vogël**, pjesërisht i kthyeshem me procedurat natyrore Ndjeshmëria e receptorëve për t'u pastruar është **mesatare**. Pra, ndikimi në speciet e florës gjatë ndërtimit është i vogël dhe mund të lehtësohet me mjete teknike për një

⁴¹ <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover/clc2018>

kohëzgjatje afatshkurtër. Ndikimet në faunë janë më domethënëse gjatë ndërtimit, por ato janë të përkohshme dhe specifike në terren prandaj madhësia do të jetë e mesme dhe rëndësia do të jetë e moderuar para masave zbutëse.

6.2.5.2. Faza operacionale

Faza operacionale nuk pritet të ketë ndonjë ndikim të rëndësishëm në bimësinë e zonës.

Paneli i energjisë diellore i instaluar në trupin e totemit në mënyrë që ta furnizojë atë me energji mund të shqetësojë zogjtë. Ndikimi i vetëm në bimësi është pluhuri dhe emetimet e gazrave nga përdorimi i makinave në zonë.

Ndikimet gjatë fazës operative ka të ngjarë të jenë lokale dhe të vazhdueshme. Madhësia konsiderohet të jetë e vogël. Siç është analizuar për fazën e ndërtimit, ndjeshmëria e mjedisit konsiderohet të jetë e lartë. Për më tepër, rëndësia e ndikimeve negative në biodiversitetin (florën dhe faunën) gjatë operimit konsiderohet të jetë me rëndësi mesatare, pa zbutje, por mund të zvogëlohet deri në të vogla me masat e duhura zbutëse.

6.2.6. Ndikimet në gjeomorfologji -landscape

6.2.6.1. Faza e ndërtimit

Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës do të përmirësohet në aspektin e dizajnit gjeometrik me një Totem, Pikë Kontrolli, Parking, Parking për kampers, Zonë pikniku, Zonë parkimi, Qendra e parkut. Ndjeshmëria e receptorëve vizuale varet nga situata lokale. Gjatë fazës së ndërtimit peizazhi përgjatë projektit do të shndërrohet në një zonë ndërtimi.

Aktivitetet e ndërtimit do të përfshijnë:

- lëvizja e automjeteve të rënda për transportin e lëndëve të para;
- lëvizja dhe funksionimi i automjeteve të rënda të punës si ekskavatorët, vinça etj.;
- ngarkimi dhe shkarkimi i materialeve që do të përdoren si lëndë e parë.

Për më tepër, mjedisi vizual i krijuar gjatë periudhës së ndërtimit do të jetë i përkohshëm, me një kohëzgjatje afatshkurtër, i kufizuar vetëm në fazën e ndërtimit. Për kohëzgjatjen e ndërtimit, ndikimet vizuale do të jenë me natyrë negative dhe do të jenë të dukshme brenda zonës së Projektit.

Prandaj, madhësia e ndikimit konsiderohet e mesme. Meqë nuk ka receptorë vizualë të ndjeshëm kryesorë që mund të preken, mjedisi pranues konsiderohet të ketë një ndjeshmëri mesatare. Duke pasur parasysh të gjitha sa më sipër, një ndikim i tillë konsiderohet të ketë një rëndësi të moderuar pa zbutje.

6.2.6.2. Faza operacionale

Gjatë fazës operacionale të parkimit, pikës së kontrollit, pishinave etj, ndikimi në peizazhin e zonës është pjesërisht i rëndësishëm, për shkak të rindërtimit.

Gjatë kësaj faze, do të jetë më e lehtë për të vizituar zonat e pishinave dhe për orientimin në zonë. Kjo zonë do të sigurojë lehtësira duke siguruar zona të synuara mirë për parkimin dhe funksionimin. I gjithë projekti do të jetë i rrethuar me një gardh të duhur për sigurinë e banorëve dhe speciet e faunës në zonat përreth.

Kur është e mundur, do të ketë mbjellje. Kështu që projekti do të përmirësojë peizazhin në krahasim me atë që ka qenë deri më tani.

Sidoqoftë, duke marrë parasysh zonën me të gjithë përbërësit e saj si komunikacionin rrugor, materialin e përdorur, mënyrën e ndërtimit, etj. Ndikimi i projektit në peizazhin e zonës nuk pritet të jetë i rëndësishëm.

Zona ku zhvillohet projekti (Bënja, Qarku i Përmetit) është peizazh i mbrojtur me ligj.

Kështu, madhësia e ndikimit vizual konsiderohet e **vogël në mesatare**. Ndjeshmëria e zonës konsiderohet e **moderuar** për shkak të ndikimit të zbutur vizual me kalimin e kohës si rezultat i aktiviteteve të fazës së ndërtimit dhe përshtatjes së receptorëve njerëzorë me kampe dhe lehtësira të tjera. Në përgjithësi, rëndësia e ndikimit konsiderohet e **vogël deri në mesatare** para zbutjes.

6.2.7. Ndikimet në gjeologji - hidrogjeologji

6.2.7.1. Faza e ndërtimit

Gjatë fazës së ndërtimit nuk do të ketë ndikime të rëndësishme në aspektin e ndryshimeve gjeologjike dhe hidrogjeologjisë. Punimet që do të kryhen në Zonën Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës do të jenë vepra të vogla dhe kryesisht mbi tokë. Projekti nuk ka të bëjë me hapjen e shkurtimeve të rëndësishme në kodrinore ose malore terrenit ose tunele. Punimet që do të kryhen kryesisht do të zhvillohet mbi tokë dhe do të ndikojë në shtresat e larta të tokës së punueshme.

Nuk do të ketë ndryshime të mundshme në modelet e siltation si rezultat i aktiviteteve të ndërtimit. Ndërtimi nuk do të destabilizojë tokat që potencialisht çojnë në erozionin e tokës gjatë shirave të rëndë dhe sedimentimi në kanalet kulluese dhe kanalet ujitjese të zonës. Ndikime të tjera të ngjashme mund të përfshijnë ngjarje aksidentale (derdhjet, rrjedhjet dhe njoftime të pakontrolluara) për shkak të pranisë së materialeve të rrezikshme në vend, duke përfshirë karburantet. Përveç kësaj, ruajtja dhe trajtimi i mbetjeve të rrezikshme dhe jo të rrezikshme brenda vendit mund të paraqesë rreziqe për ndotje të mundshme të tokës, sidomos në rastet e praktikave jo të duhura të menaxhimit të mbetjeve. Në këtë rast, kullimi dhe menaxhimi efektiv i zonës do të jetë çelësi për të zvogëluar ndikimet e mundshme. Shiu dhe uji gri do të mbliqen përmes një rrjeti kullimi. Kontraktori duhet të sigurtë që nuk ka derdhje vajrash që vijnë nga automjete dhe makineri të tyre. Në rast të derdhjeve aksidentale, kontraktori duhet të marrë të gjitha masat e emergjencës për të pastruar vendndodhjen dhe mbetjet që do të ruhen siç duhet dhe të transportohen në vendet e caktuara. Në çdo rast, masa të veçanta duhet të merren për të siguruar ndotjen aksidentale gjatë ndërtimit. Masa të tilla janë paraqitur në kapitullin e ardhshëm të studimit.

Projekti ndodhet në një distancë prej afro 3.7 km në rrjedhën e poshtme të zonës së projektit të një Hidrocentrali i cili ka stabilizuar përmbytjet në zonë.

Bazuar në diskutimet e lartpërmendura, ndikimet në tokë konsiderohen negative dhe indirekte. Megjithatë, ndryshimet në tokë do të jenë të përkohshme, vetëm gjatë fazës së ndërtimit dhe shkalla e ndikimeve do të jetë në nivel lokal. Shkalla e ndikimeve, pra, konsiderohet të jetë **mesatare**. Tokat në vend janë të kategorive të ndryshme bujqësore dhe pjesa më e madhe e tokës brenda zonës së projektit do të jetë me përdorim të përkohshëm, përveç zones së parkimit dhe zones së kamperave. Ndjeshmëria e receptorëve konsiderohet të jetë **mesatare** pasi zona e projektit është shumë e ndjeshme, ne jemi duke punuar në një zonë të mbrojtur. Rëndësia e ndikimeve konsiderohet të jetë e **moderuar** pas zbatimit të masave zbutëse.

6.2.7.2. Faza operationale

Gjatë fazës operationale, ndikimet janë parashikuar të jenë më pak të rëndësishme. Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës nuk do të ndryshohet si destinacionin përdorim. Projekti i vetëm që mund të ketë ndikim në gjeologji janë Parking dhe zona e Kamperave. Ndikimet e mundshme mund të përfshijnë ngjarje aksidentale (derdhjet të pakontrolluara) për shkak të pranisë së materialeve të rrezikshme në vend, duke përfshirë karburantin. Gjilhashtu, ruajtja dhe trajtimi i mbetjeve jo të rrezikshme brenda vendit mund të paraqesë rreziqe për ndotje të mundshme të tokës, sidomos në rastet e praktikave jo të duhura të menaxhimit të mbetjeve.

Në përfundim, ndikimet negative mbi tokë janë konsideruar të jenë afatgjata, për jetën e projektit dhe lokale, që kufizohen vetëm në vendin e projektit dhe zonat e afërta. Madhësia e ndikimit është konsideruar të jetë **mesatare** vetëm në raste aksidentale. Duke pasur parasysh ndjeshmërinë **mesatare** të zonave përreth për shkak të ndikimeve që rezultojnë janë konsideruar të jetë i **moderuar** para masave zbutëse. Rëndësia e përgjithshme e ndikimeve konsiderohet e **moderuar** para masave zbutëse.

6.2.8. Ndikimet në burimet ujore

6.2.8.1. Faza e ndërtimit

Në këtë zonë ka burime të konsiderueshme të ujit që mund të preken nga ndërtimi i këtij projekti. Projekti në vetvete do të kujdeset për të përmirësuar menaxhimin e këtyre ujërave, kryesisht nëntokësore. Materiale dhe arkitektura që do të përdoret në këtë projekt do të jetë miqësore me mjedisin. Punimet e ndërtimit për Zonat Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës nuk do të ndikojnë në burimet e ujit në të gjithë zonën e projektit.

Ndikimet gjatë fazës së ndërtimit (vetëm në rast aksidentale) përbëhet nga:

- Përkeqësimi i cilësisë së ujit për shkak të punëve ndërtimore në pishina
- Shkarkimi aksidentale të hidrokarbureve nga mjeteve të transportit dhe të punës
- Shkarkim i materialeve të pakontrolluara inerte gjatë punimeve në pishina
- Depozitimi i materialeve të lëndëve të para pranë lumenjve dhe përrenjve dhe depozitimeve në tokë, që mund të jetë subjekt i erozionit të shiut dhe trupat e ngurtë mund të arrijnë trupat ujqorë.
- Hedhja në tokë e substanca jo të biodegradueshme.
- Depozitimi i mbeturinave toksike gjithashtu do të zbatohet në përputhje me legjislacionin përkatës.
- Grumbullimi i materialeve-mbaturinave të krijuara brenda ose shumë afër rrjedhave,

Të gjitha këto ndikime të mundshme ndikojnë në të gjitha rrjedhat ujore që ndërpritet me projektin. Përgjatë Zonës Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës burimet kryesore të ujit që ndërpritet me projekt janë:

- Lumi Langarica
- Lumi Bënjës
- Përrenjtë Dangëll dhe Shqeri
- Lumi Vjosa

Sipas projektit nuk do të ketë kryqëzime me këto burime ujore. Projekti që ndikon në trupat ujqorë është rikrijimi i parkimeve, dhe qendrës së parkut me të gjitha objektet, të cilat konsistojnë në ndikimet në ujërat nëntokësorë. Gjatë ndërtimit nuk do të ketë ndikim në vetë cilësinë e ujit, duke marrë parasysh që ka punime sipërfaqësore me materiale natyrore, ekologjike të zonës përreth.

Madhësia e ndikimit konsiderohet të jetë e **vogël**. Ndjeshmëria e përgjithshme e receptorit të ujërave nëntokësore dhe burimeve të ujit sipërfaqësor konsiderohet të jetë e **mesme**. Prandaj ndikimi i Projektit në burimet ujore konsiderohet të jetë i **vogël** para zbutjes.

6.2.8.2. Faza operacionale

Ndikimi gjatë fazës operative të projektit në Zonën Turistike të Ujërave Termalë të Bënjës pritet të jetë shumë i vogël. Ndikimet mund të vijnë si rezultat i:

- Derdhjeve aksidentale të hidrokarbureve gjate levizjes së makinave
- Derdhjeve aksidentale të shkarkimet e ujerave të zeza nga kamperat
- Derdhjet aksidentale të hidrokarbureve nga kamperat

Ndikimet e mundshme të burimeve ujore mund të lindin për shkak të incidenteve që lidhen me shkarkimet aksidentale të karburantit, vajrave dhe kimikateve të rrezikshme, ruajtjen dhe trajtimin e gabuar të mbetjeve nga turistët.

Ndikim të rëndësishëm do të ketë gjithashtu në përdorimin e pishinave të ujit nga vizitorët për trajtime terapeutike. Këto ujëra duhet të mbrohen dhe jo të ndotur. Në asnjë mënyrë nuk duhet lëngjet të shkarkohet në pishina.

Ekziston gjithashtu një nevojë për një plan të detajuar të menaxhimit për sasinë e individëve që mund të përdorin brenda një dite për trajtime terapeutike secilën nga pishinat e listuara më sipër në përshkrimin e projektit.

Gjithashtu në rast të rrjedhjes aksidentale ose derdhjes së ndotësve, duhet të merren masa të menjëhershme për pastrimin e tyre.

Menaxheri kontaktonin dhe duhet të ketë një plan të qartë për sasinë e individëve që përdorin pishinat e tyre dhe kushtet sanitare. Të gjitha specifikimet për përdorimin e këtyre pishina duhet të përfshihen në rregulloren e brendshme të zonës dhe të vihet në dispozicion për të gjithë individët që vizitojnë zonën.

Në përgjithësi, ndikimet që rezultojnë nga përdorimi i ujit të pishinave termale (për trajtim termik) gjatë operacionit do të jetë **negative**. Ndikimi është konsideruar të jetë **afatgjatë** dhe prandaj madhësia vlerësohet të jetë **mesatare**. Ndjeshmëria e pellgut për disponueshmërinë e ujit është **mesatare**, rëndësia e ndikimit potencial konsiderohet të jetë e **moderuar** para zbutjes së ndikimit.

6.2.9. Ndikimet në përdorimin e tokës

6.2.9.1. Faza e ndërtimit

Ndërtimi i projektit nuk do të kërkojë ndonjë zhvendosje fizike pasi që nuk ka asnjë ndërtesë ekzistuese ose asete banimi ose ekonomike brenda gjurmës së projektit. Për më tepër, projekti nuk do të ketë hapje të rrugëve të reja të hyrjes, pasi në vend të kësaj do të përdoren rrugët ekzistuese për transport dhe lëvizje punëtore.

Si përfundim, faza e ndërtimit është llogaritur të ketë një ndikim **negativ** afatshkurtër në drejtim të shfrytëzimit të tokës, pjesërisht i kthyes me mjete natyrore ose me mjete teknike. I papërfillshëm i lehtësuar me mjete teknike.

6.2.9.2. Faza operacionale

Projekti i Totem, Pikë Kontrolli, Parking, Parking për kampers, Zonë pikniku, Zonë parkimi, Qendra e parkut do të jetë i përhershëm dhe jo i përkohshëm. Përdorimi i zonës pranë Zonës Turistike të Ujërave Termale të Bënjës nuk do të ndryshojë.

Vetëm një pjesë e zonës do të ndryshojë destinacionin e përdorimit, kjo është zona e parkimit dhe kamperave, zonë me një sipërfaqe prej 4455 m².

Projektet që ndikojnë në përdorimin e tokës janë të listuara në Tabelën e mëposhtme.

Tabela 19. Projekt që ndikojnë në përdorimin e tokës

Projekti	Vendodhja	Sipërfaqja / m ²	Përdorimi tokës / Referuar Corin
Zona e Kamper	Parcela 124	1200	Livadhe natyrore

Parkim	Parcela 124	1200	Livadhe natyrale
Zona e Kampingut	Parcela 124	1000	Livadhe natyrale
Zona e Piknikut	Parcela 124	1000	Livadhe natyrale
Qendra e Parkut	Parcela 124	55	Livadhe natyrale
Totali		4455	

Destinacioni si zonë me kullota natyrore dhe me pak bimësi i kësaj zone do të ndryshojë në shërbime infrastrukturore. (Referojuni Corin Land Cover në kapitullin 4).

Në total, ndikimet që rezultojnë nga Projekti në përdorimin e tokës gjatë operimit ka të ngjarë të jenë **negative, afatgjata** dhe për këtë arsye madhësia vlerësohet të jetë e **vogël**. Meqenëse ndjeshmëria e zonës është e **vogël**, rëndësia e ndikimit të mundshëm konsiderohet të jetë e **papërfillshme**.

6.2.10. Ndikimet në Gjeologjia, rrëshqitjet e tokës dhe Sizmiciteti

Rajoni në studim, morfologjikisht i takon relievit kodrinor-malor, ku kodrat dhe malet lidhen përkatësisht me terrene flishi dhe gëlqerore. Dheu është i përbërë nga grimca të imëta (argjila dhe llumi) dhe ka në përbërje formacione gjeologjike: (a) lymishte, b) diluvial dhe c) aluvione. Relievi i flisheve përfaqësohet nga kodra të ulëta (300-550 m mbi nivelin e detit) dhe të rumbullakosura nga rrjeti i rrjedhës shumë të përhapur për shkak të erozionit të shkallës së lartë të komponentit litologjik me përmbajtje argjile-lym. Shpatet e kodrës janë përgjithësisht të pjerrëta drejt luginës së lumit. Relievi i terreneve gëlqerore përbëhet nga male të pjerrëta dhe të larta (mbi 2000m mbi nivelin e detit), kryesisht në jug të luginës së lumit Langaricë. Erozioni është i shpeshtë përgjatë shpateve flishore, por ka përfshirë edhe shpatet e larta në terrene gëlqerore. Në përgjithësi, rrëshqitjet e dheut janë më të shpeshta përgjatë shpateve flishore, ku materiali jo rezistent dhe i lirshëm diluvial me kontrast në përshkueshmëri dhe ngurtësi ndaj nënshtrësave shkëmbformuese bëhen më të rënda dhe humbasin stabilitetin e tyre përgjatë pjerrësisë në shpatet pa bimësi, gjatë dhe pas reshjeve intensive ose të zgjatura. Në disa raste, ngastrat e vogla bujqësore dhe/ose kopshtet krijohen si pasojë e lëvizjes së masave të dherave dhe në rastet kur ka shirëra të mëdha dhe mungon sistemi i kullimit ato mund të aktivizohen.

Stabiliteti ndikohet shumë nga luhatjet e nivelit të ujit në liqen, veçanërisht në shpatet flishore, ku rrëshqitjet e tokës janë të pranishme edhe në mungesë të këtij faktori. Përsëritja periodike e grumbullimit të ujit dhe tharjes së zonës ku ka depozitime sedimentesh lumore gjatë luhatjeve në nivelin e ujit në liqen, do të nxisë më tej rrëshqitjet e tokës përgjatë shpateve të pjerrëta flishore.

Periodiciteti i parashikuar i lëshimit të energjisë sizmike llogaritet çdo 30, 19 dhe 13 vjet. Duke e konsideruar vitin 1979 si një vit me një tërmet të lartë dhe së fundmi atë të fundit me magnitudë 6.4, pranë Durrësit. Intervalli pas të cilit, konsiderohet se Shqipëria mund të pësojë një tërmet tjetër të fuqishëm është në fund të dekadës së pestë ose të gjashtë të shekullit XXI.

6.2.10.1. Faza e ndërtimit

Ndërtimi i Projektit të Ujërave Termalë të Bënjes do të përfshijë gërmimin dhe pastrimin e vendit, përgatitjen e bazave për implantin, gërmimet e thella etj. Gjithashtu, aktivitetet e ndërtimit nuk do të rezultojnë në heqjen e bimësisë dhe shtresës së punueshme/agrikulturore në zonën e projektit, duke rritur rreziqet për erozionin dhe rrëshqitjet e tokës.

Ndikimet kryesore në gjeologji, rrëshqitjet e tokës rreziqet dhe rreziqet sizmike që mund të dalin nga këto aktivitete janë si më poshtë:

- Nuk parashikohet ndonjë shpyllëzim jashtë zonës së projektit, megjithatë shpyllëzimi në shkallë të vogël mund të jetë i nevojshëm për punimet e infrastrukturës zëvendësuese. Ulja e qëndrueshmërisë së pjerrësisë për shkak të shpyllëzimit lejon rritjen e infiltrimit të ujit gjë që çon në toka më të lagura, dhe më e rëndësishmja, ajo heq mbështetjen e pjerrësisë të siguruar nga

sistemet rrënjësore të pemëve. Çdo rrëshqitje që rezulton në lidhje me pjerrësinë nuk ka të ngjarë të jetë aktivitet me përmasa të mëdha për shkak të punëve ekzistuese të ndërtimit të kryera në zonën e propozuar të digës, natyrën relativisht të hollë të tokave sipërfaqësore, prandaj rëndësia e ndikimit vlerësohet si e papërfillshme.

- Pothuajse të gjitha punimet e projektit do të përfshijnë gërmime të shkëmbinjve natyrorë, prerje të formacioneve gjeologjike, lëvizje ose shkarkim të mbetjeve të dala gjatë punimeve. Gjatë gërmimeve, nuk është këshilluar shpërthimi si opsioni i preferuar, megjithëse mund të kërkohej përdorimi për gërmimin e shkëmbinjëve të themelit. Të gjitha këto aktivitete do të trajtojnë formacionet gjeologjike ekzistuese. Por, siç u përmend më lart, ky nuk është një ndikim domethënës, prandaj vlerësohet si i papërfillshëm.
- Gjatë fazës së ndërtimit të projektit nuk pritet asnjë ndikim (+/-) sizmologjik në zonë, pasi asnjë aktivitet i projektit nuk pritet të jetë i një mase të fuqishme për të ndikuar në rrezikun tektonik. Bazuar në informacionin aktual të disponueshëm, madhësia e ndikimit konsiderohet e ulët në mesatare, ndjeshmëria e zonës konsiderohet e ulët dhe rëndësia e ndikimit vlerësohet si e vogël negative.

6.2.10.2. Faza Operacionale

Do të ketë rreziqe të kufizuara gjeologjike ose erozioni gjatë fazës së funksionimit në zonën e projektit. Shkalla e ndikimeve në Projektin e Ujit Termik të Bënjës në lidhje me ndikimet gjeologjike dhe erozioni është e **papërfillshme**; vlera dhe ndjeshmëria e receptorëve vlerësohen në nivele të ulta, prandaj vlerësimi përfundimtar i rëndësisë së ndikimit është i **papërfillshëm**.

6.2.11. Ndikimet socio – ekonomike

Projektet e infrastrukturës, veçanërisht ato që lidhen me vendet turistike kanë për qëllim të përmirësojnë cilësinë e jetës dhe të rrisin atraktivitetin e ri rekreativ në mbështetje të zhvillimit të turizmit dhe në dobi të komunitetit lokal. Një numër përfitimesh të drejtpërdrejta sociale dhe mjedisore shoqërohen me zbatimin e tyre, duke përfshirë mundësinë e përmirësimit të shërbimeve publike, mundësive të punës dhe të ardhurave të krijuara gjatë ndërtimit dhe ekzekutimit të investimeve.

Për më tepër, rehabilitimi fizik dhe ndërhyrja në sitin turistik të Përmetit nuk do të përfshijnë modifikime strukturore të rëndësishme dhe ndërhyrjet e propozuara do të zhvillohen me materiale të qëndrueshme lokale dhe natyrore. Prandaj, ndërhyrjet e parashikuara nuk pritet të kenë ndikime të pakthyeshme, të pafavorshme dhe të paparë mjedisore dhe sociale.

6.2.11.1. Faza e ndërtimit

Gjatë fazës së ndërtimit, pritet që strukturat shoqërore të komunitetit të kenë një ndikim afatshkurtër për shkak të ndërhyrjes së sapo ardhurave (punëtorëve) në zonë. Prania e punëtorëve gjatë fazës së ndërtimit potencialisht mund të ndryshojë ritmet e jetës shoqërore, pasi një pjesë e punëtorëve do të jetë nga rajone të tjera. Aktivitetet e ndërtimit në zonë sigurisht që do të shkaktojnë një ndikim negativ në turizëm dhe aktivitete turistike gjatë periudhës afatshkurtër që këto aktivitete konsiderohet se kanë një ndikim të moderuar.

Gjatë fazës së ndërtimit, pritet të ndikojë në përfitimet ekonomike për familjet dhe ekonominë lokale si rezultat i krijimit të drejtpërdrejtë / të tërthortë dhe të detyruar të punës, rritjes së të ardhurave të familjeve përmes pagave dhe shpenzimeve të Projektit.

Për më tepër, mund të ketë një rritje të përfitimeve për komunitetin lokal, si rezultat i prokurimit lokal të materialeve për ndërtim dhe shërbime të tjera për të furnizuar projektin. Këto ndikime pozitive

konsiderohen afatmesme dhe afatshkurtra. Ndikimet pozitive mund të rriten duke fuqizuar komunitetet lokale, gratë dhe bizneset lokale për të shfrytëzuar më shumë nga mundësitë e ndërtimit të projektit.

6.2.11.1. Faza operacionale

Përmirësimi i tipareve rekreative të zonës së mbrojtur në Ujerrat Termalë të Bënjës do të ndikojnë drejtpërdrejt në mirëqenien e njerëzve në zonën e projektit dhe afërsinë e tij. Koha e zbatimit të projektit do të krijojë mundësi punësimi dhe zhvillimi biznesi gjatë fazës operative. Zbatimi i projektit do të krijojë gjithashtu një infrastrukturë në terren (hotele, restorante, mensa, shtëpi pritjeje, etj.) në afërsi.

Në përgjithësi, ndikimet që rezultojnë në popullsi nga Projekti gjatë operimit vlerësohen të jenë **pozitive**. Ndikimi konsiderohet të jetë afatgjatë dhe për këtë arsye madhësia vlerësohet të jetë **mesatare**. Meqenëse ndjeshmëria e popullsisë së disponueshmërisë së zonës është **mesatare**, rëndësia e ndikimit të mundshëm konsiderohet e **moderuar**.

6.2.12. Ndikimet në punësim

6.2.12.1. Faza e ndërtimit

Projekti i propozuar është planifikuar të ketë një fazë ndërtimi prej 11 muajsh. Projekti pritet të kërkojë një forcë të konsiderueshme të drejtpërdrejtë të punës që do të rekrutohet në radhë të parë përmes kontraktuesve dhe do të përfshijë role të kualifikuar dhe të pa kualifikuar, shumica e të cilave do të jenë të përkohshme.

Zhvillimi i aftësive përmes trainimit të punës dhe përvojës së aplikuar të punës mund të jetë një ndikim tjetër pozitiv.

Të gjithë punonjësit me kërkesa kualifikimi të mesme dhe të pakualifikuar duhet të burojnë nga banorët e zonës, aty ku është e mundur. Shkalla e lartë e papunësisë në mesin e të rinjve gjysëm të kualifikuar do të thotë që shumica e fuqisë punëtore gjysëm të kualifikuar të nevojshme për fazën e ndërtimit do të jenë të disponueshme brenda zonës. Prandaj ka të ngjarë që shumica e përfitimeve të Projektit do të mbahen brenda rajonit. Përveç punësimit të drejtpërdrejtë dhe indirekt, rritja e aktivitetit ekonomik midis furnitorëve të projektit dhe shpenzimeve të Projektit do të rezultojë në punësim të induksionuar dhe gjenerim të ardhurash.

Punësimi i individëve nga komunitetet lokale, megjithatë, do të jetë i dobishëm, pasi pritet të çojë në marrëdhënie të përmirësuara midis Projektit dhe komuniteteve lokale, grup të përmirësuar të aftësive lokale që mund të jenë të vlefshme për projektet e ardhshme dhe uljen e fluksit të punës në zonën e projektit dhe ndikimet negative.

Në total, ndikimet në Punësimin dhe aktivitetet ekonomike të Projektit gjatë ndërtimit ka të ngjarë të jenë **Pozitive**.

6.2.12.2. Faza operacionale

Numri i punonjësve të përhershëm që kërkohen për këtë fazë nuk dihet ende. Aty ku ekziston baza e aftësive, kompania dhe kontraktuesit e saj do t'i mbulojnë këto pozicione nga zona e Projektit. Bazuar në aftësinë e vlerësuar të fuqisë punëtore në rajon, shumica e rekrutimeve lokale dhe rajonale do të jenë për pozicione gjysëm të kualifikuar dhe të pakualifikuar.

Ky projekt është një burim i mundshëm për aktivitete të reja ekonomike dhe rekreative, veçanërisht në zonën turistike. Duke marrë hapësirë nga rindërtimi i zonës turistike, mund të ketë zhvillim, të bizneseve e shërbimeve të ndryshme.

Në zonë nuk ka asnjë ofrues të shërbimit si restorante ose lehtësira të tjera, kështu që ky projekt mund të sjellë mundësi për zhvillim të ndryshëm ekonomik në njësi të vogla.

Si përfundim, faza e ndërtimit vlerësohet të ketë një ndikim **mesatar pozitiv afatgjatë** në drejtim të ristrukturimit të ekonomisë në zonë, dhe zhvillimit të biznesit të vogël. Shkalla e ndikimit është e lartë, kështu që ky është një ndikim domethënës **pozitiv**.

6.2.1. Shëndeti dhe Siguria në Komunitet

6.2.1.1. Faza e ndërtimit

Ndikimet në shëndet dhe siguri do të krijohen nga pajisjet dhe aktivitetet e ndërtimit për shkak të përdorimit të pajisjeve / makinerive të rënda, aksidenteve nga trafiku i automjeteve të rënda, niveli i lartë i zhurmës dhe dridhjeve të shkaktuara, dhe që mund të ndikojnë në receptorët njerëzorë dhe të shkaktojnë shqetësim. Këto janë ndikime negative edhe pse parashikohet të jenë afatshkurtër derisa të përfundojë ndërtimi. Shkalla e ndikimit të tillë do të jetë e ulët, pasi në të vërtetë ndërtimi nuk aplikohet në zona banimi. Prandaj, këto ndikime nuk do të prekin direkt banorët, por shumica e vizitorëve. Duke marrë parasysh faktin se aktivitetet e turizmit në zonë gjatë fazës së ndërtimit do të jenë të kufizuara, ndjeshmëria e receptorëve është e vogël dhe madhësia është e vogël, rëndësia e ndikimit vlerësohet të jetë e papërfillshme.

Futja e një fluksi të përkohshëm të punëtorëve të jashtëm shoqërohet me një rritje të prekshmërisë dhe ndjeshmërisë së komuniteteve lokale ndaj patologjive të ndryshme sociale, siç janë rritja e krimit, alkoolizmit, rreziku i përhapjes së sëmundjeve të transmetueshme, rritja e vëllimit të trafikut dhe një rrezik më i lartë i aksidente, etj. Sidoqoftë, madhësia e ndikimeve është e vogël, lokale dhe e përkohshme dhe ndjeshmëria e receptorëve është e ulët, prandaj rëndësia e këtyre ndikimeve vlerësohet si e vogël **negative**.

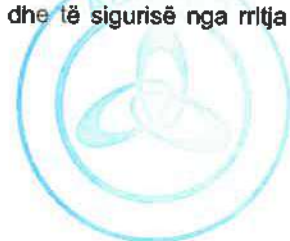
Për të zbutur dhe minimizuar ndikimet e tilla, duhet të hartohet një Plan i Menaxhimit të Trafikut dhe Kodi i Sjelljes së punëtorëve.

6.2.1.2. Faza operacionale

Ndikimet e përgjithshme të shëndetit dhe sigurisë gjatë fazës së funksionimit janë të parëndësishme për shkak të kthimit në kushte normale të kësaj zone. Sidoqoftë, kur elementët strukturorë (si Ura Kadius) që përbëjnë çështje të rrezikut të lartë të sigurisë, të lidhura me motin ekstrem, dhe dështimi ose mosfunksionimi i tyre mund të kërcënojnë sigurinë e komuniteteve dhe vizitorëve.

Disa shqetësime të përhershme kanë nevojë për vëmendje dhe zbutje, veçanërisht në lidhje me:

- Shqetësimet për sigurinë në lidhje me urën e vjetër janë të përhershme për vizitorët, ku gjatë situatës me shi ose të akullit ka rreziqe më të mëdha sigurie për këmbësorët që kalojnë urën, veçanërisht qasja në të gjitha objektet që ndodhen në anën tjetër të lumit. Kjo do të thotë që vizitorët (përfshirë fëmijët) nuk do të kenë asnjë alternative, por duhet të kalojnë urën disa herë në ditë, ndërsa ura nuk është mjaft e gjerë dhe nuk mbrohet nga rreziqet e sigurisë; Ura nuk ka probleme stabiliteti, por ura mund të bëhet shumë e rrëshqitshme sidomos në kohën e shiut dhe borës.
- Ndërtimi i një ure të re për të kaluar Langaricën në pishina u konsiderua që herët si një alternative, por nuk u mbështet nga Ministria e Kulturës pasi zvogëlon vlerën arkeologjike të urës ekzistuese. Më pak shqetësime lidhen me rritjen e trafikut në zonën e projektit. Rritja e numrit të turistëve dhe aktivitetëve turistike në zonë për shkak të përmirësimit të infrastrukturës, do të sjellë më shumë trafik në zonë. Sidoqoftë, ndikimet shëndetësore dhe të sigurisë nga rritja e

trafikut do të lehtësohen për faktin se parkingu i propozuar do të riorganizojë trafikun dhe do të kufizojë lëvizjen e veturave brenda zonës së projektit.

- Madhësia e ndikimeve është mesatare, lokale dhe e përhershme dhe ndjeshmëria e receptorëve është mesatare, prandaj rëndësia e këtyre ndikimeve vlerësohet si negative e moderuar para zbutjes.

6.3. Ndikimet kumulative

Ndikimet akumulative janë ato ndikime që rezultojnë nga efektet e njëpasnjëshme, në ritje dhe / apo të kombinuara të një veprimi, projekti ose aktiviteti (të referuara në mënyrë të përbashkët në këtë dokument si "zhvillime") kur u shtohen atyre ekzistuese, të planifikuara dhe / apo të parashikuara për të ardhmen. Për arsye praktike, identifikimi dhe menaxhimi i ndikimeve kumulative kufizohet në ato efekte që përgjithësisht njihen si të rëndësishme bazuar në shqetësime shkencore dhe / apo në shqetësimet e komuniteteve të ndikuara. Ndikimet akumulative janë përkufizuar në mënyrë specifike si ndikime që:

- Shkaktohen nga akumulimi i veprimeve të kaluara, të tanishme dhe të ardhshme;
- Efekti i përgjithshëm, përfshirë efektet direkte dhe indirekte, a shkaktohet mbi një burim, ekosistem dhe komunitet njerëzor për të gjitha veprimet, pavarësisht se kush i ka ndërmarrë ato.
- Rezultojnë nga akumulimi i efekteve të ngjashme ose ndërveprimi sinergjik i efekteve të ndryshme, si atyre pozitive dhe negative
- Duhet të analizohet kapaciteti i burimeve specifike, ekosistemeve dhe komuniteteve njerëzore për t'i përshtatur këto ndikime akumulative.

Për të kuptuar projektin ose kontributin e përgjithshëm të aktiviteteve në ndikimet në projekt, në një rajon më të gjerë në zonën e propozuar për zhvillim, kërkohet që të bëhet një Vlerësim i Ndikimit Kumulativ (VVK) brenda fushës së Raportit të plotë të VNMS-së. Në këtë aspekt, objektivat e vlerësimit në fazat e mëtejshme të VNMS-së do të jenë:

- Njohja dhe identifikimi se si projekti mund të kontribuojë në impaktet kumulative mbi elementët mjedisorë dhe socialë me vlerë mbi të cilët zhvillimet e tjera ekzistuese ose të ardhshme mund të kenë gjithashtu efekte të dëmshme.
- Zhvillimi i masave për të siguruar që këto ndikime të shmangen dhe / apo minimizohen/zvogëlohen sa më shumë të jetë e mundur.

Për të arritur këto objektiva dhe për të fituar një kuptim të kompleksitetin të ndikimeve kumulative, vlerësimi është bërë në përputhje me dokumentet më të mira ndërkombëtare praktikë e udhëzimit të tilla si:

- "Udhëzimet e Bashkimit Evropian për Vlerësimin e Ndikimeve Indirekte dhe Kumulative, si dhe Ndërveprimet e Ndikimit" (1999);
- Doracak i IFC-së "Praktika e Mirë: Vlerësimi dhe ndikimeve kumulative për sektorin privat në tregjet në zhvillim" (2013);
- Këshilli i NEPA SHBA mbi "Cilësinë e Mjedisve" Konsiderimi i Efekteve Kumulative sipas Aktit Kombëtar të Politikës Mjedisore "(1997); dhe,
- Udhëzimet e vlerësimit mjedisor të ADB-së (2003).

Hulumtimi i dokumenteve dhe konsultimeve me autoritetet lokale dhe shtetërore përkatëse nuk ka identifikuar ndonjë zhvillim tjetër të rëndësishme në të ardhmen i cili duhet të konsiderohen në këtë VNMS.

6.3.1. Ndikimet e mundshme kumulative

6.3.1.1. Cilësia e ajrit

Gjatë fazës së ndërtimit të projektit, do të ketë një ritje të emetimeve në atmosferë si rezultat i aktivitetit dhe transportit të automjetit, i cili do të ndikojë në nivelin CO, NOx, SO2, CO2 në atmosferë, megjithatë gjatë ndërtimit do të ketë vizitorë të kufizuar brenda projektit janë. Prandaj, nuk do të ketë apo ndikim të parëndësishëm cilësor të ajrit ose ndikime të gazrave nga aktivitete të tjera në zonën e projektit.

Në mënyrë të ngjashme, gjatë fazës së funksionimit, do të ketë ndikime të kufizuara kumulative në cilësinë e ajrit ose emetimet e gazrave gazorë.

6.3.1.2. Zhurma

Gjatë fazës së ndërtimit, nuk do të ketë mbivendosje në aktivitete që prodhojnë zhurmë (punime tokësore dhe vepra të tjera civile) me ndonjë aktivitet tjetër në zonë pasi nuk ka zhvillime ndërtimore në afërsi. Sidoqoftë, ky ndikim kumulativ konsiderohet i papërfillshëm pasi nuk ka aktivitete të tjera që mund të kontribuojnë në nivelet e zhurmës së ambientit. Ndikimet kryesore do të vijnë nga aktivitetet e projektit siç vlerësohen në paragrafin e mësipërm (në këtë kapitull) të cilat do të jenë çfarëdo ndikimi normal që lidhen me aktivitetin e ndërtimit.

Në mënyrë të ngjashme, gjatë fazës operative, nuk ka ndikime kumulative të parashikuara për t'u marrë në konsideratë. Funksionimi i projektit do të rezultojë në emetime të ulëta të zhurmës, nuk do të tejkalojë nivelet e kufirit të zhurmës pranë receptorëve të banimit. Ndikimi i përgjithshëm i rëndësisë konsiderohet i papërfillshëm.

6.3.1.3. Sipërfaqja e ujit

Kombinimi i ndikimeve nga projekti i propozuar i shtit Bënja, me ndikime nga aktiviteti njerëzor në zonë mund të rezultojë në efekte të mundshme në burimet ujore sipërfaqësore. Por, meqenëse prania e banorëve dhe vizitorëve është vetëm për periudha të shkurtra, ndikimet ka të ngjarë të ndjehen në zona të ngjashme jashtë zonës; ndikimet e mundshme kumulative të kontaminimit të burimeve ujore nuk janë të mundshme. Ndjeshmëria e akuiferit për disponueshmërinë e ujit konsiderohet e ulët dhe si e tillë ndikimi kumulativ vlerësohet të jetë i papërfillshëm. Në çdo rast probabiliteti është i ulët dhe rëndësia e ndikimit kumulativ konsiderohet i parëndësishëm.

Në mënyrë të ngjashme, gjatë fazës Operative, ekziston një potencial i ulët për ndikime kumulative në ujërat sipërfaqësorë, veçanërisht për lumin kryesor të zonës, Langarica. Sidoqoftë, ndikimi konsiderohet i papërfillshëm.

6.3.1.4. Trafik

Gjatë punëve ndërtimore, do të ketë një numër të madh të stafit që punojnë për projektin dhe si pasojë shumë automjete, pajisje dhe makineri në vend. Lëvizja e trafikut në zonë do të rritet për shkak të afërsisë me rrugën nacionale dhe disa automjeteve që lëvizin përreth zonës (përfshirë kamionë të rëndë që transportojnë materiale inerte dhe materiale të gërmuara). Rëndësia e ndikimeve kumulative konsiderohet e ulët.

I njëjti vlerësim është i vlefshëm gjatë fazës operative kur do të ketë trafik të gjeneruar nga aktivitete dhe përgjithësisht nga lëvizjet e automjeteve. Në këtë drejtim, ndikimet kumulative gjatë fazës operacionale konsiderohen të parëndësishme pasi nuk ka mbivendosje të trafikut me aktivitete të tjera në zonën e projektit.

6.3.1.5. Ndikimi kumulativ në aspektet sociale dhe ekonomike dhe të jetesës

Ndikimet kumulative sociale nga projektet e propozuara do të kenë kryesisht ndikime pozitive në kushtet e rajonit. Ky zhvillim i projektit do të risë punësimin e banorëve gjatë fazës së ndërtimit dhe operimit. Projekti do të ketë një ndikim pozitiv në cilësinë e jetës për qytetarët dhe veçanërisht për turistët që do të vijnë në zonë. Infrastruktura e re duhet të synojë të përmirësojë gjendjen ekonomike dhe shëndetin e turistëve.

7. ANALIZA E ALTERNATIVAVE

Në përputhje me udhëzimet shqiptare dhe huamarrësit për ESIA, u mor në konsideratë vlerësimi i alternativave të ndryshme të projektimit dhe aktivitetit të projektit, për të siguruar që objektivat e projektit të propozuar të kenë marrë në konsideratë ndikimet sociale, ekologjike, ekonomike dhe teknologjike. Alternativat e mëposhtme të projektit diskutohen në këtë kapitull:

- Moszhvillimi i asnjë Projekti;
- Vendndodhja Alternative e projektit dhe ndryshime në projektim;

7.1. Asnjë projekt

Opsioni 'asnjë projekt' nuk është i zbatueshëm për shkak të nevojave natyrore për mos degradimin e zonës. E njëjta kërkesë sociale dhe ekonomike për zhvillimin e turizmit në zonë. Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës është një thesar i fshehur thellë brenda në luginën e Gostivisht dhe në një distancë nga matrica më të madhe të luginës së Vjosës. Një kombinim i elementeve të mahnitshme natyrore dhe shenjave thellësisht kontekstuale njeriut. Të gjithë së bashku bashkuar të përkryer në sajë të pranisë së ujërave termalë dalin nga faqet nëntokësore.

Të vetëdijshëm për nevojën bashkëkohore të lëshoj të gjitha përfitimet e mundshme të qenit ekonomike apo sociale, të zonës, ky projekt propozon një strukturë që është edhe respekt e zonave të mbrojtura, por që gjithashtu i bën ato më të arritshme dhe të hapur për përvojat e vizitorëve të mundshëm. Përveç vizitorëve dhe faqeve në vetvete, ka konsideratë për vendasit, banorët, pronarët e tokave, bizneseve dhe aktorëve të tjerë, që janë gjithashtu jetike për krijimin e simbiozës e duhur.

7.2. Vendodhja Alternative e projektit dhe Ndryshime në projektim

Projekti i propozuar Zona Turistike e Ujërave Termalë të Bënjës do të ndërtohet në parkun kombëtar. Ato janë zgjedhur si pjesë e Projekteve për Zhvillimin e Turizmit të Integruar Urban (PIUTD).

Përveç vizitorëve dhe faqeve në vetvete, ka konsideratë për vendasit, banorët, pronarët e tokave, bizneseve dhe aktorëve të tjerë, që janë gjithashtu jetike për krijimin e simbiozës e duhur. Si e tillë, lind si kërkesë e menjëhershme respektimi i natyrës ekzistuese dhe habitatit atje.

Çelësi për përzgjedhjen e vendndodhjes qëndron tek:

- Kanioni
- Ujërat termalë,
- Ura Kadiu
- Aksesimi nga fshati i Bënjës
- Shpella

Të gjitha më lart mund të jetë shumë tërheqëse për turistët.

Nga ana tjetër, vendndodhja e mini projekteve të zhvillimit është konsideruar

Duke gjykuar se vendndodhja e shpellës dhe pishina nuk mund të ndryshohen, të vetmet vende që janë në diskutim për tu ndryshuar janë:

- Vendndodhja e parkingjeve, Kampersave dhe pikat e kontrollit. Kjo kushtëzohet nga aksesii rrugës, dhe habitatet ekzistuese. Për këtë është zgjedhur vendndodhja në afërsi të rrugës, dhe një zonë pa bimësi të zhvilluar.
- Vendndodhja e qendrës së kampit (disa alternativa u diskutuan, por kjo u zgjodh si alternativë për shkak të afërsisë së madhe me pishinat)
- Kalimi i shtegut

Ndërtimi i një ure të re për të kaluar Langaricën dhe për të mbërritur tek pishina është diskutuar si një alternativë, por nuk është lejuar nga Ministria e Kulturës, pasi ajo zvogëlon vlerat arkeologjike e urës ekzistuese.

Megjithatë siguria e urës së vjetër është e diskutueshme, sidomos me të gjitha objektet në anën tjetër të lumit. Kjo do të thotë se vizitorët (duke përfshirë fëmijët) nuk do të kenë asnjë alternativë tjetër për kalimin e lumit, përveç urës ekzistuese, e cila nuk ka një gjerësi të mjaftueshme dhe siguri të lartë për përdorim.

Nga pikëpamja e mjedisit, projekti i zgjedhur është më i mirë pasi respekton peizazhin, nuk ndryshon habitatet dhe ekosistemet e zonës.

7.3. Përdorimi i një materiali alternativ

Materiali i përdorur në të gjithë projektin është kryesisht dru dhe gurë.

Është diskutuar në përgjithësi përdorimi i gurit në krijimin e shtigjeve dhe përforcimin e strukturave të pishinave. Diskutimet u fokusuan tek shpenzimet në sigurimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve prej druri.

Përdorimi i gurit është një mundësi.

Për sa i përket faktit se ne jemi duke punuar në një zonë të mbrojtur, ne nuk mund të gjeni gur autentike sepse nuk janë të lejuara guroret në zonë.

Ministria e Kulturës ka vënë kriteret kufizuese për sa i përket përdorimit të gurit në zonë, pasi ndikon në ndryshimin e karakterit të zonës.

Për dy arsytet e mësipërme ne jemi të detyruar të përdorim dru për rrugët në qendër të parkut.

8. MASAT ZBUTËSE

8.1.1.1. Masat zbutëse për ndikimet në cilësinë e ajrit

8.1.1.2. Faza e ndërtimit

Gjatë fazës së ndërtimit duhet të merren këto masa për minimizimin e ndotjes atmosferike të zonës:

- Mirëmbajtje periodike dhe e shpeshtë e të gjithë makinerive nga një personel i specializuar.
- Lagje e vazhdueshme e agregateve me anë të një sistemi të transportueshëm ose fiks sidomos gjatë një sezoni të thatë.
- Mbulimi i mjeteve të transportit me një mbulesë të përshtatshme
- Ndalimi i parkimit të përkohshëm të mjeteve të punës jashtë zonës së punës.
- Përdorimi aty ku është e mundur i materialeve të nxjerra nga gërmimi në zonë në mënyrë që të shmangët transport i lëndëve të para nga distanca të largëta.
- Përgatitja e një plani që mundëson transportin e materialeve të gërmuara në vendin e punës sa më shpejtë të jetë e mundur.
- Materialet inerte të depozituara për nevojat e projektit duhet të jenë ato të nevojshme dhe të përdoren sa më shumë, mundësisht edhe të riperdoren.
- Operimi i makinave në zonë duhet të bëhet me kujdesin maksimal në mënyrë që të shmangët krijimi i pluhrave.
- Lëvizja e kamioneve me tonazh të rëndë përreth zonave të banuara duhet të ndalohet gjatë orëve të pushimit.
- Në rastet e gërmimeve të vazhdueshme sidomos gjatë sezonit të thatë të vitit, materialet e tokës duhet të lagen në ujë për të minimizuar krijimin e pluhurit.
- Zona e punës duhet të shtrohet me zhavorr në mënyrë që të minimizohet emetimi i pluhrit.
- Zonat e punës duhen shtruar me material zhavorr për kufizimin e emetimeve të pluhurit.

Për të përmbledhur sa u tha më sipër për minimizimin e emetimit të pluhrit, duhet të bëhet lagja e shpeshtë e tokës dhe e zonës ku lëvizin kamionët dhe mbulimi i këtyre kamionëve që transportojnë rërë etj. Për minimizimin e prodhimit të ndotësve të ajrit është propozuar mirëmbajtja në mënyrën e duhur të makinerive dhe pajisjeve të punës.

Lëvizja e kamionëve që transportojnë agregate duhet të lejohet vetëm nëse këto kamione janë të mbuluar. Duhet të theksohet se reduktimi i shpejtësisë së lëvizjes së makinave (sidomos në rrugë jo të shtruara) ndikon në uljen e pluhurit të emetuar. Duhet theksuar se ulja e shpejtësisë me 20% pra në një shpejtësi prej 70km/h e ul emetimin e pluhrit respektivisht me 20%.

Ndërtimi i projektit është i lidhur me emetime në atmosferë nga burime të ndryshme. Më poshtë janë paraqitur emetime statistikore në atmosferë dhe masat për matjen e këtyre emetimeve.

Tabela 20. Emisionet statistikore në atmosferë dhe masat për të minimizuar këtë emetim.

Burimi	Emisioni	Masa zbutese
Lëvizja e mjeteve të transportit gjatë transportit të lëndës së parë dhe mbetjeve	LGP (Grimca totale) PM 10	Lëvizje të mjeteve vetëm në rrugët ekzistuese; Të lagen rrugët e kantierit të punës për minimizimin e ngritjes së grimcave në atmosferë.
	Gaze nga levizja e mjeteve CO, SO ₂ , NO _x	Të kontrollohet gjendja teknike e mjeteve në mënyrë periodike; Të minizohet mbatja ndezur e panevojshme e

		mjeteve të transportit; Të shmanget levizja në oraret e pikut të trafikut.
Aktiviteti ndërtimor: Gërmime, Ngarkim-shkarkim, Mbushje, Depozitime inertesh, Lëvizje dherash	LGP (Grimca totale) PM 10 Gaze nga lëvizja e mjeteve CO, SO ₂ , NO _x	Të kontrollohet gjendja teknike e mjeteve në mënyrë periodike; Të minizohet mbatja ndezur e panevojshme e mjeteve të transportit; Të lagen rrugët e kantierit të punës për minimizimin e ngritjes së grimcave në atmosferë Levizje të mjeteve vetëm në rrugët ekzistuese.

8.1.1.3. Faza operacionale

Gjatë fazës operative, ndikimi i cilësisë së ajrit është vetëm nga rritja e lëvizjes së makinave nga zhvillimi i turizmit.

Masat zbutëse për ndikimet në cilësinë e ajrit janë:

- Shpejtësia e automjeteve nuk duhet të kalojë 40 km / orë përgjatë rrugëve me pluhur ose 20km / orë kur përshkoni zona të pakonsoliduara dhe jo-vegjetariane.
- Një plan i detajuar i menaxhimit të zonës me vizitorët maksimalë që faqja mund të strehojë e nevojshme për t'u zhvilluar.

Pasi të zbutet, domethënia e ndikimit të mbetur klasifikohet si një negative e vogël.

8.1.2. Masat zbutëse për ndikimet në mjedis akustik

8.1.2.1. Faza e ndërtimit

Masat për uljen e zhurmës gjatë ndërtimit mund të përmbledhen në uljen e zhurmës së makinerive duke përdorur modele të reja, në të cilat është parashikuar masa për uljen e zhurmës së emetuar etj.

Sa i përket zhurmës së mjediseve të punëve, kontraktori duhet të jetë në përputhje me të gjitha rregulloret dhe të zbatojë masat e nevojshme për zvogëlimin në masën e mundshme të emetimeve të mëdha të zhurmës, në mënyrë që të sigurohet që nivelet e zhurmës të jenë nën kufijtë e pranuar gjatë ndërtimit të punimeve. sidomos:

- Makineritë që përdoren në zonën e projekteve duhet të jetë e çertifikuar në lidhje me emetimet e tyre të zhurmës.
- Niveli mesatar i zhurmës gjatë funksionimit në vendet e punës nuk duhet të kalojë 65 dB (A).
- Në raste të veçanta, kur priten nivele të larta të zhurmës, duhet të përdoren barrierat në perimetrin e vendeve të punës, 2-3 m të larta, në mënyrë që të shmanget degradimi i mjedisit akustik.
- Kur nivelet e larta të zhurmës lëshohen nga burimet e zhurmës, duhet të përdoren përreth pikave të emetimit pengesat portative të zhurmës, për kufizimin e zhurmës.

Masat e lartpërmendura janë të zbatueshme edhe gjatë funksionimit të sitit turistik Bënja.

Faza e ndërtimit do të shoqërohet me emetime të vazhdueshme të zhurmës si rezultat i lëvizjeve për transferimin e lëndëve të para dhe mjeteve të veprimtarisë së punës. Për minimizimin e këtij ndikimi, kontraktori duhet të marrë parasysh:

- Mjetet e transportit dhe punës duhet të kontrollohen për gjendjen teknike dhe të pajisen me certifikatën e kontrollit teknik.

- Puna afër zonave me biodiversitet të konsiderueshëm duhet të bëhet vetëm gjatë orëve të ditës.
- Matjet e vazhdueshme të nivelit të zhurmës të emetuar nga aktiviteti i ndërtimit duhet të kryhen në mënyrë që të sigurohen që janë poshtë vlerave kufi në Direktivën Nr.8 të datës 27.11.2007 për nivelet e zhurmës kufitare në mjedise të caktuara.

8.1.2.2. Faza operacionale

Sipas modelit të projektit, niveli i preslonit akustik të integruar duhet të jetë sa më i ulët të jetë e mundur. Në jemi në një zonë të mbrojtur dhe është e nevojshme që të jetë e qartë për vizitorët në planin e menaxhimit se niveli i zhurmës duhet të jetë minimal.

Për këtë kontraktori duhet të krijojë tregues informacioni si letërnjoftime për vizitorët etj., Për t'i informuar ata për fushat e ndjeshme dhe problematike. Pasi zbatimit të masave zbutëse, domethënia e ndikimit të mbetur klasifikohet si negative e vogël.

8.1.3. Masat zbutëse për ndikimet në trashëgiminë kulturore

8.1.3.1. Faza e ndërtimit

Nuk ka vende të trashëgimisë kulturore (monument kulturuar i klasifikuar ose asete të CH, përfshirë vendet e klasifikuara ose të mundshme arkeologjike) të identifikuar në gjurmët e zonës së projektit të propozuar. Ura Kadiu dhe Shpella e Benja ndodhen në kufijtë e gjurmës së projektit. Për më tepër, mund të ketë ndonjë sit arkeologjik të panjohur brenda zonës së projektit. Megjithëse ka shanse të kufizuara për të pasur ndonjë gjetje gjatë gërmimeve dhe aktiviteteve të tjera të punimeve tokësore, duke marrë parasysh madhësinë dhe llojin e punimeve të ndërtimit, masat e mëposhtme kërkohen:

- Të hartohet një plan i menaxhimit të trashëgimisë kulturore;
- Të bëhet monitorimi rregullisht i gjetjeve të trashëgimisë kulturore gjatë punimeve tokësore dhe punëve të tjera të lidhura me ndërtimin;
- Të krijohet një procedurë administrimi e trashëgimisë kulturore dhe të zbatohet kjo procedurë.

Me zbatimin e masave lehtësuese gjatë fazës operative, madhësia e ndikimit të mbetur do të reduktohet në e vogël dhe rëndësia e ndikimit të mbetur në trashëgiminë kulturore do të jetë e papërfllshme.

8.1.3.2. Faza operacionale

Gjatë fazës operative janë të nevojshme masa për të ruajtur truallin ekzistues të trashëgimisë kulturore ose asete të vendosura në afërsi të zonës së projektit. Ndikimet e pritura konsiderohen të vogla para zbutjes. Në rast të gjetjeve të reja gjatë punimeve të ndërtimit, Plani i Menaxhimit të Trashëgimisë Kulturore duhet të adresojë edhe ndikimet përkatëse gjatë fazës operative. Kryesisht masat zbutëse do të përqendrohen në informimin e turistëve dhe vizitorëve në park për vlerat e pasurive kulturore ose historike dhe masat parandaluese për të shmangur dëmtimin e tyre. Në mënyrë të veçantë, kjo mund të zbatohet duke vendosur shenja informatike dhe paralajmëruese / tabela informuese, etj.

Pasi zbatimit të masave zbutëse, Rëndësia e Ndikimit të mbetur është klasifikuar si e parëndësishme negative.

8.1.4. Masat zbutëse për ndikimet mbi florën, faunën dhe habitatet

8.1.4.1. Faza e ndërtimit

Prania e disa specieve të biodiversitetit është vërejtur gjatë fillimit, i cili sipas Listës së Kuqe Shqiptare ka statusin e konservimit të rrezikuar EN A1b. Gjatë periudhës së ndërtimit, Kontraktuesi duhet të sigurojë që zona ku ndodhet kjo specie nuk do të preket nga aktivitetet e projektit. Rekomandohet që kjo zonë të shënohet dhe punonjësit të ndërgjegjësohen për rëndësinë e ruajtjes së këtij lloji të florës;

Për detaje të tjera ju lutemi referojuni Listës së florës dhe faunës bashkëngjitur në Shtojcat;

- Pastrimi i bimësisë do të jetë i kufizuar në zonat ku ajo është absolutisht e nevojshme;
- Bëni lldhjen e habitateve në anën e majtë dhe të djathtë të lumit për gjitarët dhe speciet e tjera që lëvizin me këmbë;
- Zhvillimi i një Plani të Menaxhimit Ekologjike i cili do të përfshijë demarkacionin e specieve lules në vend nga një botanist, identifikimin e masave për të mbrojtur speciet e lules nga dëmtime aksidentale gjatë ndërtimit.

Për aq sa të jetë e mundur dizajni faqe do të konsiderojnë mbajtjen sa më shumë specie lules të jetë e mundur, dhe zhvendosjen e atyre që nuk mund të ruhet dhe të mbrohet;

- Ofrimi i trajnimeve për stafin për të mundësuar identifikimin e të gjitha llojeve të florës dhe faunës të një status të kërcënuar,
- Përfshirja e masave mbrojtëse për speciet e mbrojtura të faunës (përfshirë avifaunen), siç janë identifikuar disa lloje faunal e shqiptar Lista Kuq dhe IUCN;
- Siguruar që të gjithë shoferët të marrin trajnim mbi ndjeshmërinë ekologjike dhe teknikat ngarje e nevojshme për të minimizuar shqetësim të faunës që mund të jetë nate apo kanë rrugë të veçanta migratore gjatë ditës.
- Kufijtë e shpejtësisë do të vendosen dhe zbatohen;

Në lidhje me pikën e mësipërme, ekipi i projektit do të trajnojë të gjithë stafin përmes një seance sensibilizuese (të cilat mund të formojnë një pjesë të induksionit) me të gjithë punëtorët që do të jenë në vend për të siguruar se ata janë të vetëdijshëm për ndjeshmërinë ekologjike;

8.1.4.2. Faza operacionale

Gjatë fazës operacionale, propozohen masat zbutëse për mbrojtjen e burimeve ujore dhe të mjedisit atmosferik. Këto masa pritet të sigurojnë cilësinë e mjedisit rrethues dhe minimizuar ndikimin në bimësisë dhe habitateve gjatë fazës operacionale të projektit.

Në mënyrë që të zhvendosjen shmangur të llojeve të native dhe ndryshimin e përbërjes së specieve bimore e llojeve të bimësisë fqinje monitorimi periodik për themelimin speciet pushtuese është e nevojshme.

Pas ndërtimit, rehabilitimin dhe ri-kotë shqetësuar zonat për aq sa kjo është e realizueshme. Me zbatimin e masave zbutëse, ndikimi madhësia e mbetur do të bëhet e vogël dhe ndikimi mbetur mbi biodiversitetin do të reduktohet në një rëndësie të vogël gjatë ndërtimit.

8.1.5. Masat zbutëse për ndikimet në gjeomorfologjisë - landscape

8.1.5.1. Faza e ndërtimit

Ndikimi në peizazhin e zonës së projektit gjatë fazës së ndërtimit do të jetë i përkohshëm, ndërsa transformimi mjedisor do të shkaktohet nga elementët e ndërtimit dhe lëvizja e automjeteve të rënda të transportit dhe punës. Për të minimizuar këtë ndikim, rekomandohet:

- Transportimi i sa më shumë materialeve që të jetë e mundur gjatë orëve të natës, në mënyrë që të përshpejtohet koha e ndërtimit;
- Faza e ndërtimit duhet të jetë e kufizuar sa më afër që të jetë e mundur për të minimizuar ndikimet në zonën e projektit;
- Përdorni kryesisht i rrugëve ekzistuese për të shmangur kalimin në toka bujqësore, i cili mund të shkaktojë dëme në strukturën e tokës;
- Marrja e masave paraprake për të hequr materialet prej druri, shpëtimin e tokës dhe kontrollin e erozionit;
- Konfigurimi përfundimtar i terrenit të jetë i dizajnuar me kujdes në mënyrë që të përshtatet në mjedis dhe të mos ketë mundësi të ardhshme për gërryerje ose shpate rrëshqitëse;
- Për të shmangur efektet e pafavorshme morfologjike, zona e nevojshme e banimit duhet të ruhet gjatë fazës së ndërtimit;
- Të zbatohen punimet e plantacionit dhe stabilizimit, të cilat duhet të konfigurohen me shkallët dhe terracat e përshtatshme. Studimi i restaurimit të peizazhit dhe plantacioneve duhet të përfshijë zonat e vendeve të ndërtimit, zonat e mundshme të depozitimit dhe guroret.

8.1.5.2. Faza operationale

Gjatë fazës operative, për të lehtësuar ndikimin e ndryshimeve të peizazhit, rekomandohet të merren masat e mëposhtme:

- Të hartohet një plan rehabilitimi dhe të zbatohet me kalimin e viteve, për të mbjellë pemë autoktonë dhe specie të tjera të bimësisë, aty ku është e mundur, me qëllim të përmirësimit të peizazhit përreth dhe minimizimit të ndikimeve vizuale;
- Nuk kërkohen masa zbutje të mëtejshme.

Pas zbutjes, domethënia e ndikimit të mbetur klasifikohet si e vogël negative.

8.1.6. Masat zbutëse për ndikimeve në gjeologjinë dhe tokë

8.1.6.1. Faza e ndërtimit

Ndikimet negative në erozionin e tokës do të zbuten nga krijimi i pelzazheve të duhura, rimartja ose riparimi, dhe masat specifike të kontrollit të erozionit. Menaxhimi i duhur i tokës (ndarja e tokës sipas cilësisë etj) gjatë zhveshjes së tokës do të sigurojë që janë arritur standardet e duhura të restaurimit. Praktikat e duhura të administrimit të mbeturinave përfshirë materialet e rrezikshme dhe masat e parandalimit të ndotjes do të shmangin dhe minimizojnë ndotjen e tokës.

Për fazën e ndërtimit, që duhet të merren masat lehtësuese si më poshtë:

- Implementimi i praktikave të mira mjedisore të punës;

- Ndjekja e udhëzimeve dhe kërkesave të duhura ndërkombëtare, zhvillimi dhe ndjekja e një Plani specifik për reagimin ndaj urgjencave, i cili përfshin procedurat për pastrimin e tokës dhe ndotjen nga çdo rast të derdhjes së naftës, karburantit ose kimikateve, etj .;
- Implementimi i planit të administrimit të mbeturinave (si pjesë e ESMP) për të siguruar që mbeturinat trajtohen dhe asgjësohen siç duhet, në mënyrë që ndotja e tokës të minimizohet;
- Uji sipërfaqësor i vendeve të punës duhet të mbliidhet në kanalet e kullimit;
- Duhet pasur kujdes për kanalet e kullimit në parkingje;
- Rehabilitimi dhe ri-bimësimi i zonave të pastra ngjitur me vendin e Projektit, i cili përfshin rigjenerimin e dherave të zhveshura përpara sezonit të ardhshëm të lagësht; Një studim i veçantë vlerësohet i nevojshëm për të verifikuar rreziqet e tilla të mundshme të erozionit ose rrëshqitjes së dheut, dhe duhet të kryhet, përpara fillimit të prishjes së parë të rezervuarit.

Me zbatimin e masave zbutëse të përmendura më lart, ndikimet në tokë dhe gjeologji, madhësia e ndikimit do të zvogëlohet nga e vogël në të papërfillshme. Ndjeshmëria e receptorit mbetet e mesme, dhe për këtë arsye ndikimi i mbetur do të mbetet i papërfillshëm.

8.1.6.2. Faza operative

Gjatë funksionimit të projektit, kontraktori përgjegjës për funksionimin e sitit turistik duhet të monitorojë zhvillimin e banesave dhe stabilitetin e përgjithshëm të formacioneve gjeologjike që preken nga projekti, ose argjinaturat me theks në shpatet e larta. Kur ndodhin ndryshime të rëndësishme, do të zbatohen masa të duhura zbutëse.

Gjatë fazës operative, do të zbatohen masat e mëposhtme:

- Uji i shiut sipërfaqësor duhet të transmetohet në kanalet e kullimit.
- Stabiliteti i pjerrësisë së argjinaturave dhe prerjeve do të monitorohet dhe nëse është e mundur do të ndërmerren aksione korrigjuese.

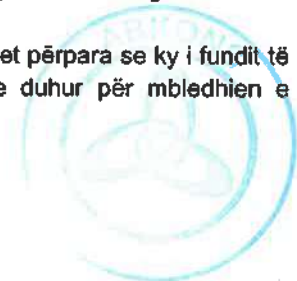
Pas zbatimit të masave lehtësuese të përshkruara më lart, parashikohet që madhësia e ndikimit të zvogëlohet nga e vogël në të papërfillshme. Prandaj, rëndësia e përgjithshme e ndikimit do të bëhet e papërfillshme.

8.1.7. Masat zbutëse për ndikimet në burimet ujore

8.1.7.1. Faza e ndërtimit

Gjatë fazës së ndërtimit, masat lehtësuese që duhet të merren për të shmangur ndikimin në ujëra janë:

- Të shmangen derdhjet e materialit inert gjatë punës në pishina.
- Lëndët e para dhe depozitimet e dherave të mos depozitohen në krah të lumenjeve dhe përrenjëve pasi mund të jenë objekt erodimi nga ujërat e shiut dhe dërgojnë pezulli në trupat ujore.
- Të kontrollohen në mënyrë periodike sheshet e punës për njolla hidrokarburesh nga rrjedhje aksidentale prej mjeteve të transportit dhe të punës.
- Të kontrollohet në mënyrë periodike gjendja teknike e mjeteve të punës dhe të transportit.
- Larja e makinerive dhe mjeteve të punës në një distancë më të vogël se 50 m nga lumi më i afër nuk do të lejohet.
- Larja e gomave të kamionëve dhe pastrimi i tyre nga balta do të bëhet përpara se ky i fundit të dalë nga zona e punës, do të implementohet dhe një mënyrë e duhur për mbledhjen e

mbetjeve (instalimi i një kanali Irlandez në hyrje-dalje të zonës së punës për mbledhjen e llumrave të prodhuar).

- Ndotja e ujrave sipërfaqësore dhe nëntokësore nuk duhet të lejohet të ndodh nga asnjë lloj defekti që mund të ndodh gjatë fazës së ndërtimit. Duhet të implementohet një punë teknike e përshtatshme në mënyrë që rrymat e këtyre ujrave të jenë të pastra nga mbeturinat apo nga substanca jo të degradueshme (si lubrifikantët apo hidrokarburet e lëngshme). Substancat jo të bio-degradueshme nuk duhet të hidhen në tokë. Në rastet kur ka derdhje të vajrave është mirë të përdoren absorbues të tillë si rëra dhe tallazhi menjëherë pas aksidentit të derdhjes.
- Vajrat e përdorur të makinerive dhe të pajisjeve duhet të mbledhen dhe të hidhen në vendet e caktuara sipas legjislacionit në fuqi.
- Hedhja e mbetjeve toksike duhet gjithashtu të bëhet në bazë të legjislacionit në fuqi.
- Grumbujt me mbeturina nuk duhet të jenë në afërsi të lumenjeve, në mënyrë që të shmangët transport i tyre gjatë reshjeve të shiut dhe më pas kalimin e tyre në lumenj. Punët në tokë gjatë rënieve të mëdha shiu duhet të shmangen.
- Gjatë ndërtimit (operimit) të projektit, duhet të sigurohet rrjedha e qetë e ujrave (lumenj, liqene etc), duke ndërtuar strukturën e nevojshme teknike pasi është bërë një studim hidraulik dhe është marrë parasysh një periudhë prej 50 vjetësh kur pritet të ketë përmbajtje.
- Projekti i sistemit të drenazhimit duhet të bëhet në mënyrë të tillë që të sigurojë një drenazhim të plotë dhe të shmang fenomenin e depozitimit të ujit nëpër kanale. Reshjet e shiut duhet të dërgohen në mjediset pritëse duke mos krijuar rritje të ndjeshme të nivelit të ujit të sistemit ujorë ekzistues.

8.1.7.2. Faza operacionale

Gjatë fazës së operimit janë ndërmarrë këto masa parandaluese dhe zbutëse si më poshtë:

- Në raste evidentimi rrjedhje hidrokarburesh të ndërmerren masa të menjëhershme për ndërprerjen e aktivitetit, riparimin dhe pastrimin e sipërfaqes së ndotur.
- Duhet të bëhen mirëmbajtje të rregullta të punëve teknike të nevojshme, për drenazhimin e fluksit të tyre të projektuar. Mirëmbajtja periodike e punëve teknike duhet të përfshijë largimin e mbetjeve, mbeturinave dhe prerjen e bimëve të dëmshme. Mirëmbajtja jo periodike do të përfshijë kontrollin ndaj erozionit, sedimentimin ose dhe raste të mos funksionimeve teknike.
- Ndotja e ujrave vjen edhe nga përdorimi i pakontrolluar i pesticideve dhe mbeturinave bimore që mund të vijnë nga zonat me bimë, por kjo duhet mënjanuar.
- Ujërat e zeza nga zona e projektit do të dërgohen në stacionet dhe nga atje do të jenë të drejtuar së bashku me stacionet e ujërave të zeza, për sistemet e kanalizimit.

Në rast aksidenti të një ngarkese me lënde toksike ose të rrezikshme, këto të fundit mund të përfundojnë në ujëra sipërfaqësore ose nëntokësore. Për këtë qëllim duhet të propozohet përgatitja e një Studimi për Vlerësimin e Riskut. Ky studim do të përgatitet nën kujdesin e operatorit të projektit.

Me zbatimin e masave zbutëse gjatë fazës ndërtimit, madhësia e ndikimit të mbetur do të reduktohet e papërfillshme- moderuar negativ.

8.1.8. Masat zbutëse për ndikimet në mjedisin social-ekonomik

8.1.8.1. Faza e ndërtimit

Për të rritur mundësinë e përfitimeve socio-ekonomike gjatë ndërtimit, rekomandohen masat e mëposhtme:

- Hartimi dhe implementimi i një Plani Lokal të Punësimit dhe Prokurimit për të maksimizuar punësimin lokal gjatë fazës së ndërtimit. Prioritet do t'i jepet së pari rekrutimi i komunitetit lokal, i ndjekur nga rajoni, aq sa është e mundur, duke pasur parasysh aftësitë dhe kërkesat e përvojës së punëve të ndryshme. Zhvillimi i planit duhet të përfshijë konsultime me palët e interesuara përkatëse, përfshirë autoritetet qeveritare;
- Rishikimi i mundësive për të krijuar një program trajnimi të aftësive me qëllim të trajnimit të banorëve të interesuar vendas për të kontribuar në Projekt;
- Siguroni që rekrutimi dhe trajnimi të jenë transparent dhe të barabartë (p.sh. duke zbatuar procedurat që parandalojnë pagimin e rryshfeteve për rekrutim) dhe që programet e trajnimit të plotësojnë standardet kombëtare dhe ndërkombëtare për punësimin dhe shëndetin dhe sigurinë në punë.
- Shpërndani informacione në lidhje me punësimin lokal dhe mundësitë e kontraktimit në mënyrë të barabartë duke përdorur kanale të arritshme të komunikimit, siç janë buletinet e qeverisjes vendore, bordet e njoftimeve të fshatit, regjistrimin në departamentet e punësimit në rrethe dhe reklamat në gazetatat lokale;
- Rritja e shpenzimeve në zonë nga personeli i projekteve kurdo që të jetë e mundur;
- Prokurimi i materialeve për ndërtim dhe shërbime të tjera për të furnizuar projektin nga zona kur është e mundur;
- Siguroni një hyrje për punëtorët që lëvizin në zonë - në mënyrë që punëtorët të kuptojnë kulturën dhe zakonet lokale;
- Zhvillimi dhe implementimi i një kodi të sjelljes së fuqisë punëtore që adreson çështje të tilla si sjellja anti-sociale dhe konsumimi i drogës dhe alkoolit. Siguroni trajnime të vazhdueshme për stafin dhe siguroni që udhëzimet u komunikohen qartë të gjitha forcave të punës dhe ato masa zbatohen në mënyrë rigoroze;
- Mbani angazhimin dhe angazhimin e vazhdueshëm me palët e interesuara;
- Sigurohuni që drejtuesit e fshatrave dhe / ose palët e tjera të interesit janë përfshirë zyrtarisht në procesin e zhvillimit të projektit;
- Vendosni një mekanizëm ankesash për komunitetin që lejon banorët të komunikojnë shqetësimet dhe t'i adresojnë ato në kohën e duhur dhe në mënyrë efektive.

8.1.8.2. Faza operacionale

Masat zbutëse të rekomanduara për të minimizuar ndikimet negative dhe për të rritur ndikimet pozitive në strukturat sociale dhe kulturore gjatë fazës operative do të jenë pothuajse të njëjta me ato të identifikuar gjatë fazës së ndërtimit, dhe do të shërbejnë si vazhdim i masave ekzistuese të zbatuara siç përshkruhet më poshtë:

Për të rritur mundësinë e ndikimeve socio-ekonomike gjatë operimit, rekomandohen masat e mëposhtme:

- Rritja e të ardhurave turistike përmes aktiviteteve të reja ekonomike dhe stimulimit të bizneseve lokale;

- Angazhimi me popullatën lokale në informimin e tyre për mundësitë e reja; Inkurajoni kontraktorin / et që të punësojë fuqi punëtore lokale, d.m.th. t'u japë përparësi aplikantëve të kualifikuar dhe me përvojë të duhur nga komunitetet lokale;
- Mundësia e të ardhurave përmes pagave direkte dhe për të punësuarit;
- Implementimi dhe mirëmbajtja e Politikave Lokale të Punësimit dhe Prokurimit që do të shtrihen në fazën operative;
- Prioritetet e trainimit për operimin do të identifikohen në fillim dhe trajnimi para punësimit do të fillojë sa më shpejt që të jetë e mundur (para fillimit të fazës operative);
- Angazhimi i vazhdueshëm me palët e interesuara;
- Sigurimi që kryetarët e fshatrave dhe palët e tjera të interesuara (veçanërisht autoritetet qeveritare) janë përfshirë zyrtarisht në operacionet e Projektit, përfshirë monitorimin dhe vlerësimin e planeve të menaxhimit; dhe,
- Najtja e një mekanizmi ankesash për komunitetin, i cili lejon banorët të komunikojnë shqetësimet dhe t'i adresojnë ato në mënyrën e duhur dhe në kohë.

Mundësia që vendasit të punësohen në strukturën e krijuar rishtas si:

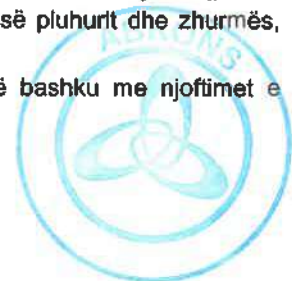
- Udhëzues turistik që kanë njohuri për zonën;
- Punonjësit e sigurisë dhe mirëmbajtjes;
- Sigurimi i informacionit në kohë dhe me transparencë të plotë në lidhje me mundësitë e punësimit të ofruara nga Projekti.

8.1.9. Masat zbutëse për ndikimet në shëndetin dhe sigurinë e komunitetit

8.1.9.1. Faza e ndërtimit

Hyrja e punëtorëve në zonën e Projektit mund të shkaktojë shqetësime për popullatën lokale. Mundësia e incidenteve të rastit ende ekziston. Incidente të tilla mund të çojnë në tensione midis komunitetit dhe Projektit dhe për këtë arsye duhet të parandalohen në masën më të madhe të mundshme. Në përgjithësi, ndërtimi do të organizohet në konsultim me komunitetin lokal për të siguruar që reziqet e shëndetit dhe sigurisë së komunitetit të minimizohen. Masat kryesore zbutëse për shqyrtim do të jenë si më poshtë:

- Të hartohet një Plan të Menaxhimit të Shëndetit dhe Sigurisë në Punë të Punëtorëve (si pjesë e PMMP).
- Zhvillimi i protokolleve dhe udhëzimeve për menaxhimin e fuqisë punëtore që përfshijnë sjelljen e fuqisë punëtore dhe bashkëveprimet me komunitetet lokale. Sigurimi që këto t'u komunikohen qartë të gjithë forcave të punës dhe të sigurohen që masat të zbatohen në mënyrë rigoroze. Ndarja e trafikut për të shmangur zgjidhjet kur është e mundur; Marrëveshjet e duhura të trafikut duhet të zbatohen me instalimin e shenjave paralajmëruese dhe sinjaleve relative rrugore, në mënyrë që të shmangen shfaqja e një aksidenti;
- Hartimi i një Plani të Menaxhimit të Trafikut që përcakton shpejtësitë maksimale për automjetet e Projektit, teknikat mbrojtëse të drejtimit, kohën e lëvizjeve të automjeteve të Projektit (për të shmangur periudhat e ngarkuara), shtypjen / menaxhimin e shtypjes së pluhurit dhe zhurmës, dhe krijon një mekanizëm monitorimi për të siguruar efektivitetin;
- Komunikimi i planeve për transportin e projektit tek komunitetet, së bashku me njoftimet e sigurisë, sipas rastit;

- Sigurimi që të gjithë kontraktorët të mbajnë planet HSE dhe kontraktorët HSE, planet do të rishikohen për përshtatshmëri para të gjitha çmimeve të kontratës;
- Kryerja e një vlerësimi të rrezikut për vendosjen e gjurmës së projektit;
- Transferimi i materialeve të ndryshme dhe lëvizja e makinerive dhe automjeteve të lldhura me ndërtimin e projektit nuk duhet të krijojë probleme në kushtet e trafikut (parandalimin e trafikut, rritjen e rrezikut, etj.) në rrugët ekzistuese provinciale. Oraret e duhura duhet të hartohen për detyra individuale, duke marrë parasysh orët e trafikut të pikut në rrugët ekzistuese dhe shërbimet e kërkuara nga punimet e ndërtimit. Lëvizja e kamionëve dhe automjeteve të rënda duhet të shmangët gjatë orarit të pushimit, ndërsa shpejtësia duhet të rregullohet afër vendbanimeve dhe brenda;
- Siguria dhe parandalimi i hyrjes së paautorizuar, veçanërisht gjatë ngritjes së kullës dhe lidhjes me tela;
- Gardhi i zonës së ndërtimit gjatë periudhës së ndërtimit duke lënë qasje në objektet ekzistuese;
- Marrja e të gjitha masave të nevojshme për mbrojtjen nga zjarri;
- Sinjalizimi i vazhdueshëm dhe sistematik i punimeve është i nevojshëm, sipas rekomandimeve të autoriteteve kompetente (sinjale për ulje të shpejtësisë, anashkalime dhe sinjale rreziku, etj.);
- Ndezësit e zjarrit për parandalimin dhe masat e sigurisë nga zjarri;
- Vendosja e një mekanizmi ankesash për komunitetin që lejon banorët të komunikojnë shqetësimet dhe t'i adresojnë ato në kohën e duhur dhe në mënyrë efektive;
- Para fillimit të punimeve të ndërtimit, konstruktori duhet të hartojë të gjitha rrejet ekzistuese (energji elektrike, ujtime, etj) që mund të preken nga ndërtimi i projektit të nënshkruar dhe të propozojë mënyra për t'i rikthyer ato.

8.1.9.2. Faza operacionale

Zhvilluesi do të identifikojë dhe zbatojë masat për të adresuar ngjarjet emergjente që lidhen me shëndetin dhe sigurinë, në mënyrë që të koordinojë dhe të përshpejtojë, për të parandaluar dëmtimin e shëndetit dhe sigurisë së komunitetit, dhe për të minimizuar, zbutur dhe kompensuar çdo ndikim të mundshëm.

Gjatë fazës së funksionimit, ndikimet që lidhen me shëndetin dhe sigurinë e komunitetit do të jenë minimale, por megjithatë duhet të merren masat e mëposhtme zbutëse për të adresuar shqetësimet e sigurisë:

- Gardhi i zonave të rrezikut për fëmijë brenda Parkut;
- Shenja të qarta të zonave të kamerës së shkarkimit dhe rreziku elektrik;
- Fikëset e zjarrit të vendosura në vende të dukshme dhe të arritshme;
- Nëse është e mundur, rrethimi i duhur i zonës për të shmangur veprimet e vandalizmit;
- Shenja e duhur rrugore dhe treguese të parkut;
- Shenjat e duhura të sigurisë / parandalimit / kufizimit në urë për të lejuar vizitorët dhe komunitetet lokale të informohen për rreziqet e sigurisë në urë gjatë kushteve të kqija meteorologjike;
- Të koordinojë me Bashkinë e Përmetit dhe NAPA, operatorët turistikë dhe përfaqësuesit e komunitetit të prekur, për të marrë parasysh rreziqet e shëndetit dhe sigurisë në urë dhe të mbështesin zbatimin e rregullave gjatë motit ekstrem (kushte me shi / akull). Fushatat e ndërgjegjësimit për shëndetin dhe sigurinë do të organizohen shpesh për komunitetet lokale dhe operatorët e turizmit.

- Kufizime / kërkesa specifike që duhet të zbatohen por jo të kufizuara për sigurinë e Urës së Vjetër të Kadiu:
  - Kur bie shi ose ka ngrica, kalimi në urë duhet të ndaohet, ose ura të mbyllet. Aplikoni kufizime gjatë natës, kur ura duhet të mbyllet;
  - Fëmijët mund të kalojnë vetëm me prindër ose të shoqëruar, ose njerëz me aftësi të kufizuara mund të kalojnë vetëm të shoqëruar.

9. SHTOJCAT

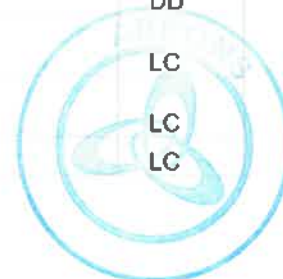
9.1. Shtojca 1

9.1.1. Lista e bimëve në Parkun Kombëtar Bredhi i Hotovës-Dangëlli

- Shtojca II: Shtojca II e Këshillit Direktiva 92/43 / EEC e datës 21 maj 1992 mbi ruajtjen e habitateve natyrore dhe të faunës dhe florës së egër.
- Shtojca II ofron listën e llojeve të kafshëve dhe bimëve pjesë e komuniteteve që kërkojnë ruajtje e cila kërkon përcaktimin e zonave të veçanta të ruajtjes
- IUCN: Statusi i ruajtjes siç vlerësohet nga IUCN.

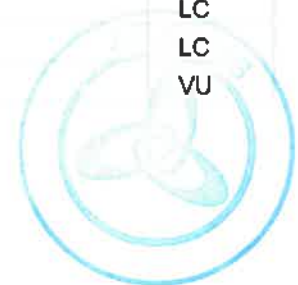
Ex	zhdukur		Specie është zhdukur.
CR	Rrezikuar	Në	Specie është në rrezik të afërt me zhdukjen.
	Mënyrë Kritike		
EN	Rrezikuara		Specie po përballlet me një rrezik jashtëzakonisht të lartë të zhdukjes në gjendje të egër.
VU	I Prekshëm		Specie po përballlet me një rrezik të lartë të zhdukjes në gjendje të egër.
NT	Kërcënuar Afër		Speciet nuk plotëson asnjë nga kriteret që do të kategorizoj atë si të rrezikuar për zhdukjen, por ka të ngjarë që të bëjë këtë në të ardhmen.
LC	Shqetësim Më Pak		Nuk ka rreziqe aktuale të identifikueshëm për speciet.
DD	Pa te dhena		Informacion i pamjaftueshëm për të bërë një vlerësim të rreziqeve për këtë specie.

FAMILJA/Speciet	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi Direktives Habitatëve	I se	IUCN
<i>Sambucus nigra</i>	Blue Elder	Shtog i zi, shtog	II/IV		EN
<i>Allium amethystinum</i>	Amethystine Onion	Qepë vjollcë-blu	-		LC
<i>Allium ampeloprasum</i>	Éild Leek	Purrigjarpër	-		LC
<i>Allium carinatum</i>	Keeled Garlic	Qepë e karenuar	-		LC
<i>Allium chamaemoly</i>	Dëarf Garlic	Qepë kamomel	-		DD
<i>Allium flavum</i>	Yelloë Onion	Qepë e verdhë	-		LC
<i>Allium nigrum</i>	Broad Leaved Onion	Qepë e zezë	-		LC
<i>Allium paniculatum</i>	Mediterranean Onion	Qepë melthore	-		LC
<i>Allium roseum</i>	Rose Garlic	Qepë rozë	-		LC
<i>Allium sphaerocephalon</i>	Round Headed Leek	Qepë kokërruzullore	-		LC
<i>Allium vineale</i>	Éild Onion	Qepë e vreshtave	-		LC
<i>Galanthus nivalis</i>	Snoëdrop	Boçeborë	II/IV		NT
<i>Narcissus poeticus</i>	Poet's Narcissus	Narciz poetik	-		DD
<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	Trumpet Narcissus	Narciz i remë	II/IV		LC
<i>Stembergia lutea</i>	Yelloë Star Floëer	Sternbergie e verdhë	-		LC
<i>Apium graveolens</i>	Éild Celery	Selin	-		LC

<i>Apium nodiflorum</i>	Ėater Parsnip	Selin me lule ndër nyje	-	LC
<i>Athamanta macedonica</i>	Macedonian Candy Carrot	Atamantë Maqedonisë	e -	VU
<i>Daucus carota</i>	Ėild Carrot		-	LC
<i>Artemisia campestris</i>	Sage	Pelin i fushës	II/IV	NT
<i>Centaurea jacea</i>	French Hardhead	Kokoçel i rënë	II/IV	VU
<i>Cichorium intybus</i>	Zikorifa	Kore	-	LC
<i>Lactuca muralis</i>	Ėall Lettuce	Marule muresh	-	LC
<i>Lactuca perennis</i>	Mountain Lettuce	Marule shumëvjeçare	-	DD
<i>Lactuca saligna</i>	Ėilloëleaf Lettuce	Marule shëlgore	-	LC
<i>Lactuca serriola</i>	Prickly Lettuce	Ogrisht	-	LC
<i>Lactuca viminea</i>	Pliant Lettuce	Marule thuprore	-	LC
<i>Corylus avellana</i>	Common Hazel	Lajthi	-	NT
<i>Armoracia rusticana</i>	Horse Radish	Kren	-	LC
<i>Barbarea vulgaris</i>	Garden Yelloërocket	Barbarea rendomtë	e -	LC
<i>Brassica nigra</i>	Black Mustard	Lakër e zezë	-	LC
<i>Camelina rumelica</i>	Graceful False Flax	Kamelinë	-	LC
<i>Camelina sativa</i>	Gold of Pleasure	Kamelinë kultivuar	e -	DD
<i>Cardamine pratensis</i>	Lady's Smock	Kardaminë livadhesh	-	LC
<i>Diplotaxis muralis</i>	Annual Ėallrocket	Diplotaks muresh	-	LC
<i>Diplotaxis tenuifolia</i>	Perennial Ėallrocket	Diplotaks gjethëhollë	-	LC
<i>Isatis tinctoria</i>	Dyer's Ėoad	Isatis ngjyruese	-	LC
<i>Lepidium campestre</i>	Field Pepperëort	Djegës fushash	-	LC
<i>Lepidium graminifolium</i>	Tall Pepperëort	Djegës gjethegrami	-	LC
<i>Lepidium latifolium</i>	Dittander	Djegës gjethegjerë	-	LC
<i>Lepidium ruderales</i>	Narroë Leaved Pepperëort	Djegës gjethë i gërmadhave	-	LC
<i>Raphanus raphanistrum</i>	Ėild Radish	Rrapanidhe	-	LC
<i>Sinapis alba</i>	Yelloë Mustard	Sinap i bardhë	-	LC
<i>Cerastium grandiflorum</i>	Bering Chickëeed	Cerast lulemadh	-	VU
<i>Carex acuta</i>	Lesser Pond Sedge	Presje e mprehtë	-	LC
<i>Carex paniculata</i>	Greater Tussock Sedge	Presje	-	LC
<i>Carex pseudocyperus</i>	Cypresslike Sedge	Presje zubërremë	-	LC
<i>Ajuga piskoi</i> ⁴²	Piscoi Bugleëeed	Ajugë e piskoit	-	VU

⁴² Endemic: Hotovë Dangelli

Festuca sp.	Fescue	Bishtpeléz	-	LC
Prunus spinosa	Blackthorn	Kulumbri	-	LC
Urtica dioica	Common nettle	Hithër	-	LC

9.1.2. Kafshet

9.1.2.1. Jovvertebrorët

Kjo është një listë e specieve jovvertebrore të regjistruara në Bredhi i Hotovës Dangëlli Parkut Kombëtar. Në listën aktuale, speciet jovvertebrore përfaqësohen nga grupi i insekteve. Llojet e renditura në këtë Shtojcë janë treguar nga:

- emri i specieve ose nenspecieve, ose
- të gjitha speciet që i përkasin një taksoni më të lartë ose në një pjesë të caktuar të atij taksoni; Shkurtimi 'sp.' pas emrit të një familjeje apo gjinie përcakton të gjitha speciet që i përkasin asaj familje apo gjinie.

Interpretim

1. **Shtojca I:** Do të thotë Shtojca I i Direktivës 2009/147 / EC E Parlamentit Evropian Dhe E Këshillit e 30 nëntor 2009 mbi ruajtjen e zogjve të egër. Shtojca I jep listën e specieve që do të jenë objekt i masave të konservimit të veçantë në lidhje me habitatin e tyre me qëllim për të siguruar mbijetesën dhe riprodhimin e tyre në fushën e tyre të shpërndarjes.
2. **Shtojca II:** Do të thotë Shtojca II e Këshillit Direktiva 92/43 / EEC e 21 maj 1992 mbi ruajtjen e habitateve natyrore dhe të faunës dhe florës së egër. Shtojca II ofron listën e kafshëve dhe bimëve specie e interesit të komunitetit ruajtja cilave kërkon përcaktimin e zonave të veçanta të ruajtjes
3. **Shtojca IV:** Do të thotë ANEKSI IV II e Këshillit Direktiva 92/43 / EEC e 21 maj 1992 mbi ruajtjen e habitateve natyrore dhe të faunës dhe florës së egër. Shtojca VI siguron kafshëve dhe bimëve specie e komunitetit me interes në nevojë për mbrojtje të rreptë
4. **Aneksi V i Direktivës:** Do të thotë Shtojca II e Këshillit Direktiva 92/43 / EEC e 21 maj 1992 mbi ruajtjen e habitateve natyrore dhe të faunës dhe florës së egër. Shtojca V siguron kafshëve dhe bimëve specie e interesit të komunitetit të cilit duke marrë në të egra dhe të shfrytëzimit mund të jetë subjekt masat e menaxhimit.
5. **Specie prioritare:** specie mjetet të cilat, në bazë të Direktivës së Këshillit 92/43 / EEC, janë të rrezikuara në territorin evropian të Shteteve Anëtare për të cilat zbatohet Marrëveshja, me përjashtim të atyre llojeve që i natyrshëm varg cilave është marginale në atë territor dhe nuk janë të rrezikuara apo të prekshme në Western Region.
6. **IUCN:** do të thotë statusin e ruajtjes specieve siç vlerësohet nga IUCN.
7. Shkurtimi "na" do të thotë jo të aplikueshme.

CR	Rrezikuar Në Mënyrë Kritike	Specie është në rrezik të afërt të zhdukjes.
EN	Rrezikuara	Specie po përballet me një rrezik jashtëzakonisht të lartë të zhdukjes në gjendje të egër.
VU	I Prekshëm	Specie po përballet me një rrezik të lartë të zhdukjes në gjendje të egër.
NT	Kërcënuar Afër	Speciet nuk plotëson asnjë nga kriteret që do të kategorizoj atë si të rrezikuar zhdukjen, por ka të ngjarë që të bëjë këtë në të ardhmen.
LC	Shqetësim Më Pak	Nuk ka rreziqe aktuale identifikueshëm për speciet.
DD	Pa te dhena	Informacion i pamjaftueshëm për të bërë një vlerësim të rreziqeve në këtë specie.
LR / CD	Rrezik Të ulur / ruajtjes varur	Specie të cilat ishin fokusi i programeve të ruajtjes dhe mund të ketë lëvizur në një kategori më të lartë të rrezikut në qoftë se programi është ndërprerë.

LR / nt	Të ulur rrezikun / kërcënuar afër	Speciet që janë të afërt me të klasifikuar si Vulnerable por nuk janë subjekt i programeve të ruajtjes.
LR / lc	Të ulur rrezikun / shqetësim më pak	Speciet për të cilat ka rreziqe jo të identifikueshme.

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
INSECTA COLEOPTERA BUBRESTIDAE Capnodis tenebrionis L. Capnodis carlosa Pall.	INSECTS	Insektet Flatrafortët					
Buprestis splendens Fabr.	Goldstreifiger	Kapnodi bronz Kapnodi errët		x	x		EN
CANTHARIDIDAE Lampyris noctiluca L.	common gloë- ëorm	Xixëllonja					
Cantharis fusca L.	soldier beetle	Trupbuta fuskë					
Cantharis livida L.	Soldier beetle	Trypbuta zakonshme					
Rhagonycha fulva Scopoll.	Common red	Trupbuta zakonshme Karabidet					
CARABIDAE Calosoma sycophanta L.	Forest caterpillar hunter	Kalosoma erëkeqe					VU(A1b)
Carabus coriaceus L.	Click Beetle	Karabusi Koracfortë					VU(A1b)
Carabus scabrosus Fabr.	Huge Violet Ground Beetle	Karabusi kokrizor					
Carabus granulatus L.		Karabusi me pikëzime					
Rhysodes sulcatus Fabr.	Ground beetle	-		x			
Carabus intricatus L.	Ground beetle	-					LR/nt
Leistus ferugineus L.	Ground beetle	-					
Omophron limbatum F.	Ground beetle	-					
Clivina fossor L.	Ground beetle	-					
Bembidion varium Olivier	Click Beetle	-					
Chlaenius spoliatus Rossi.	Ground beetle	-					
Abax carinatus Duft.	Ground beetle	-					
Zabrus incrassatus Ger.	Ground beetle	Zabrusi					
Harpalus affinis Schik.	Ground beetle	-					
Diachromus germanus L.	Ground beetle						
Brachynus crepitans L.		Bombarduesi					

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
COCCINELLIDAE <i>Adalla bipunctata</i> L.	tëo-spot ladybird, tëo-spotted ladybug or tëo- spotted lady beetle	2-pikaloshja					
<i>Coccinella septempunctata</i> L.	Seven-spot ladybird	7-pikëshja, mollakuqja					
<i>Epilachna argus</i> Fabr.	ladybird beetle	-					
<i>Thea vigintiduopunctata</i> L.	ladybird beetle	22-pikëshja					
HISTERIDAE	Cloën beetles or Hister beetles						
<i>Hister unicolor</i> L.	Hister beetle	Trupangrënësi njëngjyrsh					
<i>Hister (Atholus) bimaculatu</i> L.	Hister beetle	Trupangrënësi dynjollësh					
SILPHIDAE	Large carrion beetles o						
<i>Silpha tristis</i> Ill L.	Burying beetle	Trupangrënës I zI					
<i>Necrophorus mortuorum</i> F.	Burying beetle	Trupangrënësi zakonshëm					
SCARABAEIDAE	Scarab beetles						
<i>Geotrupes spiniger</i> Marsh.	earth-boring dung beetles	-					
<i>Geotrupes mutator</i> Marsh.	earth-boring dung beetles	Geotrupesi ndryshueshëm	I				
<i>Scarabaeus affinis</i> Brulle.	Scarab beetle	-					
<i>Scarabaeus sacer</i> L.	Dung beetle	Skarabidi shëjtë					
<i>Onthophagus nuchicornis</i> L.	Dung beetle	-					
<i>Onthophagus verticornis</i> Laich.	Dung beetle	-					
<i>Gymnopleurus geoffroyi</i> Fuesol.	Dung beetle	-					
<i>Sisyphus schaefferi</i> L.	Dung beetle	-					
<i>Copris hispanus</i> L.	Dung beetle	Kopri spanjoll					
<i>Copris lunaris</i> L.	Trues dung beetle	Kopri hënor					
<i>Oniticellus fulvus</i> Steph.		-					
<i>Amphicoma vulpes</i> Pall.		Flatraforti leshtor					
<i>Oryctes nasicornis</i> L.	European rhinoceros beetle	Hundëbriri					LR(nt)
<i>Phyllognathus excarvatus</i> Forst.		-					
<i>Rhombonyx aurata</i> Forst.		Flatraforti reflekse	me				

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
Amphimallon solstitiale L.	Summer chafer	Skarabidi qershorit					
Anomala vitis Fabr.		Anomala e rushit					
Anisoplia tempestiva Erichson.	Scarab beetle	-					
Anisoplia agricola Poda.	Scarab beetle	Kryqtari					
Anisoplia austriaca Hbst.	Scarab beetle	Anisoplia e të lashtave					
Melolontha Melolontha L.	May bug, mitchamador	Brumbulli i majit					
Pentodon idiota Hbst.		Plehëngrënësi i misrit					
Phyllopertha horticola L.		Scarabidi kopshteve					
Hoplia graminicola F.	Scarabaeid beetle	-					
Trichius fasciatus L.	Scarabaeid beetle	Dyllori					
Epicometis hirta Poda.		E shpupurisura					
Sb/Fam. CETONIINAE							
Oxythyrea funesta Poda.		E bronza erërendona					
Cetonia aurata aurata L.	Rose chafer	Cetonia e artë					
Potosia metallica Hbst.		E bronza metalike					
MELYRIDAE							
Malachius spinipennis Germ.		-					
CLERIDAE							
Trichodes apiarius L.	Checkered beetles	Bletëngrënësi zakonshëm					
ELATERIDAE							
Agriotes lineatus L.	Click beetle	Kërçyesi zakonshëm					
Agriotes obscures L.	Click beetle	Kërçyesi i murrmë					
MELOIDAE							
Meloe rugosus Marsh.	Oil beetle	-					
Mylabris quadripunctata L.		Katërnjollëshi					
Mylabris crocata Pall.		-					
Epicauta erythrocephala Pall.		Kokëkuqja					
TENEBRIONIDAE							
Gnaptor spinimanus Pall.	Darkling beetle	Gnaptori zi					
Tenebrio molitor	Flour beetle	Mielingënësi					
CERAMBYCIDAE							
Rhagium inquisitor L.	Longhorn beetle	-					
Rhagium sycophanta Schr.	Longhorn beetle	-					

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
<i>Leptura sanguinolata</i> L. <i>Leptura dubia</i> Scop.	Longhorn beetle Longhorn beetle	Leptura gjakosur Lepturë ndryshueshmja					
<i>Strangalia quadrifasciata</i> L.	Longhorn beetle	Strangalia katërshiritja					
<i>Strangalia aurulenta</i> Fab.	Longhorn beetle	-					
<i>Cerambyx cerdo</i> L.	Great capricorn	Antenagjati cerdo		x	x		VU
<i>Aromia moschata</i> L.	Musk beetle						Vu(A1b)
<i>Rosalia alpina</i> L.	<i>Rosalia longicorn</i>	Rosalia		x	x		VU
<i>Purpuricenus budensis</i> <i>Purpuricenus kaehleri</i> L.		Kuqaloshifundzi Kuqaloshinjollëzezë					VU(A1b)
<i>Oberea linearis</i> L.		-					
CHRYSOMELIDAE <i>Lema melanopus</i> L.	Cereal leaf beetle	Ushunja krahorkuqe					
<i>Labidostomis humeralis</i> Shneid.		-					
<i>Chrysomela violacea</i> Mull.		Krisomela vjollcë					
HEMIPTERA NOTONECTIDAE <i>Notonecta maculata</i> F.		-					
<i>Notonecta glauca</i> L.		-					
NEPIDAE <i>Ranatra linearis</i> L.		Gjatoshja					
GERRIDAE <i>Gerris paludum</i> F.		-					
<i>Gerris lacustris</i> L.		-					
NABIDAE <i>Dolichonabis lineatus</i> Dhb.		-					
<i>Nabis pseudoferus</i> Rem.	Damsel bug	-					
CIMICIDAE <i>Cimex lectularius</i> L.		Çimka e shtëpisë					
MYRIDAE <i>Deraeocoris ruber</i> L.	Mirid Bug	-					
<i>Deraeocoris serenus</i> Doug&Sc.		-					
<i>Stenodema laevigatum</i>	Grass bug	-					

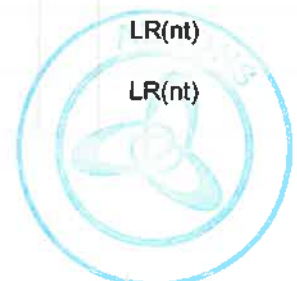

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
L.							
<i>Adelphocoris lineolatus</i> Goeze.	Alfa plant bug	-					
<i>Calocoris affinis</i> Herr.		-					
<i>Lygus pratensis</i> L.	Plant bug	-					
<i>Lygus rugulipennis</i> Pop.		-					
<i>Orthops kalmi</i> L.		-					
<i>Liocoris tripustulatus</i> Fabr.	Plant bug	-					
<i>Cyphodema instabile</i> Lucas.		-					
<i>Cyphodema mendosum</i> Mont.		-					
<i>Polymerus unifasciatus</i> Fabr.		-					
<i>Orthocephalus ferrarii</i> Reut.		-					
<i>Orthocephalus saltator</i> Muls.&rev.		-					
<i>Globiceps fulvicollis</i> Reuter.		-					
<i>Plagiognathus arbustorum</i> Fabr.		-					
<i>Plagiognathus fulvipennis</i> Kirch.		-					
LYGAEIDAE							
<i>Nysius senecionis</i> Schi.		-					
<i>Cymus claviculus</i> Falle.		-					
<i>Cymus melanocephalus</i> Fi.		-					
<i>Macroplax preysleri</i> Fieb.		-					
<i>Trapezonotus ultrichi</i> Fieb.		-					
<i>Xanthochilus quadratus</i> Fabr.		-					
LEPIDOPTERA							
COSSIDAE							
<i>Zygaena carniolica</i> Scop.			Zigena esparcetes				
PAPILIONIDAE							
<i>Papilio machaon</i> L.	Old World Swallowtail		Flatrabishtori makaon				
<i>Iphiclides podalirius</i> Scop.	Scarce Swallowtail		Flatrabishtori podalir				
HESPERIIDAE							

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
<i>Erynnis tages</i> L. <i>Erynnis marloyi</i> Boisduval. PIERIDAE <i>Leptidea sinapis</i> L. <i>Gonepteryx rhamni</i> L.	Dingy Skipper Inky Skipper	Pikabardha kafe Pikëbardha kafe					VU(A1b) VU(A1b)
<i>Aporia crataegi</i> L.	Bardhoshet Wood White Common Brimstone Black-veined White	Bardhoshja e murizes					
<i>Pieris brassicae</i> L.	Large White; Cabbage B	Flutura e lakres					
<i>Pieris rapae</i>	Small White;	Flutura e vogël e lakres					
<i>Collas crocea</i> NYMPHALIDAE <i>Limnitis reducta</i> Strg.	Dark Clouded Y Southern White Admiral	Verdhoshja krocea Admiralja njollabardha					VU(A1b)
<i>Inachis io</i> L. <i>Polygonia C-album</i> L.	European Peacock Comma; angle wings	"Sypalloi" i dites C-bardha					
<i>Fabriciana adippe</i> Den.&Schif <i>Melanargia galathea</i> L. <i>Maniola jurtina</i> Esp. <i>Cynthia cardui</i> L. (<i>Vanessa cardui</i>) <i>Euphydryas</i> (<i>Eurodryas</i> , <i>Hypodryas</i>) <i>aurinia</i> Rott. <i>Hipparchia statilinus</i> Huf. <i>Chazara briseis</i> L. LASCIOCAMPIDAE <i>Malacosoma neustria</i> L. NOCTUIDAE <i>Scotia segetum</i> Schiff.	High Brown Fritillary Marbled white Meadow Brown Painted Lady Marsh Fritillary	Adipja Galatea E kafejta e livadheve Shtegtaria e rugëve E hershmja				x	VU(A1b), nivel european
<i>Hipparchia statilinus</i> Huf. <i>Chazara briseis</i> L. LASCIOCAMPIDAE <i>Malacosoma neustria</i> L. NOCTUIDAE <i>Scotia segetum</i> Schiff.	Tree Grayling Hermit	Statilinla Briseida					VU(A1b) VU(A1b)
ODONATA CALOPTERYGIDAE <i>Calopteryx virgo</i> L.	Lackey moth Beautiful demoiselle	Unazorja Pilivesa e bukur					
<i>Calopteryx splendens</i> Harris <i>Lestes sponsa</i> Hanseman <i>Gomphus vulgatissimus</i> L. <i>Coenagrion ornatum</i> Selys.	Banded Demoiselle Emerald Damselfly Common Club-tail Omate Bluet	Plivesa me shirita Pilivesa - ngjyrë smeraldi Pilivesa bisht kopace Kaltëroshja e vogël					
						x	LR(nt) LR(nt)

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri Anglisht	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
Lindenia tetraphylla Vander Linden Libellula depressa L.	Bladetail Broad-bodied Chaser Ruddy Darter	- Abdomengjëra Peliveza kuqe		x	x		
Sympetrum sanguineum Müller. ORTHOPTERA GRYLLIDAE Gryllus campestris L. TETTIGANIIDAE Tettigonia viridissima L. ACRIDIDAE Anacridium aegyptium L. HYMENOPTERA APIDAE							
Bombus terrestris L.	Field cricket Great Green Bush- Cricket Egyptian Locust	Bulkthi Antenagjati gjelbrosh					
Bombus pomorum Panz. Bombus hortorum L. Bombus argillaceus Scop. Apis mellifera L.	Buff-tailed bumblebee; large earth bumblebee Apple Humble-bee Garden bumblebee Bumblebee Western honey bee;	Bombusi tokës Bombusi pomorum Bleta mjaltore					LR(nt) LR(nt) VU(A1b) -
VESPIDAE Vespula germanica Fabr. Xylocopa violacea L.	German wasp, or European wasp, or German yellow jacket violet carpenter bee, Indian Bhanvra	Gjermania e vogël Grerëza vjollcë					
FORMICIDAE Formica rufibarbis F. Formica fusca L. Formica lemani Bond. Formica sanguinea Latr. Lasius niger F.	European formicine ant Common black colored ant Slavemaker ant Black garden ant	- - -					- -

9.1.2.2. VERTEBRRORET

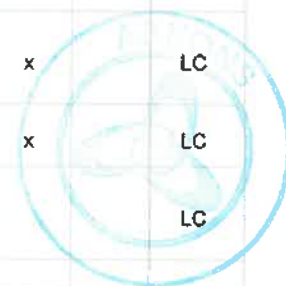
Kjo është një listë e specieve vertebrorë të regjistruara në Bredhi Hotovës - Parku Kombëtar Dangelli. Llojet e listuara në këtë Shtojcë tregohen nga:

- emri i specieve ose specieve, ose
- të gjitha speciet që i përkasin një taksoni më të lartë ose një pjese të caktuar të këtij taksoni;

Shkurtesa "sp" pas emrit të një familjeje ose gjini përcakton të gjitha speciet që i përkasin asaj familjeje ose gjini.

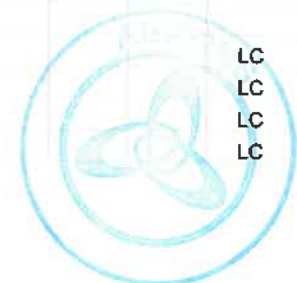
KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
FISHES							
ACIPENSERIFORMES							
<i>Acipenser sturio</i>	European sea sturgeon	Blini, blini i Europës Perëndimore		x			CR
ANGUILLIFORMES							
Anguillidae							
<i>Anguilla anguilla</i>	European eel	Ngjala					CR
CYPRINIFORMES							
Cyprinidae							
<i>Alburnus alburnella</i>		Gjuca					LC
<i>Chondrostoma nasus</i>	Common nase	Njila, skobusi, buzëstaku, buztaku, peshkugojëkuti, njilatra					LC
<i>Chondrostoma vardarense</i>		Skobusi					NT
<i>Gobio gobio</i>	Gudgeon	Mrena njëmustakore					LC
<i>Barbus albanicus</i>	Albanian barbel	Mrena shqiptare					LC
<i>Telestes pleurobipunctatus</i>	Epiros riffle dace	-					LC
<i>Pseudorasbora parva</i>	Stone moroko	Notaku					LC
Copitidae							
<i>Cobitis ohridana</i>	Ohrid loach	Mrena e eger e Ohrit					LC
Ballitoridae							
<i>Oxyzoemachellus pindus</i>	Pindus stone loach	Peshk guri					VU
CLUPEIFORMES							
Clupeidae							
<i>Alosa falax</i>	Twait shad	Kubla					LC
SALMONIFORMES							
Salmonidae							
<i>Salmo dentex</i>		Trofta e gjucws					DD
<i>Salmo trutta macrostigma</i>		Trofta e murme					DD
AMPHIBIA							
ANURA							
Bombinatoridae							
<i>Bombina variegata</i>	Yellow-Bellied Toad	Bretkoca barkverdhw					LC
Bufoidea							
<i>Bufo bufo</i>	Common toad, European toad	Thithlopa					LC
<i>Bufo viridis</i>	Green Toad	Zhaba e gjelber					LC
Hylidae							
<i>Hyla arborea</i>	Common tree frog	Bretkoca e pemeve					LC
Ranidae							
<i>Pelophylax kurtmuelleri</i> (<i>Rana balcanica</i>)	Balkan Frog	Bretkoca e zakonshme, bretkoca balkanike, çaperkosa					LC
<i>Rana dalmatina</i>	Agile Frog	Bretkoca e zhdwrvjedhtw, bretkoca dalmatine, bretkoca kwrcimtare				x	LC
<i>Rana graeca</i>	Greek Stream Frog	Bretkoca greke, bretkoca e pwrrenjve				x	LC
<i>Rana temporaria</i>	European common frog or European common brown frog	Bretkoca e kuqremtw, bretkoca e maleve					LC
CAUDATA							

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
Salamandridae							
<i>Salamandra salamandra</i>	Fire salamander	E bukura e dheut, salamandra, salamandra me njolla, pikwlorja					LC
<i>Triturus cristatus cristatus</i>	Italian Crested Newt	Tritoni i madh, tritoni me kreshtw		x	x		LC
<i>Triturus vulgaris</i>	smooth newt	Tritoni i rwndomtw					LC
REPTILES			n.a.				
CHELONIA (TESTUDINES)							
Emydidae							
<i>Emys orbicularis</i>	European Pond Terrapin	Breshkujca, breshkujwsja, breshkujca europiane		x	x		LR/nt
Geoyididae							
<i>Mauremys caspica</i>	Caspian turtle or Striped-neck terrapin	Breshkujca qafwshiritore					
Testudinidae							
<i>Testudo hermanni</i>	Herman's Tortoise	Breshka e zakonshme		x	x		NT
SAURIA							
Lacertidae							
<i>Lacerta viridis</i>	European Green Lizard	Zhaplu i gjelbwr			x		LC
<i>Podarcis muralis</i>	Common Wall Lizard	Harduca e mureve			x		LC
Angulidae							
<i>Anguis fragilis</i>	Slow-worm	Kakzogeza					
OPHIDIA (SERPENTES)							
Colubridae							
<i>Coluber caspius</i>	Caspian Whip Snake	Shigjeta e gjatw			x		
<i>Coluber gemonensis</i>	Balkan Whip Snake	Shigjeta e shkurtwr					LC
<i>Coluber jugularis</i>	Large whipsnake	Shigjeta e gjate					
<i>Coluber najadum</i>	Dahl's Whipsnake	Shigjeta e hollw					
<i>Coronella austriaca</i>	Smooth Snake	Gjarpri i zi			x		
<i>Elaphe longissima</i>	Aesculapian Snake	Bolla e shtwpiw					LC
<i>Elaphe quatuorlineata</i>	Four-lined Snake	Bolla me katwr vija		x	x		NT
<i>Elaphe situla</i>	European Ratsnake or Leopard Snake	Bolla laramane					LC
<i>Malpolon monspessulanus</i>	Montpellier snake	Biroja					LC
<i>Natrix natrix</i>	Grass snake	Bollujs					LC
<i>Natrix tessellata</i>	Dice Snake	Gjarpri i vogwl i ujit					LC
Viperidae							
<i>Vipera ammodytes</i>	Nose-horned Viper	Nepwrka			x		LC9
BIRDS				n.a.	n.a.	n.a.	
CHARADRIIFORMES							
Laridae							
<i>Larus ridibundus</i>	Black-headed Gull	Pulwbardha e rwndomtw					LC
<i>Larus cachinnans</i>	Yellow-legged Gull	Pulwbardha, pulwbardha kwmbwverdhw					LC
Scolopacidae							
<i>Scolopax rusticola</i>	(Eurasian) Woodcock	Shapka					LC
COLUMBIFORMES							
Columbidae							
<i>Columba livia</i>	Rock Dove	Pellumbi e eger i					LC

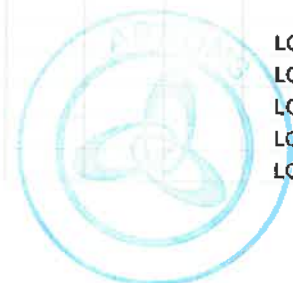
KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
<i>Columba oenas</i>	Stock Dove	shkembët					LC
<i>Columba palumbus</i>	Common Wood Pigeon	Pellumbi i eger i pyllit					LC
<i>Streptopelia decaocto</i>	(Eurasian) Collared Dove	Gugashi					LC
<i>Streptopelia turtur</i>	Turtle Dove	Kumuria					LC
Cuculidae		Turtulli					LC
<i>Cuculus canorus</i>	Cuckoo	Qyqja					LC
CORACIIFORMES							
Alcedinidae							
<i>Alcedo atthis</i>	Kingfisher	Bilbili peshkatar	x				LC
<i>Apus melba</i>	Alpine Swift	Dejka gjoksbardhe					LC
Upupidae							
<i>Upupa epops</i>	Hoopoe	Pupeza					LC
Meropidae							
<i>Merops apiaster</i>	(European) Bee-eater	Gargulli					LC
GALLIFORMES							
Phasianidae							
<i>Alectoris graeca</i>	Partridge	Thelleza e malit	x				NT
<i>Perdix perdix</i>	Grey Partridge	Thelleza e fushes	x				LC
<i>Coturnix coturnix</i>	Quail	Shkurta					LC
FALCONIFORMES							
Accipitridae							
<i>Pernis apivorus</i>	Honey Buzzard	Huta grenxangrenese	x				LC
<i>Milvus migrans</i>	Black Kite	Huta e zeze bishtgershere	x				LC
<i>Milvus milvus</i>	Red Kite	Huta bishtgershere e kuqerre	x				NT
<i>Neophron percnopterus</i>	Egyptian Vulture	Kali i qyqes	x				EN
<i>Circaetus gallicus</i>	Short-toed Eagle	Shqiponja gjarperngrenese	x				LC
<i>Accipiter gentilis</i>	Goshawk	Gjeraqina	x				LC
<i>Accipiter nisus</i>	Sparrowhawk	Gjeraqina e shkurtes	x				LC
<i>Buteo buteo</i>	Common Buzzard	Huta					LC
<i>Aquila pomarina</i>	Lesser Spotted Eagle	Shqiponja e vogel e rosave	x				LC
<i>Aquila chrysaetos</i>	Golden Eagle	Shqiponja e maleve					LC
<i>Hieraetus (Aquila) penatus</i>	Booted Eagle	Shqiponja e vogel	x				LC
<i>Hieraetus fasciatus</i>	Bonelli's Eagle	Shqiponja bishtvizuar	x				LC
Pandionidae							
<i>Pandion haliaetus</i>	Osprey	Shqiponja peshkngrenese					LC
Falconidae							
<i>Falco naumanni</i>	Lesser Kestrel	Skifteri kthetraverdhe	x				LC
<i>Falco tinnunculus</i>	(Eurasian) Kestrel	Skifteri kthetrazi					LC
<i>Falco peregrinus</i>	Peregrine Falcon	Krahethati	x				LC
<i>Falco subbuteo</i>	(Eurasian) Hobby	Skifteri i drureve					LC
PASSERIFORMES							
Aegithalidae							
<i>Aegithalos caudatus</i>	Long-tailed Tit	Trishtili bishtgjate					LC
<i>Turdus pilaris</i>	Fieldfare	Tusha e madhe e fushes					LC
<i>Turdus philomelos</i>	Song Thrush	Tusha kengetare					LC
<i>Turdus iliacus</i>	Redwing	Tusha vetullbardhe					LC

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
<i>Turdus viscivorus</i> Alaudidae	Mistle Thrush	Tusha e madhe e malit					LC
<i>Galerida cristata</i>	Crested Lark	Dervishi					LC
<i>Lullula arborea</i>	Woodlark	Drenja	x				LC
<i>Alauda arvensis</i> Cinclidae	(Eurasian) Skylark	Lauresha					LC
<i>Cinclus cinclus</i> Hirundinidae	Dipper	Mellenje uji					LC
<i>Riparia riparia</i>	Sand Martin	Dallendyshe e lumit					LC
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	(Eurasian) Crag Martin	Dallendyshe e gureve					LC
<i>Hirundo rustica</i>	Barn Swallow	Dallendyshe bishtgershene					LC
<i>Hirundo daurica</i>	Red-rumped Swallow	Dallendyshe kerbistkuqe					LC
<i>Delichon urbica</i> Motacillidae	House Martin	Dallendyshe kerbistbardhe					LC
<i>Anthus spinoletta</i>	Water Pipit	Drenja e malit					LC
<i>Anthus trivialis</i>	Tree Pipit	Drenja e pyllit					LC
<i>Anthus pratensis</i>	Meadow Pipit	Drenja e luadhit					LC
<i>Motacilla cinerea</i>	Grey Wagtail	Bishtatundes i malit					LC
<i>Motacilla alba</i> Troglodytidae	Pied Wagtail	Bishtatundes i bardhe					LC
<i>Troglodytes troglodytes</i> Prunellidae	Wren	Ceri	x				LC
<i>Prunella modularis</i>	Dunnock	Dredhuesi gusheperhime					LC
<i>Prunella collaris</i>	Alpine Accentor	Dredhuesi i alpeve					LC
<i>Cettia cetti</i> Sylviidae	Cetti's Warbler	Bilbili i kenetave					LC
<i>Sylvia borin</i>	Garden Warbler	Bilbilthi i kopshtit					LC
<i>Sylvia atricapilla</i>	(Eurasian) Blackcap	Bilbilthi kokezi					LC
<i>Sylvia communis</i>	Common Whitethroat	Bilbilthi i perhime					LC
<i>Sylvia curruca</i>	Lesser Whitethroat	Bilbilthi i zakonshem					LC
<i>Sylvia undata</i>	Dartford Warbler	Bilbilthi i shpinemurme	x				NT
<i>Sylvia melanocephala</i>	Sardinian Warbler	Bilbilthi kokezi gushebardhe	x				LC
<i>Sylvia cantillans</i>	Subalpine Warbler	Bilbilthi gushekuq					LC
<i>Phylloscopus bonelli</i>	Bonelli's Warbler	Fishkellyesi gushebardhe					LC
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Wood Warbler	Fishkellyesi i madh					LC
<i>Phylloscopus collybita</i> Regulidae	Chiffchaff	Fishkellyesi i vogel					LC
<i>Regulus regulus</i>	Goldcrest	Mbretethi					LC
<i>Regulus ignicapillus</i> Muscicapidae	Firecrest	Mbretethi vetullbardhe					LC
<i>Erithacus rubecula</i>	(European) Robin	Gushekuqi					LC
<i>Luscinia megarhynchos</i>	(Common) Nightingale	Bilbili					LC
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Black Redstart	Bishtkuqi zeshkan					LC
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	(Common) Redstart	Bishtkuqi i mureve					LC
<i>Saxicola rubetra</i>	Whinchat	Ceku vetullbardhe					LC
<i>Saxicola torquata</i>	(European) Stonechat	Ceku kokezi					LC
<i>Oenanthe oenanthe</i>	Wheatear	Bishtbardha e gurit					LC
<i>Oenanthe hispanica</i>	Black-eared Wheatear	Bishtbardha vetulizeze					LC

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
<i>Muscicapa striata</i>	Spotted Flycatcher	Mizakapesi I perhime					LC
<i>Ficedula parva</i>	Red-breasted Flycatcher	Mizakapesi gushekuq	x				LC
<i>Ficedula albicollis</i>	Collared Flycatcher (European)	Mizakapesi qafebardhe	x				LC
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Pied Flycatcher	Mizakapesi i zi					LC
Turdidae							
<i>Monticola saxatilis</i>	Rock Thrush	Tusha bishtkuqe					LC
<i>Monticola solitarius</i>	Blue Rock Thrush	Tusha blu					LC
<i>Turdus torquatus</i>	Ring Ouzel	Tusha gushebardhe					LC
<i>Turdus merula</i>	Balck Bird	Mellenja					LC
Paridae							
<i>Parus lugubris</i>	Sombre Tit	Trishtili i madh I murme					LC
<i>Parus cristatus</i>	Crested Tit	Trishtili me cafke					LC
<i>Parus ater</i>	Coal Tit	Trishtili i zi					LC
<i>Parus caeruleus</i>	Blue Tit	Trishtili i kalter					LC
<i>Parus major</i>	Great Tit	Trishtili i madh					LC
Sittidae							
<i>Sitta europaea</i>	European Nuthatch	Zvarritesi i zakonshem					LC
<i>Sitta neumayer</i>	Rock Nuthatch	Zvarritesi I shkrepave					LC
Tichodromidae							
<i>Tichodroma muraria</i>	Wallcreeper	Zvarritesi krahekuq					LC
Certhiidae							
<i>Certhia familiaris</i>	Treecreeper	Piku rotullues					LC
<i>Certhia brachydactyla</i>	Short-toed Treecreeper	Rrotulluesi gishtshkurter					LC
Oriolidae							
<i>Oriolus oriolus</i>	Golden Oriole	Bengu					LC
Laniidae							
<i>Lanius excubitor</i>	Great Grey Shrike	Larashi I madh I perhime					LC
<i>Lanius senator</i>	Woodchat Shrike	Larashi kokekuq					LC
<i>Lanius collurio</i>	Red-backed Shrike	Larashi kurrizkuq	x				LC
Corvidae							
<i>Garrulus glandarius</i>	Jay	Grifsha					LC
<i>Pica pica</i>	Magpie	Laraska bishtgjate					LC
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Nutcracker	Bocethyesi					LC
<i>Pyrrhocorax graculus</i>	Alpine Cough	Sterqoka e malit					LC
<i>Corvus monedula</i>	Jackdaw	Gala					LC
<i>Corvus frugilegus</i>	Rook	Korbi sqepbardhe					LC
<i>Corvus corone cornix</i>	Hooded Crow	Sorra					LC
<i>Corvus corax</i>	Raven	Korbi					LC
Sturnidae							
<i>Sturnus vulgaris</i>	Starling	Cerloi i zi pikalosh					LC
Passeridae							
<i>Passer domesticus</i>	House Sparrow	Harabeli					LC
<i>Passer hispaniolensis</i>	Spanish Sparrow	Harabeli gjoksz					LC
<i>Passer montanus</i>	Field Sparrow	Harabeli i fushes					LC
Fringillidae							
<i>Carduelis chloris</i>	Greenfinch	Verduni					LC
<i>Carduelis carduelis</i>	Goldfinch	Gardalina					LC
<i>Carduelis spinus</i>	Siskin	Cerla dimerake					LC
<i>Carduelis cannabina</i>	Linnet	Kerpngrenesi					LC
<i>Coccothraustes</i>	Hawfinch	Sqeptrash					LC

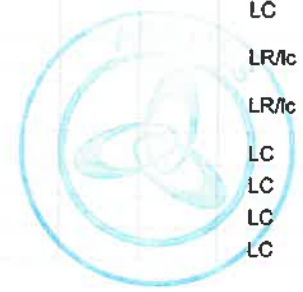

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
<i>coccothraustes</i>							
<i>Fringilla coelebs</i>	Chaffinch	Zboraks					LC
<i>Fringilla montifringilla</i>	Brambling	Zboraksi i mallt					LC
<i>Loxia curvirostra</i>	Common Crossbil	Sqepkryqi					LC
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	(Eurasian) Bullfinch	Kuqalashi cafkezi					LC
<i>Serinus serinus</i>	(European) Serin	Zog bari sqepshkurter					LC
Emberizidae							
<i>Emberiza citrinella</i>	Yellowhammer	Cerla verdhashe					LC
<i>Emberiza cirius</i>	Cirl Bunting	Cerla gushegelber					LC
<i>Emberiza cia</i>	Rock Bunting	Cerla e mallt					LC
<i>Emberiza hortulana</i>	Ortolan Bunting	Cerla e kopshtit	x				LC
<i>Emberiza melanocephala</i>	Black-headed Bunting	Cerla kokezeze					LC
<i>Millaria calandra</i>	Corn Bunting	Cerla e zakonshme					LC
PELECANIFORMES							
Ardeidae							
<i>Ardea cinerea</i>	Grey Heron	Capka e perhime					LC
PICIFORMES							
Picidae							
<i>Jynx torquilla</i>	(Eurasian) Wryneck	Qafedredhesi					LC
<i>Picus canus</i>	Grey-headed Woodpecker	Qukapiku i perhime	x				LC
<i>Picus viridis</i>	Green Woodpecker	Qukapiku i gjelber					LC
<i>Dryocopus martius</i>	Black Woodpecker	Qukapiku i zi					LC
<i>Dendrocopos major</i>	Great Spotted Woodpecker	Qukapiku larosh kurrizbardhe	x				LC
<i>Dendrocopos syriacus</i>	Syrian Woodpecker	Qukapiku i zakonshem larosh	x				LC
<i>Dendrocopos medius</i>	Middle Spotted Woodpecker	Qukapiku i mesem larosh	x				LC
<i>Dendrocopos leucotos</i>	White-backed Woodpecker	Qukapiku larosh kurrizbardhe	x				LC
<i>Dendrocopos minor</i>	Lesser Spotted Woodpecker	Qukapiku i vogel larosh					LC
STRIGIFORMES							
Tytonidae							
<i>Athene noctua</i>	Little Owl	Kukuvajka					LC
<i>Bubo bubo</i>	Eagle Owl	Bufi	x				LC
<i>Otus scops</i>	Scops Owl	Gjoni					LC
<i>Strix aluco</i>	Tawny Owl	Kukuvajka e pyjeve					LC
<i>Tyto alba</i>	Barn Owl	Kukuvajka mjekeroshe					LC
SULIFORMES							
Phalacrocoracidae							
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Cormorant	Karabullaku i detit					LC
MAMMALS							
ARTIODACTYLA							
Cervidae							
<i>Capreolus capreolus</i>	Roe Deer	Kaprolli, sorkallja, krapuulli					LR/tc
Bovidae							
<i>Rupicapra rupicapra</i>	Chamois	Dhia e eger				x	LR/tc
Suidae							
<i>Sus scrofa</i>	Boar	Derri i eger					LR/tc

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
CARNIVORA							
Canidae							
<i>Vulpes vulpes</i>	Red Fox	Dhelpra					LC
<i>Canis lupus</i>	Gray Wolf	Ujku		x	x	x	LC
Felidae							
<i>Felis silvestris</i>	Wildcat	Macja e eger			x		LC
Mustelidae							
<i>Meles meles</i>	Eurasian Badger	Baldosa					LR/lc
<i>Martes foina</i>	Beech Marten	Shqarathi, kunadhja gushwbardhw					LR/lc
<i>Martes martes</i>	Pine Marten	Zardafi, kunadhja gushwverdhw, kuna, kuni				x	LR/lc
<i>Mustela nivalis</i>	Least Weasel	Nuselala, bishtafurka, bukla, furrwbubwza, larakuqja, nusebukura, nuswza, nusmera, nusmira					LR/lc
<i>Mustela putorius</i>	European Polecat	Qelbwsj, qelbza				x	LR/lc
<i>Lutra lutra</i>	European Otter	Vidra, lundwrza, lundra, lunza, kajka		x	x		NT
Ursidae							
<i>Ursus arctos</i>	Brown Bear	Ariu i murme		x	x		LR/lc
CHIROPTERA							
Miniopterinae							
<i>Miniopterus schreibersii</i>	Schreiber's long- fingered bat	Lakuriqi i natws i Shraibersit					LC
Molossidae							
<i>Tadarida teniotis</i>	European free-tailed bat	Lakuriqi i natws bishtllw					LC
Rhinolophidae							
<i>Rhinolophus blasii</i>	Blasius's horseshoe bat	Lakuriqnate hundepatkua i Blasit		x			NT
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	greater horseshoe bat	Lakuriqi i madh hundwpatkua		x			
<i>Rhinolophus euryale</i>	Mediterranean Horseshoe Bat	Lakuriqi hundwpatkua i Mesdheut					NT
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Lesser horseshoe bat	-		x			LC
Vespertilionidae							
<i>Eptesicus serotinus</i>	Serotine bat	Lakuriqi i natws serotinw					LR/lc
<i>Nyctalus leisleri</i>	Lesser Noctule	Lakuriqi i natws i Leislerit					LR/nt
<i>Myotis blythi</i>	Lesser mouse-eared bat	Lakuriq nate veshmiu i vogel					LC
<i>Myotis capaccinii</i>	long-fingered bat	Lakuriqnate veshmiu gishtgjate					VU
<i>Myotis myotis</i>	greater mouse-eared bat	Lakuriqi i madh veshemiu					LC
<i>Nyctalus noctula</i>	Common Noctule	Lakuriqi i nates Noktule					LR/lc
<i>Pipistrellus nathusii</i>	Nathusius' Pipistrelle	Pipistrelli i Natusit					LR/lc
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Common Pipistrelle	Pipistrelli i zakonshwm					LC
<i>Pipistrellus kuhlii</i>	Kuhl's pipistrelle	Pipistrelli i Kuhlit					LC
<i>Pipistrellus savii</i>	Savi's pipistrelle	Pipistrelli i Savit					LC
<i>Vespertilio murinus</i>	parti-coloured bat or	Lakuriqi i natws ml					LC

KLASA / RENDI / FAMILJA / Specie	Emri	Emri Shqip	Aneksi				IUCN
			I	II	IV	V	
ERINACEOMORPHA Erinaceidae	rearmouse						
<i>Erinaceus Concolor</i>	Southern White-breasted Hedgehog	Iriqi, eshi					LR/lc
LAGOMORPHA Leporidae							
<i>Lepus Europeus</i>	European Hare	Lepuri i murmw					LR/lc
RODENTIA Circetidae							
<i>Microtus thomasi</i> (Pitymys)	Thomas's pine vole	Miu i Tomasit					
Gliridae							
<i>Glis glis</i>	Edible dormouse or fat dormouse	Gjeri iose gjumashi i majmw i pyllit					
<i>Dryomys nitedula</i>	forest dormouse	Gjumashi i pyllit					LC
Muridae							
<i>Apodemus sylvaticus</i>		Miu bishtgjatw i pyllit					
<i>Apodemus mystacinus</i>		Miu i shkembit					
<i>Mus musculus</i>	house mouse	Miu i shtwpisw					LC
	steppe mouse or mound-building mouse						
<i>Mus spicilegus (abbotti)</i>	brown rat, common rat, street	Miu i livadheve					LC
	rat, sewer rat, Hanover rat, Norway rat, brown Norway rat, Norwegian rat, or wharf rat	Miu i murmw i gjirizwve					LC
<i>Rattus norvegicus</i>	black rat	Miu i zi i gjirizwve					LC
<i>Rattus rattus</i>							
Sciuridae							
<i>Sciurus vulgaris</i>	Red squirrel	Ketri, lwkitra					
SORICOMORPHA Talpidae							
<i>Talpa stankovici</i>	Stankovic's Mole	Urithi i Stankovicit					LR/lc
<i>Talpa caeca</i>	Mediterranean Mole	Urithi i verber					LR/lc
Soricidae							
<i>Crocidura suaveolens</i>	Lesser White-toothed Shrew	Hundwgjati i vogwl dhwmbwbardhw					LR/lc
<i>Crocidura leucodon</i>	Bicolored Shrew	Hundwgjati i livadheve					LR/lc

9.2. Shtojca 2

Lista e pjesëmarrësve dhe Foto nga takimet, konsultimet dhe anketat me grupet e interesit

abkons@METROPOLIS

UNIVERSITETI I TIRANES

SITE MANAGEMENT INTERPRETIVE AND VISITOR EXPERIENCE PLANS FOR ZVERINEC-MARTA TOURISTIC SITE
DETILOR

Topic: PROJECT IDEAS DISCUSSION (TASK 2.2) Forma: YETOR 2019

Nr.	Emër	Mbiemër	Institucioni	Pozicioni	E_mail	Cel.	Firma
1	Enkelelda	Zekiri	METROPOLIS	Arkitekt		0655642342	[Signature]
2	EMRIT	MARKU	METROPOLIS	Arkitekt			[Signature]
3	Enkelelda	Sopaj	Abkons	Expert Manager		0690894439	[Signature]
4	Nyrtas	Mysa	FSH 2H	Expert Manager		0691514118	[Signature]
5	Elgjon	Musaj	Public School	Project Manager		065547033	[Signature]
6	Hajza	Kamru	FSH 2H	Project Manager		0693952488	[Signature]
7	Arbena	Koca	FSH 2H	Project Manager		0690894439	[Signature]
8	ASTRIT	AKIJA	FSH 2H	Project Manager		061063263	[Signature]
9	Elgjon	Duraku	Ad2M Gj.	Project Manager		0690894439	[Signature]
10	Zamir	Dedy	AK2M	Project Manager		0690894439	[Signature]
11	Gerdat	Novi	Ad2M Gj.	Project Manager		0690894439	[Signature]
12	despina	dias	Ad2M Gj.	Project Manager		0690894439	[Signature]
13	Engjelo	Mulliqi	IMV	Project Manager		0690894439	[Signature]
14	Olta	Bulku	FSH 2H	Project Manager		0690894439	[Signature]
15	Soceta	Cespi	FSH 2H	Project Manager		0690894439	[Signature]
16	Zita	Prifti	FSH 2H	Project Manager		0690894439	[Signature]
17							
18							
19							

9.3. Shtojca 3

Referenca

- <https://policies.worldbank.org/sites/ppf3/PPFDocuments/090224b0822f7384.pdf>
- Directive 98/83/EC of 3 November 1998 on the quality of water intended for human consumption) concerns the quality of water intended for human consumption.
- <https://www.automotivealbania.sgs.com/>
- IFC Environmental, Health, And Safety (EHS) Guidelines: Environmental Noise Management <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/4a4db1c5-ee97-43ba-99dd-8b120b22ea32/1-7%2BNoise.pdf?MOD=AJPERES&CVID=Is4XYBw>
- <https://www.automotivealbania.sgs.com/index.php>
- <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/index.htm>
- http://unfccc.int/files/paris_agreement/application/pdf/qa_paris_agreement_entry_into_force.pdf
- <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol>
- <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/104>
- <https://www.cms.int/en/legalinstrument/aewa>
- <https://www.cites.org/eng/disc/what.php>
- <http://109.69.1.178:8081/meteo/harta.php>
- <https://www.worldweatheronline.com/Pwrmnet-weather-averages/qjirokaster/al.aspx>
- <https://www.worldweatheronline.com/Pwrmnet-weather-averages/qjirokaster/al.aspx>
- Analysis and Assessment of Flora and Fauna in the Southern Part of Albania SINANI, Gentian RUSPI, Jostina DHIMITRI
- Managemet Plan Hotovws-Dangelli_
- ShGjSh 1985, Ntokos 2017
- <https://azht-kkt.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=259ad4535ec4461da442faf623f7dc7c>
- <https://geoportal.asiq.gov.al/map/?auto=true>
- (<https://geoportal.asiq.gov.al/map/?auto=true>)
- INSTAT 2011 Census
- Korkuti, Myzafer, Gwrmimet arkeologjike tw vitit 1983. In: *Iliria*, vol. 13 n°2, 1983. F.245-247.
- Korkuti, Myzafer, Gwrmimet arkeologjike tw vitit 1983. In: *Iliria*, vol. 13 n°2, 1983. F.245-247.
- Korkuti Muzafer. Probleme etno-kulturore tw epokws sw eneolitit nw Shqipwri / *Problèmes ethnoculturels relatifs au Chalcolithique en Albanie*. In: *Iliria*, vol. 15 n°2, 1985. Kuvendi II i studimeve ilire / *Ilème Colloque des Études Illyriennes* (Tiranw, 20-23. XI. 1985) pp. 43-82.
- <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover/clc2018>

